

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

AĞIR BEDENSEL ZARAR VEYA ÖLÜM HALİNDE ZARAR GÖRENİN VEYA
ÖLENİN YAKINLARININ MANEVİ TAZMİNAT TALEBİ

Yüksek Lisans Tezi

Ali Ata SARAÇOĞLU

Ankara, 2026

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

AĞIR BEDENSEL ZARAR VEYA ÖLÜM HALİNDE ZARAR GÖRENİN VEYA
ÖLENİN YAKINLARININ MANEVİ TAZMİNAT TALEBİ

Yüksek Lisans Tezi

Ali Ata SARAÇOĞLU

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Tuğçe ORAL MANAV

Ankara, 2026

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

AĞIR BEDENSEL ZARAR VEYA ÖLÜM HALİNDE ZARAR GÖRENİN VEYA
ÖLENİN YAKINLARININ MANEVİ TAZMİNAT TALEBİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Tuğçe ORAL MANAV

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

1- Prof. Dr. Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR

2- Doç. Dr. Tuğçe ORAL MANAV

3- Doç. Dr. Vehbi Umut ERKAN

Tez Savunması Tarihi

30.12.2025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Doç. Dr. Tuğçe ORAL MANAV danışmanlığında hazırladığım “**Ağır Bedensel Zarar Veya Ölüm Halinde Zarar Görenin Veya Ölenin Yakınlarının Manevi Tazminat Talebi (Ankara, 2026)**” adlı yüksek lisans - doktora/bütünleşik doktora tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih: 06.01.2026
Ali Ata SARAÇOĞLU

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR.....	vi
GİRİŞ.....	1
I. KONUNUN TAKDİMİ VE ÖNEMİ	1
II. KONUNUN SINIRLANDIRILMASI VE ÇALIŞMA PLANI	3
BİRİNCİ BÖLÜM	5
BEDENSEL BÜTÜNLÜK VE MANEVİ ZARAR KAVRAMLARI	5
I. Terminoloji	5
II. Kişilik Hakkının Bir Parçası Olarak Bedensel Bütünlük Kavramı.....	7
A. Bir Üst Kavram Olarak Kişilik Hakkı	8
B. Bedensel Bütünlük Kavramı.....	12
III. Bedensel Bütünlüğün Korunmasının Tarihsel Gelişimi	17
A. Roma Hukukunda	17
B. Türk Hukukunda.....	19
IV. Bedensel Bütünlüğün İhlali Kavramı	21
A. Fiziksel Bütünlüğün İhlali	23
B. Ruhsal Bütünlüğün İhlali.....	26
C. Sağlık Bütünlüğünün İhlali	28
D. Ölüm	29
V. Bedensel Bütünlüğün İhlali Halinde Zarar	31
A. Maddi Zarar – Manevi Zarar	33
1. Maddi Zarar.....	33
2. Manevi Zarar	37
a. Sübjektif Teori	37
b. Objektif Teori	39
c. Karma Teori.....	40

B. Yansıma Zarar	40
C. Şok Zararı - Duygu Zararı	41
VI. Bedensel Bütünlüğün İhlalinden Doğan Manevi Zararın Hukuki Niteliği...	46
A. Doğrudan Doğruya Zarar Olduğu Görüşü.....	47
B. Yansıma Zarar Olduğu Görüşü	50
C. İsviçre Hukukundaki Durum	51
D. Görüşlerin Değerlendirilmesi ve Kanaatimiz	53
İKİNCİ BÖLÜM	55
AĞIR BEDENSEL ZARAR VEYA ÖLÜM HALİNDE YAKINLARIN MANEVİ TAZMİNAT TALEBİNİN KOŞULLARI.....	55
I. Tazminat Talebinin Genel Koşulları	55
A. Hukuka Aykırı Fiilin Gerçekleşmiş Olması.....	56
B. Sorumluluk Doğuran Bir Olayın Gerçekleşmesi.....	57
1. Zarar Veren Kusurlu Davranışta Bulunması.....	58
2. Kusursuz Sorumluluk Hallerinden Birinin Varlığı.....	59
3. Sözleşmeye Aykırılık Durumu.....	61
C. Gerçekleşen Fiil ile Doğan Zarar Arasındaki İliyet Bağı	62
II. Tazminat Talebinin Özel Koşulları.....	63
A. Manevi Tazminat Talep Eden Kişinin “Yakın” Olması.....	63
1. Yakın Kavramı	64
2. Yakın Sıfatının Tespit Edilmesi	70
a. Yakın Sıfatının Tespitinde Yararlanılabilecek Ölçütler	70
aa. Zarar Görenle Yoğun ve Düzenli İlişki İçinde Olma Ölçütü	70
bb. Zarar Görenin Halinden Önemli Derecede Etkilenme Ölçütü.....	73
cc. Zarar Görenle Aynı Evde Yaşama veya Bakımı Üstlenme Ölçütü	76
b. Yakın Sıfatı Değerlendirilebilecek Kişiler	78
aa. Zarar Görenin “Çok Yakınları”	78

aaa. Anne ve Babanın Yakın Sıfatı	78
bbb. Çocukların Yakın Sıfatı.....	80
ccc. Eşlerin Yakın Sıfatı	83
ddd. Kardeşlerin Yakın Sıfatı	85
eee. Nişanlıların Yakın Sıfatı	88
bb. Zarar Görenin Diğer Yakınları	89
aaa. Kayınvalide ve Kayınpederin Yakın Sıfatı.....	89
bbb. Evli Olmayıp Birlikte Yaşayan Kişilerin Yakın Sıfatı	90
ccc. Büyükanne, Büyükbaba ve Torunların Yakın Sıfatı	91
ddd. Teyze, Dayı, Hala, Amca ve Kuzenlerin Yakın Sıfatı.....	93
eee. Ceninin Yakın Sıfatı.....	94
B. Zarar Görenin Ağır Bedensel Zarara Uğraması veya Ölmesi	95
1. Yargı Kararlarında Ağır Bedensel Zarar Kavramı.....	97
2. Yargı Kararlarında Ölüm Olgusunun Değerlendirilmesi	104
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	107
YAKINLARIN MANEVİ TAZMİNAT TALEBİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ, BELİRLENMESİ VE TALEBE UYGULANACAK HÜKÜMLER	107
I. Manevi Tazminat Kavramı ve Amacına İlişkin Teoriler	107
A. Tatmin Görüşü	108
B. Özel Hukuk Cezası Görüşü	109
C. Telafi Görüşü	110
II. Yakınların Manevi Tazminat Talebinin Genel Özellikleri.....	111
A. Manevi Tazminat Talebinin Kişiyi Sıkı Sıkıya Bağlı Bir Hak Olmaması	111
B. Manevi Tazminat Talebinin Devri, Haczi, Takası ve Mirasçılara İntikali	113
C. Manevi Tazminatın Bölünmez Olmaması.....	116
1. Manevi Tazminatın Kısmi Dava Konusu Olabilmesi.....	117
2. Manevi Tazminatın Belirsiz Alacak Davası Konusu Olabilmesi	118

III. Yakınların Manevi Tazminat Talebinin Belirlenmesi	120
A. Manevi Zararın Nakden Olmayan Yollarla (Aynen) Tazmini	120
B. Manevi Zararın Nakden Tazmini	122
1. Manevi Tazminatın Hesaplanmasında Kullanılan Yöntemler	123
a. Geleneksel (Klasik) Yöntem	124
b. İki Aşamalı Yöntem	125
2. Objektif Olarak Manevi Zararın Tespiti	126
a. İhlal Edilen Kişilik Değeri	126
b. İhlin Niteliği ve Ağırlığı	127
c. İhlin Objektif Üçüncü Kişi Üstünde Bırakacağı Etki	130
3. Sübjektif Olarak Manevi Tazminat Miktarının Belirlenmesi ve Göz Önüne Alınabilecek Ölçütlerin Tespiti ve Değerlendirilmesi	130
a. “Olayın Özellikleri”	131
b. Zarar Veren ve Görenin Kusur Durumları	132
aa. Zarar Veren Kusuru	132
bb. Zarar Görenin Kusuru	133
c. Zarar Veren ve Zarar Görenin Ekonomik Durumları	135
aa. Zarar Veren Ekonomik Durumu	135
bb. Zarar Görenin Ekonomik Durumu	136
d. Zarar Veren ve Zarar Görenin Meslekleri ve Sosyal Konumları ..	137
e. Zarar Görenin Rızası	139
f. Zarar Görenin Yapısal Eğilimleri	140
g. Zarar Görenin Başkasının Bakımına Muhtaç Hale Gelmesi	141
h. İlk Zarar Gören ile Yakınları Arasındaki İlişki	142
i. Paranın Satın Alma Gücündeki Değişim ve Farklılıklar	143
IV. Yakınların Manevi Tazminat Talebinin Zamanaşımı Süresi	144
A. İki Yıllık Nisbi Zamanaşımı Süresi	145

B. On Yıllık Mutlak Zamanaşımı Süresi.....	147
C. Ceza Zamanaşımı Süresi.....	148
D. Sözleşmeye Aykırılık Halinde.....	149
SONUÇ	151
KAYNAKÇA.....	156
ÖZET	175
ABSTRACT	176

KISALTMALAR

AkdHFD	: Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AY	: Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
BUHFD	: Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BÜHFD	: Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
C.	: Cilt
ÇÜHFD	: Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
DÜHFD	: Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	: Esas
EÜHFD	: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	: Hukuk Dairesi
HFD	: Hukuk Fakültesi Dergisi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBBGK	: İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu
İİK	: 2004 sayılı İcra İflas Kanunu
İKÜHFD	: İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İnÜHFD	: İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

İÜHF	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
KLÜHFD	: Kırklareli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
m.	: Madde
MK	: 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi
MÜHFHAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
OR	: Schweizerisches Obligationenrecht (İsviçre Borçlar Kanunu)
PÜİAD	: Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
s.k	: Sayılı Kanun
SDÜHFD	: Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
RG	: Resmi Gazete
T.	: Tarih
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
THD	: Terazi Hukuk Dergisi
TİSK	: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TKHK	: 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
UVG	: Bundesgesetz über die Unfallversicherung
vd.	: Ve Devamı

GİRİŞ

I. KONUNUN TAKDİMİ VE ÖNEMİ

Modern hukuk sistemlerinde hak ehliyeti, hakları ve yükümlülükleri kazanabilmeye ehil olma durumunu ifade etmektedir. Bu ehliyete sahip olan “kişi” ise, şüphesiz hukukun temel taşıdır. Zira hukuk kişiler tarafından yaratılmakta, aynı zamanda kişiler arasındaki ilişkileri düzenlemektedir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun (TMK) 28. maddesine göre kişilik, tam ve sağ olarak doğum anıyla başlayıp ölümle sona eren bir hukuki durumdur.

Tarih boyunca ortaya çıkan hukuk sistemlerinde, kişi kavramının toplumun tamamını ifade edip etmeyeceği hususu her zaman aynı anlayışa tabi olmamıştır. Bir örnek verilecek olursa, Roma hukukunda “insan” ve “kişi” kavramları birbirinden ayrı yorumlanmıştır. İnsanlar aile durumlarına, vatandaşlık durumlarına ve özgürlük durumlarına göre ayrıma tabi tutulmuş; bazı sınıflara Roma’nın farklı dönemlerinde kişilik tanınırken, bazı sınıflara hiçbir zaman kişilik tanınmamıştır. Günümüzde ise, insanın kişi olarak sayılmaması kabul edilebilecek bir durum değildir. Zira her insanın, yalnızca tam ve sağ olarak doğma koşulunu sağlamakla birlikte, gerçek kişiliği kazanacağı kabul edilmektedir. Nitekim TMK m. 8, tüm insanların haklara ve borçlara ehil olma yönünden eşit olduğunu ifade ederek, bu anlamda herhangi bir ayrım yapılamayacağını hüküm altına almıştır.

Hukukumuzda, tıpkı kişiliğin kazanılması yönünden yapılmadığı gibi, “kişilik hakkı”nın hangi insanlara tanınacağı yönünden de bir ayrım yapılmamaktadır. Zira kişilik hakkına sahip olunabilmesi için, kişi olunması yeterlidir. Kişilik hakkı, kişinin hak ve fiil ehliyetleri, maddi ve manevi değerleri, yaşamı ve sağlığı gibi kişilik değerlerini

kapsamında barındırmaktadır. Kişilik hakkının koruduğu en önemli değerlerden birisi de, şüphesiz kişinin bedensel bütünlüğüdür.

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası (AY), kişinin hak ve ödevlerini düzenlediği ikinci kısmın ikinci bölümünde, ilk olarak kişinin bedensel bütünlüğünü koruma altına almıştır. Anayasa'nın 17. maddesine göre, tıbbi zorunluluklar ve kanunda belirtilen haller istisna tutulmak üzere, hiçbir kişinin bedensel bütünlüğüne dokunulması ve rızası bulunmaksızın bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulması mümkün değildir. Anayasa'nın, kişinin hak ve ödevleri arasında ilk sırada düzenlemek suretiyle, "bedensel bütünlüğün dokunulmazlığına" atfettiği bu büyük önemin yanı sıra, mevzuatımızda bedensel bütünlüğü koruma altına alan başka düzenlemelere de rastlanmaktadır. Bu düzenlemelerden 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) 56. maddesi ise, çalışmanın esas konusunu oluşturmaktadır.

Bedensel bütünlüğün ihlalinin, hukuki sorumluluk bağlamında, kişinin maddi ve manevi alemleri üzerinde zararlı sonuçlar doğurması mümkündür. Zira bedensel bütünlük ihlalinin sonuçlarının yalnızca kişinin mal varlığı ile sınırlı kalması düşünülemez. TBK m. 53-55 hükümleri, bedensel bütünlüğün ihlalinin kişinin maddi alemi üzerindeki sonuçlarına ilişkindir. TBK m. 56 düzenlemesi ise, esas inceleme konusu olan bedensel bütünlüğün ihlalinin manevi alem üzerindeki sonuçlarını göz önünde bulundurmaktadır.

TBK m. 56 hükmünün ikinci fıkrasında ise, hukukumuzda oldukça istisnai bir durumu teşkil eden bir düzenleme yer almaktadır. Zira hukukumuzda esas olan, kişinin bizzat kendisine doğrudan doğruya yönelen fiil nedeniyle uğradığı manevi zararı talep etmesidir. Oysa TBK m. 56/II hükmü, ağır bedensel zarar veya ölüm hallerinde zarar görenin yakınlarının uğradığı yansıma zararın tazminine olanak vermektedir. Her ne kadar bu istisnai durumun uygulama koşullarını oluştursa da, kanun koyucu

mevzuatımızda herhangi bir “yakın” veya “ağır bedensel zarar” tanımına yer vermemiş, bu kavramların kapsamını öğreti ve uygulamaya bırakmıştır. Nitekim çalışmanın esas amaçladığı, bu kavramların sınırlarının belirlenmesi hususunda farklı bir bakış açısı sunabilmek ve parasal karşılığının tespit edilmesi neredeyse imkansız olan manevi zararın belirlenmesi meselesini özellikle bedensel bütünlüğün ihlali hallerinde değerlendirmektedir.

II. KONUNUN SINIRLANDIRILMASI VE ÇALIŞMA PLANI

TBK m. 56 düzenlemesi, hukuki sorumluluğa ilişkindir. Belirtmek gereklidir ki, bedensel bütünlüğün ihlalinin hukuki olduğu kadar, cezai sorumluluğu da doğurması mümkündür. Ancak çalışmanın konusu kapsamında kalmadığından, yapılan açıklamalarda cezai sorumluluk yer almayacak, hukuki sorumluluğun esasları üzerinde durulacaktır.

Çalışmanın ilk bölümünde, kişilik hakkı ve bedensel bütünlük kavramları değerlendirilmeye çalışılarak, özellikle bedensel bütünlüğün ihlalinin kapsamı üzerinde durulacaktır. Yakınların manevi tazminat talebine olanak veren zararın hukuki niteliği de ayrıca bu konuda öğretilerde yer alan fikir ayrılıklarından söz edilmek suretiyle ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise yakınların manevi tazminat talebinin genel ve özel koşulları ele alınacak, özellikle kanun koyucunun kapsamını öğreti ve uygulamaya bıraktığı “yakın” ve “ağır bedensel zarar” kavramları açıklanmaya çalışılacaktır. Zira bu kavramların sınırlarının tespit edilmesi, tazminat talebine hangi koşullarda olanak verileceği hususunda önem arz etmektedir.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde, manevi tazminat talebinin genel özellikleri ve manevi tazminatın belirlenmesi meselesi üzerinde durulacaktır. Özellikle bedensel bütünlük ihlallerinde manevi tazminata hangi şekillerde hükmedilebileceği ve nakden tazminin gerçekleşmesi durumunda tazminat miktarının belirlenmesi hususları ele alınacaktır. Tazminat talebine uygulanacak zamanaşımı süresine ilişkin açıklamalara yer verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BEDENSEL BÜTÜNLÜK VE MANEVİ ZARAR KAVRAMLARI

I. Terminoloji

Ağır bedensel zarar veya ölüm halinde yakınlarla manevi tazminat talep etme hakkı tanınabilmesi için, şüphesiz yakınların öncelikle yaşanan olay sebebiyle bir zarara uğramış olmaları gerekmektedir. Zira, hukuki sorumluluğun temelinde zarar kavramı bulunmaktadır. Öte yandan kanun koyucu, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda herhangi bir zarar tanımına yer vermemiştir. Sözlük anlamıyla zarar, bir olayın veya şeyin yol açtığı olumsuz sonucu ya da çıkar kaybını ifade etmektedir¹.

Çalışmanın konusu açısından “manevi zarar” ve “manevi tazminat” kavramları da önem arz etmektedir. Öğretide, söz konusu kavramları karşılayan farklı terimlerin kullanımına rastlanmaktadır. Türk hukukunda manevi zararı ifade etmek için “mal varlıksal olmayan zarar”, “parasal olmayan zarar”, “gayri maddi zarar” gibi, zararın niteliğine ilişkin açıklamalar içeren ifadeler de takdir edilmiş olmakla birlikte, yaygın olarak “manevi zarar” kavramı tercih edilmektedir². Manevi tazminata ilişkin olarak ise “tinsel ödence”, “acı parası”, “gönül alma” ve “manevi tamirat” gibi terimler takdir edilmiş olsa da³, uygulamada ve öğretide yaygın olarak bu çalışmada da tercih edilen “manevi tazminat” kavramı kullanılmaktadır.

Alman hukukunda ise, manevi zararı ifade etmek için “*immaterieller Schaden*” (maddi olmayan zarar), “*immaterielle Unbill*” (maddi olmayan haksızlık), “*nicht*

¹ Bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükleri (<https://sozluk.gov.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

² O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi ve Manevi Tazminatın Hesaplanması**, İstanbul, 2017, s. 5; F. Erlüle, **Türk Borçlar Kanunu'na Göre Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, İstanbul, 2021, s. 8; A. D. Keskin, **Objektif Manevi Zarar Teorisi Açısından Manevi Tazminat**, Ankara, 2016, s. 26-27.

³ F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 9; M. Ünal, “Manevi Tazminat ve Bu Tazminat Çeşidinde Kusurun Rolü”, **AÜHF**, 1978, C. 35, S. 1-4, s. 401.

Vermögensschaden” (mal varlığına dair olmayan zarar) kavramları tercih edilmektedir⁴. Manevi tazminat için ise “*Schmerzensgeld*” kavramı kullanılmaktadır⁵. İsviçre hukukunda manevi zarar “*moralische Schaden*”, manevi tazminat ise “*Genugtuung*” olarak ifade edilmektedir⁶.

Çalışmanın esas konusu TBK m. 56/II’de yer alan ağır bedensel zarar veya ölüm halinde yakınların manevi tazminat talebi olmakla birlikte, hükmün ilk fıkrasında kullanılan “bedensel bütünlüğün zedelenmesi” ibaresi de ele alınmalıdır. Zira, söz konusu düzenlemeye isabet eden mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu (BK) hükmü, zarar görene “cismani zarara düşer olması halinde” tazminat hakkı tanımaktaydı. TBK m. 56’da ise bedensel bütünlüğün zedelenmesi kavramı tercih edilmiştir.

Öte yandan, cismani zarar kavramına göre ihlalin kapsamını daha isabetli ifade etmekle birlikte, bedensel bütünlüğün “zedelenmesi” ifadesinin terminolojik olarak ne kadar yerinde olduğu hususu da değerlendirmeye açıktır⁷. Zedelenme, sözlük anlamıyla vurma, çarpma, ezilme veya delme sonucu berelenmeyi⁸ karşıladığından, çalışmanın gelecek kısımlarında ele alınacak olan ruhsal bütünlüğün ihlalinin tam olarak ifade

⁴ H. Landolt, **Die Entstehung durch unerlaubte Handlungen, Zweite Lieferung, Art. 45-49 OR Kommentar zum schweizerischen Zivilrecht, Obligationenrecht, Kommentar zur 1. und 2. Abteilung (Art. 1-529 OR), in: Zürcher Kommentar Band/Nr. V/1c/2, Zürich, 2007, n. 4.**

⁵ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 5; K. T. Gürsoy, “Manevi Zarar ve Tazmini”, **AÜHFD**, 1973, C. 30, S. 1, s. 8; A. D. Keskin, s. 26.

⁶ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 5. F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 8; W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, **Art. 47 OR, in: Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht, OFK - Orell Füssli Kommentar**, Zürich, 2023, n. 1; P. Gauch, “Grundbegriffe des ausservertraglichen Haftpflichtrechts”, **in: recht**, 1996, s. 236; A. D. Keskin, s. 26.

⁷ F. Erlüle, “6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda Beden Bütünlüğünün İhlalinden Doğan Manevi Tazminat Talebi”, **MÜHAD Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3-4 Haziran 2011) Sempozyum No: III, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan**, İstanbul, 2012, s. 130; A. D. Keskin, s. 209.

⁸ Bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükleri (<https://sozluk.gov.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

edememektedir⁹. Bu sebeplerle, öğretilerde ve uygulamada da yaygın olarak kullanıldığı şekilde, çalışmada “bedensel bütünlüğün ihlali” kavramı tercih edilmiştir.

Terminolojik açıdan incelenecek son kavram ise, TBK m. 56/II’de yer alan “zarar görenin veya ölenin yakınları” ifadesidir. 818 sayılı BK ise, ilk zarar görenden başka kişilerin tazminat talebine, yalnızca ölen kişinin “ailesi” bakımından olanak vermekteydi. Belirtmek gerekir ki, 818 sayılı BK’nun yürürlükte olduğu dönemde bile, kanunda yer alan açık ifadeye rağmen öğretilerde ve uygulamada aile kavramının geniş yorumlanması gerektiği düşüncesi hakimdi¹⁰. Nitekim yakın ifadesi aileden farklı olduğundan, iki kavramdan birinin diğerini kapsamaması da söz konusu değildir. Tazminat talep edebilecek kişiler bakımından öğretide ve uygulamada zaten “yakın” olarak yorumlanmakta olan “aile” ifadesinin, bu şekilde değiştirilerek kanunlaştırılması kanaatimizce de yerinde olmuştur.

II. Kişilik Hakkının Bir Parçası Olarak Bedensel Bütünlük Kavramı

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun m. 56 düzenlemesi, bedensel bütünlüğün ihlal edilmesi sonucu bir zararın doğması halinde, zarar gören lehine manevi tazminata hükmedilebileceğini hüküm altına almıştır. Aynı düzenlemenin ikinci fıkrası ise, zarar görenin veya ölenin yakınlarına manevi tazminat talebinde bulunma olanağı tanımaktadır. Ancak bu hüküm, yalnızca bedensel bütünlüğün ihlal edilmesi sebebiyle ağır bir bedensel zararın doğması veya ölüm olayının gerçekleşmesi durumlarına ilişkindir.

TBK m. 58 hükmü ise, kişilik hakkının ihlali durumunda manevi zararın tazminine ilişkin niteliktedir. Bu nedenle, ancak TBK m. 56 düzenlemesi benzeri özel bir

⁹ Benzer bir açıklama, TBK m. 58’de yer alan “kişilik hakkının zedelenmesi” ifadesi açısından da yapılabilir. Zira kişilik hakkının koruduğu değerlerin pek çoğu da fiziksel ve “zedelenebilecek” bir yapıda değildir.

¹⁰ Bu konuya ilişkin açıklamalar için bkz. s. 18-19.

hükümün bulunmadığı hallerde uygulama alanı söz konusudur¹¹. Başka bir deyişle, iki düzenleme arasında özel – genel hüküm ilişkisi bulunmaktadır. Zira her bedensel bütünlük ihlali aynı zamanda bir kişilik hakkı ihlali oluşturmakla birlikte, iki kavram tam olarak aynı anlamı ifade etmemektedir.

Bedensel bütünlük, öğretide genel olarak kişilik hakkını oluşturan temel kişi varlığı değerlerinden biri olarak sayılmaktadır¹². Bu nedenle, çalışma kapsamında bedensel bütünlüğe ilişkin açıklamalardan önce çatı bir kavram görünümünde olan kişilik hakkı incelenmeye çalışılacaktır.

A. Bir Üst Kavram Olarak Kişilik Hakkı

Kişilik, hukukumuzda dar anlamında kişi kavramıyla eş anlamlı olarak kullanılmakta ve hak ve borçlara ehil olabilen varlığı ifade etmektedir¹³. Geniş anlamda kişilik ise; kişilik hakkını, kişinin hak ve fiil ehliyetlerini ve kişisel durumlarını da kapsamında barındıran bir üst kavram niteliğindedir¹⁴.

Mevzuatımızda “kişilik hakkı” kavramını karşılamak için farklı dönemlerde farklı ifadeler kullanılmıştır. Mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi’nin (MK) 24. maddesinde, “kişilik hakkı” kavramı yerine “şahsi menfaatler” ibaresi tercih edilmiştir. Söz konusu hükümde 3444 sayılı Kanun ile değişiklik yapılmış ve “şahsiyet hakkı” terimi

¹¹ F. Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, 2025, s. 903; A. Şahin, “Vücut Bütünlüğünün İhlalinden Doğan Zarar ve Tazmini”, **GÜHFD**, 2011, C. 15, S. 2, s. 126.

¹² O. G. Antalya, M. Topuz, **Medeni Hukuk (Giriş - Temel Kavramlar - Başlangıç Hükümleri) Cilt: I**, Ankara, 2024, s. 121; B. Öztan, **Medeni Hukuk’un Temel Kavramları**, Ankara, 2017, s. 274.

¹³ J. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş, **Kişiler Hukuku**, İstanbul, 2024, s. 234; A. M. Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, Ankara, 2024, s. 190; B. Öztan, **Temel Kavramlar**, s. 221, 223; H. V. Velidedeoğlu, **Türk Medeni Hukuku**, İstanbul, 1963, s. 167.

¹⁴ J. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş, s. 235; A. M. Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 190; B. Öztan, **Kişiler Hukuku**, Ankara, 2021, s. 251.

kullanılmıştır. Yürürlükte olan 4721 sayılı TMK’nda ise, bu kavramlar yerlerini “kişilik hakkı” ifadesine bırakmıştır.

Kanun koyucu, hukukumuzda kişilik hakkına ve unsurlarına ilişkin bir tanıma yer vermemiştir. Öğretiye göre kişilik hakkı¹⁵; kişinin maddi ve manevi değerleri, hak ve fiil ehliyeti, ekonomik bütünlüğü, yaşamı ve sağlığı, bedensel bütünlüğü, şeref ve haysiyeti, adı, resmi ve özgürlüğü üzerindeki haklarını kapsayan mutlak ve kişiye sıkı sıkıya bağlı “*şahsiyet hakkı*”dır¹⁶.

Tüzel kişilerin de gerçek kişiler gibi kişilik hakkına sahip olduğu kabul edilmektedir¹⁷. Ancak tabiatları gereği bedensel bütünlük ve sağlık gibi gerçek kişilere özgü kişilik değerlerine sahip olamayacaklardır¹⁸. Gerçek kişiler tam ve sağ doğumlarından ölümlerine dek¹⁹, tüzel kişiler ise hak ehliyeti kazanmalarından sonra ermelerine dek kişilik hakkına sahiptir²⁰.

¹⁵ Öğretide birden fazla sayıda kişilik haklarının mı, yoksa pek çok kişisel değeri kapsamında barındıran tek bir kişilik hakkının mı bulunduğu hususu tartışmalıdır. Bu çalışma kapsamında tek bir kişilik hakkının varlığını kabul eden görüş benimsenecektir. Tek bir kişilik hakkının kabul edilmesinin neden daha isabetli görüldüğüne dair açıklamalar için bkz. M. Dural, T. Ögüz, **Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku**, İstanbul, 2025, s. 101.

¹⁶ J. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş, s. 348-349; C. Baygın, A. Nar, **Medeni Hukuk Dersleri-I (Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku)**, Ankara, 2025, s. 468-469; H. Hatemi, **Kişiler Hukuku**, İstanbul, 2021, s. 66; A. M. Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 288; M. K. Oğuzman, N. Barlas, **Medeni Hukuk (Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar)**, İstanbul, 2025, s. 170; B. Öztan, **Temel Kavramlar**, s. 274.

¹⁷ B. İ. Engin, Y. M. Atamer, **Serozan Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku**, İstanbul, 2022, s. 460; S. Helvacı, **Gerçek Kişiler**, İstanbul, 2023, s. 103; A. M. Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 305; B. Öztan, **Kişiler Hukuku**, s. 255.

¹⁸ S. Helvacı, s. 103; Tüzel kişilerin bu niteliklerinin bir sonucu olarak, kişilik haklarının ihlal edilmesi sebebiyle TBK m. 58’e göre tazminat talebinde bulunmaları mümkün olmalıdır. Öte yandan, bedensel bütünlüklerinin ihlali söz konusu olamayacağından, TBK m. 56’ya göre tazminat hakkının tüzel kişiler için doğmayacağı kabul edilmelidir. (M. A. Kessler, **Art. 47 OR, in: Basler Kommentar Obligationenrecht I Ed: Widmer Lüchinger, C., Oser, D.**, Basel, 2020, n. 8; B. Schönenberger, **Art. 47-49 OR in: Heinrich Honsell Obligationenrecht**, Basel, 2014, n. 8, 10).

¹⁹ TMK m. 28/II düzenlemesi gereğince cenin, hak ehliyetini tam ve sağ doğmuş olması koşuluyla ana karnına düştüğü andan itibaren başlayarak kazanacaktır. Ceninin kişilik hakkı ve bedensel bütünlüğünün ihlaline ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. G. Özcan Büyüktanır, “Cenin Bedensel Bütünlüğünün İhlali Halinde Maddi Zararının Tazmini”, **İNÜHFD**, 2018, C. 9, S. 1, s. 276-282.

²⁰ S. Helvacı, s. 103.

Kanun koyucu TMK m. 24 hükmünde kişilik hakkını düzenlerken, kavramın kapsamına nelerin girdiğini teker teker belirlememiştir. Kişisel değerlerin neler olduğu ve onların hangi şekillerde ihlal edilebileceği zamanın gereksinimlerine bağlı olarak değişebileceğinden, bu tercih öğretide isabetli görülmektedir²¹.

Nitekim, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK) da içtihatlarında²², kişilik hakkını oluşturan unsurları örneklendirmekle birlikte, bu unsurların teker teker sayılmasının mümkün olmadığını ve zamanın ihtiyaçlarına göre yenilerinin kabul edilebileceğini sıklıkla vurgulamıştır.

Kişilik hakkı, değeri para ile ölçülemeyen kişi varlığı hakları arasında kabul edilmektedir²³. Mutlak haklar arasında yer aldığından, hakkı ihlal eden herkese karşı ileri sürülmesi mümkündür²⁴. Ayrıca, kişilik hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı doğası sebebiyle devri veya mirasçılara intikali mümkün değildir²⁵.

Öğretideki bir görüşe göre kişilik hakkı, kişinin yalnızca hukuk düzeninin kendisine kişilik tanınması nedeniyle, başka bir koşul aranmaksızın kazandığı ve mutlak hak olması sebebiyle herkese karşı ileri sürülebilen, kişi varlığı üzerindeki hakkıdır²⁶. Öğretideki diğer bir görüşe göre²⁷ kişilik hakkının dayanağının “yalnızca kişinin insan olması” şeklinde tespit edilmesi, eleştiriye açık bir kanaattir. Zira; özellikle isim, şeref ve haysiyet ile mesleki ve ekonomik değerler üzerindeki hak, kişinin toplum içinde yaşıyor

²¹ F. Canbolat, G. Gönül Koşar, “Basın Yoluyla Kişilik Hakkının İhlalinin Tespitinde Kullanılan Yargıtay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ölçütlerinin Değerlendirilmesi”, **TBB Dergisi**, 2020, C. 33, S. 151, s. 265; A. M. Kılıçoğlu, K. Kılıçoğlu Yılmaz, **Kişilik Hakkı ve Korunması**, Ankara, 2023, s. 2-3.

²² Yargıtay HGK, E. 2014/213, K. 2016/70, T. 22.01.2016; Yargıtay HGK, E. 2012/179, K. 2012/412, T. 27.06.2012. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

²³ A. M. Kılıçoğlu, K. Kılıçoğlu Yılmaz, s. 4.

²⁴ M. Dural, T. Ögüz, s. 103; M. K. Oğuzman, N. Barlas, s. 170.

²⁵ J. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş, s. 349; M. Dural, T. Ögüz, s. 104.

²⁶ İ. Kaplan, “Kişilik Haklarının Kitle Haberleşme Araçları (Basın, Radyo ve Televizyon) Karşısında Korunması”, **Adalet Dergisi**, 1979, C. 70, S. 3-4, s. 201; A. D. Keskin, İ. Erdoğan, **Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri - Kişiler Hukuku)**, Ankara, 2025, s. 300.

²⁷ M. Ayan, N. Ayan, **Kişiler Hukuku**, Ankara, 2016, s. 85-86.

olmasından kaynaklanmaktadır²⁸. Bu nedenle kazanımının yalnızca kişinin insan olmasına bağlı olduğu düşünülemez.

Kişilik hakkının, hak sahibi kişinin bizzat kendisi tarafından sınırlanması mümkün olduğu gibi, dışarıdan bir saldırı ile ihlal edilmesi de mümkündür²⁹. Bu sebeple kanun koyucu, TMK m. 23-24 düzenlemeleri ile öğretide “kişiliğin içe ve dışa karşı korunması³⁰” olarak isimlendirilen korumaları sağlamıştır.

TMK m. 23, kişilik hakkının bizzat kişinin iradesi ile gerçekleştireceği tasarruflara karşı, yani doğrudan kişinin kendisine karşı korunmasını düzenlemektedir. Kişinin hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçmesine, özgürlüklerinden vazgeçmesine veya onları hukuka ve ahlaka aykırı olarak sınırlamasına izin verilmemiştir. Belirtmek gerekir ki, düzenlemenin lafzından anlaşıldığı üzere özgürlüklerin hukuka ve ahlaka uygun olarak sınırlanması geçerlidir³¹.

TMK m. 24 düzenlemesi ise, kişiyi dışarıdan gelecek ihlallere karşı korumaktadır. Hükmün ikinci fıkrası ile kişilik hakkına yapılan saldırıyı hukuka uygun hale getirebilecek sebepler; kişinin rızası, üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ve kanunun verdiği yetkinin kullanılması olarak belirlenmiştir. Bu sebeplerden biri bulunmaksızın yapılan bir saldırı, kişilik hakkını ihlal edecektir.

Kişilik hakkına dışarıdan gelen saldırılar; bedensel kişiliği hedef alan saldırılar, duygusal kişiliği hedef alan saldırılar, ekonomik kişiliği hedef alan saldırılar ve sosyal kişiliği hedef alan saldırılar olmak üzere³² sınıflandırılmaktadır. Ancak tek bir fiil ile birden fazla kişilik değerinin aynı anda ihlal edilmesi de söz konusu olabilir. Örnek

²⁸ M. Ünal, s. 413; M. Ayan, N. Ayan, s. 85-86.

²⁹ B. Öztan, **Temel Kavramlar**, s. 280.

³⁰ B. İ. Engin, Y. M. Atamer, s. 461-467; J. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş, s. 357.

³¹ J. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş, s. 360-361.

³² B. İ. Engin, Y. M. Atamer, s. 467.

verilecek olursa, kişinin özel hayatı hakkında sosyal medyada resmi ve ismi kullanılarak hakaret içerikli paylaşım yapılması halinde, kişilik hakkının koruduğu pek çok değer aynı anda ihlal edilmektedir.

TMK m. 24 hükmünde sözü edilen kişilik hakkının dışarıdan gelen saldırılara karşı korunmasının kapsamı, TMK m. 25 ile belirlenmiştir. Bu düzenlemeye göre kişi; yakın bir gelecekte gerçekleşmesi beklenen saldırının henüz gerçekleşmeden önlenmesi, gerçekleşmekte olan saldırının durdurulması ve son verilmesi, saldırı sonlanmış olsa bile hukuka aykırı olduğunun tespit edilmesi ve uğradığı maddi veya manevi zararların tazmin edilmesi taleplerinde bulunabilir³³. Kişilik hakkı ihlal edilen kişi, bu talepler ile beraber ayrıca tazminat talebinde de bulunabilir³⁴. Tazminat davası dışında ifade edilen diğer davaların açılabilmesi için, saldırıda bulunan kişinin kusurlu olması gerekmemektedir³⁵.

B. Bedensel Bütünlük Kavramı

Bedensel bütünlüğe ilişkin zararlar, 818 sayılı BK döneminde de kanunda düzenlenmiş olmakla birlikte, hükümde “cismani zarar” kavramı tercih edilmişti. Kavramın dar yorumlanması zararın sınırını yalnızca “fiziksel bütünlük” ile sınırlayacağından, kanun koyucunun bu tercihi öğretide eleştirilmiş ve ruhsal bütünlüğün de bu kapsamda kabul edilmesinin gerekliliği ifade edilmiştir³⁶. Nitekim Yargıtay’ın bu

³³ J. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş, s. 397-414. R. Serozan, “Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler”, *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 1977, C. 11, S. 14, s. 95-97; H. V. Velidedeoğlu, s. 210-211.

³⁴ M. İkizler. Et al., *Medeni Hukuk-I Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*, Ankara, 2022, s. 358.

³⁵ B. Öztan, *Temel Kavramlar*, s. 286.

³⁶ O. G. Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt:II*, Ankara, 2019, s. 258; M. K. Oğuzman, M. T. Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, 2024, s. 298-299; S. Topçuoğlu, *Bedensel Zarar Bağlamında Ekonomik Geleceğin Sarsılmasından Doğan Zararların Tazmini*, Ankara, 2022, s. 23-24.

dönemdeki içtihatları da bu istikamette gelişmiştir³⁷. 6098 sayılı TBK ile kabul edilen “bedensel bütünlük” kavramı ise söz konusu eksikçe cevap verebildiğinden bu tercih yerinde görülmektedir³⁸.

TBK m. 56 hükmünde, kişinin bedensel bütünlüğünün zedelenmesi halinde hakimin olayın özelliklerini göz önünde tutarak zarar görene uygun miktarda bir paranın manevi tazminat olarak ödenmesine karar verebileceği düzenlenmiş olsa da, bedensel bütünlüğün tanımına ilişkin herhangi bir açıklamada bulunulmamıştır.

Öğretide bedensel bütünlüğün farklı tanımlarına rastlamak mümkündür. Yaygın bir tanıma göre bedensel bütünlük, kişinin bedeni ve bedeni oluşturan organlarını ifade eden fiziksel bütünlüğü ile kişinin duygusal, bilişsel ve ruhsal yapısını ifade eden ruhsal bütünlüğünün toplamından oluşmaktadır³⁹. Bir başka görüş ise kavramı, fiziksel ve ruhsal bütünlüğün birbiri ile uyum içerisinde çalışması anlamına gelen sağlık bütünlüğünü de kapsayacak şekilde tanımlamaktadır⁴⁰. Bir başka tanıma göre bedensel bütünlük, kişinin yaşam koşullarına uygun olarak tam ve normal bir insan yapısına sahip olmasıdır⁴¹.

³⁷ Yargıtay 21. HD., E. 2012/7491, K. 2013/530, T. 16.01.2012; Yargıtay 21. HD., E. 2007/3976, K. 2007/5212, T. 27.03.2007 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁸ TBK m. 56 düzenlemesinde bedensel bütünlüğün “zedelenmesi” kavramının tercih edilmesine yönelik çalışmanın “Terminoloji” kısmında ifade edilen eleştiriler için bkz. s. 5.

³⁹ F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 851; F. Eren, “Türk Borçlar Hukukunda Kişiyeye İlişkin Zarar (Ölüm ve Bedensel Zarar)”, **Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Uluslararası Kongre Kitabı Cilt-I**, Ankara, 2016, s. 60-61; H. Landolt, **Obligationenrecht**, n. 2; M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 298; B. G. Özcan Büyüktanır, “Bedensel Bütünlüğün İhlali Nedeniyle Ortaya Çıkan Maddi ve Manevi Zararların İngiliz Hukukuna Göre Tazmini”, **AÜHF**, 2017, C. 66, S. 1, s. 56; M. Sulu, “Ölüm ve Bedensel Bütünlüğün İhlali Halinde Manevi Tazminat”, **MÜHFAD**, 2016, C. 22, S. 3, s. 2746.

⁴⁰ O. G. Antalya, **Genel Hükümler**, s. 258-259; O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 60-61; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 142; E. Kıraç Adır, **6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Ağır Bedensel Zarar Görenin Yakınlarının Manevi Tazminat Talebi**, Ankara, 2018, s. 38; Nitekim Yargıtay’ın yerleşik içtihatlarında da bedensel bütünlüğün, kişinin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerinin yanı sıra sağlık bütünlüğünü de kapsadığı kabul edilmektedir: Yargıtay 4. HD., E. 2020/1061, K. 2021/4171, T. 05.07.2021; Yargıtay 21. HD., E. 2017/4554, K. 2018/9556, T. 20.12.2018; Yargıtay 21. HD., E. 2013/3285, K. 2013/9887, T. 16.05.2013 (<https://www.hukukturk.com> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

⁴¹ S. Güleç Uçakhan, **Maddi Tazminat Esasları ve Hesaplanması**, Ankara, 2017, s. 357.

Öğretide yer alan tanımlar incelendiğinde, bedensel bütünlüğün fiziksel bütünlük ve ruhsal bütünlük kavramlarını kapsadığı konusunda herhangi bir şüphe bulunmamaktadır. Sağlık bütünlüğü ise, bu kavramlara bitişik bir niteliktedir. Zira sağlık bütünlüğü, kişinin fiziksel ve ruhsal sağlığının toplamı anlamına gelmektedir ve sözü edilen iki kavramdan ayrı tutulması yerinde olmayacaktır. O halde, sağlık bütünlüğü şüphesiz bedensel bütünlüğün zorunlu bir parçasıdır. Bu doğrultuda bedensel bütünlük; kişinin bedenini ve bedenini oluşturan iç ve dış organları ile dokularından⁴² ibaret olan fiziksel bütünlüğünün, kişinin duygusal, bilişsel, ruhsal, psikolojik alemlerini ve irade yeteneğini ifade eden ruhsal bütünlüğünün ve bu sistemlerin uyumlu ve tam olarak işlevlerini yerine getirmesini sağlayan sağlık bütünlüğünün toplamıdır.

TMK m. 25 düzenlemesi ile, kişilik hakkına saldırıda bulunulan kişiye manevi tazminat isteminde bulunma hakkı tanınmıştır. TBK m. 58 hükmünde de aynı şekilde, kişilik hakkı ihlal edilen kişiye manevi tazminat talep etme hakkı verilmiştir. Kanun koyucu, TBK m. 58 düzenlemesinde de, TMK m. 25 hükmünde de kişilik hakkının kapsamındaki unsurlara ilişkin bir belirlemede bulunmamıştır. Nitekim, iki kanunda da doğrudan bir “kişilik hakkı” tanımına yer verilmemiştir. Bu sebeple iki düzenlemenin kapsamının aynı olduğu kabul edilmektedir⁴³.

TBK m. 56 ile m. 58 hükümlerinin her ikisi de zarar görene manevi tazminat ödenmesine ilişkindir. Ancak TBK m. 56’da bedensel bütünlüğün ihlal edilmesi koşulu bulunmaktayken TBK m. 58 genel olarak kişilik hakkının zedelenmesi hallerinde gündeme gelmektedir. Bedensel bütünlüğün ihlal edildiği her durum kişilik hakkına bir

⁴² Doku, benzer yapıya ve görevlere sahip hücrelerin bir araya gelmesinden oluşan hücre gruplarını ifade etmektedir. İnsan vücudunda kas, sinir, kan gibi farklı doku grupları yer almaktadır. Organlar ise, organizmadaki belirli bir işlevi gerçekleştirmek üzere bir araya gelmiş olan doku gruplarıdır. Bu anlamda, iç ve dış organların tamamı bir araya gelmiş farklı doku gruplarından oluşmaktadır. Organ ve doku kavramları hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. A. Kelly, “Cell Structure in the Context of Tissue and Organ Function”, *Journal of Cell Biology and Metabolism*, 2023, C. 5, S. 5, s. 1.

⁴³ E. Kırac Adır, *Manevi Tazminat Talebi*, s. 43.

saldırı teşkil edecek olmakla birlikte, kişilik hakkına yönelik her saldırı bedensel bütünlüğün ihlali anlamına gelmeyecektir. TBK m. 56'ya göre manevi tazminat talebine konu olabilecek bir bedensel bütünlük ihlali için, ayrıca tekrar TBK m. 58'e göre tazminat talebinde bulunulması söz konusu olmayacaktır⁴⁴.

TBK m. 56 hükmü, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun birinci kısım, birinci bölüm ve "Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkileri" başlıklı ikinci ayırımında düzenlenmiştir. Hükmün içeriği, haksız fiilden doğan zararlar için öngörülmüştür. Ancak sözleşmeye aykırılık halleri için manevi tazminat ödenmesine dair özel bir hüküm bulunmamaktadır. Öte yandan kanun koyucu, TBK m. 114/II düzenlemesi ile haksız fiil sorumluluğuna dair hükümlerin kıyas yoluyla sözleşmeye aykırılık hallerine de uygulanabileceğini öngörmüştür. Dolayısıyla, sözleşmeye aykırılık hallerinde de bedensel bütünlüğün ihlali sebebiyle manevi tazminat talep edilmesinin önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır⁴⁵.

TBK m. 56 ile m. 58 düzenlemelerinin koruduğu değerler de tam olarak örtüşmemektedir. TBK m. 58, genel olarak zarar görenin kişilik hakkını korunmasına ilişkindir. TBK m. 56'nın ilk fıkrası ise, zarar görenin bedensel bütünlüğünün korunmasını amaçlamaktadır. Ancak düzenlemenin ikinci fıkrasında, normun koruma amacı artık doğrudan zarar görene değil, zarar görenin yakınlarının olay sebebiyle uğradığı manevi zarara yönelmektedir.

⁴⁴ M. A. Kessler, n. 1; Öte yandan, tek bir fiil sonucunda bedensel bütünlüğün ihlalinin yanında, aynı zamanda bedensel bütünlük ihlali teşkil etmeyen bir kişilik hakkı ihlalinin de doğması mümkündür. Bu durumda TBK m. 56 ve TBK m. 58 düzenlemelerine göre iki farklı tazminat gerekçesinin gündeme geleceğinin kabulü gerekir. (R. Brehm, **Die Entstehung durch unerlaubte Handlungen, Art. 41–61 OR Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen, in: Berner Kommentar**, Bern, 2021, n. 5).

⁴⁵ A. Şahin, s. 126; Sözleşmeye aykırılık durumunda manevi tazminat talep etme hakkı, çalışmanın ikinci bölümünde ayrıca ele alınacaktır.

Kanun koyucunun bedensel bütünlüğün korunması için öngördüğü düzenlemeler TBK m. 56 hükmünden ibaret de değildir. TBK m. 53-55 hükümleri, ölüm halinde uğranılan zararları ve maddi bedensel zararları düzenlemektedir. İfade edilen düzenlemeler haricinde, Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası'nda⁴⁶, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da⁴⁷, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nda⁴⁸ ve 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanun'da⁴⁹ da bedensel bütünlüğün korunması amacıyla öngörölmüş hükümler bulunmaktadır.

⁴⁶ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı m. 17/II düzenlemesi, bedensel bütünlüğün korunmasına ilişkindir. Düzenlemede yalnızca tıbbi zorunluluğun bulunduğu haller ve kanunda sayılan durumlar kapsam dışı bırakılarak, kişinin bedensel bütünlüğüne dokunulması ve rızası olmadan üstünde bilimsel ve tıbbi deneyler yapılması yasaklanmıştır. 18.10.1982 kabul tarihli T. C. Anayasası için bkz. RG, T. 09.11.1982, S. 17863 - (<https://www.mevzuat.gov.tr> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

⁴⁷ 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un (TKHK) m. 11/VI ve m. 15/I düzenlemelerine göre tüketici, kendisine ayıplı mal veya hizmet sağlanması halinde seçimlik haklarıyla beraber 6098 sayılı TBK hükümlerine göre tazminat talebinde de bulunabilmektedir. Ayıplı mal veya hizmet sebebiyle tüketicinin bedensel bütünlüğünün ihlal edilmesi durumunda da aynı hükümlere dayanılarak talepte bulunulabilmektedir. 07.11.2013 kabul tarihli 6502 sayılı TKHK için bkz. RG, T. 28.11.2013, S. 28835 - (<https://www.mevzuat.gov.tr> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

⁴⁸ 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 85-90 maddeleri arasında motorlu araç işletenin ve araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahibinin hukuki sorumluluğu düzenlenmiştir. Genel olarak motorlu araç işletenin sorumluluğu, bir kusursuz sorumluluk hali olan tehlike sorumluluğu olarak tayin edilmiştir. Öte yandan kanunun 87. maddesinde yer alan hatır için karşılıksız taşıma gibi bazı istisnai hallerde, genel hükümlere atıfta bulunulmakta ve motorlu araç işleten kusuru bulunmaksızın sorumlu tutulamamaktadır. Kanunun 90. maddesinde de maddi ve manevi tazminatlara ilişkin olarak 6098 sayılı TBK'ya atıfta bulunulmuştur. 13.10.1983 kabul tarihli 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun ilgili hükümleri için bkz. RG, T. 18.10.1983, S. 18195 - (<https://www.mevzuat.gov.tr> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

⁴⁹ Anayasa'nın bedensel bütünlüğün korunmasına ilişkin m.17/II düzenlemesine paralel olarak, 2238 sayılı Kanun'un 5 ve 6. maddeleri yaşayan kişilerden organ ve doku alınmasına ilişkin genel esasları belirlemektedir. 18 yaşını doldurmamış ve ayırt etme gücüne sahip olmayan kişilerden organ ve doku alınması yasaklanmıştır. 18 yaşını doldurmuş ve ayırt etme gücüne sahip kişilerden organ ve doku alınması için ise, kişinin en az iki tanık önünde verilmiş imzalı ve yazılı beyanının bulunması veya sözlü beyanının işlendiği tutanağı imzalaması aranmaktadır. Ayrıca kanunun 8. maddesi ile kişinin yaşamını mutlak olarak sona erdirecek veya tehlikeye düşürecek organ ve dokuların alınması yasaklanmıştır. Söz konusu düzenlemelere ve kanunda yer alan diğer hükümlere aykırı müdahaleler, hukuka aykırı kabul edilmekte ve bedensel bütünlüğünün dokunulmazlığının ihlali sonucunu doğurmaktadır. 29.05.1979 kabul tarihli 2238 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri için bkz. RG, T. 03.06.1969, S. 16655 - (<https://www.mevzuat.gov.tr> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

III. Bedensel Bütünlüğün Korunmasının Tarihsel Gelişimi

A. Roma Hukukunda

Roma hukukunda, özgür bir kişinin⁵⁰ bedensel bütünlüğünün kasıtlı ve hukuka aykırı olarak ihlal edilmesi, “*iniuria*” olarak değerlendirilmekteydi. Öte yandan “*iniuria*”nın sınırlarının her zaman bu şekilde belirlendiğini söylemek de doğru olmayacaktır. Zira bu kavramın kapsamı zaman içerisinde genişlemiş, kişiye karşı yapılan her türlü maddi ve manevi ihlali de içerecek şekilde değişmiştir⁵¹.

Roma hukukunda günümüzde olduğunun aksine net bir haksız fiil ve suç ayrımı yapılmamıştır⁵². Dolayısıyla gerçekleşen ihlal davranışlarının yaptırımları belirlenirken telafi ve tazmin amaçları değil, cezalandırma amacı esas alınmıştır. “*Iniuria*” suçunun kapsamına, ilk zamanlarda kişinin uzvunun koparılması veya kemiğinin kırılması, kişiye işkence edilmesi gibi bedensel bütünlük ihlalleri; ilerleyen zamanlarda ise kişiye hakaret edilmesi gibi şeref ve haysiyete yönelik saldırılar dahil olmuştur⁵³. Her ne kadar köleye verilen zarar doğrudan onun kişiliğinde “*iniuria*” oluşmasına sebep olmasa da, köleye yapılan saldırı sonucunda efendisinin zarara uğramasından ötürü bu davayı açabildiği kabul edilmekteydi⁵⁴.

⁵⁰ Roma hukukunda kölelerin mal statüsüne sahip olmasından ötürü, kölelere verilen zarar “*iniuria*” kapsamında değerlendirilmezdi. Bir başkasının kölesinin bedensel bütünlüğüne verilen zarar kural olarak “*damnum iniuria datum*” (mala zarar verme) olarak sayılmaktaydı. Benzer şekilde, köle efendisinin mali olarak görüldüğünden, bedensel bütünlüğünün efendisi tarafından ihlal edilmesi de kural olarak hukuka aykırı değildi. Öte yandan, Roma'nın ilerleyen dönemlerinde kölelerin hukuki statüsünde bazı değişikliklerin yaşandığı da söylenebilecektir. Bu değişikliklere bazı örnekler verilecek olursa, kölesini döverek veya zehirleyerek kasten öldüren efendi öldürme suçundan sorumlu tutulmuş ve köleler arasındaki birleşmelere sınırlı bir hısımlık tanınmıştır. Roma hukukunda kölelerin hukuki statüsüne ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Ö. Söğütü, **Roma Özel Hukuku Ders Kitabı**, Ankara, 2022, s. 222; H. G. Türkoğlu, **Roma Hukukunda Suç ve Ceza**, Ankara, 2017, s. 30.

⁵¹ H. G. Türkoğlu, s. 32.

⁵² F. İ. Gönenç, “Haksız Fiil Sorumluluğunun Tarihsel Gelişimi”, **MÜHFHAD**, 2008, C. 14, S. 4, s. 18; Ö. Söğütü, s. 436; T. Ş. Uçaryılmaz, H. Emiroğlu, “Roma Hukukunda Haksız Fiil ve Suç İlişkisi Işığında Tazminatın Cezalandırıcı Fonksiyonu”, **AÜHFHD**, 2020, C. 69, S. 2, s. 837.

⁵³ Ö. Söğütü, s. 436; H. G. Türkoğlu, s. 32-33.

⁵⁴ H. G. Türkoğlu, s. 33.

Roma hukukunda haksız fiillerden (özel suçlardan) doğan sorumluluk, ilk zamanlarda kişisel ölçü anlayışına bırakılmıştır. Ancak bu durumun haksız fiilin yaşandığı taraflar arasında kan davalarının yaşanmasına sebep olması karşısında “kısas” usulüne geçilmiştir⁵⁵. Kısas usulü yerini zamanla ihtiyari diyete, Klasik Hukuk Dönemi’nin devamında ise zorunlu diyet uygulamasına bırakmıştır⁵⁶. Bu kapsamda haksız fiilin failine, özgür bir Romalının kemiğini kırması halinde 300 as, tokat atması halinde 25 as gibi fiilin niteliğine göre para cezaları uygulanmış, ancak paranın değerinin düşmesi ile bu cezalar da zamanla anlamını yitirmiştir⁵⁷.

Roma hukukunda, özgür bir kişinin bedensel bütünlüğünün ihlal edilmesi durumunda “*actio iniuriarum*” ismindeki davanın açılması mümkündür. Bu dava sonucunda belirlenen para cezası doğrudan zarar görene ödendiğinden, tazminat ve cezalandırma işlevleri aynı anda gerçekleşmekteydi⁵⁸. Öte yandan, “*iniuria*”nın sınırları zamanla genişleyerek, bedensel bütünlüğün ihlalini içermeyen şeref ve haysiyete yönelik saldırılar da bu kapsama dahil olmuştur. Dolayısıyla bu davanın, tam olarak karşılamamakla birlikte, günümüzdeki manevi tazminat davasına yakın bir nitelikte olduğunu söylemek mümkündür.

“*Actio iniuriarum*” davasıyla ilgili, çalışmanın konusu açısından önem arz eden bir diğer husus ise davayı açabilen kişiler bakımındandır. Zira kölelerin bizzat hakarete uğrayamayacağı kabul edilmiş olmakla birlikte, köleye edilen hakaretin efendiye edileceği ve efendinin bu durumdan zarara uğrayacağı kabul edilmiş, doğrudan efendiye

⁵⁵ F. İ. Gönenç, s. 19; H. G. Türkoğlu, s. 32; T. Ş. Uçaryılmaz, H. Emiroğlu, s. 840.

⁵⁶ F. İ. Gönenç, s. 20; T. Ş. Uçaryılmaz, H. Emiroğlu, s. 840-841.

⁵⁷ A. Arat, “6098 sayılı Borçlar Kanunu M.58’e Göre Manevi Tazminatın Belirlenmesine, 818 sayılı Borçlar Kanunu M.49/II’nin Kaldırılmasının Etkisi “, **EÜHFD**, 2013, C. 17, S. 3-4, s. 201; H. G. Türkoğlu, s. 32.

⁵⁸ Ö. Söğütü, s. 435-436.

dava açma hakkı tanınmıştır⁵⁹. Benzer bir durum, “*pater familias*” (aile babası) olarak diğer aile üyelerini himaye altında bulunduranlar bakımından da söz konusudur. Öte yandan aynı dava açma hakkı, “*pater familias*”ın saldırıya uğraması halinde eşine tanınmamıştır⁶⁰. Bu sebeplerle, yine tam olarak aynı hükümlere sahip olmamakla birlikte, Roma hukukundaki bu davanın yakınların manevi tazminat talebine benzer bir nitelikte olduğu ifade edilebilir.

B. Türk Hukukunda

Mülga 818 sayılı BK’nun 47. maddesine göre, “cismani zarara” uğrayan kişiye veya ölümün gerçekleşmesi halinde “ölünün ailesine” hususi haller dikkate alınarak bir miktar tazminat ödenmesine karar verilebilecektir. 27836 sayılı ve 04.02.2011 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6098 sayılı TBK’da ise, kanunun 56. maddesi ile yeni bir düzenleme öngörülmüştür. BK m. 47 ile yürürlükteki düzenleme olan TBK m. 56 hükümleri arasında bazı yönlerden farklılıklar bulunduğunu söylemek mümkündür. Ancak söz konusu farklılıkların değerlendirilmesinde, özellikle BK m. 47 yönünden, hükmün öğretisi ve uygulamada ne şekilde yorumlandığı da göz önünde bulundurulmalıdır.

İlk olarak, TBK m. 56/I’de yer alan “bedensel bütünlüğün zedelenmesi” ibaresi yerine, mülga kanunun düzenlemesinde “cismani zarar” kavramı kullanılmıştır. Bu tercih, ilk bakışta zararın yalnızca fiziksel bütünlüğün ihlali ile sınırlandırıldığını çağrıştıracaktır. Öte yandan, 818 sayılı BK’nun yürürlükte olduğu dönemde dahi öğretisi ve uygulamadaki

⁵⁹ A. Demirkalp, “Roma Hukukunda Iniuria ve Türk Hukuku’nda Kişilik Haklarının Korunması”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, 2021, s. 61; T. Ş. Uçaryılmaz, H. Emiroğlu, s. 854.

⁶⁰ A. Demirkalp, s. 62.

yaygın kanı, ruhsal bütünlüğün ihlalinin de BK m. 47 kapsamında tazmini gerektireceği yönündeydi⁶¹.

İki hüküm arasındaki diğer bir fark ise, BK m. 47’de tazminat talep hakkı “ölünün ailesine” tanınırken, TBK m. 56’da “yakınları” kavramının tercih edilmiş olmasıdır. Aile ve yakın kavramları, uygulamada sıklıkla aynı kişiler açısından gündeme gelmekle birlikte, birbirinden ayrı anlamları ifade etmektedir. Belirtmek gerekir ki, yine bu dönemde öğretisi ve uygulamadaki yaygın kanaat, “aile” ifadesinin “yakın” olarak anlaşılması gerektiği yönünde şekillenmiştir⁶².

TBK m. 56 ile getirilen son yenilik ise, düzenlemenin ikinci fıkrasında yer alan “ağır bedensel zarar” ibaresidir. Zira BK m. 47 hükmünde, başka bir kişinin uğradığı zarar sebebiyle manevi tazminat talep etme hakkı ancak ölüm halinde ve ölenin ailesine tanınmaktaydı. TBK m. 56’da ise tazminat talep edebilecek kişi çevresi, “ağır bedensel zarar görenin veya ölenin yakınları” olmak üzere değiştirilmiştir. Başka bir deyişle, kanun koyucu manevi tazminat talep etme hakkını ağır bedensel zarar görenin yakınları için de tanımıştır. Yargıtay’ın yerleşik uygulaması, 818 sayılı BK döneminde de ağır bedensel

⁶¹ M. Gürbüz, **Beden Tamlığının İhlali (Sakatlık) ve Ölüm Hallerinden Doğan Maddi Zararın Hesaplanması ve Tazminatın Tayini**, Ankara, 2001, s. 19; “Ancak cismani zarar kavramına (B.K.46 ve 47) ruhsal bütünlüğün ihlali sinir bozukluğu veya hastalığı gibi hallerin girdiği bu maddelerde sadece maddi sağlık bütünlüğünün değil ruhsal ve sinirsel bütünlüğünde korunduğu öğretide ve Yargıtay kararlarında kabul edilmektedir. Öyleyse bir kişinin cismani zarara uğraması durumunda, onun (ana. Baba, karı, koca gibi) çok yakınlarından birinin de aynı eylem nedeniyle ruhsal ve sinirsel sağlık bütünlüğü ağır şekilde bozulmuşsa (örneğin eyleme uğrayan yakın kişi %100 iş göremez duruma gelmişse) onlarında manevi tazminat isteyebilecekleri kabul edilmelidir.” - Yargıtay 21. HD., E. 2007/3976, K. 2007/5212, T. 27.03.2007 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

⁶² K. T. Gürsoy, s. 31; S. Reisoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, 2010, s. 249, 253; S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, 1993, s. 660; M. Ünal, s. 416; “Borçlar Yasası’nın 47. maddesinde ölenin ailesinin manevi tazminat isteyebileceği belirtilmiştir. Buradaki aile kavramı yakınlar olarak anlaşılmalıdır.” – Yargıtay 4. HD., E. 2009/4532, K. 2009/11038, T. 12.10.2009 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

zarara uğrayanın yakınlarının manevi tazminat talep edebileceği yönünde olsa da⁶³, öğretide durumun tartışmalı olduğunu söylemek mümkündür⁶⁴.

IV. Bedensel Bütünlüğün İhlali Kavramı

TBK m. 56 düzenlemesi, manevi tazminata hükmedilmesi için koşul olarak zarar görenin “bedensel bütünlüğünün zedelenmesini” aramış, ancak bu kavrama bir açıklık getirmemiştir. Bedensel bütünlüğün ihlali, en basit tanımıyla bedensel bütünlüğü oluşturan üç unsurdan, yani fiziksel, ruhsal veya sağlık bütünlüklerinden herhangi birinin veya birkaçının maddi veya manevi bir zarara uğratılacak şekilde ve hukuka aykırı olarak ihlal edilmesidir⁶⁵.

TBK m. 56/I’de ifade edilen bedensel bütünlüğün ihlali, TBK m. 56/II’de yer alan “ağır bedensel zarar” doğması koşulundan farklıdır. Zira bedensel bütünlüğün ihlalinin doğması için bilinçli veya bilinçsiz bir hareket sonucunda, geçici veya kalıcı herhangi bir zarar doğması yeterlidir⁶⁶. Zararın “ağır” olması, zarar gören kişinin bizzat manevi tazminat talebinde bulunmasını düzenleyen TBK m. 56/I bakımından bir koşul olarak

⁶³ Yargıtay 21. HD., E. 2007/3976, K. 2007/5212, T. 27.03.2007 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025); Yargıtay HGK E. 1995/11-122, K. 1995/430, T. 26.04.1995.

⁶⁴ Ağır bedensel zarar halinde de zarar görenin ailesinin (veya anlaşıldığı şekilde “yakınlarının”) tazminat talep edip edemeyeceği hususundaki fikir ayrılıkları, 818 sayılı BK döneminde büyük ölçüde zararın hukuki niteliği meselesine bağlanmaktaydı. Bu nedenle söz konusu görüş ayrılıklarına çalışmanın bu kısmında değil, tazminat talebine olanak veren zararın hukuki niteliğinin incelendiği kısımda yer verilecektir. Bu husustaki açıklamalar için bkz. s. 45-53.

⁶⁵ W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 19; M. A. Kessler, n. 12; H. Landolt, “Ersatzpflicht für «Schockschäden»”, **Sonderdruck aus Innovatives Recht Festschrift für Ivo Schwander**, Zürich, 2011, s. 364; M. Sulu, s. 2746; A. Şahin, s. 124.

⁶⁶ S. Helvacı, s. 112.

aranmamıştır⁶⁷. Hukuka aykırı olarak⁶⁸ kişinin bedensel bütünlüğüne yapılan her saldırı bedensel bütünlüğün ihlaline yol açmaktadır.

Bedensel bütünlük üzerindeki koruma, kişilik hakkı dolayısıyla vücudun tamamı üzerinde geçerlidir. Kişinin vücudunda bulunan en küçük parça bile aslında kişilik hakkının koruma alanındadır⁶⁹. Bu sebeple bedensel bütünlüğün ihlali halinde kişinin bu müdahaleden ötürü acı duyup duymadığı veya müdahalenin şiddeti önemli olmamalıdır⁷⁰. Ancak bedensel bütünlüğün ihlal edilmesi, her zaman manevi tazminata hükmedilebileceği anlamına da gelmemektedir. Her ihlal tazminatı gerektirecek boyutta olmayacağından, TBK m. 56/I’de belirtildiği üzere hakim somut olayın koşullarına göre manevi tazminata hükmedilip hükmedilmeyeceğine karar verecektir⁷¹.

Bedensel bütünlüğün ihlali, kişiye tokat atılması, bir organının vücudundan koparılması, vücudunda kalıcı iz bırakılması hallerinde olduğu üzere fiziksel bütünlüğün ihlali şeklinde olabileceği gibi⁷², kişiye bedensel bütünlüğün ihlaline sebep olacak derecede mobbing uygulanması⁷³ ve kişinin hafıza kaybına uğratılması⁷⁴ hallerinde

⁶⁷ K. Kılıçoğlu Yılmaz, “Kişilik Hakkının İhlalinde Manevi Tazminat”, **THD**, 2016, C. 11, S. 115, s. 44.

⁶⁸ S. Helvacı, s. 112; Kişinin bedensel bütünlüğüne yapılacak müdahalelere rıza göstermesi, TMK m. 23’te düzenlenen “kişiliğin içe karşı korunması” ile beraber ele alınmalıdır ve gerçekleştirilen müdahalenin boyutu da bu değerlendirmede göz önünde bulundurulmalıdır. Rızanın genel ahlaka, kanunun emredici hükümlerine veya kamu düzenine aykırı olması halinde artık hukuka uygunluk sebebi teşkil etmeyeceği, en fazla TBK m. 52’ye göre tazminattan indirim sebebi oluşturacağı kabul edilmelidir. Kişilik hakkının sınırlanmasına gösterilen rızanın hukuka uygunluğu için bkz. D. Zorlutuna, “Kişilik Hakkı Kapsamında Şeref ve Haysiyet Kavramı İle Şeref ve Haysiyete Saldırıda Hukuka Aykırılık Unsuru”, **KLÜHFD**, 2024, C. 2, S. 2, s. 424; Bedensel bütünlüğe karşı gerçekleştirilen müdahalenin tehlikeli sonuçlar veya önemli bir zarar doğurup doğurmamasına göre rızanın hukuka uygunluğuna ilişkin bkz. A. Zevkliler, “Tedavi Amaçlı Müdahalelerle Kişilik Hakkına Saldırının Sonuçları (1982 - 1983 Öğretim Yılı Açılış Dersi Metni)”. **DÜHFD**, 1983, C. 1, S. 1, s. 6.

⁶⁹ A. Zevkliler, s. 4.

⁷⁰ A. Zevkliler, s. 5.

⁷¹ M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 300.

⁷² S. Topçuoğlu, s. 23.

⁷³ S. Helvacı, s. 113-114; S. Topçuoğlu, s. 23.

⁷⁴ M. Sulu, s. 2748.

olduğu gibi ruhsal bütünlüğün ihlali şeklinde de olabilir. İhlale sonuç veren davranış, yapma ya da yapmama şeklinde gerçekleşebilir⁷⁵.

Tek bir hareket ile aynı anda hem fiziksel, hem ruhsal bütünlüğün beraber ihlal edilmesi de mümkündür⁷⁶. Zira buradaki belirlemede esas alınan husus, ihlalin fiziksel veya psişik bir kaynaktan doğması değil, yarattığı etkinin zarar görenin fiziksel veya ruhsal alanında doğuyor olmasıdır⁷⁷. Bu nedenle, ihlalin fiziksel bütünlüğe ya da ruhsal bütünlüğe yönelik olduğu değerlendirilmesinde, zarar verenin gerçekleştirdiği müdahalenin kaynağı değil, zarar gören üzerinde oluşturduğu sonuç dikkate alınmalıdır.

A. Fiziksel Bütünlüğün İhlali

Fiziksel bütünlük, kişinin vücudu ve vücudunu oluşturan doku ve organların tamamıdır⁷⁸. Kişinin duygusal, bilişsel, ruhsal, psikolojik alemleri ve irade yeteneği dışında kalan, fiziksel olarak dış dünyaya yansıyan varlığını içermektedir. Fiziksel bütünlük, kişinin kalbi, böbrekleri ve midesi gibi iç organlarını, kulakları, kolları ve burnu gibi dış organlarını, vücudunda bulunan kemik, kan ve kas gibi diğer dokularını ve cilt dokusuna eklenen kaş, kirpik, saç ve tırnak gibi diğer yapılarını kapsamaktadır. Öğretide vücuda sonradan eklenilmekle beraber organik bir şekilde bağlantı sağlayan parçaların (kafaya ekilen saç, diş dolgusu gibi) bedensel bütünlüğün kapsamında olduğu, istenildiği zaman ayrılabilir peruk gibi parçaların ise eşya olarak kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁷⁹.

⁷⁵ E. Kırac Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 46.

⁷⁶ A. Şahin, s. 127.

⁷⁷ F. Eren, “Ölüm ve Bedensel Zarar”, s. 60-61; Antalya, **Genel Hükümler**, s. 258-259.

⁷⁸ O. G. Antalya, **Genel Hükümler**, s. 258.

⁷⁹ A. Zevkliler, s. 6.

Fiziksel bütünlüğü oluşturan parçalardan herhangi birinin saldırıya uğraması, örneğin kişinin bir uzvunun koparılması veya saçının kesilmesi⁸⁰ bedensel bütünlüğün ihlali sonucunu doğuracaktır. Burada gerçekleştirilen müdahale geçici nitelikte olsa veya kişide bir acıya sebep olmamış olsa bile, ihlalin gerçekleştiği kabul edilmelidir. Ancak somut olayda manevi tazminatı gerektirecek boyutta bir ihlalin gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti hususu, hakimin takdirine bırakılmıştır⁸¹.

Kişinin vücudundan geçici olarak ayrılan, tekrar eklenmesi mümkün parçalar (örneğin kişinin kopmasına rağmen hala yerine dikilmesi mümkün olan el parmakları) ile fonksiyonel olarak ayrılmakla beraber hala vücudun bir parçası sayılan şeyler bedensel bütünlük kapsamında değerlendirilmelidir⁸². Ancak organ nakli açısından, nakil tamamlandıktan sonra, nakli gerçekleştirilen organın artık nakledildiği kişinin fiziksel bütünlüğünde olduğu kabul edilmelidir⁸³.

Fiziksel bütünlüğün ihlali hallerine örnek olarak, kişinin uzun süre aç bırakılması⁸⁴, vücudunda yanıklar oluşması⁸⁵, burnunun parçalanması⁸⁶, cilt dokusunun

⁸⁰ H. M. Doğu, “Hitap Bir Kişilik Hakkı Mıdır?”, **İstanbul Hukuk Mecmuası**, 2023, C. 81, S. 1, s. 6; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 143, 145; E. Kırış Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 49; A. Zevkliler, s. 5.

⁸¹ M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 300; Yargıtay, kararlarında kişinin bedensel bütünlüğüne etki eden her “zararlandırıcı hadisenin” bedensel bütünlüğün bozulmasına sebebiyet vereceğini belirtmiştir. Bedensel bütünlüğün bozulmasının her zaman maluliyete sonuç vermeyeceği, bu sebeple maluliyetin doğmadığı hallerde dahi bedensel bütünlüğün bozulması sebebiyle manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Yargıtay 21. HD., E. 2015/1422, K. 2015/14385, T. 22.06.2015; Yargıtay 21. HD., E. 2014/3662, K. 2014/6319, T. 31.03.2014 (<https://www.hukukturk.com> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

⁸² B. G. Özcan Büyüktanır, “Cenin Bedensel Bütünlüğünün İhlali”, s. 280.

⁸³ E. Kırış Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 47

⁸⁴ K. Kılıçoğlu Yılmaz, s. 44.

⁸⁵ Yargıtay 13. HD., E. 2015/25300, K. 2017/9533, T. 16.10.2017; Yargıtay 21. HD., E. 2016/1732, K. 2016/5425, T. 28.03.2016 (<https://www.hukukturk.com> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

⁸⁶ Ankara BAM 35. HD., E. 2022/1179, K. 2023/1117, T. 20.09.2023; Yargıtay 4. HD., E. 2016/3550, K. 2018/1272, T. 26.02.2018 (<https://www.hukukturk.com> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

zedelenmesi, felç bırakılması⁸⁷, darp edilmesi⁸⁸, kemiğinin kırılması⁸⁹ veya koluna iğne batırılması⁹⁰ verilebilir. Bu sebeple kişinin fiziksel bütünlüğüne karşı bir saldırının söz konusu olması için ciddi bir şekilde yaralanmasına gerek bulunmamaktadır⁹¹.

Kişinin cinsel dokunulmazlığına karşı gerçekleşen müdahaleler ise ortaya çıkan ihlalin niteliğine göre değerlendirilmelidir. Kişinin cinsel saldırıya maruz kalması halinde kuşkusuz bedensel bütünlüğü ihlal edilmiş olmaktadır. Rızası olmaksızın kısırlaştırılması halinde ise, gerçekleştirilen fiilden ötürü bedensel bütünlüğünün ihlali söz konusu olurken⁹², aynı zamanda kişilik hakkının koruduğu bir değer olan üreme hakkının da ihlal edilmesi gündeme gelmektedir⁹³. Etkisi yalnızca kişinin psikolojik alanında ortaya çıkan sözlü bir taciz ise, yine bedensel bütünlüğün ihlali olmakla birlikte, ruhsal bütünlüğün ihlali kapsamında değerlendirilmelidir.

Sonuçları kişinin fiziksel bütünlüğünde ortaya çıktığı sürece, psişik bir kaynaktan gelen ihlaller de fiziksel bütünlüğün ihlali kabul edilmelidir. Örneğin astım hastası kişide ani ve aşırı bir korku yaratarak astım krizi tetiklendiğinde ruhsal bütünlüğün değil, fiziksel bütünlüğün ihlali söz konusu olmalıdır.

⁸⁷ S. İ. Çakırca, “6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Ağır Bedensel Zararlarda Yakınların Manevi Tazminat Talebi”, **Yaşar Üniversitesi E-Dergisi**, 2013, C. 8, S. Özel, s. 796.

⁸⁸ K. Kılıçoğlu Yılmaz, s. 43; Yargıtay 4. HD., E. 2016/3550, K. 2018/1272, T. 26.02.2018 (<https://www.hukukturk.com> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

⁸⁹ Ankara BAM 35. HD., E. 2022/1179, K. 2023/1117, T. 20.09.2023; Yargıtay 4. HD., E. 2018/1556, K. 2018/4791, T. 07.06.2018; Yargıtay 4. HD., E. 2014/11440, K. 2015/7909, T. 15.06.2015; Yargıtay 4. HD., E. 2012/17125, K. 2013/15375, T. 30.09.2013 (<https://www.hukukturk.com> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

⁹⁰ M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 300.

⁹¹ K. Kılıçoğlu Yılmaz, s. 43.

⁹² E. Kırış Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 47.

⁹³ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 61.

B. Ruhsal Bütünlüğün İhlali

Kişinin fiziki varlığında bir etki doğmaksızın, ruhsal bütünlüğüne yönelik bir müdahale sonucunda da bedensel bütünlüğü ihlal edilebilir. Öğretide ruhsal bütünlüğün ihlali, vücudun anatomisinde bir değişikliğe gerek olmaksızın kişinin duygu, irade ve zeka yeteneğinde veya ruhsal ve psikolojik aleminde bir farklılık meydana getirerek ruh sağlığını bozan etkiler olarak tanımlanmıştır⁹⁴.

Gerçekleştirilen müdahale sonucunda kişinin konuşurken kekelemeye başlaması, ihlalden sonra ilerleyen zamanlarda travma sonrası stres bozukluğu belirtileri göstermesi, uyku problemleri yaşamaya başlaması, daha önceden sahip olmadığı yeni fobiler geliştirmesi⁹⁵, hafızasının zayıflaması veya tamamen kaybolması⁹⁶, panik atak hastası olması⁹⁷, ellerinde kontrol edemediği titremeler oluşması, sosyal anksiyete geliştirmesi ve müdahalenin sayılanlara benzer diğer psikolojik sorunlara neden olması, ruhsal bütünlüğün ihlaline örnek olarak gösterilebilir.

Zarar gören hiçbir fiziksel etkiye maruz kalmaksızın, sadece ruhsal bütünlüğünün ihlali sonucunda bile kişinin bedensel bütünlüğü ihlal edilebilir⁹⁸. Keza ruhsal bütünlüğün de fiziksel veya psişik kaynaklı bir saldırıyla ihlal edilmesi mümkündür. Kafaya vurulan bir darbe sonucu hafıza kaybı yaşanmasında fiziksel bir müdahale sonucunda ruhsal bütünlüğün ihlali söz konusuysen, kişinin beklemediği sırada aniden korkutulması sonucu yeni bir fobi geliştirmesinde artık psişik bir müdahalenin varlığı kabul edilmelidir⁹⁹.

⁹⁴ F. Eren, “Ölüm ve Bedensel Zarar”, s. 61; A. D. Keskin, s. 210; M. Sulu, s. 2747-2748; A. Şahin, s. 127; S. Topçuoğlu, s. 23.

⁹⁵ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 61.

⁹⁶ M. Sulu, s. 2748.

⁹⁷ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 61.

⁹⁸ R. Brehm, n. 14; H. Landolt, **Obligationenrecht**, n. 121-122; H. Landolt, “Schockschäden”, s. 364.

⁹⁹ F. Eren, “Ölüm ve Bedensel Zarar”, s. 61.

Müdahalenin ihlal olarak kabul edilebilmesi için, zarar gören üzerinde kalıcı bir sonucunun olmasına da gerek bulunmamaktadır. Kişinin yaşadığı bir travma sonucunda ağır depresyona girmesi halinde, zamanla iyileşmesi söz konusu olsa dahi ruhsal bütünlüğü ihlal edilmiş olur.

Yargıtay, kararlarında sıklıkla sinir bozukluğu ve hastalığı hallerinde de bedensel bütünlüğün korunacağını ifade etmiştir¹⁰⁰. Kişinin motor sinir sistemine yönelen bir saldırının sonuçlarının hem fiziksel, hem ruhsal bütünlükte ortaya çıkabileceğini belirtmek gerekmektedir. Kişinin sinir sistemine aldığı fiziksel bir darbe sonucunda; hareket yeteneğinin kaybolması, uzuvlarından bazılarının kontrolünü kaybetmesi, felç kalması, görme veya işitme duyularını kısmen veya tamamen yitirmesi gibi etkilerini fiziksel bütünlük üzerinde gösteren zararlar doğabilmektedir. Ancak bu zararların kişinin ruhsal bütünlüğünü de etkilemesi kaçınılmazdır. Bu sebeple ihlale sebebiyet veren davranışın kaynağına değil, ortaya çıkan ihlal sonucunun doğduğu alana göre nitelendirme yapılmalıdır.

Benzer bir sonuç, fiziksel bütünlüğü ihlal edilen kişinin yakınları bakımından da ortaya çıkacaktır¹⁰¹. Çocuğu darp edilen, felç geçiren veya bir uzvunu kaybeden bir anne-babanın ruhsal bütünlüğünün zarar görmesi kaçınılmazdır¹⁰². Yargıtay içtihatlarında bu ihtimalde ortaya çıkan zararın yansıma zarar değil, doğrudan zarar olarak meydana geleceği ifade edilmiştir¹⁰³.

¹⁰⁰ Yargıtay 21. HD., E. 2015/22401, K. 2017/475, T. 26.01.2017; Yargıtay 21. HD., E. 2014/4237, K. 2014/5258, T. 18.03.2014 (<https://www.hukukturk.com> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

¹⁰¹ E. Kıraç Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 52.

¹⁰² S. İ. Çakırca, s. 788.

¹⁰³ Yargıtay 21. HD., E. 2009/15483, K. 2011/1644, T. 24.02.2011; Yargıtay 21. HD., E. 2003/1374, K. 2004/2235, T. 11.03.2004 (<https://www.hukukturk.com> - Erişim Tarihi: 04.10.2025); Yargıtay'ın yakınların uğradığı zararın niteliğine ilişkin görüşü, çalışmanın insicamı açısından bu bölümün ilerleyen kısımlarında ele alınacaktır.

Uygulamada ruhsal bütünlüğün ihlal edilmesinin en sık karşılaşılan örneklerinden birisi de kişinin mobbing'e (psikolojik taciz) maruz kalması durumudur. Psikolojik taciz, öğretilerde iş yerinde gerçekleşen psikolojik şiddet, zorbalık ve bilinçli saldırgan eylemler olarak tanımlanmıştır¹⁰⁴. Psikolojik taciz sebebiyle zarar gören kişinin ruhsal sağlığı bozulabilmekte, kişi depresyona girebilmekte hatta intihar eğilimleri dahi gösterebilmektedir¹⁰⁵. Bu sebeple kişinin ruhsal bütünlüğünün korunması açısından işverenin psikolojik tacize karşı önlem alması büyük bir önem arz etmektedir.

C. Sağlık Bütünlüğünün İhlali

Sağlık bütünlüğü, kişinin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerinin tam olarak birbirleriyle uyum içerisinde işlevlerini yerine getirebilmesini ifade etmektedir¹⁰⁶. Sağlık bütünlüğü kavramının da kendi içerisinde fiziksel sağlık ve ruhsal sağlık olarak ikiye ayrılması mümkündür. Bedensel bütünlüğün ifade edilen diğer unsurlarının aksine, sağlık bütünlüğünün münhasır olarak korumakta olduğu kendisine ait bir fiziksel, psikolojik veya duygusal alemi bulunmamaktadır. Bu sebeple, fiziksel ve ruhsal bütünlüğün ihlaline ilişkin açıklamalarda verilen örneklerin, aynı zamanda sağlık bütünlüğünün ihlalini içermesi de mümkündür. Zira fiziksel ve ruhsal sağlık kavramlarının, bu bütünlüklerin koruma alanından ayrılması mümkün değildir.

¹⁰⁴ A. Arslan Ertürk, "İş Hukuku Boyutuyla Türkiye'de Psikolojik Taciz (Mobbing) ve Dünyadan Örnekler", **MÜHFHAD**, 2014, C. 20, S. 1, s. 286; M. S. Efeoğlu, A. Karaman, "Çalışma Yaşamında Mobbing: Kavramsal Bir Bakış", **PÜİAD**, 2023, C. 10, S. 1 (Prof. Dr. Feyzullah EROĞLU Armağan Sayısı), s. 368; G. Erdoğan, "Mobbing (İşyerinde Psikolojik Taciz)", **TBB Dergisi**, 2009, C. 0, S. 83, s. 320; Mobbing, kelime anlamı ile işyerinde gerçekleşen psikolojik tacizlerle sınırlı olmayıp aslında sosyal yaşantının bulunduğu her yerde gündeme gelebilmektedir. Ancak bu çalışma kapsamında yalnızca işyerinde gerçekleşen boyutu ele alınmaktadır. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. S. Bozbel, S. Palaz, "İşyerinde Psikolojik Taciz (Mobbing) ve Hukuki Sonuçları", **TİSK Akademi**, 2007, C. 2, S. 3, s. 67-69.

¹⁰⁵ S. Bozbel, S. Palaz; s. 70; M. S. Efeoğlu, A. Karaman, s. 373.

¹⁰⁶ O. G. Antalya, **Genel Hükümler**, s. 259.

Kişinin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerine aynı anda zarar veren ihlaller söz konusu olabilmektedir. Aynı şekilde, ihlalin yöneldiği kişinin fiziksel bütünlüğünde ortaya çıkan ilk sonucun, kişinin kendisinin veya yakınlarının ruhsal bütünlüğünü etkilemesi de gündeme gelebilmektedir. Dolayısıyla fiziksel ve ruhsal sağlık bütünlüklerinin de aynı anda ihlal edilmesi mümkündür. Örneğin ailesi tarafından sürekli hakaretlere ve aşağılamalara maruz kalan birisinin depresyona girip, antidepresan ilaç kullanmaya başlamasında hem fiziksel hem ruhsal sağlık bütünlüğünün ihlali söz konusudur.

Sağlık bütünlüğünün ihlaline örnek olarak, kişinin kasıtlı olarak alerjisi olduğu bilinen şeylere maruz bırakılması, bel fıtığı olmasına yol açılarak ameliyata zorlanması, ilaç kullanmaya mecbur bırakılması¹⁰⁷, kişiye kasıtlı olarak hastalık bulaştırılması¹⁰⁸ ve içme suyu vasıtasıyla zehirlenmesi verilebilir.

D. Ölüm

TBK m. 56/I hükmü, doğrudan bedensel bütünlüğü ihlal edilen kişinin zararının manevi tazminat yoluyla giderilmesine ilişkindir. TBK m. 56/II düzenlemesinde ise, zarar görenin ağır bedensel zararı veya ölümü halinde yakınlarına ödenecek manevi tazminat hüküm altına alınmıştır. Zarar görenin ölümü halinde bedensel bütünlüğünün ihlal edildiği noktasında hiçbir şüphe bulunmamaktadır.

TMK m. 28 düzenlemesi, kişiliğin ölümle sona erdiğini hüküm altına almıştır. Kişilik hakkının sağladığı koruma, insanın hak ve borçlara ehil olabilen kişi olmasına bağlıdır. Bu sebeple gerçek kişiler için doğum ile başlayıp, kişinin ölümüyle ortadan

¹⁰⁷ E. Kıraç Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 53.

¹⁰⁸ H. M. Doğu, s. 6.

kalkar¹⁰⁹. Zira kişinin ölmesiyle beraber kişiliğine bağlı olmayan haklar mirasçılara geçecek, kişiliğine bağlı olanlar ise sona erecektir. Bedensel bütünlüğün dokunulmazlığı ise, en temel kişilik hakkı olan yaşama hakkının bir uzantısıdır¹¹⁰.

Kişi öldükten sonra cesedi artık hak süjesi sayılamaz¹¹¹. Bu sebepten ötürü öldüğü zamanın tespiti önem arz etmektedir. Ölüm, bir insanın yaşamının tam ve kesin surette sonlanması durumunu ifade etmektedir¹¹². Mevzuatımızda ölüm olayına bağlanan çok sayıda hukuki sonuç bulunmasına rağmen, 4721 sayılı TMK’nda herhangi bir ölüm tanımına yer verilmemiştir. Ölümün, tespitini hukuktan ziyade tıp biliminin gerçekleştirmesi gereken bir husus olarak görülmesi sebebiyle, öğretilerde bu yaklaşım yerinde bulunmaktadır¹¹³.

Öğretilerde tartışılan iki farklı ölüm anlayışı bulunmaktadır. Klasik (biyolojik, fizyolojik) ölüm anlayışına göre, ölüm kişinin büyük yaşam fonksiyonlarını sağlayan dolaşım, sinir ve solunum sistemlerinin işlevini yerine getirememesidir¹¹⁴. Ancak beynin tüm fonksiyonları dursa dahi solunum ve dolaşım sistemlerinin işlevlerini yerine getirmeye devam etmesi, yani vücudun bitkisel hayata girmesi mümkündür¹¹⁵.

¹⁰⁹ J. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş, s. 349; H. Hatemi, s. 81; S. Helvacı, s. 103; M. İkizler. Et al., s. 290; A. M. Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, s. 305; Ç. Özel, “Medeni Hukuk Açısından Ölüm Anının Belirlenmesi ve Ceset Üzerindeki Hakka İlişkin Bazı Düşünceler”, **AÜHF**, 2002, C. 51, S. 1, s. 45, 59.

¹¹⁰ H. M. Doğu, s. 6.

¹¹¹ Kişiliğin ölümle beraber sona ermesinden ötürü artık bir kişilik hakkının varlığından bahsedilemeye de, öğretilerde kişilik hakkının sağladığı şeref ve haysiyet üzerindeki hak gibi bazı korumaların ölümden sonra da devam etmesi gerektiği kabul edilmektedir. Bu korumaların bir örneği, ceset artık hak süjesi sayılmasa dahi ölenin yakınlarının duyduğu sevgi ve hürmetten ötürü cesedin üzerinde hakları olması ve bu surette kişilik hakkından doğan davaları açmalarına izin verilmesidir. Cesedin hukuki durumuna ve yakınların ceset üzerindeki hakkının niteliğine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. M. İkizler. Et al., s. 292; Ç. Özel, “Ölüm Anının Belirlenmesi”, s. 60; G. Turan Başara, “Kişiliğin Korunması Kapsamında Ölümden Sonra Hatıranın Korunması Teorisi”, **ÇÜHF**, 2020, C. 5, S. 1, s. 343.

¹¹² Bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükleri (<https://sozluk.gov.tr/>) - Erişim Tarihi: 04.10.2025)

¹¹³ S. Oktay Özdemir, “Ölüm Anının Belirlenmesi ve Beyin Ölümü ile Ölüm Anı Arasındaki Sürece İlişkin Hukuki Durum”, **Prof. Dr. Necla Giritlioğlu’na Armağan**, İstanbul, 2020, s. 445; D. Özcengiz, “Beyin Ölümünün Hukuki Boyutu”, **Türk Yoğun Bakım Dergisi**, 2023, C. 21, S. 1, s. 38.

¹¹⁴ Ç. Özel, “Ölüm Anının Belirlenmesi”, s. 48-49.

¹¹⁵ S. Oktay Özdemir, s. 449.

Mevzuatımızda bu anlayış yerine beyinsel ölüm (beyin ölümü) anlayışı kabul edilmektedir¹¹⁶.

Mevzuatımızda benimsenen ve Organ Nakli Hizmetleri Yönetmeliği'nin 2. maddesinde tanımlanan beyinsel ölüm anlayışına göre, kişi beyin ve beyin sapı fonksiyonlarını geri dönülemez şekilde ve tamamen yitirmesiyle ölmüş olur. Günümüzde kişinin solunum ve dolaşım fonksiyonları dursa dahi yapay olarak devam ettirilmesi mümkün olduğundan¹¹⁷, bu anlayışın tercih edilmesi yerinde görülmektedir. Mevzuatımızda benimsenen anlayış gereğince, kişinin beyin ölümünün gerçekleşmesiyle beraber kişiliği sona ermiş sayılacak ve hukuk tarafından ölüm olayına bağlanan sonuçlar gerçekleşecektir. Çalışmanın konusu açısından ise, ölenin yakınlarının manevi tazminat talebi için ölüm anının tespiti bu anlayışa göre yapılacaktır.

V. Bedensel Bütünlüğün İhlali Halinde Zarar

Sözlük anlamıyla zarar, bir olayın veya şeyin yol açtığı olumsuz sonucu ya da çıkar kaybını ifade etmektedir¹¹⁸. Sorumluluğun doğması için esas olarak aranılan unsur zarardır. Bununla birlikte, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda herhangi bir zarar tanımına yer verilmemiştir.

Hukuki anlamda iki farklı zarar tanımından söz edilmesi mümkündür. Dar anlamıyla zarar, zarar görenin malvarlığında ortaya çıkan irade dışındaki azalmayı, yani maddi zararı ifade etmektedir¹¹⁹. Maddi zararın bir diğer tanımı ise, zarar verici olay

¹¹⁶ Ölüm kavramının genel bir hüküm vasıtasıyla düzenlenmesi yerine yalnızca organ nakilleri için düzenlenmiş olmasına dair öğretilerdeki bir eleştiri için bkz. S. Oktay Özdemir, s. 447-448, 450.

¹¹⁷ D. Özcengiz, s. 37-38; Ç. Özel, "Ölüm Anının Belirlenmesi", s. 49.

¹¹⁸ Bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükleri (<https://sozluk.gov.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025)

¹¹⁹ O. G. Antalya, **Genel Hükümler**, s. 133; Ş. Arıkan, **Türk Borçlar Kanunu'na Göre Bedensel Zararlarda Manevi Tazminat**, Ankara, 2023, s. 35; İ. Erdoğan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**,

öncesindeki durum ile sonrasındaki durum arasında oluşan maddi eksilmedir¹²⁰. Nitekim, Yargıtay da içtihatlarında bu tanıma yer vermiştir¹²¹. Ancak ifade edilen bu tanımlar, zarar görenin yalnızca maddi malvarlığının uğradığı zararlara ilişkindir. Bu çalışmanın esas konusunu ise, kişi varlığı değerlerinin uğradığı zarar oluşturmaktadır.

Geniş anlamda zarar kavramı ise manevi zararı da kapsamaktadır. O halde geniş anlamda zarar, zarar görenin malvarlığında veya kişi varlığı değerlerinde hukuka aykırı bir fiil sonucunda ve iradesi dışında ortaya çıkan azalma şeklinde tanımlanabilir¹²². Alman ve Avusturya hukuklarında benimsenen genel eğilim, zarar kavramının geniş anlamıyla kullanılması, başka bir deyişle hem maddi hem manevi zararları kapsaması yönündedir¹²³. Buna karşın, İsviçre ve Türk hukuklarında zarar kavramı genel olarak dar anlamda, yani yalnızca maddi zarar anlamında kullanılmaktadır¹²⁴. Çalışmanın konusunu esasen ağır bedensel zarar görenin ve ölenin yakınlarının manevi tazminat talebi oluşturduğundan, “zarar” kavramı kullanıldığında geniş anlamıyla kullanılacaktır.

Maddi zarar ile manevi zararın aynı olay sonucu doğması mümkündür. Zira, tek bir fiil ile kişinin hem malvarlığı, hem kişi varlığı değerlerine aynı anda zarar verilebilir.

Ankara, 2019, s. 129; F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 595; H. T. Gökcan, **Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları**, Ankara, 2024, s. 79; Ş. Kayıhan, M. Ünlütepe, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, 2018, s. 247-248; S. Narter, **Kusursuz Sorumluluk, Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Hukuku**, Ankara, 2024, s. 484; S. Narter, **Uygulamada Manevi Tazminat**, Ankara, 2022, s. 218; H. N. Nomer, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, 2024, s. 189.

¹²⁰ İ. Erdoğan, **Genel Hükümler**, s. 130; Ş. Kayıhan, M. Ünlütepe, s. 248-249; S. Narter, **Manevi Tazminat**, s. 218; H. N. Nomer, **Genel Hükümler**, s. 189; Söz konusu tanım, öğretilerde daha yaygın şekilde ve Yargıtay tarafından benimsenen “fark teorisi”ne dayanmaktadır. Fark teorisine göre zararın hesaplanması, gerçek durum ile farazi (varsayımsal) durum arasındaki farkın hesaplanması ile gerçekleşmektedir. Bu konudaki ayrıntılı açıklamalar için bkz. O. G. Antalya, **Genel Hükümler**, s. 135-138.

¹²¹ Yargıtay 3. HD., E. 2016/22026, K. 2018/8464, T. 12.09.2018; Yargıtay 4. HD., E. 2014/14876, K. 2014/14590, T. 05.11.2014; Yargıtay 4. HD., E. 1997/7385, K. 1997/11975, T. 15.12.1997 (<https://www.hukukturk.com>) - Erişim Tarihi: 04.10.2025)

¹²² O. G. Antalya, **Genel Hükümler**, s. 133; M. Ayan, **Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)**, Ankara, 2016, s. 275; İ. Erdoğan, **Genel Hükümler**, s. 134; F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 595; H. T. Gökcan, s. 79; Ş. Kayıhan, M. Ünlütepe, s. 248; S. Narter, **Tazminat Hukuku**, s. 528; S. Narter, **Manevi Tazminat**, s. 218.

¹²³ T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararının Tazmini**, İstanbul, 2018, s. 28-29.

¹²⁴ F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 595-596; Ş. Kayıhan, M. Ünlütepe, s. 248; S. Narter, **Manevi Tazminat**, s. 218; H. N. Nomer, **Genel Hükümler**, s. 189.

Nitekim bedensel bütünlüğün ihlali değerlendirildiğinde, ortaya çıkan zararın maddi veya manevi olması mümkün olabildiği gibi, her iki zarar türünün de aynı ihlal sonucu ortaya çıkması da olasıdır¹²⁵. Konu bir örnek ile somutlaştırılacak olursa, kişinin darp edilmesi sonucunda zihinsel fonksiyonlarında gerileme göstermesi durumunda, hem tedavi giderleri gibi maddi zararların hem de ruhsal bütünlüğünün zarar görmesi sebebiyle manevi zararının doğması mümkündür.

Zarar kavramı, öğretide maddi-manevi zarar, eşyaya-kişiye verilen zarar, doğrudan doğruya-dolaylı zarar gibi pek çok ayrıma tabi tutulmaktadır. Çalışma kapsamında bu zarar ayrımlarının tamamından söz edilmeyecek, konuyla bağlantısından ötürü özellikle maddi-manevi zarar ile şok zararı-duygu zararı ayrımları ve yansıma zarar kavramı incelenmeye çalışılacaktır.

A. Maddi Zarar – Manevi Zarar

1. Maddi Zarar

Maddi zarar, kişinin malvarlığında ortaya çıkan ve irade dışında gerçekleşen azalmadır¹²⁶. Kanun koyucu, TBK m. 53, m. 54 ve m. 55 hükümlerini maddi zarar kalemlerini örneklendirmek ve zararın belirlenmesi esaslarını tespit etmek amaçlarıyla tahsis etmiştir.

Zarar görenin ölümü veya bedensel zararı halinde uğranabilecek zararlar, TBK m. 53 ve m. 54 hükümlerinde yer almaktadır. Bu zarar kalemlerinden bahsetmeden önce,

¹²⁵ S. Topçuoğlu, s. 25.

¹²⁶ O. G. Antalya, **Genel Hükümler**, s. 133; Ş. Arıkan, s. 35; H. T. Gökcan, s. 79; S. Narter, **Tazminat Hukuku**, s. 484; S. Narter, **Manevi Tazminat**, s. 218; H. N. Nomer, **Genel Hükümler**, s. 189.

kanun koyucunun bu kalemleri “*numerus clausus*”¹²⁷ olarak saymadığını belirtmekte fayda bulunmaktadır. İki hükümde de kullanılan “özellikle” ibaresi ile, kanunda sayılmayan maddi zarar kalemlerinin de tazmin edilmesi mümkün kılınmıştır.

TBK m. 53’te ölüm halinde uğranılan başlıca zarar kalemleri; cenaze giderleri, ölüm derhal gerçekleşmemişse tedavi giderleri ve çalışma gücünün eksilmesi veya yitirilmesinden doğan kayıplar ile ölenin desteğinden yoksun kalanların talep edebileceği tazminat olarak belirlenmiştir. TBK m. 54 düzenlemesinde ise bedensel zarar halinde doğan zarar kalemleri, tedavi giderleri, kazanç kaybı, çalışma gücünün eksilmesi veya yitirilmesinden doğan kayıplar ve ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar olarak sayılmıştır.

Kişinin ölümü halinde bir maddi zarar kalemi olarak tazmini öngörülen ilk masraf, cenaze giderleridir. Öğretide cenaze giderlerine örnek olarak münasip bir mezar yeri için yapılan harcamalar, cenaze ilanları ve katılacak misafirler için barınma ve yeme-içme masrafları, ölenin dini inançlarının gereğinin yerine getirilmesi amacıyla yapılan harcamalar, naaşın nakliyesine, yıkanmasına, kefenlenmesine ilişkin giderler ve taziye kıyafetleri için yapılacak masraflar sayılmıştır¹²⁸. Ancak Devlet Memurlarının Tedavi Yardımı ve Cenaze Giderleri Yönetmeliği’nin 45. maddesi uyarınca, ölenin bir devlet memuru olması durumunda cenaze ve nakil giderleri kurumlarınca ödenecektir.

Ölenin desteğinden yoksun kalanların bu nedenle uğradığı kayıplar, yaygın olarak “destekten yoksun kalma tazminatı” şeklinde ifade edilmektedir. Tazminatı talep edenler bizzat işlenen haksız fiilin muhatabı olmadığından burada bir “yansıma zarar” olduğu

¹²⁷ Sınırlı, belirtilen sayıda.

¹²⁸ Z. Altun, **Plastik Cerrahin Hukuki Sorumluluğunun Sözleşmesel Bağlamda İncelenmesi**, İstanbul, 2019, s. 120; H. Daver, **Zararın ve Tazminatın Belirlenmesine İlişkin Haksız Fiil Hükümlerinin Borca Aykırılıkta Kıyasen Uygulanması**, İstanbul, 2023, s. 261; F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 860; S. Güleç Uçakhan, s. 809; Y. Yılmaz, **Özel Hastane İşleticisinin Hastaneye Kabul Sözleşmesi Çerçevesinde Yürütülen Tıbbi Müdahaleden Kaynaklanan Sorumluluğu**, İstanbul, 2019, s. 135.

kabul edilmektedir¹²⁹. Destek, bir başkasına düzenli ve sürekli biçimde, kısmen veya tamamen fiilen bakan ve gelecekte bakmaya devam etmesi de olası olan kimseyi ifade etmektedir¹³⁰. Bu tazminatı talep etmeye hakkı bulunan kişiler, ölenin ekonomik desteğinden yoksun kalmıştır¹³¹. Zira, kişi hayatını kaybetmeseydi, baktığı kişilere ekonomik bir destek sağlamaya devam edecektir. Bu surette kanun koyucu, haksız fiil sonucu ilk aşamada doğrudan doğruya zarar görmeseler dahi, ölenin desteğinden yoksun kalarak yansıma yoluyla zarara uğrayan kimselere bu zararlarının tazmin edilmesi olanağı vermiştir¹³².

Kişinin bedensel zarara uğraması veya ölümün hemen gerçekleşmemesi halinde uğrayacağı zarar kalemlerinden biri, tedavi giderleridir. Zarar görenin ölmüş olması halinde, bu zararı mirasçıları talep edebilecektir¹³³. Tedavi giderleri, gerçekleştirilen hukuka aykırı fiil sonucunda zarar görenin sağlık durumunu düzeltme veya iyileşme amacıyla yapmak durumunda kaldığı masraflardır¹³⁴. Tedavi giderlerinin her somut olayda değişebilecek niteliği sebebiyle tamamının sınırlı sayıda belirlenmesi mümkün olmamakla birlikte¹³⁵, muayene, ilaç, ameliyat, ambulans, hastabakıcı ve fizik tedavi giderleri ile hastaneye gidiş-geliş masrafları bu zararlara örnek olarak verilebilir¹³⁶.

Kişinin uğradığı zarar, kısmen veya tamamen çalışmasına engel olabileceği gibi, bu engel geçici veya sürekli nitelikte de olabilir¹³⁷. Çalışma gücünün geçici olarak kaybı,

¹²⁹ M. Ayan, s. 278; F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 861; H. N. Nomer, **Genel Hükümler**, s. 285-286.

¹³⁰ F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 863; S. Güleç Uçakhan, s. 658; Ş. Kayıhan, M. Ünlütepe, s. 264; M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 47.

¹³¹ Ş. Kayıhan, M. Ünlütepe, s. 264.

¹³² “Yansıma zarar” hukuka aykırı fiil sonucunda fiile maruz kalan kişi dışındaki üçüncü kişilerin uğradığı zararı ifade ettiği için, tazmin edilebilmesi için gerçekleştirilen fiilin hukuka aykırılığına ek olarak, fiil ile doğan zarar arasında uygun bir nedensellik bağının varlığı da aranmaktadır. M. Ayan, s. 278; İ. Erdoğan, **Genel Hükümler**, s. 132; M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 47.

¹³³ H. N. Nomer, **Genel Hükümler**, s. 288.

¹³⁴ F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 852-853; M. Gürbüz, s. 21; S. Topçuoğlu, s. 27.

¹³⁵ S. Güleç Uçakhan, s. 362.

¹³⁶ Z. Altun, s. 117; H. Daver, s. 252; F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 852-853; M. Gürbüz, s. 21; S. Topçuoğlu, s. 27; Y. Yılmaz, s. 131.

¹³⁷ Y. Yılmaz, s. 132.

kanunda geçen ismiyle kazanç kaybı, kişi bedensel zarara uğramasaydı elde edeceği geçmişe etkili kazancı ifade etmektedir¹³⁸. Ancak kazanç kaybı, her zaman kişinin çalışamaması sebebiyle alamadığı maaş şeklinde ortaya çıkmamaktadır. Çalışmayan bir eşin, uğradığı bedensel zarar dolayısıyla normalde yaptığı ev işlerini yapamaması ve bu işler için mecburen hizmetçi tutulması halinde de kazanç kaybından söz edilebilecektir¹³⁹.

Çalışma gücünün kısmen veya tamamen, ancak sürekli ve geleceğe etkili olarak kaybı ise ayrı bir zarar kalemi olarak ortaya çıkmaktadır. Kazanç kaybı ile arasındaki temel fark, çalışma gücünün gelecekte tekrar geri kazanılıp kazanılmaması meselesinden kaynaklanmaktadır¹⁴⁰. Burada gelecekte ortaya çıkacak ve müstakbel bir zarar söz konusu olduğundan, hesaplanması kazanç kaybına kıyasen oldukça güçtür. Bu zararın hesaplanmasında yaşanan kaybın süresi, kaybın oranı ve toplam yıllık kazanç miktarı gibi hususlar dikkate alınmalıdır¹⁴¹.

Ölüm durumunda gündeme gelmeyip, yalnızca zarar görenin bedensel zararı halinde ortaya çıkan bir zarar kalemi ise kanunda ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar olarak ifade edilmiştir. Bu zararlar, kazanç kaybı veya çalışma gücünün eksilmesi veya yitirilmesinden doğan zararlar dışında kalan, ancak yine de zarar görenin ekonomik geleceğini olumsuz etkileyen geleceğe etkili müstakbel zararlardır¹⁴².

¹³⁸ F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 854; M. Gürbüz, s. 26; S. Topçuoğlu, s. 29; Y. Yılmaz, s. 132.

¹³⁹ M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 103.

¹⁴⁰ S. Topçuoğlu, s. 30.

¹⁴¹ Z. Altun, s. 119; H. Daver, s. 255-256; F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 854-855; M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 105-106.

¹⁴² F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 855; M. Gürbüz, s. 39; M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 107-108; S. Topçuoğlu, s. 30.

Belirtmek gerekir ki, bu zararın doğması için zarar görenin çalışıyor olmasına gerek bulunmamaktadır¹⁴³. Zira, öğretilerde cenin açısından bile ekonomik geleceğinin sarsılmasından doğan kayıpların oluşabileceği ifade edilmiştir¹⁴⁴.

2. Manevi Zarar

Manevi zarar, zarar görenin iradesi dışında kişi varlığı değerlerinde ortaya çıkan eksilmedir¹⁴⁵. Manevi zarar, maddi zararın aksine malvarlığı yerine kişi varlığı değerlerinde ortaya çıktığından¹⁴⁶, somut olarak ölçülebilen bir niteliğe sahip değildir. Bu özelliğinden dolayı, öğretilerde manevi zararın tanımına ilişkin açıklamalar getiren farklı teoriler ileri sürülmüştür.

a. *Sübjektif Teori*

Manevi zararı açıklayan ilk teori olan sübjektif teoriye göre manevi zarar, zarar görenin kişilik hakkının zarara uğraması sebebiyle yaşadığı elem, acı, üzüntü, keder ve yaşama sevincinin eksilmesidir¹⁴⁷. Teoriye ismini veren sübjektif unsur, kişinin bu zarar sebebiyle duyduğu hislerdir. Bu teoriye göre gerçekleşen kişilik hakkı ihlali, zarar gören

¹⁴³ S. Topçuoğlu, s. 31.

¹⁴⁴ B. G. Özcan Büyüktanır, "Cenin Bedensel Bütünlüğünün İhlali", s. 294.

¹⁴⁵ O. G. Antalya, **Genel Hükümler**, s. 133; M. Ayan, s. 275; İ. Erdoğan, **Genel Hükümler**, s. 134; F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 607; H. T. Gökcan, s. 79; Ş. Kayıhan, M. Ünlütepe, s. 248; S. Narter, **Tazminat Hukuku**, s. 528; S. Narter, **Manevi Tazminat**, s. 218.

¹⁴⁶ W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 3; B. Schönenberger, n. 1.

¹⁴⁷ O. G. Antalya, **Genel Hükümler**, s. 214; H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 48; M. Ayan, s. 279; K. T. Gürsoy, s. 8; A. D. Keskin, s. 99; A. M. Kılıçoğlu, K. Kılıçoğlu Yılmaz, s. 283; Ç. Kırca, "Manevi Tazminatın Fonksiyonu ve Niteliği", **Yargıtay Dergisi**, 1999, C. 25, S. 3, s. 244; S. Narter, **Manevi Tazminat**, s. 218; H. N. Nomer, **Genel Hükümler**, s. 189; M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 44; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 35; S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s. 655.

açısından bir eleme, acıya veya üzüntüye sebep olmamışsa manevi zarar doğmamış kabul edilecek ve dolayısıyla tazmini istenemeyecektir¹⁴⁸.

Sübjektif teori, özellikle iki açıdan öğretilerde eleştirilmiştir. İlk olarak, sübjektif teori tüzel kişilerin uğradığı manevi zararın tazminine izin vermemektedir¹⁴⁹. Zira tüzel kişilerin gerçekleşen ihlal sonucunda bir keder, acı veya hüznün yaşaması söz konusu değildir. O halde sübjektif teoriye göre hiçbir zaman bir “manevi zarara” uğramaları söz konusu olamaz¹⁵⁰.

Başka bir eleştiri ise, ayırt etme gücü bulunmayan kişiler yönünden yapılmaktadır. Kişinin ayırt etme gücünün geçici veya kalıcı olarak bulunmamasına bağlı olarak, gerçekleşen ihlalden ötürü söz konusu ıstırap, elem veya keder duygularını daha az hissetmesi¹⁵¹ veya hiç hissetmemesi¹⁵² mümkündür. Manevi zararın bu hislere bağlı olan açıklamasının kabulü ise, kişinin ayırt etme gücü bulunmadığı gerekçesiyle kişilik hakkının daha az korunması anlamına gelmektedir¹⁵³.

¹⁴⁸ A. D. Keskin, s. 100; S. Reisoğlu, s. 228.

¹⁴⁹ O. G. Antalya, **Genel Hükümler**, s. 215; A. D. Keskin, s. 102; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 40.

¹⁵⁰ Nitekim, İsviçre hukukunda hakim olan teori sübjektif teori olmakla birlikte, İsviçre Federal Mahkemesi somut olay adaletini sağlamak amacıyla ayırt etme gücü bulunmayan kişilerin, küçüklerin ve tüzel kişilerin manevi tazminat davası açabileceğini kabul etmektedir. (F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 154).

¹⁵¹ O. G. Antalya, **Genel Hükümler**, s. 215; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 40

¹⁵² A. D. Keskin, s. 102.

¹⁵³ İsviçre Federal Mahkemesi'nin yine bu durumun da yaratabileceği hakkaniyetsiz sonuçları engellemek amacıyla, bedensel bütünlüğün ihlali bakımından, zarar görenin ayırt etme gücünü kalıcı olarak kaybetmesi ve acı hissedemeyecek hale gelmesi durumunda dahi, tazminat talep hakkının var olduğunu isabetli olarak kabul ettiğini söylemek mümkündür. (P. Gauch, s. 237.) (W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 20).

b. Objektif Teori

Bizim de katıldığımız objektif teoriye göre manevi zarar, kişi varlığı değerlerinde zarar görenin iradesi dışında ortaya çıkan eksilmedir¹⁵⁴. Objektif teori açısından manevi zararın doğması için kişi varlığı değerlerinin eksilmeye uğramış olması yeterlidir, bunun haricinde zarar sebebiyle duygusal aleminde herhangi bir değişikliğin oluşmasına gerek bulunmamaktadır.

Objektif teori, öğretilerde manevi zararın kişinin psikolojik dünyasında subjektif olarak kişiden kişiye değişebilecek sonuçlar yaratması ve teorinin bu sonuçlara anlam ve değer vermemesi yönünden eleştirilmiştir¹⁵⁵. Yine başka bir eleştiriye göre, objektif teorinin manevi zararın oluşması için subjektif unsuru hiç aramaması, kişilik hakkının ihlali ile zararın oluşumunu eşdeğer tutarak haksız fiilin hukuka aykırılık ve zarar unsurlarını birleştirmektedir¹⁵⁶.

Yargıtay'ın manevi zararın açıklanması konusunda subjektif teoriyi benimseyen kararları olduğu gibi¹⁵⁷, objektif teoriyi benimseyen kararları da bulunmaktadır¹⁵⁸.

¹⁵⁴ O. G. Antalya, **Genel Hükümler**, s. 215-216; M. Ayan, s. 280; F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 607; Ç. Kırcı, s. 253.

¹⁵⁵ O. G. Antalya, **Genel Hükümler**, s. 216; A. D. Keskin, s. 107.

¹⁵⁶ A. D. Keskin, s. 106.

¹⁵⁷ Yargıtay 3. HD., E. 2016/11102, K. 2016/11239, T. 26.09.2016; Yargıtay 9. HD., E. 2014/33535, K. 2016/10473, T. 26.04.2016; Yargıtay 3. HD., E. 2014/17993, K. 2014/15034, T. 18.11.2014; Yargıtay HGK, E. 2001/506, K. 2001/523, T. 13.06.2001 (<https://www.hukukturk.com> - Erişim Tarihi: 04.10.2025)

¹⁵⁸ Yargıtay 3. HD., E. 2016/4801, K. 2017/15654, T. 09.11.2017; Yargıtay 3. HD., E. 2015/9844, K. 2016/1161, T. 02.02.2016; Yargıtay 1. HD., E. 1996/3713, K. 1996/4111, T. 08.04.1996 (<https://www.hukukturk.com> - Erişim Tarihi: 04.10.2025)

c. Karma Teori

Karma teori, objektif ve sübjektif teorileri birleştirme amacıyla manevi zararın oluşması için hem sübjektif, hem objektif unsurları birlikte aramaktadır¹⁵⁹. Bu teori de manevi zararın oluşabilmesi için hem objektif (kişi varlığı değerlerinin zarara uğraması) hem de sübjektif (zarar görenin acı, elem ve üzüntü duyması) unsurları zorunlu olarak değerlendirdiğinden, uygulama açısından sübjektif teoriden farklı olmaması yönünden eleştirilmiştir¹⁶⁰.

B. Yansıma Zarar

Yansıma zarar (*Reflexschaden*), gerçekleşen zarar verici olay sonucunda doğrudan zarar gören kişi haricindeki üçüncü kişilerin de aynı olay sebebiyle zarara uğramasını ifade etmektedir¹⁶¹. Belirtmek gereklidir ki yansıma zarar, zararın başka bir ayrımı olan doğrudan doğruya zarar-dolaylı zarar ayrımındaki dolaylı zarardan farklıdır. Zira doğrudan doğruya zarar ile dolaylı zarar ayrımı, ortaya çıkan sonuç ile gerçekleşen olay arasında bir sebep bulunup bulunmamasına ilişkin bir ayrımdır¹⁶². Yansıma zarar ise, zarar verici olayın doğrudan yöneldiği kişi haricinde başkalarını da zarara uğratması halinde söz konusu olmaktadır.

¹⁵⁹ S. Narter, **Tazminat Hukuku**, s. 532.

¹⁶⁰ A. D. Keskin, s. 108; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 39.

¹⁶¹ P. Koçyiğit, “Türk Hukukunda Yansıma Zarar ve Yansıma Zararın Tazmin Edilebilirliği”, **Sorumluluk Hukuku (Seminerler) 2016**, İstanbul, 2016, s. 256-257; M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 47; S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s. 562-563; E. Yıldırım, s. 248.

¹⁶² M. Ayan, s. 277; A. M. Kılıçoğlu, K. Kılıçoğlu Yılmaz, s. 284; M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 46-47; Ç. Özel, “Sözleşme Dışı Sorumlulukta Yansıma Zarar ve Giderimine İlişkin Bazı Düşünceler”, **AÜHFD**, 2001, C. 50, S. 4, s. 83; E. Yıldırım, “Türk Hukukunda Yansıma Zararlar”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2023, C. 81, S. 1, s. 248.

Yansımaya zararın doğduğu hallere örnek olarak, TBK m. 53'te düzenlenen destekten yoksun kalma tazminatı veya bir işletmede çalışmakta olan işçinin yaralanması sebebiyle işlerin aksaması ve bu surette işletme sahibinin zarara uğraması¹⁶³ verilebilir. Zira söz konusu örneklerde, gerçekleştirilen fiil destekten yoksun kalan kişilere veya işletme sahibine yönelik olarak gerçekleştirilmemektedir.

Yansımaya zararların tazmini, doğrudan doğruya ve dolaylı zararlara göre farklılık göstermektedir. Zira, haksız fiil failinin gerçekleştirdiği fiil ile uygun illiyet bağı ve hukuka aykırılık bağı içerisinde bulunan doğrudan doğruya ve dolaylı zararlardan sorumlu olacağı kabul edilirken, yansımaya zararlardan kanunda açıkça öngörülmediği sürece kural olarak sorumlu olmayacağı ifade edilmektedir¹⁶⁴.

C. Şok Zararı - Duygu Zararı

Şok zararı (*Schockschaden*), öğretide kaza benzeri travmatik bir olaya tanık olan üçüncü kişilerin psikolojilerinin, bedensel bütünlüğün ihlalini oluşturacak bir hastalık derecesinde bozulması olarak tanımlanmıştır¹⁶⁵. Kişiye verilen zarar sonucunda yakınlarının üzüldüğü, acı veya elem duyduğu her seferde şok zararından söz edilemeyecektir. Şok zararının oluşabilmesi için mutlaka hastalık tanısı konulabilecek derecede bir bedensel bütünlük ihlalinin varlığı gerekmektedir¹⁶⁶.

Şok zararı, bu yönüyle duygu zararlarından ayrılmaktadır. Duygu zararı, olaydan zarar gören kişi haricindeki üçüncü kişilerin uğradığı ve hastalık düzeyine gelmemiş,

¹⁶³ Ç. Özel, "Yansımaya Zarar", s. 84.

¹⁶⁴ P. Gauch, s. 232; A. M. Kılıçoğlu, K. Kılıçoğlu Yılmaz, s. 286-287.

¹⁶⁵ A. Açıkgöz, "Şok Zarara Uğrayan Kişi Tazminat İsteminde Bulunabilir Mi?" **İstanbul Hukuk Mecmuası**, 2022, C. 80, S. 4, s. 1271; O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 265-266; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 335; P. Gauch, s. 231; A. D. Keskin, s. 83.

¹⁶⁶ F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 335.

teşhis ve tedavi gerektirmeksizin kendiliğinden düzelebilecek ve şok zararı olarak nitelendirilemeyen zararları ifade etmektedir¹⁶⁷.

İki zarar türü arasındaki temel fark, üçüncü kişide ortaya çıkan etkinin yoğunluğu bakımındandır. Zira bir kişinin yakınının bedensel zarara uğraması halinde, yakınlık düzeyine bağlı olarak az ya da çok bir miktar üzüntü duyması, son derece normal bir durumdur. Bu sebeple kişinin bir yakınının bedensel zarara uğramasının söz konusu olduğu her durumda şok zararının doğduğundan söz edilememekte, zararın bizzat üçüncü kişinin kendi bedensel bütünlüğünü de ihlal edecek düzeye gelmiş olması aranmaktadır.

Duygu zararı, olayın kişinin ruhsal sağlığında meydana getirmesi normal karşılanabilecek acı, keder ve çöküntü gibi olumsuz etkileri ifade etmektedir¹⁶⁸. Şok zararında ise kişi bunun ötesinde, tıbben tespit ve teşhis edilebilecek bir düzeyde maddi veya manevi zarara uğramaktadır¹⁶⁹. Şok zararının oluşabilmesi için kişinin mutlaka olaya bizzat tanık olmasına gerek bulunmamaktadır, olaydan haberdar olması bu anlamda yeterlidir¹⁷⁰.

Şok zararı esasen kişinin yakınlarının uğradığı zararlar açısından öngörülmüş olup, zarar görenin yakınları haricindeki üçüncü kişilerin olaya tanıklık etmesi halinde istisnai olarak tazminat hakkı tanınmaktadır¹⁷¹. Yapılan bu sınırlandırmanın sebebi, yakınlar dışında kalan kişilerin psikolojilerinin zarara uğramasının uygun nedensellik bağının dışında değerlendirilmesi değildir. Normun koruma amacı göz önünde bulundurularak tazminat sınırlandırılmak istenmekte ve menfaat çatışması “genel yaşam

¹⁶⁷ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 265.

¹⁶⁸ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 266.

¹⁶⁹ Y. Abik, “Normun Koruma Amacı Teorisi”, **AÜHFD**, 2010, C. 59, S. 3, s. 408-409; A. Açıkgöz, s. 1271; O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 266; A. D. Keskin, s. 84.

¹⁷⁰ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 265; F. Erlüle, “Sempozyum”, s. 132; P. Gauch, s. 231; H. Landolt, “Schockschäden”, s. 364.

¹⁷¹ Y. Abik, “Normun Koruma Amacı”, s. 410.

riski” kavramı değerlendirilerek sonuçlandırılmaktadır¹⁷². Nitekim, çok sayıda aracın karıştığı bir zincirleme kaza örneği düşünüldüğünde, olayla hiç alakası bulunmayan onlarca kişinin merak sebebiyle incelemeye gelebildikleri ve tanık oldukları görüntülerden ötürü psikolojik problemler yaşayabildikleri bilinmektedir. Olayla herhangi bir alakası olmayan bu kişilerin de zararlarını tazminat yükümlüsünün sorumluluğuna dahil etmek, normun koruma amacını aşan bir yorum teşkil edebilecektir.

Mevzuatımızda doğrudan doğruya “şok zarar” kavramının kullanıldığı bir düzenleme bulunmamaktadır. Bizim de katıldığımız görüşe göre, TBK m. 56/II düzenlemesinde ağır bedensel zarar görenin veya ölenin yakınlarına tanınan manevi tazminat talebinde bulunma hakkı, şok zarar kavramını tam olarak karşılamamaktadır¹⁷³. Zira bu düzenlemede, tazminata hükmedilebilmesi için yakının zararının “hastalık tanısı konulabilecek derecede bizzat kendi bedensel bütünlüğünün ihlal edilmesi” düzeyine gelmesi aranmamıştır. Oysa şok zararın oluşabilmesi için bu koşulun varlığı gerekmektedir. Nitekim hukukumuzda doğrudan doğruya şok zarar kavramına bağlanan bir hukuki sonuç da bulunmamaktadır. Bu sebeple hem duygu zararlarının, hem de şok zararlarının TBK m. 56/II’de düzenlenen yakınların manevi tazminat talebi kapsamında tazmin edilebileceği kanaatindeyiz.

Karşılaştırmalı hukukta şok zararına ilişkin farklı yaklaşımların benimsendiği görülmektedir. İngiliz hukukunda şok zararı “*nervous shock*” olarak adlandırılmaktadır. İngiliz hukuk düzeninde, şok zararının doğup doğmadığının tespitinde ilk aşamada “etki teorisi” esas alınmıştır¹⁷⁴. Bu teoriye göre kişinin şok zararının doğması, yalnızca zarar verenin ihmali sebebiyle fiziksel olarak yaralanacağına dair makul bir korkunun varlığı

¹⁷² Y. Abik, “Normun Koruma Amacı”, s. 411.

¹⁷³ A. D. Keskin, s. 85.

¹⁷⁴ T. Ahmad, H. Jamil, P. Dasgupta, “Nervous Shock, Development & Dilemma: A Comparative Study of UK, USA and Canada”, **SSRN Electronic Journal**, 2009, s. 4-5.

halinde söz konusu olmalıdır¹⁷⁵. Zaman içerisinde bu anlayış terk edilerek, kişinin bizzat tehlikede olmaması halinde dahi, bir yakınının uğradığı zarar sebebiyle psikolojik bir hastalığın oluşmasıyla şok zararına uğrayabileceği kabul edilmiştir.

İngiliz hukukunda ilk kez “*Hambrook v Stokes*” kararında¹⁷⁶, bizzat fiziksel bir zarara uğramayan “ikincil zarar görenin” uğradığı psikolojik zararın tazmin edilmesi gerektiğine karar verilmiştir¹⁷⁷. Bu kararda, kontrolden çıkan bir kamyonun çocuklarını öldüreceği korkusuyla düşük yapan ve bu sebeple hayatını kaybeden hamile bir annenin şok zararına uğradığına hükmedilmiştir. Önceki açıklamalardan farklı olarak, şok zararının yalnızca kişinin bir yakınının uğradığı zarara doğrudan doğruya tanık olması halinde gündeme geleceği kabul edilmiştir. Kişinin olaya bizzat tanık olmayıp, ölüm veya ağır bedensel zararı sonradan haber alması halinde ise şok zararın doğduğu kabul edilmemektedir¹⁷⁸.

Öte yandan, Yüksek Mahkeme “*Attia v British Gas*” kararında¹⁷⁹, davacının evine ısıtma sistemi kurarken ihmali sebebiyle evin yanmasına neden olan davalıyı sorumlu bulmuştur. Davacının herhangi bir yakını zarar görmemekle beraber, olayın ertesi gününde evini yanmış halde bulması sebebiyle yaşadığı psikolojik yıkım ve rahatsızlıktan ötürü, mahkeme şok zararının oluştuğuna karar vermiştir. Kararda örnekseyici olarak, bir ev sahibinin çok değer verdiği eşyasının evine izinsiz giren birisinin kazara başlattığı yangında yok olması, ev sahibinin ise bu olaydan ötürü hastalık boyutuna gelen bir psikolojik yıkım yaşaması halinde yine şok zararının oluşabileceği belirtilmiştir.

¹⁷⁵ T. Ahmad, H. Jamil, P. Dasgupta, s. 5.

¹⁷⁶ [1925] 1 KB 141

¹⁷⁷ “Hoge Raad, Judgment of 22 February 2002 - On Compensation for Psychiatric Injury and Emotional Distress Suffered by Close Relatives”, *European Review of Private Law*, 2003, C. 11, S. 3, s. 427.

¹⁷⁸ F. Erlüle, *Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat*, s. 349.

¹⁷⁹ [1988] QB 304 (<https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/1987/8.html> - Erişim Tarihi: 04.10.2025)

İsviçre hukukunda, mevzuatımızdaki TBK m. 56 hükmüne isabet eden İsviçre Borçlar Kanunu (*Schweizerisches Obligationenrecht*, OR) m. 47 düzenlemesi ile ölenin yakınlarına manevi tazminat talebinde bulunma hakkı tanınmaktadır¹⁸⁰. OR m. 47 düzenlemesinde de, TBK m. 56 ile paralel olarak, “kişinin psikolojisinin hastalık düzeyinde bozulması” koşulu aranmamıştır.

Öğretide, yakınların uğradıkları şok zararından ötürü, TBK m. 56/II’de (OR m. 47) düzenlenen tazminat haricinde ek bir tazminin sağlanması gerektiği de ileri sürülmüştür¹⁸¹. Ancak bu ek tazminin miktarı TBK m. 56/II veya TBK m. 58 kapsamında gerçekleşen talebin miktarını aşmamalıdır¹⁸².

İsviçre Federal Mahkemesi ilk kez 1986 tarihli bir kararında¹⁸³, uçak kazasında iki çocuğunu birden kaybeden bir babanın şok zararına uğradığına karar vermiştir. Mahkeme, yaşam veya bedensel bütünlük gibi değerleri koruyan mutlak hakların ihlali bakımından kişinin bizzat saldırının mağduru olması ile saldırının esas mağdurunda doğan sonuçtan etkilenmesi durumları arasında fark olmadığını belirtmiştir.

Öğretide bir görüş¹⁸⁴, bu kararda ölenin yakınlarına manevi tazminat talebinde bulunma olanağı veren TBK m. 56 ile mehz aldığı OR m. 47 hükümlerinin varlığında ayrıca şok zarar kavramına yer verilmesine gerek olmadığı kanaatindedir. Bu görüşe göre, ölenin yakınları ölümden ötürü yansıma yoluyla zarara uğramakta ve TBK m. 56/II ile manevi zararın tazminine izin verilmektedir. Uğranılan maddi zarar yönünden ise, TBK

¹⁸⁰ W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 4; M. A. Kessler, n. 1; OR m. 47, yakınların manevi tazminat talebini yalnızca ölen kişinin yakınları bakımından öngörmüştür. Düzenleme kapsamına ağır bedensel zarar görenin yakınları dahil edilmemiştir. Ağır bedensel zararın doğması durumunda ise, talep hakkı yakınların kişilik hakkının bizzat ihlal edilmiş olmasına bağlanmaktadır.

¹⁸¹ H. Landolt, “Schockschäden”, s. 380-381.

¹⁸² H. Landolt, “Schockschäden”, s. 381.

¹⁸³ BGE 112 II 118

¹⁸⁴ A. M. Kılıçoğlu, K. Kılıçoğlu Yılmaz, s. 288-289.

m. 53/III düzenlemesi zaten ölenin desteğinden yoksun kalanlara tazmin edilebilme için bir olanak sağlamaktadır.

Dolayısıyla bu görüşe göre, şok zarar kavramı bu olayda yalnızca ölüm sebebiyle şoka girecek, ancak ölenin desteğinden yoksun kalmayacak yakınlar bakımından gündeme gelebilecektir. Bu yakınlar bakımından uygulamanın söz konusu olabilmesi ve yeni bir zarar türünün meydana gelmesi için ise, maddi ve maddi nitelikte olmayan kişi varlığı değerlerinin ağır ihlali gerçekleşmeli, dolayısıyla yakınların manevi tazminat talebinde bulunmasına olanak vermeyen TBK m. 58'in uygulanması söz konusu olmalıdır¹⁸⁵.

VI. Bedensel Bütünlüğün İhlalinden Doğan Manevi Zararın Hukuki Niteliği

818 sayılı BK'nun 47. maddesinde yakınların manevi tazminat talebi, yalnızca ölenin ailesi bakımından kabul edilmiş olup, ağır bedensel zarar görenin yakınlarına zararlarının tazmini için hak tanınmamıştır. Öğretide ve bazı yargı kararlarında “aile” kavramının “yakın” şeklinde anlaşılması ve yakınların manevi tazminat talebinin ağır bedensel zarar halinde de söz konusu olması gerektiği savunulmuş olsa da¹⁸⁶, mevzuatımızda bu iki husus açıkça düzenlenmemiştir. TBK m. 56/II düzenlemesi ise hem ağır bedensel zarar görenin, hem de ölenin yakınlarına manevi tazminat talebinde bulunma imkanı vermektedir.

TBK m. 56/I'de yer alan bedensel bütünlüğün ihlalinde, uğranılan zararın hukuki niteliği bakımından herhangi bir tartışma bulunmamaktadır. Bu zarar, kişinin bizzat

¹⁸⁵ A. M. Kılıçoğlu, K. Kılıçoğlu Yılmaz, s. 289.

¹⁸⁶ M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 298-299; S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s. 658-660.

doğrudan doğruya kendi uğradığı manevi bir zarardır. Ancak TBK m. 56/II’de düzenlenen tazminat talebine konu olan zararın hukuki niteliği, öğretide tartışmalıdır. Her ne kadar ağır bedensel zarar görenin yakınlarının zararlarının tazmin edilip edilmeyeceğine dair fikir ayrılığı TBK m. 56/II düzenlemesi ile ortadan kalkmış olsa da, bu zararın hukuki niteliği hususunda bir görüş birliği söz konusu değildir. Öğretideki temel fikir ayrılığı, bu zararın doğrudan doğruya veya yansıma zarar niteliği bakımından ortaya çıkmaktadır.

A. Doğrudan Doğruya Zarar Olduğu Görüşü

Öğretide savunulan azınlık görüşe göre, TBK m. 56/II hükmünde düzenlenen ve ağır bedensel zarar veya ölüm halinde yakınların uğramakta olduğu zarar, doğrudan doğruya zarardır¹⁸⁷. Doğrudan doğruya zarar, haksız fiile uğrayan kişinin araya başka bir sebep girmeksizin doğrudan uğradığı zararı ifade etmektedir¹⁸⁸. Yansıma zarar ise, gerçekleşen olay sonucunda ilk zarar gören kişi dışında kalan üçüncü kişilerin uğradığı eksilmedir¹⁸⁹.

Yansıma zararların tazmin edilebilmesi için, haksız fiil ile yansıma zarar arasında hem uygun illiyet bağının, hem de hukuka aykırılık bağının varlığı gerekmektedir¹⁹⁰.

¹⁸⁷ A. D. Keskin, s. 219-221; E. Kırac, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Ağır Bedensel Zarar Halinde Yakınların Uğradığı Manevi Zararın Hukuki Niteliğinin Belirlenmesi” **İzmir Barosu Dergisi**, 2017, C. 82, S. 2, s. 38; S. Köysüren Genç, “Manevi Tazminat Davalarının Genel Esasları ile İş Kazası veya Meslek Hastalığı Hallerinde Uygulama Şekli”, **THD**, 2014, C. 9, S. 91, s. 74.

¹⁸⁸ M. Ayan, s. 277; F. Çelebi, “Haksız Fiil Sorumluluğu (Unsurlar, Tazminat, Hukuka Aykırılığı Kaldıran Haller, Zamanaşımı, Yargılama)”, **Prof. Dr. İsmet Sungurbey’e Armağan - Borçlar Hukuku Genel Hükümler Konferansları II, Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkileri**, İstanbul, 2012, s. 19; M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 46; Ç. Özel, “Yansıma Zarar”, s. 83; E. Yıldırım, s. 248.

¹⁸⁹ U. Doğru, “Bedensel Bütünlüğün İhlali Halinde Maddi Zarar ve Tazmini”, **Medeni Hukuk Dergisi**, 2024, C. 1, S. 2, s. 295; P. Koçyiğit, s. 256-257; M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 47; S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s. 562-563; E. Yıldırım, s. 248.

¹⁹⁰ M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 47.

Nitekim, yansıma zararın bir türü olan destekten yoksun kalma tazminatında¹⁹¹, söz konusu bağ kanun hükmü tarafından kurulmaktadır. Haksız fiil faili, davranışının sebep olduğu yansıma zararlardan istisnai olarak, yalnızca kanunda öngörülen hallerde sorumlu olur¹⁹². Aksi halde tazminatın sınırlarının önceden öngörülemes biçimde aşırı belirsizleşmesi ve tazminat yükümlüsüne hakkaniyete uygun olmayan bir sorumluluk yüklenmesi söz konusu olmaktadır.

Belirtmek gereklidir ki, yakınların tazminat talebine hem ölüm, hem ağır bedensel zararın doğması halinde olanak veren TBK m. 56/II hükmü sayesinde bu tartışmanın pratik bir önemi kalmamaktadır. Zira, zararın hukuki niteliği doğrudan doğruya zarar olarak kabul edilse de, yansıma zarar olduğu ve TBK m. 56/II'nin bu zararın tazminine olanak veren özel bir koruma normu olduğu savunulsa da, her halükarda zararın tazmini mümkün olmaktadır. Öte yandan tartışmanın, özellikle 818 sayılı BK dönemindeki duruma ilişkin teorik önemi devam etmektedir.

Yargıtay, 818 sayılı BK döneminde bedensel bütünlüğü ağır zarar görenin yakınlarının manevi tazminat taleplerini, bu kişilerin doğrudan doğruya zarara uğradıkları gerekçesiyle kabul etmiştir¹⁹³. Haksız fiil sonucunda yakınların ruhsal veya sağlık bütünlüklerinin ağır bir şekilde ihlal edilmesi durumunda, uğradıkları zarar ile haksız fiil arasında uygun illiyet bağı kurulmuş olmaktadır. 818 sayılı BK döneminde Yargıtay, bu

¹⁹¹ Bkz. s. 33-34.

¹⁹² E. Yıldırım, s. 249-250; A. M. Kılıçoğlu, K. Kılıçoğlu Yılmaz, s. 286-287.

¹⁹³ Yargıtay 21. HD., E. 2015/9791, K. 2015/12469, T. 01.06.2015; Yargıtay 21. HD., E. 2009/15483, K. 2011/1644, T. 24.02.2011; Yargıtay 21. HD., E. 2008/14571, K. 2009/4473, T. 26.03.2009 (<https://www.hukukturk.com> - Erişim Tarihi: 04.10.2025)

halde yansıma zararın değil, doğrudan doğruya zararın meydana geldiği kanaatindedir¹⁹⁴. Ancak öğretide bu nitelendirmeye yöneltilen eleştiriler de bulunmaktadır¹⁹⁵.

Öğretide yer alan bir görüşe göre¹⁹⁶, 818 sayılı BK döneminde söz konusu zararın doğrudan doğruya yakının kişiliğinde meydana geldiği kabul edilmelidir. Zira, aileye bağlılık kavramı kişilik hakkının koruduğu değerler kapsamında değerlendirilmeli ve aile üyesinin uğradığı zarar BK m. 47 değil, BK m. 49 (TBK m. 58) kapsamında tazmin edilmelidir. Nitekim bu kanaate göre burada doğrudan yakının kişiliğinde, kişilik hakkının koruduğu değerlerinin ihlalden doğan doğrudan bir zarar söz konusudur¹⁹⁷.

Bir başka görüş¹⁹⁸, zararın hukuki niteliğinin doğrudan doğruya zarar olmasını ihlal edilen değer üzerinde mutlak bir hakkın bulunmasına dayandırmaktadır. Zarar veren fiil her ne kadar bir başkasına yöneltilmiş olsa da, yakının kişilik hakkının ihlal edilmesi, mutlak bir hakkın ihlali anlamına gelmektedir. O halde kişilik hakkının kapsamındaki değerleri koruyan temel koruma normlarının ihlal edilmesi ile hukuka

¹⁹⁴ E. Ayan Durhan, “Ağır Bedensel Zararlarda Yakınların Manevi Tazminat Talep Edip Edemeyeceği Sorununa İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi”, **Karar İncelemeleri Dergisi**, 2022, C. 1, S. 1-2, s. 387; Yargıtay, bu içtihadını 6098 sayılı TBK döneminde de istikrarlı olarak sürdürmüştür. Ancak İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu, (İBBGK) bir kararında TBK m. 56/II’de yansıma manevi zararın hukukumuzdaki tek örneğinin yer aldığını belirtmiştir. “...*Manevi zarar, kişilik hakları hukuka veya ahlâka aykırı bir fiille saldırıya uğrayan kişinin duyduğu acı, elem, üzüntü ve kederi ifade eder. Hukukumuzda kural olarak doğrudan doğruya zarar görme koşulu söz konusu olup, TBK’nun 56. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen ağır bedensel zarar ve ölüm hâli dışında kişilik hakkına saldırı nedeniyle yansıma yoluyla manevi zarar tazminine imkân veren başka hüküm bulunmamaktadır...*”, “...*Bu noktada dikkat edilmesi gereken başka bir husus ise ölüm ve ağır bedensel zararlar dışında başkaca kişilik hakkına saldırı nedeniyle yansıma yoluyla zarar tazminine Kanun’un izin vermemiş olmasıdır (6098 sayılı TBK m.56/2)...*” - Yargıtay İBBGK., E. 2017/5, K. 2018/7, T. 06.07.2018 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025)

¹⁹⁵ (S. İ. Çakırca, s. 795) Yazar, bu nitelendirmeyi “mesnetsiz” olarak değerlendirmektedir. Yazarın kanaatine göre kanun koyucu, TBK m. 56/II düzenlemesiyle destekten yoksun kalma tazminatında olduğu gibi yansıma zararın tazminine olanak tanımaktadır. Ancak hükümde yer alan koşulların gerçekleşmemesi halinde, yakının doğrudan doğruya kendi bedensel bütünlüğünün ihlal edildiğini iddia edebilmesi de mümkün olmalıdır; (E. Ayan Durhan, s. 395) Yazar, nitelendirmenin yalnızca zarara hükmedilebilmesi amacıyla yapılan bir yorum olduğu düşüncesindedir. Bu kanaate göre uygulama açısından Yargıtay’ın vardığı sonuç yerinde olarak değerlendirilse de, aynı sonuca zararı doğrudan doğruya zarar olarak nitelendirmeden, mutlak hak ihlalinin gerçekleştiği kabul edilerek varılması da mümkündür.

¹⁹⁶ S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s. 659.

¹⁹⁷ Ç. Özel, “Yansıma Zarar”, s. 103; Z. Şenocak, “Ağır Bedensel Zarar ve Ölüm Halinde Yakınların Manevi Tazminat Talebi”, **Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Uluslararası Kongre Kitabı Cilt-I**, Ankara, 2016, s. 603-604.

¹⁹⁸ A. D. Keskin, s. 81; E. Kırac, “Hukuki Nitelik”, s. 38.

aykırılık koşulu gerçekleşmiş olmaktadır. TBK m. 56'nın özel hüküm niteliği ve bedensel bütünlüğü ayrıca koruma altına almış olması, TBK m. 58'in de aynı değeri koruduğu gerçeğini değiştirmemektedir¹⁹⁹. Dolayısıyla artık zararın tazmini için özel bir koruma normunun aranmasına gerek bulunmamaktadır. Yakın bakımından gerçekleşen mutlak hak ihlali sebebiyle burada yansıma zararın değil, doğrudan doğruya zararın varlığı kabul edilmelidir. Bu sebeple, TBK m. 56/II mevzuatımızda hiç yer almasaydı dahi, TBK m. 58'in yakınların tazminat talebine olanak vereceği sonucuna varılabilecektir²⁰⁰.

B. Yansıma Zarar Olduğu Görüşü

Öğretide baskın olan anlayış, ağır bedensel zarar ve ölüm halinde yakınların uğradığı zararın yansıma zarar olduğunu ifade etmektedir²⁰¹. Bu görüş, pratik sonuçları açısından özellikle 818 sayılı BK döneminde farklılık göstermektedir. Zira yansıma zararların tazmini açısından hukukumuzdaki genel kabul, bu zararların zarar gören üstünde bırakılması ve istisnai olarak tazmin edilmesidir. Tazminin ön şartı olan hukuka aykırılık koşulunun gerçekleşmesi için, kanunda ayrıca öngörülen bir özel koruma normunun varlığı aranmaktadır.

818 sayılı BK'nda ağır bedensel zarar görenin yakınlarına manevi tazminat talebinde bulunma hakkı verilmemiştir. Bu hak, yalnızca ölenin "ailesi" bakımından

¹⁹⁹ Aksi yönde bkz. K. Kılıçoğlu Yılmaz, s. 43-44; Yazar, kanun koyucunun kişisel değerlerin koruma açısından ikili bir ayrıma gittiği kanaatindedir. TBK m. 56 düzenlemesi, kişilik hakkının kapsamındaki bedensel bütünlük gibi maddi kişisel değerleri korumaktadır. TBK m. 58 ise maddi niteliği olmayan, şeref ve haysiyet gibi değerleri koruma altına almaktadır.

²⁰⁰ E. Kıraç, "Hukuki Nitelik", s. 38.

²⁰¹ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 63; E. Ayan Durhan, s. 393; R. Brehm, n. 132; S. İ. Çakırca, s. 795; F. Eren, "Ölüm ve Bedensel Zarar", s. 73; K. Kılıçoğlu Yılmaz, s. 44; B. G. Özcan Büyüktanır, "The Compensation of Pecuniary and Non-Pecuniary Damage Under Turkish Law That Result Due to Violation of Bodily Integrity", **Hacettepe HFD**, 2024, C. 14, S. 1, s. 30-31; M. Sulu, s. 2749; E. Yıldırım, s. 49.

öngörülmüştür. Dolayısıyla bu anlayışın benimsenmesi halinde, 818 sayılı BK döneminde ağır bedensel zarar görenin yakınlarının manevi tazminat talebinde bulunamayacağı kabulü gerekmektedir²⁰². Zira özel bir koruma normu mevcut olmadığından, sorumluluk için gereken hukuka aykırılık bağının kurulması mümkün olmayacaktır²⁰³.

Ağır bedensel zarar ve ölüm halinde yakınların uğradığı zarar bakımından ele alınması gereken başka bir husus ise, maddi zararın tazmini yönünden ortaya çıkmaktadır. TBK m. 56 hükmünde yansıma yoluyla maddi zarar bakımından bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Nitekim bir görüşe göre²⁰⁴, kanun koyucunun bu düzenlemeyi manevi zarar bakımından öngörürken maddi zararı değerlendirmemesi, zararı yansıma zarar olarak nitelendirmediğine işaret etmektedir. Ancak bizim de katıldığımız başka bir görüşe göre²⁰⁵, olması gereken hukuk yönünden, yansıma yoluyla oluşan maddi zararların da TBK m. 56/II emsal alınmak suretiyle tazmin edilebilmesi mümkün olmalıdır.

C. İsviçre Hukukundaki Durum

İsviçre hukukunda, TBK m. 56/II'nin karşılığı olan OR m. 47 düzenlemesinde ağır bedensel zarara uğrayanın yakınlarına tazminat hakkı tanınmamıştır. Ağır bedensel zarar halinde esas tazminat talep hakkına sahip olan kişi, zarar görenin kendisidir²⁰⁶. Ancak yakınların manevi tazminat talebinin yalnızca ölen kişinin yakınlarıyla sınırlanması, hakkaniyetten uzak sonuçlara yol açabilecektir. Ölüm olayı

²⁰² E. Ayan Durhan, s. 389; F. Erlüle, “6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun Yürürlüğe Girmesinin Ardından Yargıtay’ın Bedensel Zararlarda Yakınların Manevi Tazminat Talebine İlişkin Uygulaması”, **MÜHFAD (Cevdet Yavuz’a Armağan)**, 2016, C. 22, S. 3, s. 1094; E. Kıraç, “Hukuki Nitelik”, s. 36.

²⁰³ E. Ayan Durhan, s. 393.

²⁰⁴ E. Kıraç, “Hukuki Nitelik”, s. 39-41.

²⁰⁵ F. Eren, “Ölüm ve Bedensel Zarar”, s. 73-74.

²⁰⁶ B. Schönenberger, n. 11.

gerçekleşmeksizin ağır bedensel zararın doğduğu durumlarda, ilk zarar gören hala hayatta olduğundan, yakınların manevi tazminat talebi, ancak TBK m. 58'e (OR m. 49) dayanabilir²⁰⁷.

Belirtmek gereklidir ki, bu anlayışın kabulü halinde OR m. 47 ve 49'un aynı anda uygulanması gündeme gelebilecektir. Zira, talep hakkını OR m. 49'ye dayandıran kanaat, yakının bizzat uğradığı doğrudan doğruya zararı esas almaktadır. Dolayısıyla, ölüm durumunda yakın hem ölüm sebebiyle OR m. 47'ye, hem de kendi kişilik değerlerinin ihlalden ötürü uğradığı zarar sebebiyle OR m. 49'e göre tazminat talebinde bulunabilecektir²⁰⁸. Ancak bu açıklamalar, ağır bedensel zarar halinde yakınların manevi tazminat talebinin ayrıca düzenlenmediği İsviçre hukuku bakımından geçerlidir. Hukukumuzda TBK m. 56 ile 58 arasındaki özel – genel hüküm ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda, iki ayrı manevi tazminat talebinden söz edilemeyecektir.

Öte yandan, İsviçre hukukunda da bu kanaatin aksi yönünde değerlendirmede bulunan ve ulaşılan sonucu uygulama olarak desteklemekle birlikte, hukuki olarak yerinde görmeyen yazarlar da bulunmaktadır²⁰⁹. Zira OR m. 47'de ağır bedensel zarar görenin yakınlarından söz edilmemesinin, tazminat hakkını bu yakınlar bakımından kaldırma amacıyla yapılan bilinçli bir tercih olduğunun kabulü halinde; aynı tercihin m. 49 açısından da geçerli olacağı kabulü gerekmektedir. Zira hukukun bir düzenlemeyle dışarıda bıraktığı hakkı, başka bir düzenleme ile tanıması kendi içinde tutarlı bir yorum olmamaktadır²¹⁰.

²⁰⁷ B. Schönenberger, n. 11.

²⁰⁸ W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 6

²⁰⁹ P. Gauch, s. 237.

²¹⁰ P. Gauch, s. 237.

D. Görüşlerin Değerlendirilmesi ve Kanaatimiz

Ağır bedensel zarar veya ölüm halinde, zarar görenin yakınları kendilerine karşı bizzat yönelen bir davranış olmasa dahi, aralarındaki yakınlık bağı sebebiyle manevi zarar görmektedir. Bu nedenle, kanaatimize göre uğranılan bu zararın yansıma zarar olarak nitelendirilmesi daha takdire şayandır. Yansıma zarar, gerçekleşen zarar veren olay sonucunda doğrudan zarar gören kişi haricinde kalan üçüncü kişilerin de bu olay sebebiyle uğradığı zararı ifade etmektedir. TBK m. 56/II hükmünde düzenlenmekte olan zarar ise, bu tanımın gereklerini karşılamaktadır.

Yansıma zararların tazmininin mümkün olabilmesi için, bu zararlar ile gerçekleşen olay arasında hem uygun illiyet bağının, hem de hukuka aykırılık bağının bulunması gerektiği ifade edilmektedir. Öğretideki fikir ayrılıkları, uygun illiyet bağından ziyade daha çok hukuka aykırılık bağı yönünden ortaya çıkmaktadır. Kanaatimizce TBK m. 56/II düzenlemesi ile özel bir koruma normu öngörülmüş olup, kanun koyucu bu yansıma zarar türü açısından tazmin olanağı sağlamak istemiştir.

Nitekim maddi zararlar için bu nitelikte bir hüküm öngörülmediğinden, yürürlükteki hukuk bakımından yakınların yansıma yoluyla uğradığı maddi zararlarının tazmini olanaklı gözükmemektedir. Başka bir deyişle, kanun koyucunun yakınların yansıma yoluyla uğradığı maddi zararın tazminini amaçlamış olsaydı, destekten yoksun kalma tazminatına benzer şekilde diğer maddi zarar kalemleri için de düzenlemeler tahsis edeceği kanaatindeyiz.

Yakınların uğradığı manevi zararın doğrudan doğruya zarar olarak nitelendirilmesi, 818 sayılı BK'nun yürürlükte olduğu dönemde hakkaniyetsiz sonuçların önüne geçebilmek amacıyla yapılan bir değerlendirme olarak gözükmemektedir. 6098 sayılı TBK'nun 56. maddesi ise bu yönde bir tercihte bulunulmasına gerek bırakmamakta,

zararın yansıma zarar kabul edilmesi halinde dahi yakınların manevi tazminat talebine olanak vermektedir.

TBK m. 56 düzenlemesinin yokluğunda dahi, yakınların TBK m. 58'e göre manevi tazminat talep edebileceklerinin kabulü, benimsemediğimiz bir kanaattir. İlk olarak, bu eğilimin benimsenebilmesi için TBK m. 58 ile hem maddi, hem maddi nitelikte olmayan kişilik değerlerinin koruma altına alındığını kabul etmek gerekmektedir, ki bu konuda öğretide bir görüş birliği söz konusu değildir²¹¹. Öte yandan, olması gereken hukuk bakımından, yakınların manevi tazminat talebine TBK m. 56'de yer almayan diğer kişilik değerleri bakımından da olanak verilmesi gerektiği kanaatindeyiz²¹².

Kanun koyucunun, sorumluluğu sınırlama amacıyla yakınların manevi tazminat talebini ayrı bir hükümde düzenlediğinin düşünülmesi mümkündür. Ancak yakınların manevi tazminat talebinin Türk hukukundaki tarihsel gelişimi göz önünde bulundurulduğunda, bu kanaate de katılamamaktayız. Nitekim 818 sayılı BK döneminde, mevzuatımızdaki düzenlemenin lafzı “ölenin ailesi” şeklindeyken de Yargıtay yakınların manevi tazminat talebini ölüm olgusu ile sınırlamamıştır. Dolayısıyla 6098 sayılı TBK'nın m. 56/II düzenlemesi ile uygulamada sorumluluğun sınırı yönünden bir değişiklik gerçekleşmemiştir. İfade edilen sebeplerle, yakınların manevi tazminat talebine olanak veren zarar yansıma zarar olarak nitelendirilmelidir.

²¹¹ Bkz. K. Kılıçoğlu Yılmaz, s. 43-44.

²¹² Zira, konu bir örnekle somutlaştırılacak olursa, kişinin şeref ve haysiyetine yönelik bir saldırı, bedensel bütünlüğüne yönelik bir saldırıdan çok daha ağır sonuçlar doğurabilecek ve yakınlarının manevi zarara uğramasına neden olabilecektir. Ancak yürürlükteki hukuk bakımından, yakınların manevi tazminat talebine yalnızca ağır bedensel zarar ve ölüm halinde olanak tanındığının kabulü gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

AĞIR BEDENSEL ZARAR VEYA ÖLÜM HALİNDE YAKINLARIN MANEVİ TAZMİNAT TALEBİNİN KOŞULLARI

I. Tazminat Talebinin Genel Koşulları

Ağır bedensel zarar veya ölüm halinde yakınların manevi tazminat talebi, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Genel Hükümler başlıklı birinci kısmında, Haksız Fiillerden Doğan Borç İlişkileri başlıklı ikinci ayırımında düzenlenmiştir. TBK m. 49-76 düzenlemelerini içeren bu ayırımda, haksız fiilden doğan borç ilişkilerine uygulanacak hükümler tahsis edilmiştir. Yakınların manevi tazminat talebinin TBK m. 56/II düzenlemesinde yer alması dolayısıyla, sistematik olarak haksız fiillerden doğan borç ilişkileri için öngörülen bir hüküm olduğu söylenebilecektir.

Kanun koyucu, TBK m. 56/II düzenlemesinde tazminat talebinin ileri sürülebilmesi için, ilk zarar görenin ağır bedensel zarara uğraması veya ölmesi ile talepte bulunan kişinin yakın olması şeklinde yalnızca iki özel koşula yer vermiştir. Ancak yakınların manevi tazminat talebinin haksız fiilden doğan borç ilişkileri arasında düzenlenmesi göz önünde bulundurulduğunda, haksız fiil sorumluluğunun doğması için gereken genel koşulların yine de aranması gerekmektedir. Öğretide bu genel koşullar; hukuka aykırı fiilin gerçekleşmiş olması, kusurlu davranışın veya kusursuz sorumluluk hallerinden birinin varlığı, fiilden dolayı bir zararın doğması ve hukuka aykırı fiil ile zarar arasındaki illiyet bağı olarak ifade edilmektedir²¹³.

²¹³ E. Deutsch, (Çev. Ş. Ertaş), "Sorumluluk Hukukunun Temel İlkeleri", **DEÜHFD**, 1981, C. 2, S. 2, s. 246; F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 590; W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 12; P. Gauch, s. 225; G. Gönül Koşar, "Haksız Fiil Hukukunun Amacı", **AÜHFD**, 2020, C. 69, S. 3, s. 1438; G. Kurtulan, "Haksız Fiilde Hukuka Aykırılık Unsuru", **MÜHFAD**, 2017, C. 23, S. 1, s. 466; H. N. Nomer, "Farazi İlliyet Problemi", **İÜHF**, 1996, C. 55, S. 1-2, s. 413.

A. Hukuka Aykırı Fiilin Gerçekleşmiş Olması

Bir kişiye zarar veren her kusurlu fiil, haksız fiil sorumluluğunun doğması ile sonuçlanmayacaktır. Başka bir deyişle, gerçekleşen fiilin bir haksız fiil teşkil etmesi için mutlaka hukuka aykırı olması gerekmektedir²¹⁴. Kanunumuzda herhangi bir hukuka aykırılık tanımı yer almamakla birlikte, hukuka aykırılığın gerçekleştirilen insan davranışının hukukun düzenine aykırılığı şeklinde tanımlanması mümkündür²¹⁵.

Hukuka aykırılığın sorumluluğa bir diğer etkisi, hukuka uygunluk sebeplerinin sorumluluğa engel olabilmesi yönünden ortaya çıkmaktadır. TBK m. 63 düzenlemesinde sayılan zarar görenin rızası, üstün nitelikteki özel veya kamusal yarar, davranışın haklı savunma kapsamında yer alması, kişinin yetkili makamların müdahalesinin sağlanamayacak olması dolayısıyla kendi hakkını bizzat koruması ile zorunluluk hali, gerçekleştirilen fiil bir zarara sebebiyet verse bile hukuka aykırı sayılmasına engel olmaktadır. Bu anlamda hukuka aykırılığın “olumlu” unsuru davranış normunun ihlal edilmesi, “olumsuz” unsuru ise davranışı meşru kılan bir hukuka uygunluk sebebi bulunmamasıdır. Olumlu veya olumsuz unsurlardan birinin yokluğu halinde hukuka aykırılık şartı gerçekleşmemektedir²¹⁶.

²¹⁴ M. Ayan, s. 251; Ş. Kayıhan, M. Ünlütepe, s. 228; F. Korkmaz, “Haksız Fiilde Hukuka Aykırılık Teorileri ve Bunların Sorumluluğa Etkisi”, **MÜHFHAD**, 2024, C. 30, S. 2, s. 970-971; G. Kurtulan, s. 467.

²¹⁵ Hukuka aykırılığın neyi ifade ettiği konusunda öğretilerde objektif ve sübjektif teoriler ileri sürülmüştür. Sübjektif teoriye göre hukuka aykırılık, failin söz konusu davranışı gerçekleştirmeye hakkının bulunup bulunmamasını ifade etmektedir. Başka bir deyişle, hukuka uygunluk sebebi olmaksızın verilen her türlü zarar doğuran fiili hukuka aykırı kabul etmektedir. Objektif teori ise belirlemeyi zarar gören açısından yapıp, zarar görenin mal veya şahıs varlığı değerini koruyan emredici ve objektif kurallara bir aykırılığın bulunup bulunmadığını esas alır. Hukuka aykırılığa ilişkin objektif ve sübjektif teoriler ile burada yer verilmeyen diğer teorilere dair ayrıntılı açıklamalar için bkz. N. Başalp Yıldırım “ Haksız Fiil Sorumluluğunun Hukuka Aykırılık Unsuruna İlişkin İleri Sürülen Yeni Teoriler Hakkında Bazı Düşünceler ve Eleştiriler”, **BUHFD**, 2019, C. 14, S. 177-178, s. 1019 vd.; F. Korkmaz, s. 977 vd.; G. Kurtulan s. 468 vd.

²¹⁶ M. Ayan, s. 252; F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 669; Ş. Kayıhan, M. Ünlütepe, s. 229.

Hukuka aykırı davranış²¹⁷, mutlaka bir yapma fiili sonucu gerçekleşmek zorunda değildir. Yapmama sonucu, pasif davranış ile de hukuka aykırılığın gerçekleşmesi mümkündür²¹⁸. Bir kimsenin uzun süredir ilgilenmediği bahçesinin böceklenmesi sonucu, kapı komşusunun ürünlerinin de mahvolması halinde, yapmama davranışı ile haksız fiil oluşmaktadır.

Hukuka aykırı olmamakla birlikte, ahlaka aykırı bir fiilin de tazminat sorumluluğuna sebebiyet verebilmesi mümkündür²¹⁹. Zira TBK m. 49/II düzenlemesinde, hukuka uygun olmakla beraber ahlaka aykırılık içeren bir fiilin de aynı şekilde haksız fiil teşkil edebileceği hüküm altına alınmıştır. Ancak kanun koyucu düzenleme lafzında “kasten” kelimesine yer vererek ahlaka aykırılık bakımından yerine gelmesi gereken bir koşul daha öngörmüştür. Hukuka aykırı bir davranış bulunmaksızın, ahlaka aykırılık neticesinde haksız fiilin gerçekleşmesi için bu davranışın kasten gerçekleştirilmiş olması koşulu aranmaktadır²²⁰.

B. Sorumluluk Doğuran Bir Olayın Gerçekleşmesi

TBK m. 49 hükmüne göre, kusurlu ve hukuka aykırı bir fiil ile başkasına zarar verilmesi sonucunda haksız fiil gerçekleşmektedir. Kanun koyucu, kusuru haksız fiil sorumluluğunun bir unsuru olarak düzenlemiştir. Zira hukukumuzda genel kural, kusur

²¹⁷ Bu kısımda bir arada ele alınmış olmakla beraber, esasen fiil ve hukuka aykırılık haksız fiilin iki ayrı unsurudur. Bu sebeple yapma ve yapmama fiillerinin hukuka aykırı veya uygun olması mümkündür. Zira fiilin niteliği, hukuken yapma veya yapmama yükümlülüğü bulunmasından ayrı bir meseledir. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 593-594.

²¹⁸ F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 593.

²¹⁹ P. Gauch, s. 233.

²²⁰ M. Ayan, s. 253; Ş. Kayıhan, M. Ünlütepe, s. 231

sorumluluğudur²²¹. Ancak kanunun istisnai olarak kusursuz sorumluluğu düzenlediği hallerde, zarar verici davranışı gerçekleştiren failin herhangi bir kusuru bulunmaksızın da sorumluluğu doğabilmektedir²²². Nitekim burada sorumluluğun gerekçesini kusur değil, kanun koyucunun önceden belirlediği esas oluşturmaktadır. Kusursuz sorumluluk halleri haricinde, sözleşmeye aykırılık durumunda da TBK m. 56/II düzenlemesi uygulama alanı bulabilmektedir.

1. Zarar Veren Kusurlu Davranışta Bulunması

Hukumumuzda esas sorumluluk prensibi, kusur sorumluluğudur. Kusursuz sorumluluk ise istisnai olarak, kanunda ayrıca sayılan özel hallerde düzenlenmiştir. Nitekim kanun koyucunun kusur sorumluluğunu TBK m. 49 düzenlemesinde genel bir hükümle, kusursuz sorumluluk hallerini ise teker teker saymak suretiyle düzenlediğini söylemek mümkündür²²³. Kusurun sorumluluk tayininde sahip olduğu tüm öneme rağmen, mevzuatımızda yer alan herhangi bir kusur tanımı bulunmamaktadır.

Öğretide açıklanması hususunda fikir ayrılıkları mevcut olmakla beraber²²⁴, kusur, en basit tanımıyla kişinin kendisiyle aynı konumdaki makul bir kimsenin

²²¹ B. Başoğlu, “Sözleşme Dışı Kusursuz Sorumluluk Hukuku ve Özellikle Tehlike Sorumluluğuna İlişkin Değerlendirmeler”, **İNÜHFD**, 2015, C. 6, S. 2, s. 31; G. Gönül Koşar, **Haksız Fiil Sorumluluğunda Kusur ve Etkisi**, İstanbul, 2020, s. 216-217.

²²² B. Başoğlu, s. 33; G. Gönül Koşar, **Kusur**, s. 28-29.

²²³ Kusursuz sorumluluk hallerinden biri olmakla birlikte, TBK m.71 düzenlemesinde yer alan tehlike sorumluluğu genel bir hükümle düzenlenmiştir. Bazı tehlike sorumluluğu halleri, örneğin 7381 sayılı Nükleer Düzenleme Kanunu’nda yer alan nükleer enerji işletenin hukuki sorumluluğu veya 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nda yer alan motorlu araç işletenin sorumluluğu, özel kanunlarında düzenlenmektedir. Ancak özel bir kanunda düzenlenmese bile önemli ölçüde tehlike arz eden işletmenin faaliyetinden bir zarar doğması halinde, TBK m. 71’e göre sorumluluk doğabilecektir. Tehlike sorumluluğunun özel kanunlardaki diğer görünüm biçimleri için bkz. G. Üçışık, “Tehlike Sorumluluğunun Genel Kural ile Düzenlenmesi”, **Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu**, Ankara, 2009, s. 134-137.

²²⁴ Objektif ve sübjektif kusur teorilerine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. Baş, “Haksız Fiil Sorumluluğunda Kusur Unsuru”, **İstanbul Barosu Dergisi**, 2018, C. 92, S. 4, s. 225-226; G. Gönül Koşar, **Kusur**, s. 71-93; A. Uyumaz, “Sorumluluk Hukukunda Kusur Kavramı ve Kusurun Tespitine İlişkin Bir Öneri”, **SDÜHFD**, 2023, C. 13, S. 1, s. 509-518.

göstereceği özeni göstermemesidir²²⁵. Kusurun ihmal veya kast biçiminde gündeme gelmesi mümkündür²²⁶. İhmal, haksız fiil failinin gerçekleşen hukuka aykırı sonucu istemeksizin, bu sonucun gerçekleşmemesi için gerekli özeni göstermemesini ifade ederken; kast ise haksız fiil failinin zararlı ve hukuka aykırı sonucu bilerek ve isteyerek söz konusu davranışı gerçekleştirmesidir²²⁷.

TBK m. 56/II düzenlemesinde, zarar verenin kusuru şartına yer verilmemiştir. Ancak kanunun sistematüğinde, yakınların manevi tazminat talebi haksız fiillerden doğan borç ilişkileri arasında düzenlenmektedir. Bu anlamda yakınların tazminat talebine olanak veren TBK m. 56/II, ayrı bir sorumluluk normu niteliğinde değildir²²⁸. Tazminat talebinin mümkün olması için ayrı bir sorumluluk sebebinin varlığı gerekmektedir. Dolayısıyla, yakınların manevi tazminat talebinin gündeme gelebilmesi için failin söz konusu zarar veren davranışı mutlaka kusuruyla gerçekleştirmiş olması veya kusursuz sorumluluk hallerinden birinin varlığı aranmalıdır²²⁹.

2. Kusursuz Sorumluluk Hallerinden Birinin Varlığı

Hukuki sorumluluğun yalnızca failin kusurlu davranışı halinde gündeme gelmesi, hakkaniyetsiz sonuçlara yol açabilecektir. Bu sebeple kanun koyucu sorumluluğu yalnızca kusur sorumluluğuyla sınırlamamış, kanunda bazı kusursuz sorumluluk hallerine de yer vermiştir. TBK'da sayılan kusursuz sorumluluk hallerinin, özen sorumluluğu

²²⁵ Bu cümlede yapılan tanım, objektif kusur teorisini esas almaktadır. B. Baysal, **Haksız Fiil Hukuku**, İstanbul, 2019, s. 61. İ. Erdoğan, "Haksız Fiilde Kusurlu Sorumluluk ve Özellikle Kusur Unsuru", **SÜHFD**, 1990, C. 3, S. 1, s. 117; F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 649; Ş. Kayıhan, M. Ünlütepe, s. 244; A. Uyumaz, s. 507.

²²⁶ P. Gauch, s. 235.

²²⁷ M. Ayan, s. 272-273; B. Baysal, s. 66-68; F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 654-657; G. Gönül Koşar, **Kusur**, s. 177, 192; Ş. Kayıhan, M. Ünlütepe, s. 245, 247.

²²⁸ R. Brehm, n. 15-16; W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 9, 12; B. Schönerberger, n. 3.

²²⁹ M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 299; B. Schönerberger, n. 3.

(olağan sebep sorumluluğu), hakkaniyet sorumluluğu ve tehlike sorumluluğu olmak üzere üç gruba ayrılması mümkündür.

Özen sorumluluğu, sorumluluk esasını failin “objektif özen yükümlülüğü”nü yerine getirmeyip ihlal etmesinden almaktadır²³⁰. Kanun koyucu özen sorumluluğu kapsamında; TBK m. 66’da adam çalıştırmanın, çalışanın işi esnasında verdiği zararlardan doğan sorumluluğunu, TBK m. 67’de hayvan bulunduran kişinin, bu hayvanın verdiği zararlardan ötürü sorumluluğunu ve TBK m. 69’da yapı malikinin, yapı eserinin yapımındaki bozukluk veya bakımındaki eksikliklerden doğan zararlardan ötürü sorumluluğunu düzenlemiştir. Hakkaniyet sorumluluğu, ayırt etme gücü bulunmayan kişilerin verdiği zararların bu sebeple tazmin edilmemesinin hakkaniyetsiz olacağı düşüncesine dayanmaktadır ve TBK m. 65’te düzenlenmiştir. TBK m. 71’de yer alan genel tehlike sorumluluğu ise, niteliği gereği gerçekleştiği halde büyük bir zararın doğmasına yol açabilecek ya da sık sık gerçekleşme ihtimali mevcut bir tehlikeyi arz eden işletmenin sahibinin ve işletenin sorumluluğunu hüküm altına almaktadır.

Yakınların manevi tazminat talep etme hakkının yalnızca kusur sorumluluğunda var olduğu yönünde bir kabul, hakkaniyetten uzak sonuçlara neden olabilecektir. TBK m. 56/II dolayısıyla yakınların manevi tazminat talep edebilme hakkının doğması için, zarar verenin mutlaka kusurlu olmasına gerek bulunmamaktadır²³¹. Öte yandan, bu halde

²³⁰ A. Akartepe, “Türk Borçlar Kanunu’nun Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkileri Alanında Getirdiği Yenilikler ve Değişiklikler” **EÜHFD**, 2012, C. 16, S. 1-2, s. 161; G. Gönül Koşar, **Kusur**, s. 251.

²³¹ R. Brehm, n. 75; M. A. Kessler, n. 15; Yargıtay’ın yerleşik uygulaması, kusursuz sorumluluk hallerinde de manevi tazminata hükmedilebileceği yönündedir. “...Ayrıca, TBK 56/2 madde hükmüne göre; ağır bedensel zarar veya ölüm halinde zarar görenin veya ölenin yakınlarına da manevi tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesine karar verilebilir. 22.06.1986 gün ve 7/7 sayılı İBK da kusurun gerekmediği vurgulanmıştır. Fakat kusur, tazminatın belirlenmesinde gözetilecek bir unsurdur...” – Yargıtay 3. HD., E. 2014/19670, K. 2015/15490, T. 12.10.2015 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

yakınların manevi tazminat talebinde bulunabilmeleri için mutlaka kusursuz sorumluluk hallerinden birinin varlığı gerekmektedir²³².

3. Sözleşmeye Aykırılık Durumu

TBK m. 56 düzenlemesi, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Genel Hükümler başlıklı birinci kısmında, Haksız Fiillerden Doğan Borç İlişkileri başlıklı ikinci ayırımında yer almaktadır. Kanun koyucu, bu kısımda haksız fiilden doğan borç ilişkilerine uygulanacak hükümleri tahsis etmiştir. Dolayısıyla yakınların manevi tazminat talebi, esasında haksız fiil sorumluluğu için öngörülmüştür.

Bununla beraber, kanun koyucu, TBK m. 114/II düzenlemesinde haksız fiil sorumluluğu için öngörülen hükümlerin kıyas yoluyla sözleşmeye aykırılığa da uygulanabileceğini hüküm altına almıştır. Nitekim öğretide de manevi tazminat talep hakkının yalnızca haksız fiil sorumluluğuna ait olmadığı, sözleşmeye aykırılık durumunda da tazminat talep edilebileceği görüşü ileri sürülmüştür²³³. Bu sebeplerle²³⁴, sözleşmeden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi dolayısıyla ağır bedensel zararın doğması halinde de yakınlar manevi tazminat talebinde bulunabilirler.

²³² M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 299; B. Schönerberger, n. 10.

²³³ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 37; R. Brehm, n. 17; Ş. D. Gündüz, **Olumlu Zarar**, İstanbul, 2020, s. 84; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 178; W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 3, 7; A. Genç Arıdemir, **Sözleşmeye Aykırılıktan Doğan Manevi Tazminat**, İstanbul, 2008, s. 54; A. D. Keskin, s. 227-228; M. A. Kessler, n. 2; E. Kırac Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 121-122; B. Schönerberger, n. 2.

²³⁴ Aksi yönde bkz. M. M. İnceoğlu, "Yargıtay Kararları Işığında Sözleşmeye Aykırılıktan Doğan Manevi Tazminat Talepleri", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, 2008, C. 24, S. 4, s. 81-83. Konuyu sözleşmenin nisbiligi prensibi ve kişilik hakkı ihlal edilen kişinin kim olduğu yönünden ele alan İnceoğlu'na göre, burada ölenin yakınlarına yönelen hukuka aykırı fiil bulunmamaktadır. Sözleşmeye aykırılık durumunda, yakınların tazminat talebi ile doğrudan zarar gören kişinin tazminat talebi birbirleriyle aynı değildir. Yazar, konuyu hukuk politikası açısından ele almaktadır ve yakınların manevi tazminat talebinin zaten istisnai bir yansıma zarar olmasından hareket ederek, kapsamının genişletilemeyeceğini ifade etmektedir.

C. Gerçekleşen Fiil ile Doğan Zarar Arasındaki İlliyet Bağı

İlliyet bağı, failin gerçekleştirdiği fiil ile zarar görenin uğradığı zarar arasındaki neden-sonuç ilişkisini ifade etmektedir. Özellikle bazı kusursuz sorumluluk hallerinde illiyet bağının, yani gerçekleşen fiil ile zarar arasındaki neden-sonuç ilişkisinin, kesildiğini²³⁵ ispatlamak sorumluluktan kurtulmanın tek yolu olduğundan, bu kavram sorumluluk hukuku açısından büyük öneme sahiptir²³⁶. Nitekim, esasen fiil ile zarar arasındaki illiyet bağına dayanan kusursuz sorumluluk hallerini ifade etmek için “sebeplilik kavramı” kavramı da kullanılmaktadır.

Öğretide illiyet bağına açıklamak üzere ileri sürülen şart teorisi, kesin sebep teorisi, uygun illiyet bağı teorisi gibi farklı teoriler bulunmaktadır²³⁷. Çalışmada esas kabul edilen uygun illiyet bağı teorisine göre, gerçekleşen sonucun söz konusu fiil olmadan gerçekleşmeyecek olması illiyet bağı için yeterli değildir; ayrıca hayatın olağan akışı içerisinde fiilin, sonucu gerçekleştirmeye elverişli olması gerekmektedir²³⁸.

Yakınların TBK m. 56/II hükmüne dayanarak manevi tazminat talebinde bulunabilmeleri için, zarar görene karşı gerçekleştirilen fiil ile ağır bedensel zarar veya ölüm olayı arasında uygun illiyet bağının bulunması gerekmektedir²³⁹. Kurtuluş kanıtı

²³⁵ Gerçekleşen fiil ile doğan zarar arasında illiyet bağının bulunmaması, sıklıkla “illiyet bağının kesilmesi” olarak ifade edilmekle birlikte öğretide bu terime yöneltilen bazı eleştiriler de bulunmaktadır. Bkz. B. Baysal, s. 211; F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 635.

²³⁶ M. Ayan, s. 282; B. Baysal, s. 193; F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 613-614; Ş. Kayıhan, M. Ünlütepe, s. 254-255; H. N. Nomer, **Genel Hükümler**, s. 194-195.

²³⁷ İlliyet bağına açıklayan teorilere, konunun derinliği ve çalışmanın kapsamı dışında kalması sebebiyle burada yer verilmeyecektir. Teorilere ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. K. Yıldız, “Haksız Fiil Hukukunda Nedensellik Bağının Belirlenmesi”, **SÜHFD**, 2022, C. 30, S. 3, s. 1122-1136.

²³⁸ M. Ayan, s. 283; B. Baysal, s. 206; F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 618; P. Gauch, s. 229; Ş. Kayıhan, M. Ünlütepe, s. 256; H. Landolt, “Schockschäden”, s. 368; H. N. Nomer, **Genel Hükümler**, s. 192-193.

²³⁹ H. Landolt, **Obligationenrecht**, n. 5; İlliyet bağına ilişkin yapılan açıklamalar kusur sorumluluğu ve kusursuz sorumluluk halleri için olup, sözleşmeye aykırılığa dair geçmiş ifadeler bu cümlenin dışında kalmaktadır.

getirilemeyen kusursuz sorumluluk hallerinde dahi, illiyet bağının kesildiği ispatlanarak sorumluluktan kurtulmak mümkündür. O halde yakınların tazminat talebinde bulunabilmeleri için illiyet bağının kesilmemiş olması gerekmektedir.

İlliyet bağını kesebilecek sebeplerden biri, zarar görenin ağır kusurudur. Öğretide müterafik kusur olarak da ifade edilen, zarar görenin zararın meydana gelmesinde kendi kusurunun varlığı halinde, kusurun ağırlığına bağlı olarak tazminat miktarının indirilmesi²⁴⁰, hatta kusurun illiyet bağını kesecek boyuta ulaşması halinde tazminata hiç hükmedilmemesi de mümkün olmaktadır²⁴¹. Yargıtay bir kararında²⁴², zarar görenin ölümü ile yaşadığı kaza arasında illiyet bağının bulunmadığını tespit eden ceza mahkemesi hükmünün maddi vaka yönünden kesinleştiğini belirtmiş; dolayısıyla davacıların ölüm değil, ancak yaralanma sebebiyle manevi tazminat talebinde bulunabileceğini ifade etmiştir.

II. Tazminat Talebinin Özel Koşulları

A. Manevi Tazminat Talep Eden Kişinin “Yakın” Olması

TBK m. 56/II ile ağır bedensel zarar ve ölüm hallerinde manevi tazminat talebinde bulunma hakkı, yalnızca ilk zarar görenin yakınlarına tanınmıştır. “Yakın” kavramı içinde yer almayanların ise TBK m. 56/II’ye göre talepte bulunmaları mümkün değildir.

²⁴⁰ “...Davalı vekilinin müterafik kusura yönelik istinaf sebeplerine gelince; zararın meydana gelmesinde veya artmasında mağdurun da kusurunun bulunması halinde söz konusu olan müterafik kusur 6098 sayılı TBK'nun 52.maddesinde düzenlenmiştir. Mağdurun kusurunun zararın meydana gelmesinde başlıca etken olması halinde zarar verenin sorumluluğunun kalkması söz konusu olabileceği gibi belirlenen kusura göre zarar ve ziyandan indirim yapılmasını da gerektirebilir...” - İstanbul BAM, 40. HD., E. 2020/2327, K. 2023/1642, T. 05.12.2023; Kayseri BAM, 3. HD., E. 2022/2381, K. 2023/1773, T. 20.10.2023 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

²⁴¹ M. Ayan, s. 286; B. Baysal, s. 215; F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 642; Ş. Kayıhan, M. Ünlütepe, s. 259; H. N. Nomer, **Genel Hükümler**, s. 194-195.

²⁴² Yargıtay 17. HD., E. 2013/17837, K. 2015/4431, T. 19.03.2015 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

Olaydan etkilenmesi sebebiyle kişilik hakkı ihlal edilen üçüncü kişilerin, TBK m. 58 düzenlemesine göre tazminat talebinde bulunmaları gerekmektedir. Bu sebeple yakın kavramının kapsamının belirlenmesi ve özellikle hukukun sonuç bağladığı “aile”, “mirasçı” ve “destek” gibi başka kavramlar ile arasındaki ilişkinin incelenmesi önem arz etmektedir.

1. Yakın Kavramı

Kanun koyucu, 818 sayılı BK döneminde ölenin “ailesi” için öngördüğü manevi tazminat talebinde bulunma hakkını, 6098 sayılı TBK ile ağır bedensel zarar gören veya ölen kişinin “yakınlarına” tanımıştır. Ancak kanunun kavrama bağladığı bu önemli sonuca rağmen²⁴³, mevzuatımızda herhangi bir yakın tanımına yer verilmemiştir.

“Yakın”, sözlük anlamı ile “aralarında sıkı bir ilişki mevcut olan arkadaş, dost veya akrabayı”²⁴⁴ ifade etmektedir. Yakın kavramı mevzuatımızda doğrudan tanımlanmamış olmakla birlikte, Adalet Komisyonu Raporu’nda zararın tazmin edilebilmesi için, “zarar gören ile talepte bulunacak kişi arasında düzenli ve yoğun bir

²⁴³ Kanunun yakın kavramına sonuç bağladığı haller, TBK m. 56 düzenlemesi ile sınırlı değildir. TMK m. 151 ve m. 510 ile TBK m. 38 ve m. 295 hükümlerinde de yakın ifadesinin yer aldığı görülmektedir. TMK m. 151 ve TBK m. 38’de irade bozukluğu hallerinden biri olarak sayılan “korkutma”nın kişinin kendisine veya yakınlarına yönelebileceği belirtilmiş, TMK m. 510’da ise mirasçının mirasbırakanın kendisine veya yakınlarından birine karşı ağır bir suç işlemesi hali, saklı paylı mirasçının mirasçılıktan çıkartılması için bir sebep olarak sayılmıştır. TBK m. 295’te de benzer şekilde bağışlananın bağışlayana veya yakınlarına karşı ağır bir suç işlemesi durumu, bağışlamanın geri alınması sebebi olarak sayılmıştır. Bunlara ek olarak, yakın kavramı 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanun’un 14. maddesinin ikinci fıkrasında da yer almaktadır. Birinci fıkrada belirtilen suretlerde herhangi bir rıza açıklaması bulunmuyorsa, kişiden ikinci fıkrada yer alan sıra gözetilerek eşinin, reşit çocuklarının, annesinin veya babasının veya kardeşlerinden birisinin, bunlar yoksa yanında bulunan herhangi bir yakınının rızasıyla organ veya doku alınmalıdır. 2238 sayılı Kanun hükmünde kullanılan yakın kavramının değerlendirmesi için bkz. E. R. Gürbüz, **Organ ve Doku Naklinde “Rıza”**, İstanbul, 2021, s. 194-195.

²⁴⁴ Bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükleri (<https://sozluk.gov.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

ilişkinin bulunmasının ve olay nedeniyle ortaya çıkan bedellendirilebilecek bir üzüntünün²⁴⁵ varlığının aranması gerektiği belirtilmiştir²⁴⁶.

Sözlük anlamından ve Adalet Komisyonu Raporu'nda yer alan açıklamadan yola çıkarak, yakın kavramının kan veya kayın hısımları ile sınırlı olarak yorumlanmaması gerektiği söylenebilecektir. Öte yandan, düzenli, sıkı ve yoğun bir ilişkinin varlığı halinde kan ve kayın hısımlarının da yakın olarak kabul edilmesi mümkündür. Nitekim kanun koyucu da bu düşünce doğrultusunda, BK m. 47'de yer verilen "aile" ifadesi yerine TBK m. 56/II'de "yakın" kavramını tercih etmiştir.

Zarar gören kişinin yakınlarının kimler olduğu hususu, gerçekleşen olaya göre hakimin takdirine bırakılmış bir meseledir²⁴⁷. Önceki açıklamalar ışığında, kişinin annesi, babası, çocukları, kardeşleri, teyzeleri ve kuzenleri gibi derecesi fark etmeksizin kan hısımları²⁴⁸ ve eşi, eşinin annesi ve babası gibi kayın hısımları yakını olarak kabul edilebilmektedir. Ancak bu ifade edilen kişilerin yanı sıra, zarar görenle hiçbir akrabalık bağı bulunmamasına rağmen kişinin nişanlısının, sevgilisinin²⁴⁹, iş veya okul arkadaşının hatta yanında çalışan bakıcısının²⁵⁰ bile durumun özelliklerine göre²⁵¹ kişinin yakını olması ve ağır bedensel zararından veya ölümünden etkilenmesi mümkündür.

²⁴⁵ Bizim de katıldığımız objektif manevi zarar teorisine göre ise, manevi zararın oluşabilmesi için elem veya üzüntü duyulmasına gerek olmayıp, zarar görenin kişilik değerlerinin eksilmeye uğraması yeterlidir.

²⁴⁶ Bkz. Türk Borçlar Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/499) (S. Sayısı: 321), s. 267.

²⁴⁷ F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 295.

²⁴⁸ A. Açıkgoz, s. 1279; O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 69-71; S. İ. Çakırca, s. 801; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 295; E. Kırac Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 82; M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 301; Z. Şenocak, s. 604-605.

²⁴⁹ O. G. Antalya, **Genel Hükümler**, s. 263. Bununla birlikte, özellikle kişinin evli olmasına rağmen aynı zamanda bir metres hayatı yaşaması durumunda, ahlaka aykırılık dolayısıyla, bu ilişkinin destek ve yakın sıfatlarını kapsayıp kapsamayacağı meselesi tartışmalıdır. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 110-111; S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s. 627-628.

²⁵⁰ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 69-71; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 295; E. Kırac Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 82; Z. Şenocak, s. 604-605.

²⁵¹ Bu paragrafta ifade edilen çalışma arkadaşı, okul arkadaşı, kuzen, teyze, bakıcı, teyze veya kayın hısımları gibi daha uzak örnekler bakımından yalnızca bu ilişkilerin ispatlanmasının tazminata hak kazanılması için yeterli olmayacağını belirtmek gerekmektedir. Bu kişilerin ilk zarar görenin durumundan ciddi şekilde etkilenerek manevi bir zarara uğramaları mümkün olmakla beraber, TBK m. 56/II yoluyla yansıma zararlarının tazmini için ilk zarar görene yakın derecede etkilenmelerine neden olacak özel bir

818 sayılı BK ile 6098 sayılı TBK metinlerinde tercih edilen “aile” ve “yakın” kavramlarının kullanımını konusundaki farklılığın bir benzerine de İsviçre Borçlar Kanunu’nun farklı dillerdeki metinlerinde rastlanılmaktadır. İsviçre Borçlar Kanunu’nun 47. maddesinin Almanca, İtalyanca ve İngilizce çevirileri incelendiğinde; 6098 sayılı TBK’de benimsenen “yakınları” kavramıyla uyumlu olarak sırasıyla “*Angehörigen*”, “*Congiunti*” ve “*Dependant*” ibarelerinin tercih edildiği görülmektedir.

Düzenlemenin Fransızca metninde ise, 818 sayılı BK’de de yer aldığı üzere “ailesi” anlamını karşılayan “*la famille*” ibaresi tercih edilmiştir. 818 sayılı BK döneminde de bu tercih sebebiyle öğretilerde bazı fikir ayrılıkları ortaya çıkmıştır. Zira “ailesi” ifadesinin lafzıyla katı bir şekilde yorumlanması halinde tazminat hakkına sahip olan yalnızca ilk zarar görenin akrabaları olacak, ailesi dışında kalan kişiler ise ne kadar yakın olurlarsa olsunlar herhangi bir talepte bulunamayacaklardır. Ağır bedensel zarara uğrayan veya hayatını kaybeden kişinin, nişanlı, bakıcı veya çalışma arkadaşı gibi akrabası olmayan bazı yakınlarının, yaşanan olaydan ötürü öz ailesinden bile daha büyük bir kişilik hakkı ihlaline maruz kalması mümkündür.

818 sayılı BK’de tercih edilen “aile” kavramı, bu terimin kullanılış amacına ve kapsamına göre farklı kişileri ifade edebilmektedir. 4721 sayılı TMK’nin Aile Hukuku kitabında yer alan ve farklı toplulukları ifade edecek şekilde kullanılan üç ayrı aile kavramı bulunmaktadır.

ilişki içinde olmaları aranmalıdır. Aksi takdirde, zarar gören kişinin iş yerindeki tüm çalışma arkadaşlarının manevi zarara uğradığını iddia edebilmeleri gibi sorumluluk sınırını aşırı genişletecek bir yorum söz konusu olmaktadır. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 70; M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 301.

En dar anlamda aile, evlilik birliği olarak da adlandırılan ve eşlerden ibaret olan topluluğu ifade etmektedir²⁵². Aile Hukuku kitabının Evlilik Hukuku isimli ilk kısmında düzenlenen hükümler, aileyi bu anlamıyla kabul etmektedir.

Geniş anlamda aile, eşlerin yanı sıra çocuklarının da yer aldığı daha kapsamlı bir topluluktur. Öğretide, bu aileye ilişkin olan hükümlerin büyük bir kısmının velayet kurumuna ait olmasından ve eşlerin çocuklar üzerindeki velayet hakkından ötürü geniş anlamda aile kavramı için “velayet ailesi” ifadesi de kullanılmıştır²⁵³.

En geniş anlamıyla aile kavramı, ev başkanının yönetimi altında bir arada yaşayan bireylerin tamamını ifade etmektedir. TMK m. 367’ye göre, söz konusu yönetim aynı çatı altında yaşayan kan ve kayın hısımlarının tamamını ve çiraklık, işçilik ve benzeri sebeplerle beraber yaşayan kişileri de kapsamaktadır. Kısacası, en geniş anlamda aile kavramının içine aile ile birlikte yaşayan ve aileye hizmet eden kâhya, bahçıvan ve şoför gibi kişiler de dahil olmaktadır²⁵⁴.

Yakın ifadesi ise, aile kavramının söz konusu tanımlarından tamamen bağımsız olarak ele alınmalıdır. Zira, amca, yeğen ve teyze gibi akrabalar en geniş anlamıyla aile kavramı içinde yer alsalar da bu kişilerin zarar görene hiçbir surette yakın olmamaları mümkündür²⁵⁵. Yakın sıfatının tespitinde esas alınan hısımlık derecesinin yaklaşıklığından ziyade aradaki sevgi ve duygusal bağıdır²⁵⁶.

²⁵² T. Akıntürk, D. Ateş, **Aile Hukuku**, İstanbul, 2024, s. 5-6; S. Çetiner, “Hukukumuzda Aile Kavramı”, **THD**, 2010, C. 5, S. 41, s. 62; S. Çetiner, “Velayet Müessesinin Tarihi Gelişimi ve Hukuki Niteliği” **DEÜHFD Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’a Armağan**, 2017, C. 19, Özel Sayı, s. 28; F. Kılıç, Ü. Kılıç, “Türk Hukukunda Ailenin Korunması”, **Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2023, C. 19, S. 2, s. 483; H. V. Velidedeoğlu, s. 311-312.

²⁵³ T. Akıntürk, D. Ateş, s. 6.; S. Çetiner, “**Aile Kavramı**”, s. 62; S. Çetiner, “**Velayet**”, s. 28; F. Kılıç, Ü. Kılıç, s. 483; H. V. Velidedeoğlu, s. 312.

²⁵⁴ T. Akıntürk, D. Ateş, s. 6.; S. Çetiner, “**Aile Kavramı**”, s. 62; S. Çetiner, “**Velayet**”, s. 28; M. Dural, T. Ögüz, M. A. Gümüş, **Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku**, İstanbul, 2025, s. 425; F. Kılıç, Ü. Kılıç, s. 483; H. V. Velidedeoğlu, s. 312.

²⁵⁵ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 70.

²⁵⁶ F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 295; B. Schönerberger, n. 14.

Konu bir örnek ile somutlaştırılacak olursa, zarar gören ile arasında hiçbir hısımlık bağı bulunmayan sevgilisinin veya çocukluk arkadaşının durumun özelliğine göre yakını kabul edilmesi mümkün olabileceken, zarar gören ile uzun yıllarca irtibat kurmamış amcası yalnızca hısımlık bağı dolayısıyla yakını sayılamayacaktır. Bu sebeple aile ve yakın kavramları birbirinden farklı kavramlardır. Kişinin her aile üyesi yakını kabul edilemeyeceği gibi, yakınlarının yalnızca kişiye hısımlık bağı ile bağlı olanlardan ibaret olduğu da söylenemeyecektir²⁵⁷.

Yakın ifadesi “mirasçı” kavramından da farklı bir niteliğe sahiptir. Mirasçılar, hukukumuzda yasal ve atanmış mirasçılar olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. TMK m. 495-501 hükümleri arasında yasal mirasçılar düzenlenmiştir. Bu kişiler mirasbırakanın altsoyu, mirasbırakanın anne ve babası ile onların altsoyları, büyükanne ve büyükbabası ile onların altsoyları, evlilik dışı doğmuş olmasına rağmen soybağı kurulmuş hısımlar, sağ kalan eş, evlatlık ve devlettir. Atanmış mirasçılar ise mirasbırakanın ataması yoluyla mirasçı olan kişilerdir.

TBK m. 56/II anlamında yakın kabul edilebilecek kişiler ise mirasçılardan farklıdır. Zira bir kişinin yakın kabul edilebilmesi için esas olan ilk zarar gören kişi ile arasındaki duygusal bağ ve yoğun ilişki olup, kişinin herhangi bir hısımlık bağı ile akraba olmasına bile gerek bulunmamaktadır. Nitekim kişinin yakın sayılabilmesi için ilk zarar görenin sağlığında yaptığı bir tasarrufla mirasçı olarak atanmasına da gerek yoktur.

Hukukumuzda bir zümrede yer alan yasal mirasçının varlığı üst zümrelerdeki akrabaların mirasçılığına engel olmaktayken, yakınlık açısından bu husus da söz konusu

²⁵⁷ R. Brehm, n. 133.

değildir. Zira zarara uğrayanın çocuklarının hayatta olması anne ve babasının, kardeşinin hayatta olması ise büyükannesinin veya büyükbabasının yakınlığına engel olmamalıdır.

Yakın ile mirasçı arasındaki bir diğer fark ise, ağır bedensel zarara uğrayan veya hayatını kaybeden kişiyle hısımlık olmakla birlikte, bu kişiyle çok uzun süredir görüşmeyen ve duygusal bağlarının zayıfladığı kişiler yönünden ortaya çıkmaktadır. Öğretide, zarar gören ile hısımlık arasındaki duygusal bağların zamanla zayıflaması halinde, hısımlığın yakınlık ilişkisi için tek başına yeterli sayılamayacağı görüşü hakimdir. Ancak mirasçılık sıfatının devam etmesi için kişiler arasında düzenli ve yoğun bir ilişkinin varlığına gerek bulunmamaktadır. Mirasçının, mirasbırakanını hayatı boyunca hiç görmemesi, varlığını bile bilmemesi halinde dahi mirasçılık sıfatının devam etmesi mümkündür.

Yakın kavramının, destek kavramı ile karşılaştırılarak incelenmesi de mümkündür. Haksız fiilden doğrudan doğruya zarar gören kişinin, birisine destek olması için aralarında hısımlık ilişkisinin olmasına gerek bulunmamaktadır. Bu açıdan destek ve yakın kavramları birbirlerine benzer niteliktedir. Zira destek ilişkisi için iki kişi arasında bir “bakım ilişkisi”nin varlığı yeterlidir. Destek olup olunmadığının tespiti, kişiler arasındaki hısımlığa değil, fiili duruma göre yapılacaktır²⁵⁸.

Yakın ve destek kavramlarının zaman zaman, hatta sıklıkla örtüşmesi de mümkündür²⁵⁹, nitekim bir annenin hayatını kaybetmesi durumunda yaşı küçük çocuğunun hem onun desteğinden yoksun kalması, hem de annesini kaybetmesi sebebiyle yakını olarak manevi bir zarara uğraması söz konusu olmaktadır.

²⁵⁸ S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s. 620-621; M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 110.

²⁵⁹ F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 299.

Öte yandan destek ve yakın sıfatları her zaman aynı kişide bir arada bulunmak zorunda değildir, zira iki kavram birbirinden farklıdır²⁶⁰. Örneklendirilecek olursa, bir öğrenciye burs veren zengin bir iş insanının hayatını kaybetmesi durumunda, öğrenci ile iş insanı arasında maddi bir destek ilişkisi bulunuyorsa destekten yoksun kalma tazminatı gündeme gelebilecek, ancak yakınlık ilişkisinden söz edilemeyecektir.

Bir kişinin başkasının desteği sayılabilmesi için aralarında mutlaka fiili bir bakma, geçimini sağlama ilişkisinin varlığı gerekmektedir²⁶¹. Ancak kişinin bir başkasının yakını sayılabilmesi için aralarında bir bakım ilişkisinin değil, yoğun ve sürekli bir duygusal ilişkinin varlığı aranmalıdır²⁶².

Özellikle bakım ilişkisinin zaman içerisinde yoğun bir duygusal ilişkiye de sebep olabileceği düşünüldüğünde, haksız fiilden ilk zarar gören kişinin her iki sığata birden aynı anda sahip olması uygulamada oldukça yaygındır. Ancak iki kavram saydığımız yönleriyle birbirinden ayrı olup, bir ilişkinin kurulması için diğzerinin varlığına gerek bulunmamaktadır.

2. Yakın Sıfatının Tespit Edilmesi

a. Yakın Sıfatının Tespitinde Yararlanılabilecek Ölçütler

aa. Zarar Görenle Yoğun ve Düzenli İlişki İçinde Olma Ölçütü

6098 sayılı TBK Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu'na göre, yakın kavramının tespitinde ağır bedensel zarara uğrayan veya ölen kişi ile talepte bulunan kişi

²⁶⁰ R. Brehm, n. 135; M. A. Kessler, n. 9; B. Schönerberger, n. 1.

²⁶¹ S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s. 620.

²⁶² F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevî Tazminat**, s. 299; B. Schönerberger, n. 1.

arasında yoğun ve düzenli bir ilişkinin varlığı ve bedellendirilebilecek oldukça ağır bir üzüntünün varlığı aranmalıdır²⁶³.

Yakınlık sıfatı, hısımlık bağlarının sıklığına bağlı değildir. Ağır bedensel zarara uğrayan veya ölen kişiyle arasında hiçbir hısımlık bağı söz konusu olmayan nişanlı, arkadaş veya sevgili gibi bazı kişilerin yaşanan olaydan en az hısımlar kadar etkilenmesi mümkündür. Zira yakınlık, iki kişi arasındaki aile hukukundan doğan bağlara değil, Adalet Komisyonu Raporu'nda da ifade edilen bu yoğun ve düzenli duygusal ilişkinin varlığına bağlıdır²⁶⁴. Nitekim, bu durumun bir sonucu olarak öğretide ağır bedensel zarara uğrayan veya ölen kişinin hısımlı olmakla birlikte, seneler içinde gevşemiş ve pek de sıkı bir ilişki içerisinde bulunmayan akrabalar bakımından bu kişilerin yakın olarak kabul edilemeyeceği²⁶⁵ ve TBK m. 56/II dolayısıyla manevi tazminat talebinde bulunamayacağı kanaati hakimdir²⁶⁶.

Zarar görenin yakını olarak kabul edilme açısından aradaki yoğun ve düzenli duygusal ilişkinin varlığı esas olmakla birlikte, aile hukukundan doğan bağların hiç dikkate alınmadığı da söylenemez. Yargıtay istikrarlı bir şekilde kararlarında²⁶⁷, ağır bedensel zararın doğduğu hallerde aksi ispatlanmadığı sürece hayatın olağan akışı gereği zarar görenin “çok yakınlarının” ruhsal ve sinirsel bütünlüklerinin bozulacağını kabul

²⁶³ Bkz. Türk Borçlar Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/499) (S. Sayısı: 321), s. 267.

²⁶⁴ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 69-70; S. İ. Çakırca, s. 803; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 323; M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 301; M. Sulu, s. 2744. Yargıtay, kararlarında ölenin yakınlarından kasıtın ölen ile arasında gerçek ve eylemli bir bağımlık ilişkisi bulunan kişiler olduğunu vurgulamaktadır. Yargıtay 21. HD., E. 2018/4745, K. 2019/3247, T. 30.04.2019 (<https://www.hukukturk.com> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

²⁶⁵ Yargıtay 21. HD., E. 2006/152, K. 2006/1979, T. 06.03.2006 (Yargıtay bu kararında, ağır bedensel zarara uğrayan kişilerin kardeşlerinin zarar görenle birlikte oturmamaları gerekçesiyle ruhsal ve sinirsel sağlık bütünlüğünün ağır ihlalinin oluşmayacağına kanaat getirerek kardeşler bakımından tazminata hükmetmemiştir.) (<https://www.hukukturk.com> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

²⁶⁶ R. Brehm, n. 31-31a; S. İ. Çakırca, s. 803; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 323-324; A. D. Keskin, s. 223; M. Sulu, s. 2744; Z. Şenocak, s. 605.

²⁶⁷ Yargıtay 21. HD., E. 2011/467, K. 2011/8288, T. 20.10.2011; Yargıtay 21. HD., E. 2010/1794, K. 2010/8787, T. 21.09.2010; Yargıtay 11. HD., E. 2004/8413, K. 2005/6360, T. 16.06.2005 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

etmiş, ayrıca bir yakınlığın veya manevi zarara uğrandığının ispatının yapılmasını koşul olarak aramamıştır.

Yargıtay, “çok yakınlar” ibaresini kararlarında genellikle ağır bedensel zarara uğrayanın eşini, çocuklarını, annesini, babasını ve bazen kardeşlerini²⁶⁸ ifade etmek için kullanmıştır²⁶⁹. Ancak TBK m. 56/II kapsamındaki manevi zarar tazmininin yalnızca bu kişilerle sınırlı olmadığını belirtmekte fayda bulunmaktadır. Yargıtay kararlarında belirtilen husus, yakınlığa vücut veren duygusal ilişkinin bu kişiler bakımından bulunduğu dair bir nevi karinedir²⁷⁰.

Öte yandan, sayılan “çok yakın” kişilerden biri olmasa bile yakınlık iddiasında bulunan kişinin ağır bedensel zarara uğrayan kişi ile arasındaki yoğun ve sürekli duygusal bağı ispatlaması mümkündür. O halde çok yakın kişilerden biri olmamakla birlikte amca, teyze, arkadaş gibi yakınlar bakımından da aradaki gerçek ve eylemli bağıllık ilişkisinin ispatlanması suretiyle TBK m. 56/II düzenlemesine göre manevi zararın tazmini mümkün olmalıdır²⁷¹. Yargıtay uygulamasında ise, eş, anne ve baba veya çocuklar gibi çok yakınlar bakımından ise böyle bir ispata gerek olmaksızın yakınlık ilişkisi lehine bir karinenin varlığı kabul edilmektedir.

²⁶⁸ Zarar görenin kardeşlerinin durumu bazı Yargıtay kararlarında farklı ele alınmıştır. Kardeşlerin yakın sıfatına sahip olup olmadığına ilişkin açıklamalar için bkz s. 84-87.

²⁶⁹ Yargıtay 21. HD., E. 2015/21735, K. 2017/1516, T. 28.02.2017; Yargıtay 21. HD., E. 2015/22401, K. 2017/475, T. 26.01.2017; Yargıtay 21. HD., E. 2016/5524, K. 2016/7287, T. 25.04.2016; Yargıtay 21. HD., E. 2010/1794, K. 2010/8787, T. 21.09.2010 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

²⁷⁰ Karine hukukumuzda varlığı bilinen bir olgudan çıkarılan, varlığı bilinmeyen bir olgu hakkındaki sonucu ifade etmektedir. İfade edilen kişilerin yakınlık sıfatına dair bir kanuni düzenleme bulunmadığından ötürü, burada teknik anlamıyla bir yasal karineden söz edilemeyecektir. Karine kavramına ve karine türlerine dair ayrıntılı açıklamalar için bkz. S. Edis, **Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri**, Ankara, 1989, s. 372-375; F. T. Karakaş, “Karine Kavramı, Kanuni Karineler ve Varsayımlar”, **AÜHFĐ**, 2013, C. 62, S. 3, s. 731-735.

²⁷¹ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 70; S. İ. Çakırca, s. 803. Yargıtay 4. HD., E. 2018/1960, K. 2019/6280, T. 24.12.2019 (Yargıtay, bu kararında kardeş gibi çok yakınlar arasında sayılmayan kişiler bakımından da ruh ve sinir bütünlüğünün zarara uğraması halinde manevi tazminat talebinde bulunma hakkının ortaya çıkacağını belirtmiştir.) (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

bb. Zarar Görenin Halinden Önemli Derecede Etkilenme Ölçütü

Benimsemekte olduğumuz, manevi zararı açıklayan teorilerden objektif teoriye göre, kişinin manevi zarara uğraması, kişi varlığı değerlerinde meydana gelen objektif eksilmeye bağlıdır. Yakınların manevi tazminat talebinde bulunabilmeleri için şüphesiz öncelikle bir manevi zarara uğramaları gerekmektedir. Dolayısıyla, ağır bedensel zarara uğrayan veya hayatını kaybeden kişinin yakınlarının manevi tazminat talebinde bulunabilmeleri için bu olay sebebiyle bizzat kendi kişi varlığı değerlerinin de zarara uğraması gerekmektedir²⁷².

Ağır bedensel zarara uğrayan veya ölenin yakınının yalnızca zarara uğrayanla yakın ve düzenli bir ilişki içinde bulunması yeterli olmayıp, bu duygusal ilişkiden ötürü kendisinin de bizzat önemli ölçüde etkilenmiş olması gerekmektedir²⁷³. Yargıtay, ağır bedensel zarara uğrayan veya ölen kişinin çok yakınları bakımından, hayatın olağan akışı gereği bu kişilerin ruhsal ve sinirsel bütünlüklerinin ağır şekilde bozulduğunu kabul etmektedir²⁷⁴. Başka bir ifadeyle, Yargıtay kişinin ağır bedensel zarara uğraması halinde yakınları açısından etkilenme ölçütünün doğal olarak, herhangi bir ispata gerek kalmaksızın gerçekleşeceği kanaatindedir.

Kişinin ağır bedensel bir zarara uğramaksızın yakınlarının yaşanan olaydan etkilenmesi de mümkündür. Ağır bedensel zararın doğması veya ölüm olayının

²⁷² A. D. Keskin, s. 259.

²⁷³ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 71; İsviçre hukukunda da yakınların tek başına bu sıfatlarının tazmin için yeterli olmadığı, talepte bulunabilmeleri için yaşanan olaydan belirli bir düzeyin üstünde etkilenmeleri gerektiği ifade edilmektedir. (W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 20) (M. A. Kessler, n. 13.)

²⁷⁴ Yargıtay 21. HD., E. 2011/467, K. 2011/8288, T. 20.10.2011; Yargıtay 21. HD., E. 2010/1794, K. 2010/8787, T. 21.09.2010; Yargıtay 11. HD., E. 2004/8413, K. 2005/6360, T. 16.06.2005 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025)

gerçekleşmesi, yakınların manevi tazminat talebinde bulunma hakkının doğması için yerine gelmesi gereken özel koşullardan biridir. Kanun koyucu, ağır olmayan bedensel zararlar bakımından yakınlık derecesine göre bir ayırım yapmaksızın, yansıma yoluyla manevi zararın tazminine hiçbir surette izin vermemiştir. Dolayısıyla bu iki olgudan birinin gerçekleşmemesi halinde, kişiye ne denli yakın olursa olsun ve ne kadar manevi zarara uğramış olursa olsun, yakınının TBK m. 56/II'ye dayanarak talep ettiği manevi tazminat kabul edilmemelidir²⁷⁵. Nitekim bu husus Yargıtay kararlarında da ifade edilmiştir, ağır bedensel zararın doğmadığı durumlarda çok yakınların bile manevi tazminat taleplerinin istikrarlı olarak reddedildiği görülmektedir²⁷⁶.

Yakınların etkilenmesi, ne miktarda gerçekleşeceği kişisel özelliklere ve zarar görenin duygusal alemine göre değişebilecek subjektif bir kavramdır. Ağır bedensel zarara uğrayan kişinin yakınının, bu olay sebebiyle bizzat kendi ruhsal ve sinirsel bütünlüğünün de zarara uğraması ve olayın özelliklerinin manevi tazminata elverişli olması gerekmektedir²⁷⁷. Başka bir ifadeyle, ihlalin ciddiyeti ağır bedensel zarar gören ile yakın arasındaki ilişkiyi devamlı ve önemli şekilde etkilemeli veya doğasını bütünüyle değiştirerek bambaşka bir hale getirmelidir²⁷⁸.

Yargıtay uygulaması incelendiğinde, 818 sayılı BK ile 6098 sayılı TBK dönemlerinde farklı uygulamalara rastlanılmaktadır. 818 sayılı BK'nun yürürlükte

²⁷⁵ M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 301; Yürürlükteki hukukumuzda mevcut durum bu şekilde olmakla birlikte, yakınlarla manevi tazminat talep etme hakkının yalnızca ağır bedensel zarar veya ölüm hallerinde tanınması, olması gereken hukuk bakımından değerlendirmeye açık bir husustur. Zira ağır bedensel zarar veya ölüm olayı olmaksızın, özellikle kişiye çok yakın olan eşi, çocukları ve çekirdek ailesinin diğer üyeleri bakımından, diğer kişilik değerlerinin ihlali sonucunda yakınlarının yine çok ciddi manevi zararlara uğramaları mümkündür.

²⁷⁶ Yargıtay 4. HD, E. 2015/12866, K. 2017/5721 T. 11.10.2017 (Özel daire, çocukları darp edilerek basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek düzeyde yaralanan anne ve babanın TBK m. 56/II dolayısıyla tazminat talebini reddetmiştir); İzmir BAM 20.HD E. 2021/1138, K. 2024/473, T. 20.03.2024 (Mahkeme, bu kararında zarara uğrayanın eşi bakımından, eşin sahip olduğu yakın sıfatına rağmen, zarar görende ağır bedensel bir zararın veya uzuv kaybının oluşmaması gerekçesiyle manevi tazminata hükmedilmemesi gerektiğine karar vermiştir.) (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

²⁷⁷ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 71.

²⁷⁸ F. Erlüle, "Yargıtay'ın Bedensel Zararlarda Uygulaması", s. 1103.

olduğu dönemde Yargıtay, bazı kararlarında ağır bedensel zarara uğrayanın çok yakınları bakımından bile mutlaka şok geçirip tedavi olma şartını aramıştır²⁷⁹. 6098 sayılı TBK'nın yürürlükte olduğu dönemde verilen kararlarda ise bu koşul aranmamış ve yakın ile ağır bedensel zarara uğrayan kişi arasındaki düzenli ilişki sebebiyle manevi zarara uğranması yeterli kabul edilmiştir²⁸⁰.

İsviçre hukuk öğretisinde etkilenme ölçütünün tespiti için kullanılan “Derecelendirme Teorisi”ne göre, ilk zarar görenin yaşadığı olaydan sırasıyla, ilk önce ve en çok olarak kişinin eşinin, ikinci olarak anne ve babasının, üçüncü olarak çocuklarının etkileneceği kabul edilmektedir²⁸¹. Özellikle hükmedilecek tazminat miktarının takdirinde bu sıra izlenmekte olup, nişanlı ve kardeşlerin talebine durumun özelliklerine göre karar verilmektedir²⁸². İsviçre hukuk öğretisinde, yakının ağır bedensel zarar dolayısıyla tazminat talebinde bulunabilmesi için, yaşanan olaydan en az ilk zarar görenin ölümü kadar veya daha fazla etkilenmesi gerektiği kanaati bulunmaktadır²⁸³. Özellikle ihlal sonucunda meydana gelen acının ya uzun süreli, ya da belirli bir şiddette (veya her ikisi birden) olması gerektiği ifade edilmektedir. İki koşuldan birini sağlamayan, kısa süreli ve hafif acılar ise bu anlamda tazmine olanak vermeyecektir²⁸⁴.

²⁷⁹ Yargıtay 21. HD., E. 1997/6111, K. 1997/6174, T. 07.10.1997 (Yargıtay bu kararında %50 oranında sürekli işgöremezlik ile maluliyete maruz kalan kişinin eşi ve çocukları yönünden yalnızca şok geçirip tedavi olmaları ve bu durumu ispatlamaları halinde illiyet bağının gerçekleşmiş olacağını ifade ederek manevi tazminata hükmedilmesini bozma nedeni olarak tespit etmiştir.) Aynı yönde; Yargıtay 3. HD., E. 2015/3646, K. 2015/6259, T. 14.04.2015; Yargıtay 3. HD., E. 2013/14806, K. 2013/18303, T. 19.12.2013; Yargıtay HGK E. 1987/214, K. 1987/894, T. 02.12.1987 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

²⁸⁰ Yargıtay 17. HD., E. 2014/12300, K. 2016/10184, T. 7.11.2016 (Yargıtay bu kararında trafik kazası sonucu yaralanan kişinin aynı evde yaşayan kardeşlerinin manevi tazminat taleplerini kabul etmiştir. Ancak karara katılmayan karşı oy yazısında zarar gören açısından bir maluliyetin doğmadığı, tazminat talebinde bulunan yakınların ise şok geçirip tedavi olmamaları sebebiyle manevi tazminata hak kazanamayacakları ifade edilmiştir.) (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025); Karşı oya aksi yönde; M. Kılıçoğlu, “Cismani Zarar ve Ölüm Halinde Manevi Zarar ve Manevi Tazminat”, **KAMU-İŞ Dergi & Yayınları**, 2004, C. 7, S. 3, s. 9: “Maluliyet sıfır ise maddi tazminat talep edilemez, ancak maluliyetin sıfır olması halinde manevi tazminata hükmedilebilir.”

²⁸¹ R. Brehm, n. 65.

²⁸² O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 245- 246; F. Erlüle, “Sempozyum”, s. 142.

²⁸³ B. Schönerberger, n. 8.

²⁸⁴ R. Brehm, n. 14a.

cc. Zarar Görenle Aynı Evde Yaşama veya Bakımı Üstlenme Ölçütü

Yakınlık sıfatının tespitinde yararlanılması mümkün olan bir diğer ölçüt, yakının ağır bedensel zarara uğrayan veya hayatını kaybeden kişi ile aynı evde yaşıyor olması veya bu kişinin bakımını üstlenmesidir. Şüphesiz ağır bedensel zarara uğrayan ile sürekli olarak aynı evde yaşıyor olmak yakının etkilenme miktarını arttıracak, her gün o kişinin durumuna tekrar tekrar tanık olmasına ve olayın etkilerinden ötürü daha çok manevi zarar görmesine neden olacaktır. Öğretideki bizim de katıldığımız bir görüşe göre²⁸⁵, ilk zarar gören ile yakının uzun zamandan beri birlikte oturması aralarındaki yakınlık ilişkisine karine sayılmalıdır.

Yargıtay bir kararında²⁸⁶, çok ağır bir yaralanma sonucunda % 86 iş göremezlik oranıyla ömür boyu bakıma muhtaç kalan kişinin kendisiyle birlikte oturmayan kardeşlerinin tazminat talebini kabul etmemiştir. Yakınlık sıfatının bulunması için mutlaka aynı evde yaşama koşulunun aranması düşüncesi, öğretide eleştirilmiştir²⁸⁷. Öte yandan hukukumuzda aynı evde yaşama ölçütünün mutlak olarak uygulandığını söylemek de doğru olmayacaktır. Nitekim bazı Yargıtay kararlarında, kardeşler açısından aynı evde yaşama ölçütünün ayrıca incelenmediği²⁸⁸ de görülmektedir.

İsviçre hukuk öğretisinde, bu koşulun daha sıkı aranması ve yakının mutlaka hayatını kaybeden kişiyle uzun süre aynı yerde yaşamasının veya bakımını üstlenmesinin

²⁸⁵ M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 303.

²⁸⁶ Yargıtay 21. HD., E. 2006/152, K. 2006/1979, T. 06.03.2006 (<https://www.hukukturk.com> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

²⁸⁷ E. Kıraç Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 96-97; Z. Şenocak, s. 605.

²⁸⁸ Yargıtay 21. HD., E. 2015/11359, K. 2015/18202, T. 12.10.2015 (Yargıtay bu kararında, “kardeşin olay sebebiyle ne şekilde etkilendiğinin ispatlanmaması” sebebiyle manevi tazminat talebini reddeden mahkemenin hükmünü bozmuş, elem ve ıstırabın varlığının asıl olduğunu ve aksinin iddia edenler tarafından ortaya konması gerektiğini belirtmiştir.) (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

gerektiği kanaati bulunmaktadır²⁸⁹. Özellikle kardeşlerin manevi tazminat talebi bakımından, ölen kişi ile yakınlık iddiasında bulunan kardeşin ölüm anında aynı evlerde yaşıyıp yaşamadığı dikkate alınmaktadır²⁹⁰. Öte yandan, yakınlık ilişkisinin ayrıca ispatlanması halinde yine de tazminat hakkının tanınması gerekmektedir²⁹¹.

Yargıtay, yakınlık sıfatının tespitinde ağır bedensel zarara uğrayan kişinin bakımını üstlenme ölçütünü de değerlendirmeye almaktadır. 17. Hukuk Dairesi bir kararında²⁹², zarar gören üvey oğlunun bakımını üstlenen üvey baba lehine manevi tazminata hükmetmiştir.

Kanaatimizce, ağır bedensel zarara uğrayan veya hayatını kaybeden kişi ile yakınının aynı evde yaşaması ya da yakının zarar görenin bakımını üstlenmesi gerçekten de aradaki yakınlık ilişkisine işaret etmektedir. Zira, iki kişi arasında önceden duygusal, manevi bir ilişi söz konusu değilse bile sürdürdükleri ortak yaşam sonucunda oluşması muhtemeldir. Ancak bu iki ölçütün yakınlık ilişkisinin tespitinde mutlak surette uygulanması düşüncesine katılmamaktayız. Aksi yönde bir kabul, pek çok yakın bakımından tazmin olanağını neredeyse tamamen kaldıracak derecede sınırlayacaktır. Örneğin, hayatın olağan akışı içerisinde işe girip çalışmaya başlayan çocukların ailelerinin evinden ayrılması oldukça normaldir. Belirli bir yaşi geçmiş kardeşlerin çoğunluğu, iş arkadaşlarının ise neredeyse hiçbiri aynı evde yaşamamaktadır. Ancak iş arkadaşlarının aynı evde yaşamaması, hafta içi her gün dokuz saatlerini bir arada geçirmelerine engel değildir. Bakım ilişkisi yönünden ise, çocuğun maddi veya ailevi sebeplerle ya da işi dolayısıyla ebeveynlerinin bakımına katılamaması mümkündür. Bu

²⁸⁹ F. Erlüle, “Yargıtay’ın Bedensel Zararlarda Uygulaması”, s. 1094.

²⁹⁰ M. A. Kessler, n. 9.

²⁹¹ R. Brehm, n. 31a.

²⁹² Yargıtay 17. HD., E. 2014/15900, K. 2017/386, T. 23.01.2017 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025)

sebeplerle, söz konusu ölçütlerin yakınlık ilişkisine bir karine teşkil etmesini isabetli görmekle beraber, yakınlığın ispatı için mutlak surette aranması fikrine katılamamaktayız²⁹³.

b. Yakın Sıfatı Değerlendirilebilecek Kişiler

aa. Zarar Görenin “Çok Yakınları”

aaa. Anne ve Babanın Yakın Sıfatı

Ağır bedensel zarara uğrayan veya hayatını kaybeden kişinin anne ve babasının yakınları arasında değerlendirilebileceğine ilişkin herhangi bir şüphe bulunmamaktadır. Yargıtay yerleşik içtihatlarında anne ve babayı çok yakınlar arasında saymakta, manevi tazminat taleplerini ağır bedensel bir zarar doğmuş olması halinde kabul etmektedir²⁹⁴. Aksi ispatlanmadıkça çocuğun uğradığı ağır bedensel zararın anne ve babanın ruhsal ve sinirsel bütünlüğüne zarar vereceği kabul edilmektedir, dolayısıyla ayrıca bir manevi zarar ispatına gerek bulunmamaktadır.

İlk zarara uğrayan ile anne ve babası arasındaki yakınlık ilişkisinin devam edebilmesi için, mutlaka bir sürekli bakım ilişkisinin varlığına da gerek bulunmamaktadır. Çocuğun işi sebebiyle anne ve babasından uzakta olması, farklı bir şehirde hatta ülkede yaşıyor olması hayatın olağan akışı içerisinde normaldir. Bu sebeple, sırf yaşanan yaralanma veya kaza gibi bir olay sonrasında bakıma katılmamış olması, kişinin yakınlık sıfatının kaybolduğunu tek başına ispatlayamayacaktır. Öte yandan,

²⁹³ Aynı yönde bkz. E. Kırac Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 96-97; Z. Şenocak, s. 605.

²⁹⁴ Yargıtay 21. HD., E. 2011/467, K. 2011/8288, T. 20.10.2011; Yargıtay 21. HD., E. 2010/1794, K. 2010/8787, T. 21.09.2010; Yargıtay 11. HD., E. 2004/8413, K. 2005/6360, T. 16.06.2005 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

kanaatimize göre bakıma katılamamanın taraflar arasındaki yakınlığın kaybolduğuna ilişkin başka delillerle desteklenmesi halinde hükmedilecek manevi tazminat miktarının değiştirilerek indirilmesi veya tazminat talebinin tamamen reddedilmesi mümkün olmalıdır.

Anne ve babanın yakın sıfatıyla beraber tartışılabilecek bir diğer husus ise, evlat edinen ile evlatlık arasındaki ilişkinin niteliğidir. TMK m. 282/III hükmüyle kanun koyucu, evlat edinmeyi soybağının kurulma şekillerinden biri olarak düzenlemiştir. TMK m. 500 uyarınca evlat edinme sonrasında evlatlık ve altsoyu, evlat edinene mirasçı olacaktır. Ancak kanunumuz evlatlığın mirasçılığını tek taraflı olarak düzenlemiştir. Zira kanun koyucu, evlat edinme kurumunun yalnızca maddi amaçlarla kullanılmasının önüne geçmek istemiştir²⁹⁵.

Yakınlık ilişkisi bakımından mirasçılığa göre farklı bir değerlendirme yapılmalıdır. Zira yakın kavramı, mirasçıdan farklıdır. Mirasçılığın aksine yakınlığın tespitinde aradaki aile bağları değil, duygusal bağlar esas alınmaktadır. O halde evlatlık ve evlat edinen arasında gerçek ve eylemli bağlılığın bulunması halinde, evlatlığın uğradığı ağır bedensel zarar veya evlatlığın ölümü dolayısıyla evlat edinenin manevi tazminat talebinde bulunmasında herhangi bir sakınca olmamalıdır. Öte yandan, çocuğun ağır bedensel zarara uğraması veya ölmesi halinde anne ve babanın ruhsal ve sinirsel bütünlüğünün de bozulacağına ilişkin yakınlık karinesi, evlatlık ve evlat edinen

²⁹⁵ Evlat edinen, evlatlığa mirasçı olamazken evlatlığın biyolojik ailesinin evlatlığa olan mirasçılığının devam etmesi durumuna ilişkin değerlendirme için bkz. B. Zengin Özküçükparlak, “Evlat Edinmenin Miras Hukuku Açısından Sonuçları Üzerine İsviçre Hukukuyla Karşılaştırmalı De Lege Ferenda Bir Değerlendirme”, **MÜHFAD**, 2023, C. 29, S. 1, s. 640.

bakımından geçerli olmamalıdır. Bu durumda evlat edinenin yakınlık ilişkisini ayrıca ispat etmesinin gerektiği kanaatindeyiz.

Üvey anne ve üvey babanın yakınlık sıfatı ise anne ve babadan ayrı olarak değerlendirilmelidir. Şüphesiz bu kişilerle çocuk arasında da kuvvetli bir duygusal bağ bulunabilir, hatta çocuğun üvey anne veya üvey babasıyla kendi öz anne veya babasından daha yakın olması bile mümkündür. Dolayısıyla üvey anne ve üvey babanın da yakın olarak kabul edilebilmesi mümkündür²⁹⁶. Ancak üvey anne veya üvey baba zarar görenin çok yakınları arasında olmadığından, tazminat talebinde bulunan kişinin mutlaka aradaki yoğun ve sürekli duygusal bağın varlığını ispatlaması gerekmektedir²⁹⁷.

Yargıtay bir kararında²⁹⁸, üvey oğlu kaza geçiren üvey babanın manevi tazminat talebinin kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiş, üvey oğulun kazadan önce senelerce üvey babası ile beraber yaşaması ve kaza sonrası bakımının üvey babası tarafından gerçekleştiği hususlarını da ayrıca vurgulamıştır. Yargıtay, üvey anne ve üvey babanın manevi tazminat talebini kabul etmekle beraber, bu kişiler yönünden yakınlık ilişkisinin ayrıca aranması gerektiği kanaatindeyiz.

bbb. Çocukların Yakın Sıfatı

Ağır bedensel zarara uğrayan veya hayatını kaybeden kişinin çocukları, olaydan en çok etkilenebilecek yakınları arasındadır. Nitekim, Yargıtay yerleşik içtihatlarında ağır

²⁹⁶ W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 16.

²⁹⁷ E. Kıraç Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 100

²⁹⁸ Yargıtay 17. HD., E. 2014/15900, K. 2017/386, T. 23.01.2017 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

bedensel zarar görenin çocuklarının çok yakınları arasında sayıldığını belirtmiş²⁹⁹ ve çocuklar yönünden herhangi bir manevi zarara uğrandığının ispatı aranmaksızın manevi tazminata hükmetmiştir³⁰⁰. Anne ve baba açısından ifade edilen yakınlık karinesi, çocuklar için de geçerlidir.

Öte yandan, akrabalar arasındaki duygusal ilişkinin seneler içinde zayıflayarak tamamen kaybolmaya yaklaşması mümkündür. Bu durumda, yalnızca hısımlık bağlarına dayanılarak TBK m. 56/II'ya göre manevi tazminata hükmedilmesi, sorumluluk sınırının belirsizleşmesine neden olmaktadır³⁰¹. Ağır bedensel zarara uğrayan veya ölen kişinin çocukları yönünden de bu husus geçerli olmalıdır. Dolayısıyla, ilk zarar gören kişi ile çocukları arasındaki duygusal bağın sıkı ve güçlü olmadığına ispat edilmesi sebebiyle tazminatın indirilmesi veya tamamen kaldırılması mümkün olmalıdır. Bu durumda, zarar gören ile aynı evde yaşama ve bakımını üstlenme ölçütlerinden faydalanılabileceği, öte yandan bu hususların mutlak surette yakınlık ilişkisi için aranmaması gerektiği kanaatindeyiz.

Yargıtay, çocuklar lehine yakın sıfatıyla manevi tazminata hükmedilebilmesi için, çocukların anne ve babalarıyla aynı evde yaşamalarına gerek olmadığı kanaatinde³⁰². Ancak ebeveynleriyle birlikte yaşamamalarına ek olarak, çocukların çok uzun yıllarca

²⁹⁹ Yargıtay 21. HD., E. 2015/21735, K. 2017/1516, T. 28.02.2017; Yargıtay 21. HD., E. 2015/22401, K. 2017/475, T. 26.01.2017; Yargıtay 21. HD., E. 2016/5524, K. 2016/7287, T. 25.04.2016; Yargıtay 21. HD., E. 2010/1794, K. 2010/8787, T. 21.09.2010 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁰⁰ Yargıtay 21. HD., E. 2010/1794, K. 2010/8787, T. 21.09.2010 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁰¹ S. İ. Çakırca, s. 803; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 323-324; M. Sulu, s. 2744; Z. Şenocak, s. 605.

³⁰² “Bu nedenle iş kazası nedeniyle ağır bedensel zarara uğrayan işçinin, yaralanması nedeniyle çocuklarının duyacakları üzüntü ve kederin varlığının babalarıyla aynı evde olmamalarına bağlanması hukuk uygulamalarına aykırı olup, bu davacılara da manevi tazminat takdiri edilmeye gerekmemektedir.” - Yargıtay HGK, E. 2013/2219, K. 2014/411, T. 28.03.2014 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025); Yargıtay kararı olmamakla birlikte aynı yönde: “...TBK'nın 56/2 maddesi gereğince manevi tazminat talep etme haklarının bulunması, yakın akrabalık ilişkileri nedeniyle tazminat talep etmek için aynı hanede oturmalarının şart olmaması...” - Ankara BAM, 26. HD., E. 2019/845, K. 2021/1266, T. 24.06.2021 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

anne ve babalarıyla görüşmemesi, telefonlarını açmaması, hiçbir surette irtibat kurmaması gibi hallerde olayın diğer koşulları da göz önünde bulundurularak yakınlık ilişkilerinin zayıfladığı söylenebilecektir.

Benzer şekilde, çocuğun ebeveynlerinden birinin geçirdiği bir kazadan sonra onun bakımına katılamaması da tek başına bu kişilerin aralarındaki duygusal bağın yok olduğunu göstermemektedir. Ancak çocuğun ortada hiçbir sebep bulunmaksızın, aynı şehirde yaşıyor ve maddi durumu da elverişli olmasına rağmen anne veya babasının yanında bulunmaması bu yönde bir delil teşkil edebilecektir. Kanaatimize göre, yakınlık sıfatının kapsamının hakimnin takdirine bırakılmış bir mesele olduğu da dikkate alındığında, ifade edilen hallerde çocuğun lehine hükmedilecek olan manevi tazminatın indirilmesi veya yakınlık ilişkisinin ne kadar zayıfladığı göz önünde bulundurularak tamamen kaldırılması yerinde olacaktır³⁰³.

Ağır bedensel zarara uğrayan kişinin evlatlığının manevi tazminat talebi ise ayrıca incelenmesi gereken bir meseledir. TMK m. 282/III dolayısıyla evlat edinme ilişkisi ile soybağı kurulmaktadır. Hukukumuzda evlatlığın evlat edinene mirasçılığı yönünden de herhangi bir sakınca bulunmamaktadır. Ancak yakınlık için aranan soybağının kurulması veya mirasçılık sıfatının varlığı değil, iki kişi arasındaki sürekli ve yoğun duygusal bağın mevcudiyetidir.

Yargıtay'ın, evlat edinme ilişkisinin, evlatlık yönünden manevi tazminata hükmedilebilmesi için gereken duygusal yakınlığı kurabileceğine hükmettiği kararları bulunmaktadır³⁰⁴. Başka bir kararda ise³⁰⁵, evlat edinmek isteyen kişinin dava

³⁰³ Aynı yönde bkz. E. Kırac Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 102.

³⁰⁴ Yargıtay 21. HD., E. 2011/1591, K. 2011/7861, T. 10.10.2011 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025); Yargıtay 4. HD., E. 1978/5261, K. 1979/235, T. 16.01.1979 (<https://www.hukukturk.com> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁰⁵ Yargıtay 21. HD., E. 2015/21450, K. 2016/5706, T. 31.03.2016 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

sonuçlanamadan hayatını kaybetmesi ve bu sebeple evlatlık ilişkisinin kurulamaması söz konusu olmuştur. Yargıtay 21. HD bu kararda, evlat edinmek isteyen kişinin ölüm anına dek evlat edinilecek kişiye bakması dolayısıyla çocuk lehine manevi tazminata hükmedilmesi gerektiğini ifade etmiş, evlat edinme yoluyla soybağının kurulmuş olmasını bir koşul olarak aramamıştır.

Öte yandan, Yargıtay'ın eş, anne ve baba ile çocuklar gibi çok yakınlar yönünden uyguladığı ağır bedensel zararın doğması halinde bu kişilerin ruhsal ve sinirsel bütünlüklerinin bozulacağı karinesi yine evlatlık açısından kabul edilemeyecektir³⁰⁶. Evlatlığın, evlat edinenin uğradığı ağır bedensel zarar dolayısıyla manevi tazminat talebinde bulunabilmesi için, evlatlık ilişkisi haricinde mutlaka aralarındaki gerçek ve eylemli duygusal bağ ispatlanmış olmalıdır.

ccc. Eşlerin Yakın Sıfatı

Ağır bedensel zarara uğrayan veya hayatını kaybeden kişinin eşi, şüphesiz olay sebebiyle kişilik hakkı en çok ihlal edilecek yakınları arasında yer almaktadır. Nitekim Yargıtay, ilk zarar görenin eşini çok yakınları arasında saymakta³⁰⁷ ve yakınlık karinesini eş bakımından da geçerli görmektedir. Başka bir ifadeyle, eşin TBK m. 56/II dolayısıyla manevi tazminat talebinde bulunabilmesi için uğradığı zararı ispatlamasına gerek

³⁰⁶ Yargıtay 10. HD.'ne ait bir kararda, mahkeme davacının kendisini evladı gibi büyüttüğünü, evlendirdiğini ve aynı evde yaşadığını iddia ettiği vefat eden kişi yönünden olan manevi tazminat talebini reddetmiştir. Ancak bu değerlendirme evlatlık ilişkisinin kurulmamış olmasından ziyade, bu iddiaların doğrulanamaması ve yakınlığın ispat edilememesi hususuna dayanmaktadır. – Yargıtay 10. HD., E. 2021/10394, K. 2022/13053, T. 25.10.2022 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁰⁷ Yargıtay 21. HD., E. 2015/21735, K. 2017/1516, T. 28.02.2017; Yargıtay 21. HD., E. 2015/22401, K. 2017/475, T. 26.01.2017; Yargıtay 21. HD., E. 2010/1794, K. 2010/8787, T. 21.09.2010 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025); Yargıtay 21. HD., E. 2016/5524, K. 2016/7287, T. 25.04.2016 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

olmayıp, hayatın olağan akışı dahilinde yaşanan olay sonucunda ruhsal ve sinirsel bütünlüğünün bozulacağı kabul edilmektedir.

Öğretideki bir görüşe göre³⁰⁸, eşlerin boşanmış olması rağmen aralarındaki yakınlık halen devam ediyorsa, zarar görenin eski eşinin manevi tazminat talebinde bulunabilmesi mümkündür. Kanaatimize göre de, eşler arasında yakınlığın yeniden kurulabilmesi söz konusuysa, bu durumda yakınlık ilişkisi yönünden eski eş ile diğer yakın olabilecek kimseler arasında bir fark bulunmamaktadır³⁰⁹. Benzer şekilde, boşanma davası halen devam etmekteyken eşlerden birinin ağır bedensel zarara uğraması halinde de, evliliğin hukuki sonuçlarının halen devam etmesi sebebiyle Yargıtay'ın çok yakınlar bakımından kabul ettiği karine geçerli olmalıdır³¹⁰.

³⁰⁸ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 251; “Diğer davacı ... ise resmi olarak müteveffa ile evlilik bağı sonlandırmıştır. Ancak İlk Derece Mahkemesince, kaza anına kadar müteveffa ile aynı evde eş olarak yaşamını idame ettirdiği, aile ortamında ve yaşantılarında herhangi bir kesinti ve değişiklik meydana gelmediği hatta müteveffanın ölümünden sonra bile kayınvalidesi ile beraber yaşamaya devam ettiği bu sebeple doğal evlilik bağı kopmamış olduğu anlaşıldığı gerekçesiyle ... lehine manevi tazminat takdirinde usul ve yasaya aykırılık bulunmamaktadır.” - İstanbul BAM, 9. HD., E. 2019/1750, K. 2021/1529, T. 24.09.2021 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁰⁹ Aksi yönde bkz. E. Kıraç Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 105. Yazar, boşanmış eşin kural olarak manevi tazminat talep etme hakkının olmadığını ifade etmektedir. Ayrıca, boşanmış eşlerin manevi tazminat talep edebilmesi için davacı ve davalı tarafların boşanma davasındaki kusur durumlarının ve eşler arasındaki yakınlığın ne şekilde etkilendiğinin değerlendirilmesi gerektiği kanaatindedir. Ancak eşlerin boşandıktan sonra tekrar yakınlık kurabilmesi, günümüzde oldukça yaygın görülen bir olaydır. Bu nedenle bu kanaatin ilk kısmına katılamıyor ve yakınlık ilişkisinin ispatlanması durumunda boşanmış eş bakımından çalışma arkadaşı, sevgili gibi örneklere nazaran herhangi bir farklılık bulunmadığını düşünüyoruz. Öte yandan, eşlerden birinin diğerine fiziksel veya psikolojik şiddet uygulaması, pek kötü muamelede veya onur kırıcı davranışta bulunması gibi hallerde, özellikle bu davranışta bulunan eş bakımından, yakınlık ilişkisinin gerektirdiği sevgi ve bağlılığın bulunmadığını kabul etmek gerekmektedir. Dolayısıyla sözünü edilen bu hususlar, kanaatimize boşanma davasındaki kusurdan ziyade iki kişi arasındaki yakınlığın tespiti yönünden ele alınmalıdır.

³¹⁰ Yargıtay, yerleşik içtihatlarında boşanma davası açıldıktan sonra eşlerin ayrı yaşama hakkının doğacağını kabul etmektedir. [Bkz. Yargıtay 2. HD., E. 2011/691, K. 2011/22545, T. 19.12.2011; Yargıtay 3. HD., E. 2011/1061, K. 2011/4453, T. 21.03.2011; Yargıtay 2. HD., E. 2006/2340, K. 2006/5509, T. 11.04.2006 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025)] Öte yandan, boşanma davası devam ederken eşler arasındaki sadakat yükümlülüğü de devam etmektedir. [Bkz. Yargıtay 2. HD., E. 2012/17463, K. 2012/25314, T. 19.10.2012; Yargıtay 2. HD., E. 2010/21386, K. 2012/2205, T. 09.02.2012; Yargıtay HGK., E. 2008/698, K. 2008/711, T. 26.11.2008 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025)] Kanaatimize, eşlerin ayrı yaşama hakkının doğması, kendi başına yakınlık ilişkisinin zayıfladığını ispatlamaya yeterli değildir. Eşlerin sadakat yükümlülüklerinin boşanma davası süresince devam ettiği dikkate alındığında, ağır bedensel zarara uğrayan eşten ayrı yaşamasına rağmen halen evli olan eşin yakınlığını ayrıca ispatlamasına gerek bulunmamalıdır. Ancak öğretide, boşanma davası açıldıktan sonra olayın özelliklerinin manevi tazminatı haklı göstermeyeceği kanaati de bulunmaktadır (R. Brehm, n. 32).

ddd. Kardeşlerin Yakın Sıfatı

Öğretide³¹¹ ve yargı kararlarında³¹² kabul edildiği üzere, ağır bedensel zarara uğrayan veya hayatını kaybeden kişinin kardeşlerinin yakın olarak manevi tazminat talep edebilme hakkı bulunmaktadır. Zira ilk zarar görenin yaşadığı olaydan en çok zarar görme ihtimali bulunan kişilerden biri de kardeşleridir.

Yargıtay 21. HD. bir kararında³¹³, iş kazası sonucu hayatını kaybeden kişinin kardeşi tarafından talep edilen manevi tazminatı değerlendirmiştir. Kardeşin talebini reddeden ilk derece mahkemesi, kararın gerekçesinde kardeşin olaydan ne kadar etkilendiğini ispatlayamadığını belirtmiştir. Yargıtay ise kararı bozma gerekçesinde ölüm halinde yakınların elem ve ıstırap duymasının esas olduğunu, aksi durumun iddia eden tarafça ispatlanması gerektiğini ifade etmiştir.

Öte yandan Yargıtay'ın kardeşlerin "çok yakınlar" arasında sayılıp sayılmayacağına ilişkin yeknesak bir uygulamasından söz etmek mümkün değildir. Yargıtay'ın kardeşi çok yakınlar arasında kabul ettiği ve ağır bedensel zararın doğması

³¹¹ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 257; S. İ. Çakırca, s. 801; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 323; A. D. Keskin, s. 223; E. Yıldırım, s. 260.

³¹² Yargıtay 10. HD., E. 2023/9186 K. 2023/8375 T. 19.09.2023; Yargıtay 17. HD., E. 2020/298, K. 2021/793, T. 04.02.2021; Yargıtay 13. HD., E. 2019/988, K. 2019/2924, T. 06.03.2019; Yargıtay 17. HD., E. 2014/21809, K. 2017/6567, T. 08.06.2017 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³¹³ Yargıtay 21. HD., E. 2015/11359, K. 2015/18202, T. 12.10.2015 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

halinde kardeşin ruhsal bütünlüğünün ihlal edileceğine hükmettiği kararları olduğu gibi³¹⁴, kardeşi bu kişilere dahil etmediği kararları³¹⁵ da bulunmaktadır.

Özellikle kardeşin yakın sıfatının tespitinde, aynı evde yaşama ölçütünün uygulanması yönünden fikir ayrılıkları söz konusudur³¹⁶. Yargıtay'ın bu ölçütü aradığı kararları³¹⁷, kardeşin çok yakınlar arasında sayılmadığı anlayışa örnek teşkil etmektedir. Zira, kardeşin zarara uğrayanın çok yakını olduğunun kabulü halinde, aynı evde yaşamaması manevi zararının tazmini hususunda bir engel teşkil etmemelidir. Yargıtay 21. HD'nin örnek gösterilebilecek başka bir kararında³¹⁸, Yüksek Mahkeme zarar görenin çok yakınlarını sayarken anne, baba, eş ve çocuktan söz etmiş, kardeşlerin ise bu kişiler dahilinde olmadığını özellikle belirterek tazminat talebinin reddinin gerektiğini ifade etmiştir.

³¹⁴ “...Öyleyse, bir kişinin cismani zarara uğraması/ölmesi sonucunda, onun (ana, baba, karı, koca, çocukları ve kardeşleri gibi) çok yakınlarından birinin de aynı eylem nedeniyle ruhsal bütünlüğü ağır şekilde bozulmuşsa, onların da manevi tazminat isteyebilecekleri kabul edilmelidir...” - Yargıtay 17. HD., E. 2016/11392, K. 2019/4963, T. 17.04.2019 (<https://legalbank.net/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025); “...Manevi tazminat isteminin temel koşulu, ölen kişiyle davacı arasındaki ilişkinin manevi acı ve elem duymasına yeterli ölçüde bulunmasıdır. Yargıtay'ımız kardeşin açtığı manevi tazminat davalarının genellikle doğal olduğu görüşündedir...” - Yargıtay 21. HD., E. 2012/7522, K. 2012/6145, T. 16.04.2012 (<https://legalbank.net/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³¹⁵ “...eğer bir kimsenin cismani zarara maruz kalması sonucunda, onun (ana, baba, karı, koca gibi) Çok yakınlarından birinin de (aynı eylem nedeniyle) hukuken korunan ruhi ve asabi sağlık bütünlüğü ağır bir şekilde haleldar olmuşsa onlar da manevi tazminat talep edebilirler...” - Yargıtay HGK, E. 1995/122, K. 1995/430, T. 26.04.1995 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025); aynı yönde: Yargıtay 21. HD., E. 2015/21735, K. 2017/1516, T. 28.02.2017; Yargıtay 21. HD., E. 2015/22401, K. 2017/475, T. 26.01.2017; Yargıtay 21. HD., E. 2016/5524, K. 2016/7287 T. 25.04.2016 (<https://legalbank.net/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³¹⁶ İsviçre hukukunda, özellikle kardeşlerin yakın sıfatı bakımından, ilk zarar gören kişiyle uzun süre aynı yerde yaşama veya bakımını üstlenme ölçütü daha sıkı uygulanmaktadır. Yakınlık ilişkisinin ayrıca ispatlanması halinde yine de tazminat talebinde bulunulabileceği kanaati de mevcut olmakla birlikte, genel olarak ölen kişi ile yakınlık iddiasında bulunan kardeşin ölüm anında aynı evde yaşayıp yaşamadığı dikkate alınmaktadır. R. Brehm, n. 31a; F. Erlüle, “Yargıtay'ın Bedensel Zararlarda Uygulaması”, s. 1094; M. A. Kessler, n. 9.

³¹⁷ Yargıtay 21. HD, E. 2006/152, K. 2006/1979, T. 06.03.2006 (<https://www.hukukturk.com> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³¹⁸ “...kazalının ana, baba, karı, koca, evlat gibi çok yakını olduklarının kabulü mümkün bulunmayan davacı kardeşlerin ruhsal ve sinirsel sağlık bütünlüklerinin ağır şekilde bozulduğu iddia ve ispatlanmamıştır. Açıklanan maddi ve hukuki olgular nedeniyle olayda uygun illiyet bağı ve hukuka aykırılık koşulları oluşmadığından davacı kardeşler ... ve ...'ın manevi tazminat istemlerinin reddi gerekirken yazılı şekilde manevi tazminat takdiri usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir...” - Yargıtay 21. HD., E. 2010/1794, K. 2010/8787, T. 21.09.2010 (<https://legalbank.net/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

Kanaatimize göre, zarar görenin kardeşinin çok yakınları arasında sayılmasının ve onun ağır bedensel zarar veya ölümü halinde tazminat talebinin kabul edilmesinin önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Bir kimsenin kardeşi ile annesi veya babasıyla olduğu kadar yakın olması, hayatın olağan akışında alışılmadık bir durum değildir. Yakınlık kavramı, aile kavramından farklı olduğundan yan soy kan hısımlığı ile üst soy kan hısımlığı arasında bir ayırım yapılmasına da gerek bulunmamaktadır. Kardeşin yakınlığı olağan yaşam koşulları içerisinde esas olduğundan, ayrıca yaşanan olaydan etkilendiğinin ispatını gerçekleştirilmesi beklenmemelidir. Bundan dolayı, anne, baba, çocuklar ve eş yönünden aranmayan zarar gören ile aynı evde yaşama koşulu, kardeş bakımından da aranmamalıdır³¹⁹.

Anne bir veya baba bir kardeşlerin durumunun da ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu kardeşler arasında yarım kan yan soy hısımlığı bulunmaktadır³²⁰. Dolayısıyla, anne bir veya baba bir kardeşlerin lehine manevi tazminata hükmedilmesinde de herhangi bir sakınca bulunmamalıdır. Zira bu kardeşlerin yalnızca bir ebeveynlerinin ortak olması, kendi başına yakınlık ilişkisini çürütecek bir durum değildir. Zarar görenin anne bir veya baba bir kardeşiyle olan ilişkisinin, annesi ve babası ortak kardeşiyle olan ilişkisinden çok daha güçlü ve sıkı olması mümkündür.

Yakınlık ilişkisi için kan bağı zorunlu olmadığından, kanaatimizce aynı açıklama üvey kardeşler bakımından da yapılabilecektir. Ancak üvey kardeşlerin durumunda, arada hiçbir kan bağı bulunmadığı da göz önünde bulundurulduğunda, yakınlık karinesinin

³¹⁹ Aynı yönde bkz. E. Kıraç Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 96-97; Z. Şenocak, s. 605.

³²⁰ Uygulamada “üvey kardeş” kavramı anne veya baba bir kardeşler için de kullanılsa da, aslında üvey kardeş kişinin anne veya babasının sonradan başka biriyle evlenmesi halinde ortaya çıkmaktadır. Anne veya baba bir kardeşlerin aksine, üvey kardeşler arasında herhangi bir kan bağı bulunmamaktadır. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. İ. E. Akyalçın, **Suç Üstlenme Suçu**, İstanbul, 2024, s. 116; Öte yandan, yakınlık ilişkisi yalnızca kan hısımlığı dolayısıyla değerlendirilemeyeceğinden, kanaatimizce yakınlığını ispatlayan üvey kardeş ile anne veya baba bir kardeş arasında tazmin edilebilirlik açısından herhangi bir fark bulunmayıp, bu husus manevi tazminat miktarının takdirde dikkate alınmalıdır.

geçerli olmaması gerekir. Yargıtay uygulaması incelendiğinde³²¹, anne bir veya baba bir kardeşler için de, üvey kardeşler için de manevi tazminat taleplerinin kabul edildiği görülmektedir.

eee. Nişanlıların Yakın Sıfatı

4721 sayılı TMK'nun 118-123. maddeleri arasında nişanlılık kurumu düzenlenmiştir. Nişanlanma, birbirleriyle evlenmeyi tasarlayan farklı cinsiyetten iki tarafın bu yöndeki iradelerini açıklayarak karşılıklı olarak evlenmeyi vaat etmeleridir³²². Nişanlanma, taraflar arasında belirli bir derecede yakınlığın oluşmasına veya önceden bulunan yakınlığın güçlenmesine yol açar. Bu sebeple nişanlı, öğretide sıklıkla ağır bedensel zarar veya ölümün gerçekleşmesi durumunda manevi tazminat isteyebilecek yakınlar arasında sayılmaktadır³²³.

Nişanlanmada taraflar arasında nişandan da önce var olan duygusal yakınlık, evlenme vaadi yoluyla daha da güçlenmektedir. Dolayısıyla ağır bedensel zarara uğrayan veya hayatını kaybeden kişinin nişanlısı, yaşanan olaydan en çok etkilenen yakınlarından biri olacaktır. Nitekim yargı uygulamasının da bu yönde geliştiği, nişanlının lehine

³²¹ Yargıtay 17. HD., E. 2019/6652, K. 2020/5710, T. 15.10.2020; Yargıtay 17. HD., E. 2016/3866, K. 2019/1899, T. 21.02.2019; Yargıtay 17. HD., E. 2014/25182, K. 2016/9058, T. 18.10.2016; Yargıtay 21. HD., E. 2011/1591, K. 2011/7861, T. 10.10.2011 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³²² Y. Abik, "Nişanlanma ve Nişanlılık", *AÜHFD*, 2005, C. 54, S. 2, s. 66; C. Çaldağ, *Nişanın Sona Ermesinin Hüküm ve Sonuçları*, İstanbul, 2021, s. 5-6; O. Ertekin, "Duygusal ve Hukuki Bakımdan Nişanlanma", *Kırıkkale Medeni Hukuk Dergisi*, 2024, C. 1, S. 1, s. 31-32; H. T. İnal, "Nişanlılığın Hukuki Niteliği", *THD*, 2016, C. 11, S. 118, s. 119-120.

³²³ O. G. Antalya, *Genel Hükümler*, s. 264; S. İ. Çakırca, s. 801, 803; W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 16; M. A. Kessler, n. 9; M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 301; B. Schönerberger, n. 14.

manevi tazminata hükmedilebilecek yakınlardan biri olarak kabul edildiği ve kararların bu yönde alındığı görülmektedir³²⁴.

Kanaatimizce, nişanlının zarar görenin çok yakınları arasında sayılmaması için hiçbir neden bulunmamaktadır. Taraflar arasındaki nişanlılık statüsünün tek bir günde evliliğe dönüşmesi mümkündür. Nişanlılar arasında şüphesiz geleceğe yönelik evlenme vaadi ile güçlü ve yoğun bir ilişki kurulmaktadır. Hayatın olağan akışı içerisinde, yaşanan ağır bedensel zarar veya ölüm olayından manevi zarara uğramayacak bir kimsenin nişanlanacağı zaten düşünülemez.

bb. Zarar Görenin Diğer Yakınları

aaa. Kayınvalide ve Kayınpederin Yakın Sıfatı

TMK m. 18'e göre, evlenme yoluyla eşlerden birinin kan hısımları, diğer eşin aynı derece ve türden kayın hısımları olmaktadır. Kayın hısımları arasında ise şüphesiz eşin annesi ve babası, yani kayınvalide ve kayınpeder gelmektedir. Ülkemizde özellikle kayınvalide ve kayınpederin diğer kayın hısımlarına nazaran daha sık eşlerle birlikte yaşadığı görüldüğünden, çalışmada bu kişilerin yakın sıfatları ayrıca incelenecektir.

Hayatın olağan akışı içinde kayınvalide ve kayınpeder bakımından, ağır bedensel zarara uğrayanın öz anne ve babasıyla sahip olduğu yakınlık ortada olmayacaktır. Bu sebeple kayınvalide ve kayınpeder, zarara uğrayan kişinin “çok yakınları” arasında

³²⁴ İstanbul BAM, 8. HD., E. 2023/553, K. 2023/984, T. 07.06.2023; Yargıtay 4. HD., E. 2021/18184, K. 2021/4949, T. 20.09.2021; Yargıtay 4. HD., E. 2018/1960, K. 2019/6280, T. 24.12.2019 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

değerlendirilemeyecektir. Dolayısıyla ilk zarar görene yakın olduklarının ispatı, manevi tazminat talebinde bulunan kayınvalide ve kayınpedere ait olmalıdır.

Öte yandan, bir kişinin kayınvalidesi ve kayınpederiyle neredeyse kendi anne ve babasıyla olduğu kadar yakın olması da mümkündür. Nitekim ülkemizde sıklıkla kişinin kayınvalidesi veya kayınpederiyle aynı evde beraber yaşadığı, bir hastalık durumunda adeta kendi anne veya babasıymış gibi bakımını üstlendiği görülmektedir. Dolayısıyla, ağır bedensel zarara uğrayan kişinin kayınvalidesi veya kayınpederi ile arasında özel bir yakınlık ilişkisi bulunması durumunda, manevi tazminata hükmedilmesinin önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır³²⁵.

Eşlerin boşanmalarına rağmen kayınvalide ve kayınpederleriyle iletişimde kalmaya devam etmeleri mümkündür. Ancak hayatın olağan akışında, bu durumda yakınlığın devam etmesi gerçekten ender görülmektedir. Boşanma sonrasında devam eden yakınlık ilişkisi ayrıca ispat edilmedikçe eski eşin ebeveynleri bakımından tazminat talep hakkı bulunmamalıdır.

bbb. Evli Olmayıp Birlikte Yaşayan Kişilerin Yakın Sıfatı

Günümüzde evlilik ilişkisi kurulmaksızın bir arada yaşayan ve evlilik benzeri bir hayatı sürdüren kişilere de sıklıkla rastlanmaktadır. Bu kişilerin eş gibi “zarara uğrayanın çok yakınları” arasında sayılmayacağı hususu sabit olmakla beraber, yakın sıfatıyla

³²⁵ Antalya BAM, 4. HD., E. 2020/586 K. 2022/370 T. 14.03.2022; “Oysa kayınpeder, kayınvalide, baldız, bacanak, görümce, kayınbirader, dayı, teyze, amca ve hala da aile kavramına dahil olan bireylerdir ve eldeki uyumsuzlukta olduğu gibi aynı kazada aynı aileden birden fazla kişinin ölümünden üzüntü duydukları, manen etkilendikleri gözetildiğinde İlk Derece Mahkemesince bu davacılar için de manevi tazminat talebinin kabulü yerine reddine karar verilmesi isabetsiz olmuştur.” - İstanbul BAM 9. HD., E. 2021/83, K. 2022/261, T. 16.02.2022; Yargıtay 17. HD., E. 2018/6021, K. 2020/4573, T. 08.07.2020 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

manevi tazminat talebinde bulunma haklarının olup olmadığı meselesi öğretide değerlendirilmiştir³²⁶.

Öğretide bazı yazarlarca, evlilik olmaksızın birlikte yaşayan kişilerin de yakın sıfatıyla manevi tazminat talebinde bulunabileceği kabul edilmektedir³²⁷. Yargıtay da benzer şekilde, arada evlilik bağı bulunmasa bile, iki kişi arasında yakın ilişkilerin varlığı ve karı-koca olarak bir arada yaşanması halinde manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği görüşündedir³²⁸. Kanaatimizce de evli olmayıp birlikte yaşayan kişilerin, ispatı tazminat talebinde bulunan kişiye ait olmak üzere, yakın olarak sayılmasının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Taraflar arasında herhangi bir dini veya resmi nikah olmadan, yakınlık ilişkisinin ispat edilmesi suretiyle de manevi tazminata hak kazanılabilmelidir.

ccc. Büyükanne, Büyükbaba ve Torunların Yakın Sıfatı

Zarar görenin büyükannesi ve büyükbabası, ikinci derece üstsoy kan hısımlarıdır. Yakın kavramı mirasçıdan farklı olduğundan, zarara uğrayanın çocuklarının veya anne ve babasının hayatta olması, büyükanne ve büyükbabasının yakın sıfatına engel

³²⁶ H. Landolt, **Obligationenrecht**, n. 459; Türk hukuk öğretisinde Tekinay, konuyu özellikle destekten yoksun kalma tazminatı açısından değerlendirmiştir. Yazara göre sırf para karşılığı gerçekleştirilen cinsel birliktelikler “metres” sayılmalı ve herhangi bir tazminat isteminde bulunulamamalıdır. Öte yandan, evlilik dışı birleşmeler (özellikle ülkemizde görülen imam nikahı) söz konusu olduğunda bunların aynı şekilde isimlendirilmesi doğru olmayacaktır. Yazara göre, hayat ortaklığı içinde nikahsız yaşama destek kavramı içinde değerlendirilebilecektir. (S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s. 627-628).

³²⁷ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 260; A. M. Kılıçoğlu, K. Kılıçoğlu Yılmaz, s. 379; E. Kıraç Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 114; H. Landolt, **Obligationenrecht**, n. 459; İsviçre hukukunda da evlilik bağı olmaksızın birlikte yaşayanlardan birinin ölümü halinde, sağ kalan diğer kişinin manevi tazminat talebinin mümkün olduğu kanaati bulunmaktadır. W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 16; M. A. Kessler, n. 9.

³²⁸ Yargıtay 17. HD., E. 2016/7305, K. 2019/2717, T. 11.03.2019; Yargıtay 21. HD., E. 2012/16453, K. 2012/20887, T. 22.11.2012; Yargıtay 21. HD., E. 2008/8297, K. 2009/1773, T. 11.02.2009 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

olmayacaktır. Ülkemizde, özellikle çalışan anne ve babaların sıklıkla çocuklarının bakımını gün içinde onların büyükanne ve büyükbabalarına emanet ettikleri bir gerçektir.

Öğretideki bir anlayışa göre, ağır bedensel zarara uğrayanın manevi tazminat talebinde bulunabilecek yakınları arasında büyükannesi, büyükbabası ve torunları da yer almaktadır³²⁹. Ancak bu kişiler, zarara uğrayanın çok yakınları arasında değildir. Nitekim hayatın olağan akışı içerisinde büyükanne veya büyükbaba ile belirli bir yaşa gelmiş torununun düzenli olarak görüşmesi, yakınlık ilişkisini aynen koruması da her zaman rastlanılan bir durum değildir. Torununa senelerce bakıp büyüten ve onunla aynı evde beraber yaşayan bir büyükbabanın yakınlığı ile, büyükannesini senede birkaç kez telefonla arayan bir torunun yakınlığı aynı değerlendirilmemelidir. Dolayısıyla yakınlık ilişkisinin ispatı, tazminat talebinde bulunan büyükanne, büyükbaba veya torun tarafından yapılmalıdır³³⁰.

Yargıtay'ın büyükanne, büyükbaba ve torunların yakın sıfatına ilişkin uygulaması incelendiğinde, bu kişiler lehine manevi tazminata hükmedilmekle beraber koşullarının neler olduğunun tam olarak belirtilmediği görülmektedir. Yargıtay'ın 818 sayılı BK döneminde, başka herhangi bir yakınlık ilişkisi aramaksızın "ölünün ailesi" olması nedeniyle torunlar lehine manevi tazminata hükmettiği kararları olduğu gibi³³¹, olayın niteliğini göz önünde bulundurarak tazminata karar verdiği³³² veya kazalı dede ile davacı

³²⁹ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 253.

³³⁰ E. Kırac Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 108.

³³¹ Yargıtay 17. HD., E. 2013/12759, K. 2014/19661, T. 25.12.2014; "...BK. m. 47'deki "ölünün ailesi" kavramını dar anlamda ele almamak gerekir. Zira; "Aile Hukuku"nda dahi normlar arası hukuki örgüyü sağlamak için sosyolojik ve biyolojik anlayışa saptanmaktan kaçınılmıştır. Bu nedenle, ölen ile hak sahipleri arasında eylemli ve gerçek bağlılığı dikkate almak gerekir. Hatta aradaki akrabalık ve duygusal ilişki yeterlidir... Somut olayda, ölen büyükanne için torunların manevi tazminat istekleri mahkemece mirascılık ilişkisi bulunmadığı gerekçe gösterilerek red edilmiştir. Varılan bu sonuç, yukarıda sözü edilen gerek öğretide ve gerekse yargısal inançlarda vurgulanan ilkelere aykırı olduğundan karar bozulmalıdır..." - Yargıtay 4. HD., E. 1998/5648, K. 1998/8925, T. 16.11.1998 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³³² "...Ergin olmayan torunlarına yönelik cinsel saldırı eyleminin niteliği, derecesi ve sonuçları ile aralarındaki bağ göz önünde tutulduğunda; dede ve anneanne sıfatını taşıyan davacıların kişilik

torunun ölüme sebebiyet veren olaydan önce beraber yaşadığını özellikle ifade ettiği³³³ kararları da bulunmaktadır.

ddd. Teyze, Dayı, Hala, Amca ve Kuzenlerin Yakın Sıfatı

Ağır bedensel zarar görenin teyzesi, dayısı, halası, amcası ve kuzenleri³³⁴ hayatın olağan akışında kendisine daha uzak olan akrabaları arasındadır. Öğretide bizim de katıldığımız görüşe göre³³⁵, bu kişiler sadece aileden olmaları sebebiyle yakın olarak değerlendirilemeyecektir.

Zarar göreni belki de hiç tanımayan, onunla herhangi bir bağı olmayan tazminat yükümlüsünün, zarar gören ile uzak akrabaları arasındaki yakınlığın aksini ispatlaması imkansızca yakın gözükmektedir. Yakınlığın veya zarara uğrandığının herhangi bir ispatı gerekmeksizin uzak akrabalara da manevi tazminat talebinde bulunma hakkı vermek, normun koruma amacını aşarak tazminat yükümlüsüne yerine getirmesi çok ağır bir ispat külfeti yükleyecektir. Bu ispat külfetini haklı gösterecek düzeyde bir yakınlık ilişkisi, bu akrabalar bakımından bulunmamaktadır.

Yargıtay'ın, istisnai olarak, sözünü ettiğimiz akrabaların yakınlık ilişkisini ayrıca incelemeden manevi tazminata hak kazanacaklarını belirttiği kararları olmakla birlikte³³⁶,

değerlerine saldırıda bulunulduğunun kabulü gerekir... – Yargıtay 4. HD., E. 2015/3341, K. 2015/6368, T. 18.05.2015 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³³³ “...Mahkemece dinlenen tanık beyanlarından murisin torunu olan 1993 doğumlu davacı K4'in kaza tarihinde ve öncesinde muris ile aynı evde yaşadıkları anlaşıldığından bu davacı yönünden BK'nun 47. maddesi gereğince manevi tazminat koşullarının oluştuğu gözetilerek uygun bir manevi tazminata hükmedilmesi gerekirken, yazılı şekilde verilen kararın bozulması gerekmiştir...” – Yargıtay 17. HD., E. 2013/7153, K. 2014/6970, T. 05.05.2014 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³³⁴ Bu kısımda yapılan açıklamalar, başlıkta yer almayan yeğen, görümce, yenge gibi yakınlar bakımından da geçerlidir.

³³⁵ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 70.

³³⁶ “...mahkemece, dava dosyası kapsamında davacı ...'ın müteveffa ile hayatta iken onunla (ölenle) samimi münasebetler kurmuş ve ölümü ile yakından ilgilenmiş olduğuna dair davacı tarafından sunulan bir delil bulunmadığı gerekçesi ile bu davacı bakımından manevi tazminat davasının reddine karar verilmiştir.

yerleşik yargı uygulamasının uzak akrabalar açısından ailevi bağı yeterli görmediğini ve yakınlık ilişkisine dair ayrıca bir ispatın varlığını aradığını söylemek mümkündür³³⁷.

eee. Ceninin Yakın Sıfatı

Ceninin kişiliği, tam ve sağ doğmak koşuluyla ana rahmine düştüğü andan itibaren başlamakta ve kişilik hakkına sahip olmaktadır. Benimsediğimiz objektif teoriye göre manevi zarar, kişilik değerlerinin irade dışı bir azalmaya uğramasını ifade etmektedir. Dolayısıyla ceninin de sahip olduğu kişilik değerlerinin eksilmesi sebebiyle, yakın sıfatıyla manevi tazminata hak kazanabilmesi mümkün olmalıdır.

Manevi tazminat talebinde bulunma hakkının doğabilmesi için, ceninin tam ve sağ olarak doğması ve olayın yaşandığı tarihte ana rahmine düşmüş olması koşulları aranmaktadır. Zira ilk koşulun yerine gelmemesi halinde ceninin hiç kişilik kazanmaması, ikinci koşulun yerine gelmemesi halinde ise olay tarihinde zarara uğrayabilecek kişilik değerlerine sahip olmaması söz konusudur.

Yargıtay'ın ceninin manevi tazminat talebine ilişkin uygulaması incelendiğinde, kararlarında davacının özellikle olayın gerçekleştiği tarihte en azından cenin olması hususunu vurguladığı görülmektedir³³⁸. Yüksek Mahkeme, ağır bedensel zarar veya

Oysa, davacılaran ..., ölen ...'ın amcası olup anılan davacının yeğenin ölümü nedeniyle manevi zarara uğraması kaçınılmazdır... – Yargıtay 4. HD., E. 2021/5172, K. 2022/10334, T. 15.09.2022 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³³⁷ “...Davacı amca ile ölen arasında eylemli ve gerçek bir bağı bulunduğuna kanıtlanmamıştır. Ayrıcalıklı bir özelliği ve koşulları bulunmadıkça ölenin amcasının B.K.'nin 47. maddesinden yararlanması hakkaniyet ölçülerine uygun düşmemektedir...” – Yargıtay 21. HD., E. 2007/24225, K. 2008/7973, T. 26.05.2008; “...Ayrıcalıklı bir özelliği bulunmadıkça, ölenin yeğen, yenge, teyze, dayı gibi yakınlarının manevi tazminat talep edebileceklerinin kabulü hakkaniyet ilkelerine de aykırı düşecektir. Bu ayrıcalıklı durumun olup olmadığı da hâkim tarafından araştırılacak ve takdir edilecektir...” - İstanbul BAM 9. HD., E. 2021/83, K. 2022/261, T. 16.02.2022; Antalya BAM, 4. HD., E. 2020/586, K. 2022/370, T. 14.03.2022 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³³⁸ Yargıtay 21. HD., E. 2013/13684, K. 2014/3834, T. 04.03.2014; Yargıtay 21. HD., E. 2011/12867, K. 2012/4855, T. 29.03.2012; “...Babası öldüğünde henüz dünyaya gelmiş olmasa da, ileride aklı ermeye ve

ölüme sebebiyet veren olayın gerçekleştiği tarihte ana rahmine düşmüş olması halinde yakınların manevi tazminat taleplerini kabul etmektedir.

B. Zarar Görenin Ağır Bedensel Zarara Uğraması veya Ölmesi

818 sayılı BK'nin m. 47 hükmü, ölen kişinin ailesine uğradıkları manevi zarar için tazminat talebinde bulunma hakkı vermiştir. TBK m. 56/II düzenlemesi ise isabetli bir şekilde, manevi tazminat talep etme hakkına sahip kişiler çevresini yakınlar olarak değiştirmiş, ilk zarar gören üzerinde gerçekleşmesi gereken etkiye ise ağır bedensel zarar ihtimalini de eklemiştir.

Belirtmek gereklidir ki, ilk zarar görende ağır bedensel zararın veya ölümün gerçekleşmemesi halinde de yakınının manevi tazminat talebinde bulunması mümkündür. Sadece bu halde yakının talebi TBK m. 56/II düzenlemesi yerine aynı maddenin ilk fıkrasına, bizzat kendi bedensel bütünlüğünün ihlaline, dayanmalıdır³³⁹. Başka bir ifadeyle, ilk zarar gören kişideki bedensel zararın ağır olmaması halinde, tazminat talebi için yakının bizzat kendi bedensel bütünlüğünün ihlal edildiğini iddia ve ispat etmesi gerekecek³⁴⁰, yakınlık sıfatı kendi başına yeterli olmayacaktır.

Nitekim bu halde kişinin, zarar görene “çok yakınlığından” faydalanması da söz konusu olmayacaktır³⁴¹. Zira bu kişilerin olay sebebiyle zarara uğrayacağı düşüncesi

kendisini hissetmeye başladığında, her insan gibi, babasının yokluğunu ve özellikle de babasını tam anlamıyla görüp tanıyamaması, onu hatırlayamaması, baba şefkatinden böylece yoksun kalması yüzünden, yaşam boyu belki de diğer yakınlarından çok daha fazla elem ve acısını duyacaktır... – Yargıtay 4. HD., E. 2007/5369, K. 2008/1803, T. 31.01.2008; Yargıtay 4. HD., E. 1984/6447, K. 1984/7849, T. 23.10.1984 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³³⁹ S. İ. Çakırca, s. 795.

³⁴⁰ S. İ. Çakırca, s. 795.

³⁴¹ Yargıtay 4. HD, E. 2015/12866, K. 2017/5721 T. 11.10.2017 (Yargıtay bu kararında, çocukları darp edilerek basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek düzeyde yaralanan anne ve babanın tazminat talebini reddetmiştir.) (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

yalnızca yakınlıklarına değil, aynı zamanda meydana gelen ağır bedensel zararın veya ölüm olayının vahim doğasına dayanmaktadır. Öte yandan, zarar görene çok yakın olan kişiler için de, bizzat kendi bedensel bütünlüklerinin ihlali söz konusu olduğunda TBK m. 56/I'in uygulanması mümkündür. Zira kişinin ilk zarar görene olan yakınlığı, TBK m. 56/I'in uygulanma kabiliyetini ortadan kaldırmamalıdır. Kanun koyucu yansıma zararın tazminine yalnızca ağır bedensel zarar ve ölüm bakımından olanak tanıdığından, burada yakın olan kişinin bizzat kendi bedensel bütünlüğünün doğrudan doğruya ihlal edilmesi söz konusu olmalıdır³⁴².

Mevzuatımızda “ağır bedensel zarar”ın neyi ifade ettiği hususunda bir tanım yer almamaktadır. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Tasarısı Adalet Komisyonu Raporu'nda³⁴³, ağır bedensel zararın tespitinde zararın gerçekleştiği organların öneminin, iş göremezlik oranının, gerçekleşen ruhsal zararın niteliğinin ve diğer durumların göz önünde bulundurulacağı ifade edilmiştir. Ancak bu ölçütler de tek başına ağır bedensel zararın tayini hususunda yeterli değildir. Nitekim hukukumuzda hangi bedensel zararların ağır olarak nitelendirileceği meselesi, öğretiyeye ve uygulamaya bırakılmıştır.

Öğretide ağır bedensel zarar kavramına örnek olarak; bir ameliyat veya ışın tedavisi sonucunda kişinin yüzünde kalıcı iz kalması³⁴⁴, bir hemşirenin doğum yaptırdığı çocuğun sakat kalmasına neden olması³⁴⁵, kişinin cinsel fonksiyon kaybı yaşaması³⁴⁶, kişinin HIV enfeksiyonuna yakalanması, belden aşağısının felç kalması veya komaya

³⁴² M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 302; Yazar bu meseleyi, çocuğunun uçurumdan aşağı atıldığını gören bir anne üzerinden örneklendirerek açıklamaktadır. Çocuk ağır bedensel zarara uğramadığı veya hayatını kaybetmediği takdirde, yansıma zararın tazmini açısından burada annenin ne kadar acı duyduğu önemli değildir. Zira kanun koyucu, yalnızca bu iki olasılık halinde yansıma zararın tazminine olanak vermektedir. Öte yandan, bu olaydaki annenin çektiği acı bizzat kendi ruhsal bütünlüğünün ihlali noktasına geldiyse, artık doğrudan doğruya manevi zarara uğraması söz konusu olacaktır.

³⁴³ Bkz. Türk Borçlar Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/499) (S. Sayısı: 321), s. 267.

³⁴⁴ Z. Şenocak, s. 604.

³⁴⁵ Z. Şenocak, s. 604.

³⁴⁶ S. İ. Çakırca, s. 796-797.

girmesi³⁴⁷ gibi haller sayılmıştır. Ancak ağır bedensel zarar halleri bu saydığımız örneklerle sınırlı olmayıp, takdiri somut olayın koşulları göz önünde bulundurulmak üzere hakime bırakılmıştır.

Mevzuatımızda benimsenen ve çalışmada kabul edilen beyinsel ölüm (beyin ölümü) anlayışına göre, zarar görenin beyin ve beyin sapı fonksiyonlarının geri dönülemez şekilde tamamen yitirilmesiyle ölüm gerçekleşmiş olacaktır. Belirtmek gereklidir ki zarara uğrayanın yakınlarının manevi tazminat talebinde bulunabilmesi için ölüm olayının gerçekleşmiş olması tek başına yeterlidir. Kanun koyucu, TBK m. 56/II düzenlemesinde ölümün ayrıca ağır bedensel zarar sonucunda gerçekleşmesi koşulunu aramamıştır³⁴⁸.

1. Yargı Kararlarında Ağır Bedensel Zarar Kavramı

TBK m. 56/II düzenlemesinde kanun koyucu, belirli bir ağır bedensel zarar tanımında bulunmamış, bu hususun takdirini yaşanan somut olayın koşullarını göz önünde bulundurabilecek kişiye, yani hakime bırakmıştır. Yine de, Yargıtay'ın, kararlarında ağır bedensel zarar olgusunun tespitinde bazı ölçütleri dikkate aldığını söylemek mümkündür. Bu ölçütlerden ilki, zarara uğrayan kişinin zarar sonrasında geçirdiği tedavinin özelliğidir. Zarar görenin iyileşmesi için kendisine uygulanan tedavinin yöntemi ve süresi gibi hususlar, ağır bedensel zararın tayininde dikkate alınmalıdır³⁴⁹. İstanbul BAM bir kararında³⁵⁰, trafik kazasında çocuklarının uğradığı zarar sebebiyle anne ve babanın manevi tazminat talebini, çocuğun kaza sonrasında

³⁴⁷ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 229.

³⁴⁸ M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 304.

³⁴⁹ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 228.

³⁵⁰ İstanbul BAM, 8. HD., E. 2020/1437, K. 2022/657, T. 18.05.2022 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

ameliyat olması gerektiğini ve dört aylık iyileşme sürecinde bakıma muhtaç kaldığını belirterek kabul etmiştir.

Yargıtay'ın ağır bedensel zararın gerçekleşip gerçekleşmediğini tayin ederken incelediği hususların en başında meslekte kazanma gücü kaybı oranı gelmektedir. Yüksek Mahkeme, meslekte kazanma gücü kaybı oranını içtihatlarında “sürekli iş göremezlik oranı” veya “maluliyet oranı” şeklinde de ifade etmektedir. Meslekte kazanma gücü kaybı oranının belirlenmesi, 11.10.2008 tarihli ve 27021 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği hükümlerine göre yapılmaktadır. Yönetmelikte meslekte kazanma gücü kaybının tanımı verilmemiş olmakla birlikte, öğretilerde zarar görenin mesleğini yerine getirmesi için gereken özellikleri kaybetmesi oranı şeklinde tanımlanmaktadır³⁵¹.

Yargıtay'ın içtihatlarında, meslekte kazanma gücü kaybı bakımından farklı dereceler için farklı uygulamaların benimsendiği gözlemlenmektedir. Yargıtay bir kararında³⁵², %41,20 oranında sürekli iş göremezliğe uğrayan kazalının eş ve çocuklarının tazminat talebini kabul eden mahkeme kararını bozmuş, ancak bozma gerekçesi olarak ağır bedensel zararın doğmamış olmasını değil, manevi tazminatın fazla takdir edilmiş olmasını göstermiştir. Yargıtay'ın %46'lık³⁵³ ve %52'lik³⁵⁴ iş göremezlik oranlarının bulunduğu olayları değerlendirdiği bazı kararlarında da yine ağır bedensel

³⁵¹ İ. Eroğlu, A. Küpeli, “Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı ve Engel Oranı Değerlendirmesinde Kullanılan Yönetmeliklerin Karşılaştırılması”, **Adli Tıp Bülteni**, 2020, C. 25, S. 3, s. 183; V. Güneş, “İşçi Yakınlarının İş Kazası Nedeniyle Manevi Tazminat Taleplerinde “Ağır Bedensel Zarar” Ön Koşulu Üzerine Tespitler”, **BUHFD**, 2024, C. 19, S. 218, s. 185.

³⁵² Yargıtay 21. HD., E. 2013/10633, K. 2013/21870, T. 26.11.2013 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁵³ Yargıtay 21. HD., E. 2018/789, K. 2019/2379, T. 27.03.2019 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁵⁴ Yargıtay 21. HD., E. 2016/13537, K. 2018/4295, T. 25.04.2018 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

zararın varlığına karar verdiği ve yakınlar lehine manevi tazminata hükmettiği görülmektedir.

Nitekim Yargıtay'ın bu tutumu diğer yargı mercilerince de benimsenmiştir. Yargıtay incelemesine konu olan bir kararda³⁵⁵, iş kazası sonucu maluliyet oranının %51 olarak belirlenmesi sebebiyle tazminat talebini reddeden ilk derece mahkemesi kararı değerlendirilmiştir. İlk derece mahkemesi ağır bedensel zararın bulunması için maluliyetin %100'e yakın olması gerektiğini ifade etmiş, kararı değerlendiren Bölge Adliye Mahkemesi (BAM) ise ağır bedensel zararın doğduğunu belirterek tazminat talebini kabul etmiştir.

Bedensel zarara uğrayan kişinin meslekte kazanma gücü kaybı oranının düşük olması halinde, bu durum yine dikkate alınmaktadır. Yargıtay'ın kararlarında, özellikle %40'ın altında oranlarda olan kayıplar açısından, çok nadiren yakınlar lehine manevi tazminata hükmedildiği görülmektedir. Yargıtay 16.09.2014 tarihli bir kararında³⁵⁶, iş kazası neticesinde yaşadığı bel omurga kırığı ve hafif felç sebebiyle %35,2 oranında çalışma gücünü kaybeden 34 yaşındaki kazalının, eşinin ve çocuklarının manevi tazminat taleplerini ağır bedensel zararın doğmadığı gerekçesiyle kabul etmemiştir. Başka bir kararında ise³⁵⁷, yine iş kazası sonucunda kaval kemiği kırığı ile ön çapraz bağlarında kopma yaşayarak %19 oranında işgücü kaybına uğrayan kazalının, eşinin ve çocuklarının tazminat talebini reddetmiştir. Yargıtay'ın aynı yöndeki başka içtihatlarında da %31,2³⁵⁸

³⁵⁵ Yargıtay 21. HD., E. 2018/919, K. 2019/1149, T. 19.02.2019 kararında temyiz edilen BAM 6. HD., 21/03/2017 tarihli kararı. Yargıtay, yakın için hükmedilen manevi tazminatın temyiz sınırı altında kalması dolayısıyla kararın bu kısmını incelememiştir. (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁵⁶ Yargıtay 21. HD., E. 2014/10315, K. 2014/17496, T. 16.09.2014 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁵⁷ Yargıtay 21. HD., E. 2012/24166, K. 2013/7831, T. 18.04.2013 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁵⁸ "...Somut olayda, olay tarihinde 22 yaşında olan, geçirdiği iş kazasında sonucu bel ve bacak bölgesinde kırık, beyinde ödem gibi nedenlerle % 31.2 oranında sürekli işgücü kaybına uğrayan sigortalının ağır bedensel zarara uğramadığı giderek bu zarar nedeniyle davacı anne manevi tazminata hak kazanmadığından kabulü ile bu yöndeki davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde kısmen

ve %14,2³⁵⁹ gibi düşük çalışma gücü kaybı oranlarını ağır bedensel zarar olarak kabul etmediğini söylemek mümkündür. Aynı uygulama başka yargı mercilerince de benimsenmiştir, zira İstanbul BAM bir kararında³⁶⁰ geçirdiği iş kazası sonucu sağ gözü %30 oranında görebilen ve %23 oranında meslekte kazanma gücü kaybına uğrayan kazalının durumunun ağır bedensel zarar olarak nitelendirilemeyeceğini belirtmiştir.

Öte yandan, meslekte kazanma gücünün kaybı yönünden kesin bir sınırın varlığından bahsetmek de doğru olmayacaktır. Yargıtay incelemesine konu olan oldukça yakın tarihli bir kararda³⁶¹, ilk derece mahkemesi trafik kazası sonucu %22 oranında malul olan kişinin eşinin, annesinin, babasının, çocuğunun ve kardeşinin manevi tazminat taleplerini kabul etmiştir. Kararı değerlendiren Antalya BAM 4. HD. ise ağır bedensel zararın gerçekleştiğini ifade ederek, yakınlar lehine yine manevi tazminata hükmetmiştir. Yargıtay'ın bir kararında da³⁶², %39 oranında maluliyete uğrayan zarar görenin eşi ve çocuğu lehine manevi tazminata karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yargıtay HGK'na ait 05.06.2015 tarihli bir kararda ise³⁶³, %38,2 oranında meslekte kazanma gücü kaybına uğrayan kazalının durumu ağır bedensel zarar olarak değerlendirilmemiştir. Yargıtay'ın meslekte kazanma gücü kaybının düşük olduğu olaylarda, özellikle 818 sayılı BK'nin yürürlükte olduğu dönemde yakınlar lehine daha sıklıkla manevi tazminata hükmettiği görülmektedir.

kabulüne karar verilmesi hatalı olmuştur..." - Yargıtay 21. HD., E. 2014/12696, K. 2014/24385, T. 18.11.2014 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁵⁹ Yargıtay 21. HD., E. 2013/22606, K. 2014/5732, T. 24.03.2014 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁶⁰ İstanbul BAM 30. HD., E. 2021/2192, K.2021/2137 içinde: Yargıtay 10. HD., E. 2023/6939, K. 2024/4904, T. 06.05.2024 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁶¹ Yargıtay 4. HD., E. 2021/27370, K. 2024/720, T. 22.01.2024 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁶² Yargıtay 21. HD., E. 2018/6902, K. 2019/4016, T. 21.05.2019 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁶³ Yargıtay HGK., E. 2013/2215, K. 2015/1487, T. 05.06.2015 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

Yargıtay kararlarında bu hususta yerleşik bir uygulama olmaması öğretide eleştirilmiştir³⁶⁴. Zira, meslekte kazanma gücü kaybının çok daha düşük bir oranda olduğu bazı olaylarda tazminata hükmedilirken, daha yüksek olduğu diğer olaylarda tazminat talebinin reddedildiği görülmektedir. Bu uygulama ise, karar verilinceye dek zarar görenin yakınlarının tazminat taleplerinin akıbeti hususunda belirliliğin azalmasına neden olmaktadır.

Öğretide bu meseleye yöneltilen başka bir eleştiri ise³⁶⁵, TBK m. 56/II ile getirilen “ağır bedensel zarar” şartının özellikle 818 sayılı BK döneminde öğretide ve içtihatlarda benimsenen eğilimi geriye götürmesi, istikrar kazanmış uygulamaya düzenini ve belirliliğini kaybettirmesi yönündendir. Bu görüşe göre, ağır bedensel zarar koşulunun varlığı, 818 sayılı BK döneminde benimsenen iş göremezlik oranı düşük olsa bile yakınlar lehine tazminata hükmedilebileceği içtihadına engel olmaktadır. Dolayısıyla ağır bedensel zarar şartının tamamen kaldırılarak, meslekte kazanma gücü kayıp oranının sadece tazminat miktarının takdirinde dikkate alınması daha yerinde olacaktır.

Kanaatimizce, ağır bedensel zararın tayininde meslekte kazanma gücü kaybı oranı dikkate alınabilecek bir ölçüt olmakla birlikte, kesin bir sınır belirlenmesinden kaçınılmalı, olayın diğer koşulları da göz önünde bulundurularak karar verilmelidir. Zira Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği’ne göre belirlenen meslekte kazanma gücü kaybı oranı, iş kazası yaşayan zarar görenin halihazırdaki mesleğine göre belirlenmektedir³⁶⁶. Öte yandan uğranılan zararın, zarar görenin mesleğine engel olmaması, ağır bedensel zarar olmadığı anlamına gelmeyecektir.

³⁶⁴ V. Güneş, s. 187-188.

³⁶⁵ L. Akın, “Manevi Tazminat Taleplerinde Ağır Bedensel Zarar Koşulu”, **Çimento İşveren Dergisi**, 2014, C. 28, S. 5, s. 38; G. Baycık, “Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Haklarında Yeni Düzenlemeler”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2013, S. 3, s. 154.

³⁶⁶ V. Güneş, s. 188.

Konu bir örnek ile somutlaştırılacak olursa, bedensel zararın yüzü boydan boya kaplayan sabit bir iz olarak meydana gelmesi mümkündür. Şüphesiz ki bu yara izinin bir dizi oyuncusunun mesleğine olan etkisi ile, bir ziraat mühendisinin mesleğine olan etkisi aynı olmayacaktır. Ancak her iki durumda da zarar görenin uğradığı zararın ağırlığı aynıdır. Dolayısıyla meslekte kazanma gücü kaybı, kanaatimizce ağır bedensel zararın tayininde esas ölçüt olarak dikkate alınmamalıdır³⁶⁷.

Kısa süreli ve telafi edilmesi mümkün olan zararlar, ağır bedensel zarar olarak nitelendirilemez³⁶⁸. Yargıtay, kararlarında sıklıkla³⁶⁹ basit tıbbi müdahale³⁷⁰ sonucunda giderilebilecek yaralanmaların ağır bedensel zarar teşkil etmeyeceğini ifade etmekte, yakınların bu yöndeki manevi tazminat taleplerini eş, anne ve baba veya çocuklar gibi çok yakınlar arasında yer alsalar dahi reddetmektedir.

Yargıtay, kararlarında gerçekleşen zararın kişinin yaşam fonksiyonlarına ne derece etki ettiği hususunu da incelemektedir. Yargıtay bir kararında³⁷¹, zarara uğrayan kişide meydana gelen kemik kırıklarının 6. derece olduğunu³⁷², iyileşme süresinin ise 9

³⁶⁷ L. Akın, s. 38; Yazar, bu hususta kolu kopan bir çocuğun ailesinin manevi tazminat talebini örnek olarak vermektedir. Yalnızca meslekte kazanma gücü kaybının dikkate alınması halinde, kayıp oranının %25,2 olması sebebiyle çocuğun ailesinin manevi tazminat talep etmeye hakkının bulunmadığı gibi adaletten uzak bir sonuca ulaşılabilecektir.

³⁶⁸ Z. Şenocak, s. 605.

³⁶⁹ “...Şu halde, olay tarihindeki yasal düzenleme ve Yargıtay’ın yerleşmiş içtihatları dikkate alındığında mağdurun yakınları sadece ölüm ve ağır bedensel zarar halinde manevi tazminat isteminde bulunabileceğinden, davacı ...’nun yaralanmasının basit tıbbi müdahale ile giderilebilir nitelikte olduğundan davacılar ... ve ... yararına manevi tazminat istemlerinin reddedilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesis edilmiş olması doğru değildir...” – Yargıtay 4. HD., E. 2018/1187, K. 2019/5291, T. 14.11.2019; Aynı yönde Yargıtay 4. HD., E. 2015/12222, K. 2017/4733, T. 18.9.2017; Yargıtay 4. HD., E. 2015/10170, K. 2016/12244, T. 15.12.2016 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁷⁰ Basit tıbbi müdahale sonucunda giderilebilecek yaralanma, sağlık meslek mensubu olmayan kişilerce dahi iyileştirilebilen yüzeysel yaralanmaları ifade etmektedir. Basit tıbbi müdahale kavramına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. M. E. Artuk, E. Yılmaz, “Basit Tıbbi Müdahalelik (BTM’lik) Yaralanmalar ve Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suç Hükümlerinin Tatbiki Meselesi”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2022, C. 26, S. 1, s. 264.

³⁷¹ Yargıtay 4. HD., E. 2012/17125, K. 2013/15375, T. 30.09.2013, Aynı yönde Yargıtay 4. HD., E. 2018/1598, K. 2019/5590, T. 26.11.2019 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁷² Vücuttaki kemik kırıklarının yaşam fonksiyonlarına olan etkisi, derecelendirilmek suretiyle tespit edilmektedir. Bu anlamda hafif yaralanmalar 1, orta yaralanmalar 2 ve 3, ağır yaralanmalar ise 4,5 ve 6 olarak derecelendirilmektedir. Birden fazla kemik kırığının bulunması halinde, hesaplanma sonucunda 6’dan büyük bir derece çıksa dahi 6 esas alınmaktadır. Dolayısıyla bu kararda meydana gelen, ağır

aya uzadığını belirterek, zarar görenin eşinin hayatın olağan akışında zarara uğrayacağını ifade etmiş ve eşin kişilik değerlerinde eksilme yaşaması yönünden herhangi bir ispat yükü altında olmadığına hükmetmiştir.

Zarar görenin hayati tehlike geçirmiş olması da Yargıtay kararlarında dikkate alınan bir husustur. Yüksek Mahkeme'nin içtihatlarında³⁷³, zarar görenin hayati tehlike geçirmiş olması halinde bunu değerlendirmeye aldığı görülmektedir. Ancak hayati tehlike geçirmenin, ağır bedensel zararın mutlak bir koşulu olarak değerlendirildiğini söylemek de yerinde olmayacaktır. Zira Yargıtay'ın zarar görenin hayati tehlike geçirmemiş olduğunu belirtmesine rağmen, yine de ağır bedensel zararın varlığına hükmettiği kararları da bulunmaktadır³⁷⁴.

İlk zarar görenin, tam anlamıyla iyileşmesi aylar süren bir bedensel zarara uğraması yakınlarının kişilik haklarının ihlal edilmesine neden olabilecektir. Ancak zarar görende meydana gelen zararın kalıcı ve asla tamamen iyileşemeyecek olması, yakınlarının bu olayı tekrar tekrar hatırlamalarına ve etkisinden daha da zor kurtulmalarına neden olacaktır. Bu sebeplerle, Yargıtay'ın kararlarında meydana gelen zararın kalıcılığını da dikkate aldığı görülmektedir. Yargıtay, hayvan bulunduranın sorumluluğuna dayanan maddi ve manevi tazminat istemine ilişkin bir kararında³⁷⁵, ısırlarak bedensel zarara uğrayan çocuğun ebeveynlerinin manevi tazminat taleplerini

yaralanma olarak ifade edilebilecek bir kemik kırığıdır. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. **Türk Ceza Kanunu'nda Tanımlanan Yaralama Suçlarının Adli Tıp Açısından Değerlendirilmesi Rehberi**, Adli Tıp Uzmanları Derneği, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı, Adli Tıp Derneği, s.23-29. (<https://www.atk.gov.tr/tckyaralama24-06-19.pdf> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁷³ "...meydana gelen trafik kazası sonucunda davacı ...'in hayati tehlike geçirdiği, yaralanmanın basit tıbbi müdahale ile giderilemeyeceği, kazaya bağlı kemik kırıkları meydana geldiği, bu kemik kırıklarının hayat fonksiyonlarına etkisinin 6. derecede (ağır) olduğu anlaşılmaktadır..." – Yargıtay 4. HD., E. 2018/1598, K. 2019/5590, T. 26.11.2019 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁷⁴ Yargıtay 4. HD., E. 2012/1528, K. 2013/176, T. 14.01.2013 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁷⁵ Yargıtay 3. HD., E. 2016/8953, K. 2018/387, T. 22.01.2018; Aynı yönde Yargıtay 4. HD., E. 2012/1528, K. 2013/176, T. 14.01.2013 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

incelemiştir. İlk derece mahkemesi ebeveynler lehine manevi tazminata hükmetmemiş, Yargıtay ise çocuğun yüzünde sabit iz oluşması halinde ebeveynlerin de ruhsal ve sinirsel sağlık bütünlüklerinin bozulacağını ifade ederek mahkeme kararını bozmuştur.

Zarar görenin uğradığı bedensel zarar sonucunda sürekli olarak bir başkasının, belki de tazminat talebinde bulunan yakınının bakımına muhtaç kalması, şüphesiz gerçekleşen ihlalin ağırlaşmasına neden olabilecek bir durumdur. Zira bu durumda bedensel zararın yakın açısından yarattığı psikolojik etki, kişinin artık kendi hayatını kendi başına idame ettiremeyecek olması gerçeğiyle daha da güçlenmektedir. Yargıtay da kararlarında bu ölçütü göz önünde bulundurmaktadır. Yüksek Mahkeme bir kararında³⁷⁶, kaza sonucunda çalışma gücünü %100 kaybederek sürekli iş göremezlik halinde kalan ve sürekli olarak bakıma ihtiyaç duyan kişinin annesinin manevi tazminat talebini değerlendirmiştir. Yargıtay 4. HD. bu kararında, davacı annenin kızı ile birlikte yaşadığını ve kaza sonrası tedavisini ve bakımını üstlendiğini kanıtlayamadığı gerekçesiyle tazminat talebini reddeden mahkemenin kararını bozmuştur.

2. Yargı Kararlarında Ölüm Olgusunun Değerlendirilmesi

Ölüm, bir kişinin uğrayabileceği en ağır bedensel zarardır³⁷⁷. Kanun koyucu, ölüm olgusunun gerçekleşmesi halinde ayrıca ölümün ağır bedensel zarar sonucunda gerçekleşmesini bir koşul olarak aramamıştır. Zira bir kişinin ölmesine sebebiyet veren fiil, herhangi bir hukuka uygunluk sebebi bulunmadığı sürece kural olarak hukuka

³⁷⁶ Yargıtay 4. HD., E. 2018/1960, K. 2019/6280, T. 24.12.2019 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁷⁷ M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 304.

aykırıdır ve yakınların ölüm dolayısıyla uğradıkları yansıma zararlarını manevi tazminat biçiminde talep etmeye hakları bulunmalıdır³⁷⁸.

Ölümün ağır bedensel zarara göre yakınların kişilik hakkını daha ağır ihlal eden niteliği, illiyet bağının sorumluluğa olan etkisini değiştirmemektedir. Ölen kişinin ölüm olayının meydana gelmesinde müterafik kusurunun bulunması halinde, hükmedilecek manevi tazminat miktarından indirimine gidilmesi veya illiyet bağının tamamen kesilmesi halinde tazminata hiç hükmedilmemesi mümkündür. Nitekim Yargıtay da ölenin kusurunu kararlarında³⁷⁹, tazminata hükmedilip hükmedilmeyeceği ve tazminat miktarının tayini meselelerinde dikkate almaktadır.

Ağır bedensel zararın takdiri, zarar görenin ve yakınının somut olaydaki durumları göz önünde bulundurularak yapılmalıdır. Kanaatimizce ölüm olgusu için de aynı anlayış geçerli olmalıdır, zira yakınların ölüm dolayısıyla manevi zarara uğraması, ağır bedensel zarara kıyasen daha muhtemeldir. Yargıtay bir kararında³⁸⁰, iş kazası sonucu hayatını kaybeden kişinin kardeşinin manevi tazminat talebini reddeden mahkeme kararını değerlendirmiştir. Yargıtay, ölüm halinde yakınların elem ve ızdırap duymasının esas olduğunu belirterek, aksinin iddia eden tarafça ileri sürülmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu karara katılmaktayız, zira ağır bedensel zarar ve ölüm hallerinde kişinin bu olaydan etkilenen yakın çevresi aynı olmamaktadır. Dolayısıyla yakınlık ilişkisinin varlığı, ölüm

³⁷⁸ M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 304.

³⁷⁹ “...Olayda zarar gören müteveffanın dikkatsizliği ile inşaat sahibinin kusuru olsa bile elektrik hattının işletilmesi ile ölümün meydana gelmesi arasındaki uygun illiyet bağına kaldırarak ağırlıkta olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda müteveffa kusuru için müterafik kusur kabulü ile tazminat tutarından indirim sebebi oluşturabilir...” – Yargıtay 3. HD., E. 2024/382, K. 2025/830, T. 13.02.2025; “...Davacıların muris.....ın ölümü ile kaza arasında illiyet bağı bulunmamakta ise de kaza sonrası yaralandığı hususunda tartışma yoktur. Yukarıda anılan yasa maddesi uyarınca,.....'ın yaralanması nedeniyle davacıların manevi tazminat isteme hakkı bulunmaktadır...” – Yargıtay 17. HD., E. 2013/17837, K. 2015/4431, T. 19.03.2015 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

³⁸⁰ Yargıtay 21. HD., E. 2015/11359, K. 2015/18202, T. 12.10.2015 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

olayının gerçekleşmesi durumunda, olayın etkilenmesi daha kolay olan niteliği göz önünde bulundurularak tespit edilmelidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAKINLARIN MANEVİ TAZMİNAT TALEBİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ, BELİRLENMESİ VE TALEBE UYGULANACAK HÜKÜMLER

I. Manevi Tazminat Kavramı ve Amacına İlişkin Teoriler

6098 sayılı TBK'nin 58. maddesinde düzenlenen manevi tazminat, kişilik hakkı ihlal edilerek manevi zarar gören kişiye bu zararı giderme amacıyla bir miktar para ödenmesini ifade etmektedir³⁸¹. Kanun koyucu TBK m. 58 ile kişilik hakkı ihlalinden doğan manevi tazminat talepleri için genel kuralı belirlemiş, TBK m. 56'da ise bedensel bütünlüğün ihlali halinde hükmedilecek manevi tazminatı özel olarak düzenlemiştir. Söz konusu iki norm aynı amaca yönelik olmakla beraber³⁸², ayrıca bedensel bütünlüğün ihlali gerçekleştiği takdirde daha özel nitelikte olan TBK m. 56 uygulanacaktır³⁸³. Belirtmek gereklidir ki, bu iki düzenleme de ayrıca sorumluluk doğuran normlar değildir³⁸⁴. TBK m. 56 ve m. 58 hükümleri manevi tazminatın esaslarına ilişkin olup, uygulanabilmeleri için ayrıca tazminat sorumluluğu doğuran bir olgunun bulunması gerekmektedir.

TBK m. 56 ve m. 58 hükümlerinde düzenlenen manevi tazminat sorumluluk hukukunun temel kavramları arasında yer alsa da, işlevi ve amacı konusunda öğretilerde bir fikir birliği olduğunu söylemek mümkün değildir. Öğretilerde manevi tazminatın amacına ilişkin ileri sürülen farklı görüşler bulunmaktadır.

³⁸¹ İ. Arğıllı, "İnternet Yoluyla Kişilik Hakkı İhlalinde Manevi Tazminat", **İstanbul Barosu Dergisi**, 2014, C. 88, S. 5, s. 29; Ç. Kırca, s. 242; S. Reisoğlu, s. 217; B. Schönerberger, n. 3.

³⁸² O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 11.

³⁸³ F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 903.

³⁸⁴ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 23.

A. Tatmin Görüşü

Manevi tazminatın amacına ilişkin öğretilerde savunulan ilk görüş olan tatmin görüşüne göre, manevi tazminatın işlevi mağdurun duyduğu acı ve elemi tatmin etmek, tamamen dindirilemese bile zararını hafifletmektir³⁸⁵. Bu teoriye göre manevi tazminatın, mağdurun maruz kaldığı kişilik değerlerindeki eksilmeyi tam olarak gidermesi, onu zarardan önceki eski haline getirmesi mümkün değildir. Zira kişinin yaşadığı acı, elem veya ızdırap gibi olguların karşılığı para ile ölçülemez. Ancak mağdurun ihlal sebebiyle duyduğu kederin, zarar verenin malvarlığında eksilmeye uğratılması ve mağdura bir miktar para ödenmesi suretiyle az da olsa giderilmesi mümkündür ve manevi tazminat esasen bu amaca yöneliktir³⁸⁶. Zarar gören, kendisine ödenen parayla maruz kaldığı ihlalin haksızlığının tanındığını hissetmekte, bu durum ise kendisine duygusal bir rahatlama sağlamaktadır³⁸⁷.

Tatmin görüşüne göre manevi tazminatın amacı mağdurun duyduğu acı ve kederi azaltmak olduğundan, bu görüşün sübjektif manevi zarar teorisini esas aldığını söylemek mümkündür³⁸⁸. Nitekim mağdurun manevi zarardan ötürü tatmin edilebilecek bir acı veya elem duyabilmesi için, öncelikle bu duyguları hissetmesi gerekmektedir. Bu sebeple bu görüşe katılmamız mümkün değildir. Zira bu anlayışın kabulü halinde, söz konusu duyguları daha az hissedebilecek veya hiç hissedemeyecek olan ayırt etme gücü bulunmayan kişiler ve tüzel kişiler yönünden manevi zararın tazmini imkansız olacaktır.

³⁸⁵ H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 58-59; R. Brehm, n. 9; A. M. Kılıçoğlu, “Manevi Tazminatın Hukuksal Niteliği”, **Ankara Barosu Dergisi**, 1984, S. 1, s. 18; Ç. Kırcı, s. 247; C. Kulaç, “Manevi Tazminat ve Cezalandırma Fonksiyonu”, **AkdHFD**, 2023, C. 13, S. 1, s. 663; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 43-44.

³⁸⁶ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 27-28; H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 58-59; R. Brehm, n. 11; A. D. Keskin, s. 127; Ç. Kırcı, s. 247; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 44.

³⁸⁷ H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 59; A. D. Keskin, s. 127; Ç. Kırcı, s. 247

³⁸⁸ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 27; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 44.

B. Özel Hukuk Cezası Görüşü

Özel hukuk cezası görüşüne göre, manevi tazminatın esas işlevi, zararın doğumuna sebebiyet veren haksız fiilin failini cezalandırmaktır. Öğretide bu görüşün manevi tazminatı adeta bir “özel hukuk cezası” konumuna getirdiği ifade edilmektedir³⁸⁹. Manevi tazminatı bir para cezasından ayıran husus ise, tazminatın devlete değil bizzat zarar gören kişiye ödeniyor olmasıdır³⁹⁰. Cezalandırma amacı oluşan manevi zararın telafi edilmesine baskın geldiğinden; esas olan mağdurun zararının giderilmesi değil, failin oluşan zarardan ötürü cezalandırılmasıdır³⁹¹.

Bu görüşe göre manevi tazminatın bir diğer özelliği, mağdurun kendisine yöneltilen ihlalden ötürü elem ve acı duymasını değil, failin kusurlu ve cezalandırılabilir davranışını esas almasıdır³⁹². Zira mağdurun kendisine yöneltilen ihlalden ne derece etkilendiği subjektif ve ölçülmesi zor bir niteliğe sahipken, failin kusurunu tespit etmek daha kolaydır³⁹³. Dolayısıyla bu görüşe göre, manevi tazminata hükmedilebilmesi için mutlaka failin kusurlu davranışının varlığı gerekmektedir.

Öğretide manevi tazminatın bir özel hukuk cezası olduğu düşüncesine getirilen bazı eleştiriler bulunmaktadır. İlk olarak, zarar verenin gerçekleştirdiği davranış esas alındığından, zarar verenin herhangi bir kusurunun bulunmadığı hallerde manevi tazminata hükmedilemeyecektir³⁹⁴. Bu anlayışın benimsenmesi halinde, kusursuz

³⁸⁹ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 29; H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 56-57; A. D. Keskin, s. 132; Ç. Kırca, s. 249; C. Kulaç, s. 661-662; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 44.

³⁹⁰ A. M. Kılıçoğlu, “Hukuksal Nitelik”, s. 15.

³⁹¹ C. Kulaç, s. 661-662; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 45.

³⁹² A. D. Keskin, s. 132; C. Kulaç, s. 662.

³⁹³ A. M. Kılıçoğlu, “Hukuksal Nitelik”, s. 15.

³⁹⁴ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 29; H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 57; A. D. Keskin, s. 132-133; A. M. Kılıçoğlu, “Hukuksal Nitelik”, s. 17.

sorumluluk hallerinde zarar verenin kusurunun bulunmaması sebebiyle manevi tazminat talep edilmesi mümkün olmayacaktır.

Manevi tazminatın bir özel hukuk cezası olduğu görüşüne getirilen bir diğer eleştiri ise, medeni hukukun ceza hukukundan farklı olan niteliği yönündendir. Manevi tazminatın temelinde yatan düşünce zarar verene davranışına uygun bir ceza verilmesi değil, zarar görenin durumunun düzeltilmesidir³⁹⁵. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ikinci maddesine göre, kanunun suç olarak belirlemediği bir fiil için hiç kimseye ceza verilemeyecek ve güvenlik tedbiri uygulanamayacaktır. Suç olarak belirlenen fiiller için ise, kanunda yer alan yaptırımlar uygulanacaktır. Manevi tazminat kanunda herhangi bir suçun cezası olarak düzenlenmediği gibi, hangi miktarda hükmedileceği meselesi ise somut olayın koşullarına göre karar vermek üzere hakimin takdirine bırakılmıştır³⁹⁶. Bu gerekçelerle, manevi tazminatın amacının zarar vereni cezalandırma olduğu görüşüne de katılmamaktayız.

C. Telif Görüşü

Çalışmada kabul edilen görüş olan telif görüşüne göre, manevi tazminatın işlevi zarar görenin uğradığı manevi zararı telif etmektir³⁹⁷. Söz konusu telif nakden tazmin yoluyla olabileceği gibi, aynen tazmin şeklinde gündeme gelmesi de mümkündür³⁹⁸. Zira zarar görene ödenen herhangi bir miktar paranın, ihlal edilen kişilik hakkı değerini aynen

³⁹⁵ H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 58; P. Gauch, s.236; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 45.

³⁹⁶ A. M. Kılıçoğlu, "Hukuksal Nitelik", s. 16-17; Ç. Kırcı, s. 250.

³⁹⁷ H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 68; Ç. Kırcı, s. 252; C. Kulaç, s. 662; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 45.

³⁹⁸ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 26; H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 68.

iade etmesi mümkün değildir. Ancak zararın olabildiği ölçüde telafi edilmesi, hiç telafi edilmemesine tercih edilmelidir³⁹⁹.

Telafi görüşü, benimsenin objektif manevi zarar teorisini esas almaktadır. Zira telafi görüşüne göre manevi tazminat talep edilebilmesi için kişinin mutlaka yaşadığı ihlalden ötürü bir elem veya acı hissetmiş olması aranmaz, kişilik değerlerinde objektif bir eksilme yaşanmış olması bu anlamda yeterlidir⁴⁰⁰. Telafi görüşüne göre manevi tazminatın amacı ne zarar verenin cezalandırılması, ne de mağdurun kederinin tatmin edilmesidir. Tazminatın esas işlevi, kişilik değerlerinde meydana gelen eksilmenin olabildiğince telafi edilmesi olmalıdır.

II. Yakınların Manevi Tazminat Talebinin Genel Özellikleri

A. Manevi Tazminat Talebinin Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Bir Hak Olmaması

Kişilik hakkı, kişiyeye sıkı sıkıya bağlı ve mutlak bir haktır. Dolayısıyla herkese karşı ileri sürülmesi mümkündür⁴⁰¹ ve kişiyeye sıkı sıkıya bağlı olmasından ötürü devri veya mirasçılara geçmesi mümkün değildir⁴⁰². Kişilik hakkı, kişinin ölümüyle beraber sona ermektedir. Ancak öğretilerde şeref ve haysiyet üzerindeki hak gibi kişilik hakkının kapsamında yer alan bazı korumaların ölümden sonra da devam etmesi gerektiği kabul edilmektedir⁴⁰³. Öte yandan, kişilik değerlerinin eksilmeye uğramasına dayanan manevi

³⁹⁹ H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 69; Ç. Kırca, s. 253; C. Kulaç, s. 662; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 46.

⁴⁰⁰ A. D. Keskin, s. 125; Ç. Kırca, s. 253; C. Kulaç, s. 662.

⁴⁰¹ M. Dural, T. Ögüz, s. 103; M. K. Oğuzman, N. Barlas, s. 171.

⁴⁰² J. Akipek, T. Akıntürk, D. Ateş, s. 349; M. Dural, T. Ögüz, s. 104.

⁴⁰³ M. İkizler. Et al., s. 292; Ç. Özel, “Ölüm Anının Belirlenmesi”, s. 60; S. Reisoğlu, s. 225.

tazminat talebinin kişiye sıkı sıkıya bağlı olup olmadığı, ayrıca değerlendirilmesi gereken bir husustur.

Manevi tazminat talebinin kişiye sıkı sıkıya bağlılığı, manevi zarar kavramının açıklaması ile beraber incelenmelidir. Sübjektif teoriye göre manevi zarar, zarar görenin yaşadığı acı, üzüntü ve yaşam sevinci eksilmesini ifade etmektedir. Bu sebeple, öğretilerde bu görüşü benimseyen yazarlarca, manevi tazminat talebinin kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olarak kabul edilmesinin gerektiği ifade edilmiştir⁴⁰⁴. Bu görüşe göre manevi zarar, yaşanan ihlalden ötürü bizzat elem ve keder duyan kişinin şahsında doğduğundan, manevi tazminat talebinde bulunup bulunmama kararı da bu kişiye aittir.

Öğretilerdeki başka bir görüşe göre⁴⁰⁵, manevi tazminat talebi temelinde kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olmakla beraber, zarar gören manevi tazminat talebinde bulunduğu anda artık bu hak bir alacak hakkına dönüşmektedir. Bu anlayışa göre, alacak hakkına dönüşmesiyle beraber, manevi tazminat talebi artık kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak niteliğinde olmayacaktır⁴⁰⁶.

Öğretilerdeki bir diğer görüş ise⁴⁰⁷ manevi tazminatın, maddi tazminattan bir farkı olmayan, sıradan bir alacak hakkı olduğunu ileri sürmektedir. Bu görüşü benimseyen

⁴⁰⁴ N. Franko, **Şeref ve Haysiyete Tecavülden Doğan Manevi Zararın Tazmini**. Ankara, 1973., s. 214-215; A. M. Kılıçoğlu, “Manevi Tazminatın Mirasçılara İntikali Sorunu”, **BATİDER**, 1988, C.14, S.4, s. 43-44; F. H. Saymen, **Manevi Zarar ve Tazmini Sureti**, İstanbul, 1940, s. 212; Görüşü benimsememekle beraber aktaranlar: A. Genç Arıdemir, “Manevi Tazminatın Takas Edilip Edilemeyeceği Sorunu”, **İÜHFİM**, 2009, C. 67, S. 1-2, s. 83; D. Kara, “Manevi Tazminat Alacağının Üçüncü Kişiye Devri ve Miras Yoluyla İntikali”, **Prof. Dr. Feyzi Necmeddin Feyzioglu'nun Anısına Armağan**, İstanbul, 2020, s. 358.

⁴⁰⁵ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 41-42; A. Genç Arıdemir, “Manevi Tazminatın Takası”, s. 85.

⁴⁰⁶ Manevi tazminat talebinin kişiye sıkı sıkıya bağlı hak kabul edilmesi ve ancak dava açıldıktan sonra mirasçılara geçebilecek olması kanaatine yönelik bir eleştiri için bkz. R. Serozan, “Kişiye Sıkı Biçimde Bağlı Sayılan Manevi Hakların Mirasçılara Geçebilirliği”, **Prof. Dr. Özer Seliçi'ye Armağan**, Ankara, 2006, s. 560.

⁴⁰⁷ F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 900; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 575; E. Kırac Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 142; Ç. Kırca, s. 261; R. Serozan, “Manevi Hakların Mirasçılara Geçebilirliği”, s. 560; R. Serozan, “Mirasçılara Geçen ve Geçmeyen Haklar, Mirasçının Aslından Kazandığı Haklar ve Miras Bırakanın Ölüm Sonrasına Uzanan Hakları”, **Prof. Dr. Nihal Uluocak'a Armağan**, 1999, s. 313.

yazarlar çoğunlukla objektif manevi zarar teorisini kabul etmektedir. Kişilik hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı niteliğine rağmen, manevi tazminat talebi kişilik hakkından farklıdır. Manevi tazminatın talebine olanak veren ihlal, kişiye sıkı sıkıya bağlı değerler üzerinde gerçekleşse de tazminatın böyle bir niteliği bulunmamaktadır⁴⁰⁸. Dolayısıyla manevi tazminat talebi kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak değildir⁴⁰⁹.

Bizim de katıldığımız ve çalışmaya esas teşkil eden görüş, manevi tazminat talebinin kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olmadığını ileri süren son görüştür. Manevi zarar, zarar görenin kişi varlığı değerlerindeki objektif eksilmeyi ifade ettiğine göre, manevi tazminatın amacı bu eksilmeyi telafi etmektir. Manevi zararın doğduğu kişilik değerlerinin kişiye sıkı sıkıya bağlı olması, manevi tazminatın da bu nitelikte olduğu anlamına gelmemektedir.

B. Manevi Tazminat Talebinin Devri, Haczi, Takası ve Mirasçılara İntikali

Manevi tazminat talebi, kanaatimizce kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımı niteliğinde değildir. Dolayısıyla talep hakkının bir başkasına devredilebilmesi mümkün olmalıdır⁴¹⁰. Ancak 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda manevi tazminat talebinin devrine ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Kanun koyucu, manevi tazminat talebinin devrini 4721 sayılı TMK'nun 25. maddesinin dördüncü fıkrasında

⁴⁰⁸ F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 900; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 575; E. Kıraç Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 142; Ç. Kırca, s. 261; R. Serozan, "Manevi Hakların Mirasçuya Geçebilirliği", s. 560; R. Serozan, "Mirasçuya Geçen ve Geçmeyen Haklar", s. 313.

⁴⁰⁹ Aksi yönde bkz. S. Reisoğlu, s. 252; Öğretide kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların, malvarlığına etki eden haklardan tamamen farklı olmadığı da ifade edilmektedir. Bu kanaate göre, manevi tazminatın malvarlığına yönelik sonuçlar doğurması, kişiye sıkı sıkıya bağlı hak niteliğini etkilememelidir. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. E. Kara, **Aile Hukukunda Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar**, Ankara, 2025, s. 53; "*Şahsa sıkı surette bağlı hakları şahıs varlığı haklarından ibaret saymak doğru değildir.*" – S. S. Tekinay, **Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku**, İstanbul, 1992, s. 132.

⁴¹⁰ R. Brehm, n. 126-127; W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 11; M. A. Kessler, n. 7; B. Schönerberger, n. 9.

düzenlemiştir⁴¹¹. Bu hükme göre manevi tazminat talebinin devrinin gerçekleşebilmesi, karşı tarafın, yani tazminat yükümlüsünün bu devri kabul etmesine bağlıdır. Tazminat talebini devir hakkının tazminat yükümlüsünün tasarrufuna bırakılmış olması, bu durumun tazminat olgusunun doğasına aykırı olması gerekçesiyle öğretide eleştirilmiştir⁴¹².

743 sayılı MK'un yürürlüğe girdiği halinde, manevi tazminat talebinin devrine dair yalnızca m. 85/II hükmünde, nişanlanmaya ilişkin bir düzenleme bulunmaktaydı. Ancak 3444 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonucunda kanuna kişilik hakkı ihlallerine ilişkin olarak "Dava Hakları" başlıklı 24/a maddesi eklenmiş; manevi tazminat talebinin tazminat yükümlüsü karşı taraf kabul etmedikçe devredilemeyeceği, ancak mirasçılara intikal edebileceği düzenlenmiştir. Hükmün manevi tazminat talebinin devrine ilişkin kısmı, yürürlükte olan düzenlemeyle (TMK m. 25/IV) aynı doğrultudadır. Öte yandan, 743 sayılı MK'a getirilen düzenlemede talep hakkının mirasçılara intikali açısından herhangi bir koşul belirlenmemiştir. TMK m. 25/IV ise, manevi tazminat talebinin ancak mirasbırakan sağlığında ileri sürdüğü sürece mirasçılara intikal edeceğini hüküm altına almıştır.

Mirasbırakanın, kanunda sözü edilen "talebi ileri sürmeyi" ne şekilde yapacağı açıkça belirtilmemiştir. Ancak öğretide mirasbırakanın sağlığında mutlaka dava açmış olmasının gerekmediği⁴¹³, ihtar çekmesinin⁴¹⁴ veya talepte bulunacağını bir arkadaşına haber vermiş olmasının⁴¹⁵ bile mirasçılara intikal için yeterli olacağı ifade edilmektedir.

⁴¹¹ 818 sayılı BK'da da manevi tazminat talebinin devrine ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamıştır. Manevi tazminat talebinin Borçlar Kanunu yerine Medeni Kanun'da düzenlenmiş olması, öğretide bu yaklaşıma bazı eleştirilerin yöneltmesine neden olmuştur. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. S. S. Tekinay, s. 276

⁴¹² F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 900.

⁴¹³ B. Schönerberger, n. 9.

⁴¹⁴ E. Kara, s. 63; A. M. Kılıçoğlu, K. Kılıçoğlu Yılmaz, s. 396.

⁴¹⁵ F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 571.

Öte yandan, hiçbir koşul aranmaksızın manevi tazminat talebinin mirasçılara intikal edebileceğini düzenleyen eski MK m. 24/a düzenlemesi de⁴¹⁶, mirasbırakanın talebi ileri sürmesi koşulunu getiren yeni TMK m. 25/IV hükmü de⁴¹⁷ öğretide farklı yazarlar tarafından eleştirilmiştir.

Manevi tazminat talebinin haczedilip haczedilemeyeceği meselesi de öğretide fikir ayrılıklarına neden olmuştur. Özellikle manevi zararda sübjektif teorinin benimsenmesi halinde kişinin duyduğu keder ve acının karşılığının haczedilecek olması düşüncesi, bu teoriyi kabul eden yazarların manevi tazminatın haczedilemeyeceği yönünde kanaat bildirmelerine neden olmuştur⁴¹⁸.

Türk hukuk öğretisinde Tekinay ise, sübjektif manevi zarar teorisini benimseyen yazarlar arasında olmakla birlikte, manevi tazminat talepleri arasında ayırım yapmaktadır⁴¹⁹. Yazara göre, tazminat yükümlüsünün ikrar ettiği veya mahkeme kararına bağlanmış manevi tazminat alacağıının, miktarının da belli olması kaydıyla, haczedilmesi mümkündür. Ancak bunun haricinde kalan alacaklar için kural olarak haczedilemeyeceğinin kabulü gerekmektedir.

⁴¹⁶ Tekinay, eski düzenlemeyi nişanlanmaya ilişkin hüküm olan MK m. 85/II ile arasındaki çelişki açısından eleştirmiştir. Zira MK m. 85/II hükmünde, “*Manevi tazminat davası, mirasçıya intikal etmez; şu kadarki, miras açıldığı zaman iddia kabul edilmiş veya dava ikame olunmuş ise mirasçılara intikal eder.*” düzenlemesi yer almaktaydı. MK m. 24/a hükmünün getirilmesiyle beraber, iki madde arasında çelişki ortaya çıkmıştır. Yazara göre manevi tazminat talebinde bulunma hakkı, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır. Dolayısıyla kural olarak mirasçılara geçmesi söz konusu olmamalıdır. O halde devir ile mirasçılara intikalın farklı koşullara bağlanmış olması, değerlendirmeye açık bir kanaattir. İki hüküm arasındaki çelişkiye dair açıklamalar için bkz. E. Kara, s. 62-63; S. S. Tekinay, s. 276-278.

⁴¹⁷ Serozan, yeni düzenlemeyi getirilen koşullar bakımından eleştirmiştir. Yazara göre, uygulamada maddi tazminat ile manevi tazminat arasında çok az farklılık bulunmakta, manevi tazminat adeta maddi tazminatın “tamamlayıcısı” gibi çalışmaktadır. Dolayısıyla mirasçılara intikal için herhangi bir koşul öngörmeyen MK m. 24/a düzenlemesi, birbirine zaten yaklaşmış olan maddi ve manevi tazminatların aynı hukuk rejimine tabi olmasını sağlayan yerinde bir hükümdür. Yeni TMK m. 25/IV düzenlemesi ise manevi tazminatın malvarlıksal niteliğine aykırı ve isabetsiz bir eğilimdir. Konuya ilişkin açıklamalar için bkz. R. Serozan, “Mirasçıya Geçen ve Geçmeyen Haklar”, s. 313-314; Bu yönden bir eleştiri getirmekle beraber, yine tazminat hakkının herhangi bir koşul aranmaksızın mirasçılara geçebilmesi gerekliliğine ilişkin bkz. W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 11.

⁴¹⁸ N. Franko, s. 222.

⁴¹⁹ S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s. 692.

Manevi tazminatın haczi meselesinde değerlendirilmesi gereken bir diğer husus ise 2004 sayılı İcra İflas Kanunu'nun (İİK) 82. maddesidir. Bu düzenlemede, vücudun veya sağlığın uğradığı zararlar için ödenmiş veya ödenecek olan tazminatların (maddi veya manevi ayırt etmeksizin) haczedilemeyeceği belirtilmiştir. Bizim de katıldığımız bir kanaate göre, özellikle TBK m. 54 ve m. 56 kapsamında kalan bedensel zararlar bu hükmün kapsamında kalmaktadır⁴²⁰. Öte yandan, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olmamasından ötürü, bedensel bütünlüğün ihlaline dayanmayan diğer manevi tazminat taleplerinin haczedilmesi mümkündür⁴²¹.

Manevi tazminatın takasının mümkün olup olmadığı da ayrı bir değerlendirme konusudur. Kanaatimizce manevi tazminat talebinin takas edilmesinin önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. İİK m. 82'de ifade edilen haciz yasağı yalnızca ifade edilen tazminatların haczedilmesine ilişkin olduğundan⁴²², bedensel bütünlüğün ihlali için ödenen tazminatların da takas edilmesi mümkün olmalıdır.

C. Manevi Tazminatın Bölünmez Olmaması

Manevi tazminatın bölünmez olup olmaması, belirsiz alacak davasına veya kısmi davaya konu olabilip olamaması ile doğrudan doğruya ilişkilidir. Zira 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 109. maddesine göre, kısmi dava yalnızca talep konusunun bölünebilir olması halinde ileri sürülebilmektedir. Kanunun 107. maddesinde ise, alacağın miktarının kesin ve tam olarak belirlenmesinin alacaklıdan beklenemeyeceği

⁴²⁰ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 44; R. Brehm, n. 128; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 575; E. Kırac Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 142.

⁴²¹ F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 575; Ç. Kırca, s. 262.

⁴²² Aynı yönde, bkz. A. Genç Arıdemir, "Manevi Tazminatın Takası", s. 89-94; A. D. Keskin, s. 276.

veya tamamen imkansız olduğu hallerde, asgari bir miktar gösterilerek belirsiz alacak davasının açılabilceği hüküm altına alınmıştır.

1. Manevi Tazminatın Kısmi Dava Konusu Olabilmesi

Medeni usul hukukunda, usul ekonomisi ilkesi ile paralel olarak, aynı iddianın birden fazla defa dava konusu edilmesi yasaklanmıştır. Zira aksi yönde bir uygulama, hem daha fazla yargılama masrafına sebep olacak, hem de çelişen hükümlerin verilmesine yol açarak hukuki güvenliğe zarar verebilecektir⁴²³. Tarafları, konusu, ve sebebi aynı olan bir davanın daha önce başka bir mahkemede açılmış ve halen görülüyor olması halinde derdestlik itirazı⁴²⁴, kesinleşerek tüm olağan kanun yollarının kapanmış olması halinde ise kesin hüküm engeli⁴²⁵ gündeme gelecektir.

Öte yandan, davacının haklarının yalnızca bir kısmını talep etmek istemesi veya alacağının miktarının henüz tam olarak belirli olmaması da söz konusu olabilir. Bu sebeple kanun koyucu, hukukumuzda kısmi davayı ve belirsiz alacak davasını öngörmüştür. Kısmi dava, davacının dava konusu alacağının veya hakkının tamamı yerine yalnızca bir kısmını talep etmek suretiyle açtığı davayı ifade etmektedir⁴²⁶.

⁴²³ M. Çenberci, “Hukuk Davalarında Kesin Hüküm”, **Adalet Dergisi**, 1964, C. 55, S. 9, s. 1132-1133; B. Kazmaz Tepe, “Beden Bütünlüğünün İhlalinden Doğan Tazminat Davalarının Dava Türleri Bakımından İncelenmesi”, **DEÜHFD**, 2020, C. 22, S. 2, s. 1136-1137.

⁴²⁴ H. Zağralıoğlu, “Medeni Usul Hukukunda Derdestlik ve Derdestlik İtirazı”, **İstanbul Barosu Dergisi**, 2022, C. 96, S. 1, s. 134-135.

⁴²⁵ Burada ifade edilen, şekli anlamda kesin hükümdür. Bir kararın maddi anlamda kesinleşebilmesi için öncelikle şekli olarak kesinleşmesi gerekmektedir. Maddi anlamda kesin hüküm ise, tarafları, konusu ve sebebi aynı olan davanın, yeniden dava konusu yapılamayacağı anlamına gelmektedir. Şekli ve maddi anlamda kesin hüküm hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. S. Selçuk, “Medeni Usul Hukukunda Kesin Hüküm, Şartları”, **Adalet Dergisi**, 1973, C. 64, S. 11, s. 939-941; H. Zağralıoğlu, s. 134.

⁴²⁶ A. Basım, “Kısmi Dava, Belirsiz Alacak Davası ve Manevi Tazminat Taleplerinin Bu Davalara Konu Olup Olamayacağı Sorunu”, **AÜHFD**, 2016, C. 65, S. 4, s. 2687.

Öğretideki bir görüşe göre, manevi tazminat niteliği gereği bölünmez bir taleptir ve maddi tazminattan farklı olarak kısmi dava konusu yapılması söz konusu olamaz⁴²⁷. Nitekim Yargıtay da manevi tazminatın bölünmezliği ilkesi dolayısıyla kısmi dava şeklinde talep edilemeyeceği kanaatindedir⁴²⁸.

Öğretideki bizim de katıldığımız başka bir görüş ise, manevi tazminat alacağının tipik bir para alacağı olduğunu, dolayısıyla bölünebilirliğinin önünde herhangi bir engel olmadığını ifade etmektedir⁴²⁹. Manevi tazminatın doğası gereği ne kadar hükmedileceği hakim tarafından takdir edildiğinden, belirsiz olan miktarı kısmi dava kurumuna uygundur. Dolayısıyla manevi tazminatın da kısmi davaya konu edilebilmesi mümkün olmalıdır⁴³⁰.

2. Manevi Tazminatın Belirsiz Alacak Davası Konusu Olabilmesi

6100 sayılı HMK'nun 107. maddesine göre, dava konusu alacağın miktarının tam ve mutlak surette belirlenmesinin alacaklıdan beklenemeyeceği veya imkansız olduğu hallerde, asgari bir miktar gösterilerek belirsiz alacak davasının açılması mümkündür.

⁴²⁷ S. Reisoğlu, s. 247; S. Tanrıver, "Bedensel Bütünlüğün İhlalinden Kaynaklanan Zararların Tazmini Bağlamında Belirsiz Alacak Davası", **Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Uluslararası Kongre Kitabı Cilt-I**, Ankara, 2016, s. 167; S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s. 692; B. Yaltı, "Manevi Tazminat Davalarında Yargıtay'ın Geliştirdiği Kriterlerin Değerlendirilmesi". **Prof. Dr. İsmet Sungurbey'e Armağan - Borçlar Hukuku Genel Hükümler Konferansları II, Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkileri**, İstanbul, 2012, s. 86.

⁴²⁸ "...Manevi tazminatın bölünmezliği ilkesi gereğince manevi tazminat kısmi davaya konu olamayacağı gibi, ıslah yoluyla da miktarı arttırılamaz..." - Yargıtay 2. HD., E. 2024/10433, K. 2025/6238, T. 23.06.2025; "...Manevi zarar, haksız eylemin sonucunda, uğranılan kişilik değerlerindeki azalmanın karşılığı olduğu ve zarar gören tarafından da takdir ve tayin edilebilir bulunduğu için birden fazla bölümler halinde istenemez. Bu tazminat bizzat yaşanan acı ve elemine karşılığı olduğu için, haksız eylemin meydana geldiği anda gerçekleşir. Acı ve elemine bölünerek bir kısmının açılacak kısmi dava ile, kalanının açılacak başka bir davada talep edilmesi, manevi tazminatın özüne ve işlevine aykırı düşer..." - Yargıtay 10. HD., E. 2022/5629, K. 2024/2589, T. 12.03.2024 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

⁴²⁹ H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 235; A. D. Keskin, s. 277-279; E. Kırac Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 148.

⁴³⁰ H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 235; A. D. Keskin, s. 279; E. Kırac Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 148.

Öğretide bu kurumun manevi tazminat talebi açısından uygulanıp uygulanamayacağı meselesine dair farklı kanaatler bulunmaktadır.

Öğretideki bir görüşe göre⁴³¹, manevi tazminat talebi belirsiz alacak davasının konusunu oluşturamaz. Yargıtay'ın da bu kanaatte olduğunu söylemek mümkündür⁴³². Başka bir görüş ise⁴³³, manevi tazminatın miktarını ancak hakimnin tayin edebileceğini vurgulamaktadır. Maddi zarardan farklı olarak, zarar görenin uğradığı manevi zararın miktarı kişiden kişiye değişebilecektir ve önceden hesaplanması mümkün değildir⁴³⁴. Dolayısıyla belirsiz alacak davasına konu edilebilecek hususların en başında manevi tazminat talebi gelmelidir.

Söz konusu ikinci yaklaşıma biz de katılmaktayız. Benimsediğimiz telafi görüşüne göre, ödenecek herhangi bir miktarda manevi tazminatın mağdurun uğradığı zararı tam olarak karşılaması mümkün değildir. Özellikle çalışmanın konusunu oluşturan bedensel bütünlüğün ihlalinde, parasal bir karşılık belirleyerek kişi varlığı zararını tam olarak telafi edebilmek mümkün gözükmemektedir. Bedensel bütünlüğü ihlal edilmiş olan zarar görene, bir de ayrıca kendi durumunu objektif bir şekilde değerlendirme ve kişilik hakkında oluşan zarara net bir parasal değer biçme sorumluluklarını yüklemek,

⁴³¹ A. Basım, s. 2720-2721; M. İ. Darende, “Belirsiz Alacak Davası-Kısmi Dava İlişkisi”, **Leges Hukuk Dergisi**, 2012, S. 25, s. 25.

⁴³² “...Manevi zarar, haksız eylemin sonucunda, uğranılan kişilik değerlerindeki azalmanın karşılığı olması ve zarar gören tarafından da takdir ve tayin edilebilir bulunması nedeniyle birden fazla bölümler halinde istenemez. Bizzat yaşanan acı ve elemnin karşılığı olduğu için, haksız eylemin meydana geldiği anda gerçekleşir. Acı ve elemnin bölünerek bir kısmının açılacak kısmi dava ile, kalanının açılacak başka bir davada talep edilmesinin manevi tazminatın özüne ve işlevine aykırılık oluşturacağından; manevi tazminat davasının, “manevi tazminatın bölünemezliği” kuralına aykırı bir biçimde kısmi veya belirsiz alacak davası olarak açılması da mümkün değildir...” – Yargıtay 17. HD., E. 2014/16810, K. 2017/609, T. 26.01.2017 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

⁴³³ C. Akil, “Belirsiz Alacak Davasına (HMK m.107) İlişkin Bazı Meseleler”, **Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi**, 2019, C. 6, S. 2, s. 58-59; O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 44; H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 235; B. Kazmaz Tepe, s. 1129-1130; A. D. Keskin, s. 281; E. Kıraç Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 140; H. Pekcanitez, “Manevi Tazminat Alacakları Belirsiz Alacak Davası Olarak Açılabilir Mi?”, **Makaleler – Cilt II**, İstanbul, 2023, s. 761-762.

⁴³⁴ R. Brehm, n. 10; W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 25; H. Landolt, **Obligationenrecht**, n. 13.

kanaatimize göre yerinde olmayacaktır. Bu sebeple, manevi tazminat talebinin belirsiz alacak davası şeklinde ileri sürülebilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

III. Yakınların Manevi Tazminat Talebinin Belirlenmesi

A. Manevi Zararın Nakden Olmayan Yollarla (Aynen) Tazmini

Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesine göre, kişilik hakkı ihlale uğrayan kişi manevi zararına karşılık olarak bir miktar paranın manevi tazminat şeklinde ödenmesini talep edebilir. Ancak düzenlemenin ikinci fıkrasına göre, hakim manevi tazminat yerine başka bir giderim biçimine de karar verebilir veya bu giderim biçimini manevi tazminat ile beraber uygulayabilir. Kanun hükmünde bu giderim biçimlerine, ihlali kınayan bir karar verme ve bu kararı yayımlatma yaptırımını örnek verilmiştir. Ancak düzenlemedeki “özellikle” ibaresi dolayısıyla, bunun kanun tarafından izin verilen tek giderim biçimi olduğu söylenemeyecektir⁴³⁵.

Benimsediğimiz telafi görüşüne göre, manevi zararın telafisi mümkün olduğunca aynen tazmin şeklinde yapılmalıdır⁴³⁶. Zira aynen tazminin kişilik hakkına yönelik olan niteliği, nakden tazminin mal varlığına yönelmesine kıyasen manevi zararı telafi etmeye daha uygundur. Ancak çoğu zaman manevi zararın aynen tazmin edilmesi pek mümkün değildir. Dolayısıyla zarar göreni korumadan tamamen mahrum bırakmaktansa, nakden tazmin yoluna gitmek daha takdire şayandır⁴³⁷. Öğretide, manevi zararın nakden olmayan yollarla tazminine; zarar görenin rızası bulunmaksızın çekilen resminin yok edilmesi⁴³⁸,

⁴³⁵ H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 256.

⁴³⁶ K. Demir, “Manevi Tazminatın Belirlenmesine Genel Bir Bakış”, **Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2020, C. 8, S. 1-2, s. 73.

⁴³⁷ H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 69; Ç. Kırcı, s. 253; C. Kulaç, s. 662; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 46.

⁴³⁸ K. Demir, s. 73.

kişilik hakkı ihlalinin gerçekleştiğine dair karar verilmesi veya düzeltme yapılması ve yayımlanması⁴³⁹, zarar verenin af dilemek üzere beyanda bulunması⁴⁴⁰ gibi örnekler sayılmıştır.

Bedensel bütünlüğün ihlali halinde manevi tazminat talebini düzenleyen TBK m. 56 hükmünde ise, yalnızca bir miktar paranın manevi tazminat olarak ödenebileceği ifade edilmektedir. Kanun koyucu, TBK m. 56 düzenlemesinde manevi zararın nakden olmayan yollarla tazminine ilişkin bir ibarede bulunmamıştır. Bundan dolayı, yakınların manevi tazminat talebinin gündeme gelebilme ön koşulu olan bedensel bütünlük ihlallerinde, yalnızca manevi zararın nakden tazmini söz konusu olmalıdır⁴⁴¹. Zira kanun koyucu, TBK m. 58'de nakden olmayan tazmin yollarına başvurulabileceğini açıkça belirtmişken, TBK m. 56'da yalnızca manevi tazminat ödenmesini ifade etmiştir.

Katıldığımız bir görüşe göre, manevi zararın aynen tazmini bedensel bütünlük ihlallerinin niteliğine uygun da değildir⁴⁴². Öğretide bedensel bütünlüğün ihlali, zarar görenin sağlığının ihlalden önceki haline getirilmesi durumunda aynen tazminin mümkün olabileceği ileri sürülmüş olsa da⁴⁴³ bu kanaate katılamamaktayız. Zira, konu bir örnek ile somutlaştırılacak olursa, mağdurun kafasına bir darbe gelmesi durumunda oluşan şişliğin ve yaraların tedavi edilebilmesi, olayın üstünden seneler geçtikten sonra zarar görenin zihinsel fonksiyonlarında azalma yaşamayacağı anlamına gelmemektedir.

⁴³⁹ T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 178; B. Schönerberger, n. 4.

⁴⁴⁰ H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 298.

⁴⁴¹ H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 249; F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 909; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 531; W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 32; K. T. Gürsoy, s. 33; M. A. Kessler, n. 23; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 46; B. Schönerberger, n. 4.

⁴⁴² T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 46.

⁴⁴³ F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 896-897.

B. Manevi Zararın Nakden Tazmini

Manevi zararın çoğu zaman aynen tazmin edilemeyecek nitelikte olması, nakden tazmine başvurulmasını zorunlu kılmaktadır. Kişi varlığı değerlerinde meydana gelen ihlalin mal varlığındaki artış ile tam olarak telafi edilmesi pek mümkün olmasa da⁴⁴⁴, olayın koşulları göz önünde bulundurularak zarar gören ile tazminat yükümlüsü arasındaki dengenin gözetilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde hakkaniyetsiz bir çözüme ulaşılarak manevi zararı telafi etmekte yetersiz kalan ya da tazminat yükümlüsünü oluşturan zarardan çok daha fazlasını tazmin etmek zorunda bırakan tazminat miktarlarına kanaat getirilmesi mümkündür.

TBK m. 58’de, kişilik hakkı ihlaline uğrayan zarar görene bir miktar parayı manevi tazminat şeklinde talep etme hakkı verilmiştir. Bunun haricinde hakim başka bir giderim biçimine karar verebilecek veya bu giderim biçimine nakden ödenen tazminat ile beraber hükmedebilecektir. Kanun koyucu, bu hükümde hakime yalnızca tazminin miktarı bakımından değil, aynı zamanda şekli bakımından da takdir yetkisi tanımıştır. Bedensel bütünlüğün ihlalden doğan manevi tazminat taleplerinin düzenlendiği TBK m. 56’da ise başka bir giderim biçiminden söz edilmemiştir. Yalnızca hakimin somut olayın niteliklerini göz önünde bulunduracağı ve uygun bir miktarda manevi tazminata karar verebileceği belirtilmiştir.

Gerek TBK m. 58 bakımından, gerekse TBK m. 56 bakımından kanun koyucunun manevi tazminatın miktarını hakimin takdirine bıraktığını söylemekte sakınca bulunmamaktadır⁴⁴⁵. Kişilik hakkı veya bedensel bütünlük ihlallerinin önceden teker

⁴⁴⁴ R. Brehm, n. 4, 6.

⁴⁴⁵ H. Atlan, “Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminatın Belirlenmesi”, **AÜHFD**, 2016, C.65, S.4, s. 2665; H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 91-92; K. Demir, s. 78; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 437; M. A. Kessler, n. 21a; M. Kılıçoğlu, “İş Hukukunda Bedensel Zararlar ve Ölüm Hallerinde Manevi Tazminatın Belirlenmesine İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerisi”, **BÜHFD**, 2020, C. 6, S. 2, s. 252; E. Kırac Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 152-153.

teker öngörülerek, her biri için önceden manevi tazminat miktarlarının belirlenmesi mümkün değildir. Zira manevi zararların tazmininde herhangi bir “rayiç değer” bulunmadığından, hakimin takdir yetkisi maddi zararların tazmininde olduğundan bile daha önemli bir yer tutmaktadır⁴⁴⁶. Hakim, tazminat miktarını tayin ederken somut olayın koşullarını göz önünde bulundurabilmekte ve bu surette hakkaniyeti sağlayabilmektedir.

Öte yandan, hakimin takdir yetkisi kapsamında değerlendirebileceği hususlardan, yani manevi tazminatın belirlenmesinde kullanılan ölçütlerden, söz etmeden önce bu belirlemenin hangi yöneme göre yapılacağını tespit etmekte fayda bulunmaktadır. Öğretide manevi tazminatın hesaplanmasına ilişkin farklı yöntemler benimsenmiştir. Belirtmek gereklidir ki, hangi yöntem kabul edilirse edilsin, hakimin takdir yetkisi hesaplamada önemli bir yere sahiptir.

1. Manevi Tazminatın Hesaplanmasında Kullanılan Yöntemler

Manevi tazminatın belirlenmesinde, maddi tazminatta olduğu gibi somut ölçütlere dayanılamamaktadır. Zira, eksilen şey kişilik değerleri olmasına rağmen, tazmin maddi bir karşılıkla gerçekleşmektedir. Öğretide bu sebeple, maddi tazminatın hesaplandığı, manevi tazminatın ise hakim tarafından takdir edildiği ifade edilmiştir⁴⁴⁷. Ancak manevi tazminatın bu niteliği, öğretide hesaplanmasına dair farklı yöntemlerin benimsenmesine neden olmuştur.

⁴⁴⁶ T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 164; R. Serozan, “Manevi Tazminat İstemine Değişik Bir Yaklaşım”, **Prof. Dr. Haluk Tandoğan’ın Anısına Armağan**, 1990, s. 77.

⁴⁴⁷ A. Arat, s. 194; R. Serozan, “Değişik Bir Yaklaşım”, s. 70.

a. Geleneksel (Klasik) Yöntem

Türk – İsviçre hukukunda benimsenen geleneksel yönetime göre, manevi tazminat miktarının belirlenmesi, hakimin takdir yetkisine bırakılmıştır. Hakim, somut olayın koşullarını ve özelliklerini değerlendirerek, hakkaniyete uygun bir değerlendirmede bulunarak manevi tazminat miktarını belirlemektedir⁴⁴⁸. TBK m. 56’da yer alan “*olayın özelliklerini göz önünde tutarak*” ibaresi, bu yöntemin benimsendiğine ve takdir yetkisinin hakime bırakıldığına işaret etmektedir. Hakim, tazminat miktarını belirlerken TMK m. 4’te belirlenen esaslara bağlı kalacak, kararında öğretiden ve yargı uygulamalarından faydalanabilecektir (TMK m.1 /III).

Geleneksel yöntemin temelinde, manevi tazminat miktarının zaten parasal olarak hesaplanamayacağı anlayışı vardır⁴⁴⁹. Manevi tazminatın objektif bir şekilde tespit edilmesi mümkün olmadığına göre, belirlenmesinin somut olayın koşullarını değerlendirebilen hakime bırakılmasının gerektiği düşüncesine dayanmaktadır. Nitekim TBK m. 50/II hükmünde de bu anlayışın benimsendiği görülmektedir⁴⁵⁰. Bu yöntemin benimsenmesi halinde, manevi zarar ve manevi tazminat birbirinden ayrı olarak belirlenmeyecektir. Hakim, somut olayın tüm koşullarını değerlendirerek tek bir tazminata karar verecektir⁴⁵¹. Ancak bu yöntemin en isabetli yaklaşım olacağı kanaatine, tüm değerlendirmeyi hakimin takdirine bırakması sebebiyle katılamamaktayız. Zira

⁴⁴⁸ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 85-86; O. G. Antalya, “Manevi Zararın Belirlenmesi ve Manevi Tazminatın Hesaplanması – Türk Hukukuna Manevi Zararın İki Aşamalı Olarak Belirlenmesine İlişkin Bir Model Önerisi”, **BUHFD**, 2016, C. 11, S. 145-146, s. 40; H. Atlan, “Manevi Tazminatın Belirlenmesi”, s. 2670-2671; A. D. Keskin, s. 310-311; M. A. Kessler, n. 10; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 165.

⁴⁴⁹ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 85; H. Atlan, “Manevi Tazminatın Belirlenmesi”, s. 2670; A. D. Keskin, s. 310; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 165.

⁴⁵⁰ TBK m. 50/II - “*Uğranılan zararın miktarı tam olarak ispat edilemiyorsa hâkim, olayların olağan akışını ve zarar görenin aldığı önlemleri göz önünde tutarak, zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirler.*”

⁴⁵¹ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 85-86; H. Atlan, “Manevi Tazminatın Belirlenmesi”, s. 2670; A. D. Keskin, s. 310-311; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 165.

hakim, her ne kadar objektif olmaya çalışsa ve kararını gerekçelendirse de, sonuçta bir insan olması sebebiyle mutlaka varacağı yargı kendisinden sübjektif emareler taşıyacaktır⁴⁵². Takdir yetkisinin kullanımındaki sübjektiflik ise, beraberinde keyfilik ve tutarsızlık tehlikelerini getirebilecektir⁴⁵³.

b. İki Aşamalı Yöntem

Manevi tazminatın belirlenmesinde, çalışmada benimsenen⁴⁵⁴ ve kanımızca en isabetli olan yöntem iki aşamalı yöntemdir. Bu yönteme göre manevi tazminat belirlenirken, ilk olarak objektifleştirilmesi ve genelleştirilmesi mümkün olan ölçütlerden faydalanarak manevi zarar belirlenecektir⁴⁵⁵. İlk seviyede, TBK m. 51 ve m. 52’de yer alan tazminatın takdirinde dikkate alınacak hususlar henüz hesaba katılmamaktadır. İlk

⁴⁵² F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 444.

⁴⁵³ F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 444; A. D. Keskin, s. 311.

⁴⁵⁴ Manevi tazminatın belirlenmesine dair öğretilerde ileri sürülen yöntemler, yalnızca geleneksel yöntem ve iki aşamalı yöntem ile sınırlı değildir. Emsal yargı kararı karşılaştırma yöntemine göre, hükmedilecek manevi tazminat miktarı belirlenirken yargı mercilerinin daha önceki kararları dikkate alınmalı, özellikle somut olayın koşullarının aynı veya en azından yakın olduğu yerleşik içtihatlar değerlendirilmelidir. Nitekim Alman hukukunda bu yöntemi uygulayacak hakime yardımcı olması amacıyla emsallerin yer aldığı tabloların düzenlendiği görülmektedir. Ancak bu yöntemin benimsenmesi halinde bile, bizim de katıldığımız bir görüşe göre söz konusu tablolara tamamen bağlı kalınmamalıdır (Ş. Ertaş, “Manevi Tazminatın Hukukî Niteliği ve Miktarının Tespiti”, **Prof. Dr. İlhan E. Postacıoğlu’na Armağan**, İstanbul, 1990, s. 106-107). Zira kararların eski tarihli olması, özellikle enflasyonun yüksek olduğu ülkelerde hakkaniyetsiz miktarlara hükmedilmesine neden olabilecektir. Öğretilerde benimsenen diğer bir yöntem olan cetvel (tarife) yöntemine göre, manevi tazminatı gerçekleştiren ihlalin ağırlığına göre değerlendirmek, belirlemenin mümkün olabildiğince objektifleştirilmesini sağlamaktadır. Bu yöntemde, ihlal edilen kişilik değerine göre değerlendirme yapılmakta ve önceden hazırlanan cetvelde yer alan tarife uygulanmaktadır. İsviçre Federal Kaza Sigortası Yasası’nda (UVG) bu yöntem için düzenlenen cetveller bulunmaktadır. Türk sigorta mevzuatında ise bu yönde bir düzenleme mevcut değildir. Bu yöntem, özellikle bedensel bütünlük ihlallerinde büyük önem taşımakla beraber, öğretilerde bu yöntemin ancak bir yardımcı kaynak olarak kullanılması gerektiği ifade edilmiştir. Zira manevi tazminatın sadece bu yöntem esas alınarak belirlenmesi halinde, somut olayın sübjektif koşullarının göz ardı edilmesi söz konusu olabilecektir. (R. Brehm, n. 62e-62f) (B. Schönerberger, n. 5.) Söz konusu yöntemler hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 85-91; H. Atlan, “Manevi Tazminatın Belirlenmesi”, s. 2668-2671; H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 109-131; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 441-443; A. D. Keskin, s. 306-311; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 165;

⁴⁵⁵ . O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 91; H. Atlan, “Manevi Tazminatın Belirlenmesi”, s.2672; H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 125-126; B. Gurzeler, “Beitrag zur Bemessung der Genugtuung, unter besonderer Berücksichtigung potentiell traumatisierender Ereignisse”, **Inauguraldissertation**, Zürich, 2005, s. 268; A. D. Keskin, s. 311; M. A. Kessler, n. 20a; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 167.

seviyenin sonunda elde edilen miktar “taban (temel) manevi tazminat⁴⁵⁶” olarak isimlendirilmektedir. Manevi zararın ölçülmesi her ne kadar mümkün olmasa da, bu miktar benzer ihlallere maruz kalan her kişinin hak edeceği tazminattır⁴⁵⁷. İlk seviyenin devamında ise, kişilik hakkının koruduğu hangi değer ihlal edildiği göz önünde bulundurularak, genelleştirilebilen ölçütler değerlendirmeye alınacak ve manevi zarar tayin edilecektir⁴⁵⁸. Bu iki seviyenin tamamlanması sonucunda ilk aşama sona ermiş olacaktır. İkinci aşamada ise somut olayın koşulları değerlendirilecek, TBK m. 51 ve m. 52’deki hususlar dikkate alınarak ilk aşama sonunda bulunan tazminat miktarının nihai takdiri gerçekleştirilecektir. Ancak belirtmek gerekir ki, tazminat bir zenginleşme aracı değildir. Bu ilkenin bir sonucu olarak, tazminat miktarı zararı aşamaz⁴⁵⁹. İlk aşamanın sonunda manevi zarar, ikinci aşamanın sonunda ise manevi tazminat tayin edildiğine göre; o halde ikinci aşamada, ilk aşamanın sonunda tespit edilen değerden indirim yapılması mümkün olsa da, arttırım yapılamayacaktır⁴⁶⁰.

2. Objektif Olarak Manevi Zararın Tespiti

a. İhlal Edilen Kişilik Değeri

Manevi zararın objektif olarak tespitinde, ilk aşamada öncelikle ihlal edilen kişilik değerinin ne olduğu ele alınmalıdır. TBK m. 56/II düzenlemesinde ağır bedensel zarar veya ölüm halinde yakınların uğradığı zarar, bir yansıma zarardır. Zira esas olarak fiilin

⁴⁵⁶ İlk seviyenin sonunda elde edilen miktar için “taban” manevi tazminat ibaresi tercih edilse de, bizim de benimsediğimiz görüşe göre bu miktarda arttırım yapılması mümkün değildir.

⁴⁵⁷ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 91; H. Atlan, “Manevi Tazminatın Belirlenmesi”, s.2672; H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 125-126; B. Gurzeler, s. 268; A. D. Keskin, s. 311; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 167.

⁴⁵⁸ B. Gurzeler, s. 268.

⁴⁵⁹ P. Gauch, s.225.

⁴⁶⁰ T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 169.

yöneldiği kişi yakın değil, ilk zarara uğrayandır. Ağır bedensel zarar halinde zarar görenin ihlal edilen kişilik değerleri, AY m. 17’de koruma altına alınan bedensel bütünlüğü ile AY m. 56 ile korunan sağlık hakkı; ölüm halinde ise saydıklarımıza ek olarak yine AY m. 17 ile koruma altına alınan yaşama hakkıdır⁴⁶¹.

İfade edilen bu kişilik değerleri, kişinin sıfatından, sosyal konumundan ve ekonomik durumundan tamamen bağımsız olarak değerlendirilmelidir. Zira 818 sayılı mülga BK’nun 49. maddesinin ikinci fıkrası⁴⁶², 6098 sayılı TBK’daki karşılığı olan 58. maddeye alınmamıştır. Ancak TBK m. 58 hükmünde bu hususların değerlendirmeye alınacağı düzenlenmiş olsaydı bile, kanaatimizce TBK m. 56’da korunan değerlerin niteliği sebebiyle uygulanmamaları gerekirdi. Zira bedensel bütünlük, sağlık hakkı ve yaşama hakkı gibi değerlerin kişiden kişiye geçişeceğinin kabulü, AY m. 10’da düzenlenen kanun önünde eşitlik ilkesine aykırılık oluşturacaktır.

b. İhlalin Niteliği ve Ağırlığı

Manevi zararın belirlenmesinde dikkate alınması gereken bir diğer husus, gerçekleşen kişilik hakkı ihlalinin niteliği ve ağırlığıdır. Zira, aynı kişilik değerini ihlal eden fiillerin tamamı aynı miktarda manevi zarara sebep olmamaktadır. Zarar görenin kolunun kırılması da, belden aşağısının tamamen felç kalması da bedensel bütünlüğünün ihlalini oluşturmaktadır. Ancak bu iki durumda oluşan manevi zararın aynı olmayacağı

⁴⁶¹ F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 108-117.

⁴⁶² BK m. 49/II - “*Hakim, manevi tazminatın miktarını tayin ederken, tarafların sıfatını, işgal ettikleri makamı ve diğer sosyal ve ekonomik durumlarını da dikkate alır.*”

açıktır. İhlalin niteliği şüphesiz manevi zararı etkileyeceğinden, manevi tazminatın belirlenmesinde de doğal olarak dikkate alınmalıdır⁴⁶³.

Öğretide, gerçekleşen ihlalin ağır olmasının tazminat talebinin bir koşulu mu, yoksa tazminat miktarının takdirinde dikkate alınacak bir husus mu olduğu meselesi de değerlendirilmiştir⁴⁶⁴. Zira TBK m. 56/I düzenlemesinde, manevi tazminat talebinin doğması için ihlalin belli bir ağırlığa gelmiş olması koşulu aranmamıştır. Ancak 1988 tarihli ve 3444 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce, 818 sayılı BK'nun 49. maddesinde zararın ve kusurun ağırlığı bir koşul olarak aranmıştır⁴⁶⁵. Bu durum, özellikle TBK m. 56 düzenlemesinin TBK m. 58 karşısında özel hüküm olması gerekçesiyle⁴⁶⁶, bedensel bütünlük ihlalinin ağırlığının bir koşul olarak aranıp aranmayacağı hususunda belirsizlik oluşmasına neden olmuştur.

Katıldığımız bir görüşe göre⁴⁶⁷ her bedensel bütünlük ihlali, özellikle genel yaşam riski kapsamında kalanlar, bir manevi tazminat talebinin doğmasına olanak vermeyecektir. Mesele bir örnekle somutlaştırılacak olursa, kişinin saçının kesilmesi bile bedensel bütünlüğünün ihlali anlamına gelebilecektir⁴⁶⁸. Ancak hayatın olağan akışı içerisinde kişinin saçının kesilmesi sebebiyle manevi tazminatı gerektirecek bir boyutta

⁴⁶³ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 224-225; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 455; W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 27; A. D. Keskin, s. 318-319; E. Kıraç Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 157; H. Landolt, **Obligationenrecht**, n. 46.

⁴⁶⁴ Öğretideki bir görüşe göre, TBK m. 56 düzenlemesinde yer alan “durumunda” kelimesi, hükümde tespit edilen sorumluluk olgularının bitişine ve devamındaki hususların manevi tazminatın belirlenmesine ilişkin olduğuna işaret etmektedir. Dolayısıyla “olayın özelliklerinin göz önünde tutulması”, tazminatın bir koşulu olarak değil, tazminatın kapsamı ve şekline dair değerlendirilecek bir mesele olarak ele alınmalıdır. Zira bedensel bütünlüğün ihlali ve ölüm, kişilik hakkı ihlallerinin en ağırını teşkil etmektedir ve kanun koyucunun daha ağır ihlaller bakımından tazmin için ek bir koşul aradığı düşüncesi yerinde değildir. O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 64-65.

⁴⁶⁵ M. Ünal, s. 414.

⁴⁶⁶ R. Brehm, n. 5; W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 10; B. Schönerberger, n. 2.

⁴⁶⁷ H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 137; R. Brehm, n. 28-29; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 202; W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 21; A. Genç Arıdemir, “Türk Borçlar Kanunu'nun Manevi Tazminat İle İlgili Hükümlerinin (TBK md. 56 ve 58) Değerlendirilmesi”. **Prof. Dr. Hasan Erman'a Armağan**, İstanbul, 2015, s. 52; M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 300; B. Schönerberger, n. 12.

⁴⁶⁸ H. M. Doğu, s. 6; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 143; A. Zevkililer, s. 5.

manevi zarara uğraması normal değildir⁴⁶⁹. Bu sebeple, kişinin bedensel bütünlüğü ihlal edilmiş olsa dahi, manevi tazminat hakkının doğmamasının mümkün olduğu kabul edilmelidir⁴⁷⁰. Öte yandan, kanaatimizce ihlalin ağırlığının tazminatın bir koşulu olarak aranması, miktarının belirlenmesinde de dikkate alınmasına engel değildir. Dolayısıyla manevi zararın belirlenmesinde de ihlalin ağırlığı göz önünde bulundurulmalıdır.

İhlalin ağırlığının yarattığı sonuçlar, ihlal edilen değer bedensel bütünlük olduğunda ayrıca önem arz etmektedir. Zira ihlalin sonuçlarının, birkaç haftalık iyileşme sürecinin sonunda ortadan kalkması mümkün olduğu gibi, zarar görenin uzun bir tedavi sürecine maruz kalması da olasıdır. Dolayısıyla ihlalin ve iyileşmenin süresi, zararın kalıcılığı, zararın hangi organlar üzerinde meydana geldiği ve özellikle işlev kaybına neden olup olmadığı zararın belirlenmesinde dikkate alınmalıdır⁴⁷¹. Özellikle zarar görenin vücudunda kalıcı iz kalması, bir organının işlevini kaybetmesi veya sakatlanması halinde, manevi zararın daha fazla olacağı kabul edilmelidir.

Türk yargı uygulamasında da ihlalin ağırlığının manevi zararın belirlenmesinde dikkate alındığı görülmektedir. Yargıtay, kararlarında istikrarlı bir şekilde manevi tazminat miktarının belirlenmesinde “basit tıbbi müdahale ile giderilebilme”⁴⁷², “ihlalin

⁴⁶⁹ Öğretide benzer şekilde, morluklar ve küçük yaraların, hatta durumun özelliğine göre kırık bir kol veya bacağın bile tazminat hakkı tanınması için yeterli olmayabileceği ifade edilmiştir. (R. Brehm, n. 28-29.)

⁴⁷⁰ Yine öğretide katıldığımız bir görüşe göre, kanun koyucunun olayın özelliklerinin dikkate alınacağını TBK m. 56/I’de ifade ederken ikinci fıkra da yeniden belirtmemesi kasıtlı bir susmadır. Zira yakınların manevi tazminat talebi ancak ağır bedensel zarar ve ölüm halinde gerçekleşebildiğine göre, kanun koyucu bu iki halde bedensel bütünlüğün ihlalinin zaten tazminatı gerektirecek bir boyuta geldiğini ifade etmekte, bunun haricinde ayrıca ihlalin belirli bir ağırlığa ulaşmasını aramamaktadır. Bu görüşe dair ayrıntılı açıklamalar için bkz. A. Genç Arıdemir, “Manevi Tazminat İle İlgili Hükümlerin Değerlendirilmesi”, s. 52.

⁴⁷¹ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 224-225; R. Brehm, n. 165-168; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 455; E. Kırç Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 157; B. Schönerberger, n. 5.

⁴⁷² Yargıtay 4. HD., E. 2015/12222, K. 2017/4733, T. 18.9.2017; Yargıtay 4. HD., E. 2015/10170, K. 2016/12244, T. 15.12.2016 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

türü ve ağırlığı”⁴⁷³, “zararın yoğunluğu ve süresi”⁴⁷⁴ gibi ölçütlerin uygulanacağını vurgulamaktadır.

c. İhlalin Objektif Üçüncü Kişi Üstünde Bırakacağı Etki

Manevi zararın tespiti objektif olarak gerçekleştirilirken değerlendirilmesi gereken son husus ise, gerçekleşen ihlalin objektif bir üçüncü kişi üzerinde bırakacağı etkidir. Benimsediğimiz iki aşamalı yöntemin ilk aşamasında zarar görenin subjektif özellikleri dikkate alınmadığından, gerçekleşen ihlalin sadece üçüncü bir kişi üzerindeki objektif sonuçları değerlendirilmelidir⁴⁷⁵.

3. Subjektif Olarak Manevi Tazminat Miktarının Belirlenmesi ve Göz Önüne Alınabilecek Ölçütlerin Tespiti ve Değerlendirilmesi

Objektif olarak manevi zarar tespit edildikten sonra, ikinci aşamaya geçilmesi ve somut olayın subjektif özellikleri de göz önünde bulundurularak nihai manevi tazminat takdirinin yapılması gerekmektedir. İki aşamalı yöntemde, ilk aşamanın sonunda manevi zarar belirlenmekteyken ikinci aşama manevi tazminata ilişkindir. Tazminat, zararı aşamayacağından ötürü birinci aşamada belirlenen miktara bir arttırım yapılamayacak, yalnızca koşullarının gerçekleşmiş olması halinde indirim yapılması söz konusu

⁴⁷³ Yargıtay 3. HD., E. 2019/1044, K. 2020/43, T. 13.01.2020; “...Manevi tazminat ediminin tespiti ve takdirinde yargıcın önemli bir takdir yetkisi vardır. Bu bağlamda her şeyden önce ihlalin türü, ağırlığı, zararın yoğunluğu ve süresi, kusurun ağırlığı önem taşır. Maddi tazminatın takdirine ilişkin kriterler ve indirim sebepleri manevi tazminatta da dikkate alınır...” – Yargıtay HGK., E. 2017/1465, K. 2021/1062, T. 22.09.2021 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

⁴⁷⁴ Yargıtay HGK., E. 2017/1465, K. 2021/1062, T. 22.09.2021; Yargıtay 11. HD., E. 2015/15283, K. 2017/2391, T. 25.04.2017 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

⁴⁷⁵ T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 172.

olabilecektir. İkinci aşamada, kanun koyucunun TBK m. 51 ve m. 52’de öngördüğü tazminatın indirilmesi sebepleri uygulama alanı bulmaktadır.

a. “Olayın Özellikleri”

Kanun koyucu, TBK m. 56/I hükmünde bedensel bütünlüğün ihlali durumunda hakimin “olayın özelliklerini” göz önünde bulundurarak bir miktar manevi tazminata hükmedebileceğini düzenlemiştir. Kanun koyucunun ifade şeklinden ötürü, öğretide olayın özelliklerinin manevi tazminata hükmedilmesinin koşulu mu, yoksa tazminatın belirlenmesine ilişkin bir ölçüt mü olduğu hususu tartışma konusudur⁴⁷⁶.

Olayın özellikleri ifadesinin hangi hususları kapsadığı konusunda kanun koyucu herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Benimsediğimiz iki aşamalı yöntem, bu açıdan TBK m. 56’ya göre manevi tazminatın belirlenmesine daha elverişlidir. Zira iki aşamalı yöntemin ikinci aşaması manevi tazminatın takdirine ilişkin olup, bu takdir hakim tarafından gerçekleştirilmektedir. Öğretide olayın özelliklerine örnek olarak, zarar gören ile zarar veren arasındaki dostluk ve yakınlık ilişkisinin yoğunluğu, zarar verenin sonradan duyduğu pişmanlık gibi hususlar sayılmıştır⁴⁷⁷.

⁴⁷⁶ Bu husustaki tartışmalara “İhlalin Niteliği ve Ağırlığı” kısmında yer verildiğinden, bu kısımda aynı açıklamalar yeniden yapılmayacaktır.

⁴⁷⁷ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 224; R. Brehm, n. 104; F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 908-909; A. D. Keskin, s. 213; M. A. Kessler, n. 19.

b. Zarar Veren ve Görenin Kusur Durumları

aa. Zarar Veren Kusuru

Kanun koyucu, TBK m. 56 hükmünde tazminat talebi için kusur şartına yer vermemiştir. Ancak TBK m. 56'nın haksız fiillerden doğan borç ilişkileri arasında düzenlendiği ve TBK m. 49'un devamı niteliğinde olduğu⁴⁷⁸ göz önünde bulundurulduğunda, bedensel bütünlük ihlallerinin de zarar veren kusuruna veya kusursuz sorumluluk hallerinden birine dayanması gerekmektedir. Kusursuz sorumluluk hallerinden biri bulunmuyorsa, kusuru olmayan zarar veren tazminat sorumluluğu gündeme gelmez. Ancak kusurun tek işlevi, sorumluluğun doğru olmadığını tespit etmek değildir. TBK m. 51 hükmüne göre hakim, tazminatın şeklini ve kapsamını belirlerken kusurun ağırlığını göz önünde bulundurmalıdır. Belirtmek gerekir ki, zarar veren kusurunun tazminat miktarının takdirinde dikkate alınacağını kabulü halinde, bu ölçüt yalnızca kusur sorumluluğu değil, kusursuz sorumluluk halleri bakımından da dikkate alınmalıdır⁴⁷⁹. TBK m. 52/II düzenlemesinde ise zarar veren zarara hafif kusuruyla (hafif ihmal) sebep olması halinde, tazminatı ödemesi sonucunda yoksulluğa düşecekse ve hakkaniyet de gerektiriyorsa hakimin tazminat miktarını indirebileceği hüküm altına alınmıştır.

Öğretide, zarar veren ağır kusurunun (ağır ihmal veya kast) bulunması halinde tazminat miktarının artırılması gerekeceği savunulmuştur⁴⁸⁰. Kanaatimizce zarar veren kusurunun daha ağır veya hafif olması, meydana gelen manevi zararın miktarını

⁴⁷⁸ F. Erlüle, "Manevi Tazminatta Kusurun ve Zararın İşlevi", **İKÜHFD**, 2016, C.15, S.2, s. 656.

⁴⁷⁹ M. A. Kessler, n. 17.

⁴⁸⁰ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 272; P. Çetin, "Manevi Tazminat Davasının Hukuki Niteliği ve Özellikle Tazminat Miktarının Belirlenmesi", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara, 2007, s. 101; Ş. Ertaş, s. 100; K. Demir, s. 83.

etkilemeyecektir⁴⁸¹. Ağır kusurun manevi tazminatın takdirinde dikkate alınıp alınmaması ise, manevi tazminatın amacına ilişkin hangi görüşün benimsendiğine göre değişiklik göstermektedir. Manevi tazminatın amacının tatmin veya cezalandırma olduğunun kabulü halinde, zarar verenin ağır kusuru şüphesiz tazminat miktarının arttırılmasına neden olmalıdır. Zira ilk halde tazminatın arttırılması sonucu zarar görenin acı ve elem hisleri daha çok tatmin edilmekte, ikinci halde ise fail kusurlu hareketinden ötürü daha çok cezalandırılmış olmaktadır⁴⁸². Ancak bizim benimsediğimiz telafi görüşüne göre, manevi zarar daha önce belirlenmişken tazminatın daha fazlasını telafi etmesine gerek bulunmamaktadır. Ek olarak, manevi tazminat miktarının ağır kusur sebebiyle arttırılması, tazminatın zararı aşamayacağı ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Öte yandan, TBK m. 52/II hükmünün açık düzenlemesi karşısında, zarar verenin hafif kusurunun tazminattan indirim sebebi olabileceği kabul edilmelidir.

bb. Zarar Görenin Kusuru

Zarar görenin müterafik kusuru, ağırlığına bağlı olarak, illiyet bağıını tamamen kesebilmektedir⁴⁸³. TBK m. 52/I'e göre, zarar gören zararı doğuran fiile rıza göstermiş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş ise veya tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise, hakim tazminatın indirilmesine veya tamamen kaldırılmasına karar verebilecektir. Dolayısıyla zarar görenin kusuru, illiyet bağıını keserek tazminata hükmedilmesine engel olabildiği gibi, daha hafif olması halinde tazminatın indirilmesi

⁴⁸¹ T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 174; Aksi yöndeki görüşe göre, zarar verenin kusuru manevi zarar miktarını etkileyecektir. Zira tazminatın cezalandırma amacı kabul edilmese bile, zarar görenin uğradığı haksızlıktan duyduğu acı ve elem ile zarar verenin kusuru doğrudan doğruya bağlantılıdır. Dolayısıyla daha ağır kusurun varlığı halinde tazminat miktarında arttırıma gidilebilmesi de söz konusu olmalıdır. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. B. Schönerberger, n. 5.

⁴⁸² F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 471; F. Erlüle, "Kusurun ve Zararın İşlevi", s. 665; A. D. Keskin, s. 329-330; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 174.

⁴⁸³ M. A. Kessler, n. 18.

sebebi de teşkil edebilmektedir⁴⁸⁴. Nitekim İsviçre Federal Mahkemesi de 1990 tarihli ilke kararında⁴⁸⁵, zarar görenin kusurunun ya illiyet bağıni kesecek nitelikte olması halinde tazminata hiç hükmedilmemesi yönünden, ya da daha az bir etkide olması halinde tazminat miktarında indirimine gidilmesi yönünden dikkate alınacağını ifade etmiştir⁴⁸⁶.

Yakınların manevi tazminat talebi bakımından, zarar görenin kusurunun tazminat miktarına etki edip etmeyeceği hususu öğretilerde tartışmalıdır. Katıldığımız görüşe göre⁴⁸⁷, manevi tazminat talebi yakınlar tarafından ileri sürüldüğünde dahi zarar görenin kusuru tazminatın belirlenmesinde dikkate alınmalıdır. Yakınların manevi tazminat talebi onların uğradığı yansıma zararın tazmini niteliğinde olduğundan, bu yönden zarar görenin tazminat talebinden ayrı bir husus bulunmamaktadır⁴⁸⁸. Ek olarak, zarar görenin kusuru uğranılan manevi zararın belirlenmesinde değil, hükmedilecek manevi tazminatın takdirinde dikkate alınması gereken bir husustur.

⁴⁸⁴ Öte yandan zarar görenin hafif kusuru, tazminat talep etme hakkını ortadan kaldırmayacaktır (R. Brehm, n. 76); M. A. Kessler, n. 18.

⁴⁸⁵ BGE 116 II 733 S.736

⁴⁸⁶ Federal Mahkeme zarar görenin kusurunu, önceleri zarar verenin kusuru ile karşılaştırmalı olarak ele almıştır. İçtihat değişikliğinden önce, Federal Mahkeme'nin zarar görenin ve zarar verenin kusurlarının eşit olması veya zarar görenin daha kusurlu olması halinde manevi tazminata hak kazanamayacağı kanaatinde olduğunu söylemek mümkündür. Daha sonraları içtihat değiştiren Federal Mahkeme, zarar görenin kusuru zarar verenin kusuruna eşit veya daha fazla olsa bile tazminata hak kazanacağı yönünde görüş bildirmiştir. Ancak bu sözü edilen kanaat, kusurun zarar verenin kusurundan ağır olmakla birlikte illiyet bağıni kesecek yoğunlukta olmadığı haller içindir. İlliyet bağıni kesilmesi halinde ise her halükarda sorumluluğun koşullarından biri gerçekleşmemiş olacaktır. İçtihat değişikliğinin sebebine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 474; Federal Mahkeme'nin kanunun maddi zarara kıyasen manevi zararı daha az koruduğu anlayışına dayanan, müterafik kusura dair eski içtihadına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. M. Ünal, s. 424; Tarafların eşit miktarda kusurunun varlığı halinde tazminat talebi reddedilmemeli, ancak zarar gören taraf hiç kusuru olmasaydı alacağını yarısı miktarında tazminat almalıdır (R. Brehm, n. 80).

⁴⁸⁷ F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 908; Zarar görenin kusurunun yakınların manevi tazminat talebinde dikkate alınmasına ek olarak - "*Manevi tazminat alacağını bir başkasına temlik veya mirasçıya intikali halinde, aynı defa onlara karşı da ileri sürülebilir.*" (K. T. Gürsoy, s. 17).

⁴⁸⁸ Aksi yönde bkz. E. Kırış Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 165.

c. Zarar Veren ve Zarar Görenin Ekonomik Durumları

aa. Zarar Veren Ekonomik Durumu

TBK m. 52/II'ye göre, zarar veren tazminatı ödemesi sonucunda yoksulluğa düşecekse ve hakkaniyet de durumu haklı gösteriyorsa, hafif kusurunun varlığı halinde hakim tazminatın indirilmesine karar verebilecektir. Ancak belirtmek gerekir ki, bu düzenleme ile getirilen hüküm de esasında hakimin takdir yetkisine bırakılmıştır. Hakimin hükümdeki koşullar yerine gelmiş olmasına rağmen, zarar görenin de ekonomik durumunu değerlendirerek indirimde bulunmaması mümkündür⁴⁸⁹.

TBK m. 52/II'ye göre tazminat miktarında indirim yapılabilmesi için hükümde yer alan üç koşulun bir arada gerçekleşmesi gerekmektedir. İlk olarak zarar verenin kusurunun hafif olması, yani kast veya ağır ihmalinin bulunmaması ya da bir kusursuz sorumluluk hali neticesinde sorumlu olması aranmaktadır⁴⁹⁰. Kusurun hafifliği koşuluna ek olarak, hükmedilen tazminatın tamamını ödemesi sonucunda zarar veren yoksulluğa düşecek durumda olmalıdır⁴⁹¹. Son olarak, hakkaniyetin bu indirimi haklı göstermesi gerekmektedir.

Öğretide, bu düzenlemenin kapsamına giren haller dışında zarar verenin ekonomik durumunun dikkate alınmaması gerektiği ifade edilmektedir⁴⁹². Zira zarar verenin hükmedilen tazminatı ödeme gücüne sahip olmaması, tazminat hukukunun değil

⁴⁸⁹ F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 908; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 508-509; A. D. Keskin, s. 331; A. M. Kılıçoğlu, K. Kılıçoğlu Yılmaz, s. 389.

⁴⁹⁰ F. Eren, **Genel Hükümler**, s. 908; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 507-508; A. M. Kılıçoğlu, K. Kılıçoğlu Yılmaz, s. 389; H. N. Nomer, **Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddi Tazminatın Belirlenmesi**, İstanbul, 1996, s. 153.

⁴⁹¹ H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 226-227; A. M. Kılıçoğlu, K. Kılıçoğlu Yılmaz, s. 389.

⁴⁹² O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 280; H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 226; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 505; Ş. Ertaş, s. 101-102; B. Gurzeler, s. 284; A. D. Keskin, s. 331; E. Kırac Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 159; T. Oral, **Tüzel Kişilerin Manevi Zararı**, s. 176.

icra hukukunun meselesidir⁴⁹³. Gerçekten de, benimsediğimiz telafi görüşüne göre manevi tazminatın tatmin ve cezalandırma amacı taşımaması dolayısıyla, TBK m. 52/II haricinde zarar verenin ekonomik durumu tazminat miktarının belirlenmesinde dikkate alınmamalıdır. Aksi yönde bir uygulama, kanun önünde eşitlik ilkesine aykırılık teşkil edebilecektir.

bb. Zarar Görenin Ekonomik Durumu

818 sayılı BK'nun 49. maddesinin ikinci fıkrasına göre, hakim manevi tazminatın miktarını belirlerken tarafların ekonomik durumlarını dikkate almalıdır. Söz konusu hüküm, 6098 sayılı TBK'nun 58. maddesine alınmamıştır. TBK tasarısında 57. maddeye isabet eden bu düzenlemenin gerekçesinde; TBK m. 51'de zaten hakimin durumun gereğini dikkate alacağı ifade edildiğinden ayrıca ekonomik durumun ve hükümdeki diğer ölçütlerin yeniden belirtilmesinin gereksiz olduğu, ek olarak sosyal ve ekonomik konumu daha iyi olan taraf aleyhine daha çok tazminata hükmedilmesi gibi bir kuralın, kanun önünde eşitlik ilkesine aykırılık oluşturacağı ifade edilmiştir. Nitekim BK m. 49/II düzenlemesi, yürürlükte olduğu dönem de öğretide aynı sebeplerden ötürü eleştirilmiştir⁴⁹⁴. Kanaatimizce de söz konusu hususların, mutlak olarak değerlendirilmesi gereken ölçütler şeklinde yeni TBK m. 58 düzenlemesinde sayılmaması yerinde bir tercih olmuştur.

⁴⁹³ Ş. Ertaş, s. 101; A. D. Keskin, s. 331; E. Kırac Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 159-160.

⁴⁹⁴ “*Hakim manevi tazminatın miktarını tayin ederken, tarafların sıfatını, işgal ettikleri makamı ve diğer sosyal ve ekonomik durumlarını da dikkate alır tümcesiyle yasaya aktarılacak istenen de işte bu anti sosyal ve aynı zamanda eşitlik ilkesine aykırı anlayıştır.*” - R. Serozan, “Değişik Bir Yaklaşım”, s. 98

Öğretide ağırlıklı olarak zarar görenin ekonomik durumunun manevi tazminatın belirlenmesinde dikkate alınmaması gerektiği ifade edilmektedir⁴⁹⁵. Ancak bu görüşün aksi kanaatinde olan yazarlar da bulunmaktadır⁴⁹⁶. Yargıtay'ın da yerleşik içtihatlarında tazminatın belirlenmesinde zarar görenin ekonomik durumunu dikkate aldığını söylemek mümkündür⁴⁹⁷. Benimsediğimiz telafi görüşüne göre manevi tazminatın esas amaç manevi zararın telafi edilmesi olduğundan, zarar görenin uğradığı manevi zarara etkisi olmayan ekonomik durumunun tazminatın belirlenmesinde de dikkate alınmaması gerekir. Öte yandan belirtmek gerekir ki, katıldığımız bir kanaate göre⁴⁹⁸ tatmin görüşünün kabul edilmesi halinde bile, ekonomik durumu daha zayıf olan zarar görenin daha az miktarda manevi tazminatla tatmin olacağını kabul etmek, eşitlik ilkesiyle bağdaşmayacaktır.

d. Zarar Veren ve Zarar Görenin Meslekleri ve Sosyal Konumları

Mülga 818 sayılı BK'nun 49. maddesinin ikinci fıkrasına göre, tarafların ekonomik durumları haricinde sıfatları, işgal ettikleri makamlar ve sosyal konumları da

⁴⁹⁵ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 280; H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 178; K. Demir, s. 81; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 490-493; A. D. Keskin, s. 324-325; R. Serozan, "Değişik Bir Yaklaşım", s. 98.

⁴⁹⁶ A. Arat, s. 201-202; "Diğer ekonomik durumlar da tazminat miktarını belirlenmesinde dikkate alınacaktır. Bu anlamda olmak üzere davacı ile davalının ekonomik yaşam kaliteleri ve bu bağlamda gelir miktarları değerlendirmede dikkate alınacaktır." - H. Ayrancı, "Yargıtay Uygulaması Işığında Manevi Tazminat Miktarının Belirlenmesinde Tarafların Sıfatı, İşgal Ettikleri Makam, Diğer Sosyal ve Ekonomik Durumlar", **E-akademi Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi**, 2006, S. 50, s. 15; Öğretideki bir kanaate göre, ekonomik durumu daha iyi olan tarafa daha çok manevi tazminata hükmedilmesi sosyal adalet ile ilgili değil, aksine zarar gören bünyesinde doğan psikolojik etkiyi uygun biçimde gidermeye yöneliktir. Dolayısıyla ekonomik durumu daha kötü olan ailelere daha yüksek miktarda manevi tazminata hükmedilmesi gibi uygulamalar, tazminatın amacını gözden kaçırmaktadır. (R. Brehm, n. 11a).

⁴⁹⁷ "...Tarafların tespit edilen ekonomik ve sosyal durumları, boşanmaya yol açan olaylardaki kusur dereceleri, paranın alım gücü, kişilik haklarına yapılan saldırının ağırlığı ile ihlâl edilen mevcut ve beklenen menfaat dikkate alındığında davacı karşı davalı kadın yararına takdir edilen maddî ve manevî tazminat azdır..." - Yargıtay 2. HD., E. 2024/138, K. 2025/6728, T. 01.07.2025; Yargıtay 2. HD., E. 2019/8319, K. 2020/123, T. 14.01.2020 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025)

⁴⁹⁸ F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 490.

dikkate alınmalıdır. Öğretideki bir görüşe göre, BK m. 49/II'nin yürürlükten kaldırılmış olması, bu hususların göz önünde bulundurulmasına engel değildir⁴⁹⁹. Zira tazminat miktarının hakkaniyete uygun olmasını sağlayan, hakimin somut olayın özelliklerini dikkate almasıdır. O halde bu hususlar da “olayın özellikleri” kapsamında manevi tazminatın belirlenmesinde dikkate alınabilmelidir.

Öğretide, zarar görenin yaşadığı ihlalden ötürü mesleğinde⁵⁰⁰ veya sosyal konumunda⁵⁰¹ doğan olumsuz sonuçların da manevi tazminat miktarına etkisi değerlendirilmiştir. Örneğin bir araba yarışçısının bacaklarını yönetebilme yetisini kaybetmesi veya önemli bir siyasi konumdaki zarar görenin toplum içindeki saygınlığının azalması hallerinde, manevi zarar bu kişiyi sübjektif olarak herhangi bir üçüncü kişiye nazaran daha ağır bir surette etkileyebilecektir.

Öte yandan, kanaatimizce kişinin mesleğinden bağımsız olarak gerçekleşen kişilik hakkı ihlali her halükarda aynıdır. Sosyal konum açısından da aynı açıklama geçerlidir. Hukuk düzeni, bu hallerde dahi her kişinin kişilik hakkını eşit derecede korumalıdır⁵⁰². Mesleği olumsuz etkilenen zarar görenin durumu, maddi tazminatın takdirinde şüphesiz değerlendirmeye alınmalıdır. Ancak özellikle kişinin sosyal konumunun olumsuz etkilenmesi, eşitlik ilkesi gereği manevi tazminatın takdirinde hiçbir surette dikkate alınmamalıdır⁵⁰³. Nitekim öğretide, belirli bir sosyal konuma sahip kişinin, bu konumun beraberinde getirdiği haklar ve sorumluluklar neticesinde, kişilik hakkında gerçekleşen ihlale katlanma yükümlülüğünün daha fazla olduğu, dolayısıyla sosyal konumun olsa olsa manevi tazminatın miktarını azaltıcı bir etkiye sahip olabileceği kanaati de ileri

⁴⁹⁹ A. Arat, s. 201.

⁵⁰⁰ A. Arat, s. 200.

⁵⁰¹ A. Arat, s. 198; H. Ayrancı, s. 13.

⁵⁰² H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 182; E. Kırac Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 172.

⁵⁰³ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 279-280; H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 182; A. D. Keskin, s. 326; R. Serozan, “Değişik Bir Yaklaşım”, s. 98-99; E. Kırac Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 172; S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s. 694.

sürülmüştür⁵⁰⁴. Meslek ve sosyal konum, kanımızca zarar gören açısından olduğu üzere zarar veren açısından da dikkate alınmamalıdır.

e. Zarar Görenin Rızası

TBK m. 52’de düzenlenen tazminatın indirilmesi sebepleri arasında zarar görenin söz konusu ihlale rıza göstermiş olması da bulunmaktadır. Öte yandan, TBK m. 63’te de zarar görenin rızası hukuka aykırılığı kaldıran bir hal olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla, zarar görenin rızasının hem hukuka aykırılığı kaldırıcı etkisi, hem de tazminatın indirilmesine sebep olma etkisi bulunmaktadır.

Zarar görenin hukuka uygunluk sebebi oluşturan rızası, ihlalin hukuka aykırılığını ortadan kaldırmaktadır⁵⁰⁵. Hukuka aykırı olmayan bir ihlalin ise manevi tazminata konu olabilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla zarar görenin TBK m. 63/II’ye göre hukuka aykırılığı ortadan kaldıran rızası, tazminat sorumluluğunun ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Ancak hukuka uygunluk sebebi oluşturabilecek rıza, öncelikle geçerli olarak verilmiş olmalıdır.

Genel olarak, zarar görenin rızasının geçerli olması için emredici hukuk kurallarına, kamu düzenine, ahlaka ve kişilik haklarına aykırı olmaması gerekmektedir⁵⁰⁶. Ancak bunun haricinde de hukukumuzda bazı ihlallere verilen rızanın özel şartlara

⁵⁰⁴ H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 182; R. Serozan, “Değişik Bir Yaklaşım”, s. 99; Öğretide Ertaş da bu yönde kanaat bildirmekle birlikte, yazara göre kişinin sosyal konumunun gündeme geldiği, örneğin basın özgürlüğünün ticari amaç için kullanıldığı, durumlarda sosyal konumun tazminat miktarını arttırıcı bir etkisi de olmalıdır. Ş. Ertaş, s. 95-96.

⁵⁰⁵ TBK m. 63 – “Kanunun verdiği yetkiye dayanan ve bu yetkinin sınırları içinde kalan bir fiil, zarara yol açsa bile, hukuka aykırı sayılmaz. Zarar görenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar, zarar verenin davranışının haklı savunma niteliği taşıması, yetkili kamu makamlarının müdahalesinin zamanında sağlanamayacak olması durumunda kişinin hakkını kendi gücüyle koruması veya zorunluluk hâllerinde de fiil, hukuka aykırı sayılmaz.”

⁵⁰⁶ B. Baysal, s. 114; S. Reisoğlu, s. 160; S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s. 490.

bağlandığını belirtmek gereklidir. 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanun'un 6. maddesinde, yaşayan kişilerin kendilerinden organ ve doku alınmasına rıza göstermeleri şekil şartına bağlanmıştır⁵⁰⁷. Bedensel bütünlüğün ihlalini teşkil eden tıbbi müdahaleler bakımından hastanın rızasının geçerlilik koşulu, rıza alınmadan önce hastanın müdahaleye ilişkin aydınlatılmış olmasıdır⁵⁰⁸.

Zarar görenin hukuka uygunluk sebebi oluşturmayan rızası ise TBK m. 52'ye göre tazminat miktarının takdirinde dikkate alınabilir⁵⁰⁹. Dolayısıyla kişinin rızasının şekle aykırı olması gibi hallerde, rıza hukuka aykırılığı kaldırmamakla birlikte, tazminat miktarının takdirinde dikkate alınabilmelidir. Yakınların manevi tazminat talebi esasen bir yansıma zararın tazmini niteliğinde olduğundan, kanımızca zarar görenin rızası bu talep bakımından da dikkate alınmalıdır⁵¹⁰.

f. Zarar Görenin Yapısal Eğilimleri

Öğretide manevi tazminatın belirlenmesinde zarar görenin yapısal eğilimlerinin de dikkate alınıp alınamayacağı değerlendirilmiştir⁵¹¹. Özellikle bedensel bütünlük ihlalleri bakımından önem taşıyan yapısal eğilimler, TBK m. 51 ve m. 52'de tazminat

⁵⁰⁷ 2238 s. k. m. 6 - "Onsekiz yaşını doldurmuş ve mümeyyiz olan bir kişiden organ ve doku alınabilmesi için vericinin en az iki tanık huzurunda açık, bilinçli ve tesirden uzak olarak önceden verilmiş yazılı ve imzalı veya en az iki tanık önünde sözlü olarak beyan edip imzaladığı tutanağın bir hekim tarafından onaylanması zorunludur."

⁵⁰⁸ B. Baysal, s. 116; Z. Kahraman, "Medeni Hukuk Bakımından Tıbbi Müdahaleye Hastanın Rızası", **İNÜHFD**, 2016, C. 7, S. 1, s. 490; M. G. Kurt, "Tıbbi Müdahalelerde Aydınlatılmış Onam", **TBB Dergisi**, 2020, S. 146, s. 192-193; T. Oral, "Hekimin Aydınlatma ve Hastanın Rızasını Alma Yükümü", **Ankara Barosu Dergisi**, 2011, S. 2, s. 188.

⁵⁰⁹ B. Baysal, s. 113-114; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 513-514; A. D. Keskin, s. 326; M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 129; S. Reisoğlu, s. 160; S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s. 490-491.

⁵¹⁰ Aksi yönde bkz. E. Kırac Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 166.

⁵¹¹ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 73; H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 221-223; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 511-512; A. D. Keskin, s. 327; E. Kırac Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 166-167.

miktarını etkileyen bir husus olarak sayılmamıştır. Zira zarar veren, zarar görenin yapısal eğilimlerini bilme veya araştırma yükümlülüğü altında değildir⁵¹². Yapısal eğilimlerin tazminat miktarında dikkate alınabilmesi için, TBK m. 51/I'de ifade edilen “durumun gereği” içinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Öğretide zarar gören açısından zararın artmasına veya azalmasına sebep olabilecek yapısal eğilimlere hemofili hastalığı, şeker hastalığı, zarar görenin yüksek veya düşük direnci ile kişilik bozukluğu gibi örnekler sayılmıştır⁵¹³. Zarar görenin yapısal eğilimleri, illiyet bağına kesecek nitelikte olmaları hali hariç kalmak üzere⁵¹⁴, ancak objektif olarak manevi zararı etkilediği belirlenebildiği ölçüde tazminat miktarının tayininde dikkate alınmalıdır⁵¹⁵. Aksi yönde bir kabul, kişilik hakkının herkes için eşit korunması anlayışına ters düşerek bedensel direnci daha yüksek olan zarar görenin daha az tazminatı hak etmesi gibi bir sonuca yol açmaktadır.

g. Zarar Görenin Başkasının Bakımına Muhtaç Hale Gelmesi

Öğretide, bedensel bütünlüğün ihlali sonucunda zarar görenin sürekli olarak başkasının bakımına muhtaç hale gelmesi de tazminat miktarını etkileyen bir husus olarak değerlendirilmiştir⁵¹⁶. Zira zarar görenin ihlal sonucunda kendi ihtiyaçlarını tek başına idame ettiremeyecek hale gelmesi, şüphesiz kendisinin ve yakınlarının olay sebebiyle

⁵¹² A. D. Keskin, s. 327; E. Kırac Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 167.

⁵¹³ H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 221; A. D. Keskin, s. 327; M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 136.

⁵¹⁴ Zira bu durumda illiyet bağına kesilmesi sebebiyle tazminat sorumluluğunun hiç doğmaması söz konusu olmaktadır. (M. K. Oğuzman, M. T. Öz, s. 136.)

⁵¹⁵ H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 223; A. D. Keskin, s. 327-328.

⁵¹⁶ H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 174; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 501-502; E. Kırac Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 162.

daha çok acı ve elem duymasına neden olacak, ihlalin onların şahsında doğan sübjektif sonuçlarını daha da ağırlaştırmaktadır.

Zarar gören başkasının yardım ve bakımına muhtaç hale geldiği takdirde, ihlalin zarar gören ve yakınlarında doğan sübjektif sonuçları haricinde, kişilik hakkı ihlalinin de ağırlaşması söz konusu olmaktadır⁵¹⁷. Nitekim bu açıdan zarar görenin yardım ve bakıma muhtaç hale gelmesi, kişilik hakkı ihlalinin niteliği ve ağırlığıyla doğrudan doğruya bağlantılıdır. İhlalin daha ağır olması ise, zarar görenin uğradığı manevi zarar ile ilişkilidir. Dolayısıyla bu hususun da tazminat miktarının takdirinde dikkate alınması, hatta manevi zararı etkilediği için tazminat miktarını arttırıcı bir sebep olarak değerlendirilmesi gerekmektedir⁵¹⁸. Aynı şekilde, zarar görenin bu durumu yakınların manevi tazminat talebinde hükmedilecek miktarı da etkilemelidir. Ek olarak, zarar görenin sürekli olarak kendi ihtiyaçlarını karşılayamayacak hale gelmesi ağır bedensel zararın takdirinde de dikkate alınmalıdır. Zira doğrudan doğruya gerçekleşen manevi zararın ağırlığını etkileyen bir husustur.

h. İlk Zarar Gören ile Yakınları Arasındaki İlişki

İlk zarara uğrayanın yakınlarının, yakınlık derecelerine göre farklı miktarlarda etkilenebilecek olması, öğretide etkilenme derecelerine göre farklı tazminat miktarlarına hükmedilmesi gerektiği kanaatini oluşturmuştur. İsviçre hukuk öğretisinde, yakınların duygusal bağlarının yoğunluğuna göre tazminat miktarının tespiti için “Derecelendirme Teorisi” ileri sürülmüştür. Bu teoriye göre, yaşanan olaydan ilk önce ve en çok olarak

⁵¹⁷ H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 174; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 501-502; E. Kıraç Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 162.

⁵¹⁸ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 240; H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 174; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 502; A. D. Keskin, s. 328; E. Kıraç Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 163.

kişinin eşinin, ikinci olarak anne ve babasının, üçüncü olarak çocuklarının etkileneceği kabul edilmektedir. Nişanlı ve kardeşlerin tazminat taleplerine ise durumun özelliklerine göre karar verilmektedir⁵¹⁹.

i. Paranın Satın Alma Gücündeki Değişim ve Farklılıklar

Manevi tazminat miktarının takdirinde dikkate alınması gereken hususlardan bir diğeri, paranın satın alma gücündeki değişimlerdir⁵²⁰. Ülkemizde bazı davaların yargılama sürecinin uzaması sonucunda senelerce sürebildiği bilinen bir gerçektir. Zarar gören taraf uğradığı manevi zarara karşılık bir miktar parayı davayı açarken uygun görse de, talep ettiği paranın uzayan yargılama sonucunda enflasyon sebebiyle satın alma gücünü kaybetmesi mümkündür⁵²¹. Yine eklemek gerekir ki, yargı uygulamasında genel eğilimin zarar görenin talebinden çok daha düşük miktarlarda manevi tazminata hükmedilmesi yönünde olduğu görülmektedir. Bu iki faktörün birleşmesi sebebiyle, hükmedilen manevi tazminat miktarlarının oluşan manevi zararları telafi etmede yetersiz kaldığı ifade edilmektedir⁵²². Dolayısıyla, yargılama sürecinde paranın satın alma gücünde yaşanan değişimler, tazminata hükmedilme aşamasında dikkate alınmalıdır. Nitekim Yargıtay'ın manevi tazminat miktarını belirlerken değerlendirdiği hususlar arasında paranın satın alma gücündeki değişimler de bulunmaktadır⁵²³.

⁵¹⁹ O. G. Antalya, **Manevi Zararın Belirlenmesi**, s. 245- 246; F. Erlüle, “Sempozyum”, s. 142.

⁵²⁰ R. Brehm, n. 70-71.

⁵²¹ F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 517; A. D. Keskin, s. 333.

⁵²² F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 517.

⁵²³ “...Ülkenin ekonomik koşulları tarafların sosyal ve ekonomik durumları paranın satın alma gücü, tarafların kusur durumu olayın ağırlığı, olay tarihi gibi özellikleri göz önünde tutması, hükmedilecek tutarın manevi tatmin duygusu yanında caydırıcılık uyandıran oranda olması gerektiği de gözetildiğinde davacılar yararına hükmolunan manevi tazminat miktarlarında isabetsizlik bulunmamaktadır...” – Yargıtay 10. HD., E. 2024/2303, K. 2024/4270, T. 22.04.2024 (<https://www.lexpera.com.tr/> - Erişim Tarihi: 04.10.2025).

Öğretide, paranın satın alma gücündeki, zarar görenin ikamet ettiği ülkenin farklı olmasından kaynaklanan farklılıkların da manevi tazminat miktarının belirlenmesinde esas alınıp alınamayacağı değerlendirilmiştir⁵²⁴. Ancak bizim de katıldığımız görüşe göre, ülkelerin ekonomik durumları değerlendirilerek söz konusu farklılıkların tazminat miktarında indirim veya arttırmaya gidilmesine esas kabul edilmesi yine eşitlik ilkesi ile bağdaşmayacaktır⁵²⁵.

IV. Yakınların Manevi Tazminat Talebinin Zamanaşımı Süresi

Manevi tazminat talebinin zamanaşımı TBK m. 72’de düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, kanunun Haksız Fiillerden Doğan Borç İlişkileri kısmında, maddi ve manevi tazminata ilişkin hükümlerden sonra yer almaktadır. Kanun koyucu, bu düzenlemede maddi ve manevi tazminata ilişkin ayrı uygulamalar öngörmemiştir. Dolayısıyla bu hükümde yer alan zamanaşımı süreleri, hem maddi tazminat, hem de manevi tazminat için uygulanmalıdır⁵²⁶.

TBK m. 72’ye göre, manevi tazminat talebi zarar gören kişinin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrenmesinden itibaren iki yıl, her halükarda haksız fiilin işlendiği tarihten itibaren on yıl içinde zamanaşımına uğramaktadır. Ancak, eğer tazminat talebi ceza kanunlarında daha uzun zamanaşımı belirlenmiş bir cezayı gerektiren bir fiilden doğduysa, öngörülmüş olan bu zamanaşımı uygulanmalıdır. Öğretide söz konusu iki

⁵²⁴ R. Brehm, n. 11g; M. A. Kessler, n. 22; B. Schönerberger, n. 6.

⁵²⁵ H. Atlan, **Tazmin Yolları**, s. 195; A. D. Keskin, s. 334; Aksi yönde bkz. R. Brehm, n. 11g.

⁵²⁶ A. Akkayan Yıldırım, “Geç Ortaya Çıkan Bedensel Zararların Tazmini Taleplerinde Uygulanacak Zamanaşımının Yeni Eğilimler Çerçevesinde Değerlendirilmesi”. **İÜHFİM**, C. 74, S. 1, s. 191; S. Narter, “Haksız Fiillerde Zamanaşımı ve Bedensel Zararlarda Zamanaşımının Başlangıcı Sorunu”, **THD**, 2015, C. 10, S. 109, s. 25.

yıllık süre “kısa zamanaşımı”, on yıllık süre “uzun zamanaşımı”, ceza kanunlarında belirlenen süre ise “ceza zamanaşımı” şeklinde ifade edilmektedir.

Kanun koyucu, 6098 sayılı TBK’nda alacak haklarının zamanaşımına ilişkin hususları genel olarak TBK m. 146-161 arasında düzenlemiştir. Manevi tazminat talebi de, her ne kadar ihlal edilen değerler kişi varlığına ait olsa da, sonuç olarak bir alacak hakkını konu almaktadır⁵²⁷. Kanun koyucu TBK m. 72’de özel olarak tazminat taleplerinin zamanaşımını ve başlangıç anını düzenlemiş olmakla birlikte, zamanaşımına ilişkin diğer hususlar bakımından yine aynı aralıktaki genel hükümlere gidilmesi gerekmektedir.

A. İki Yıllık Nisbi Zamanaşımı Süresi

İki yıllık (kısa) nisbi zamanaşımı süresi, esasen 6098 sayılı TBK ile getirilen bir yeniliktir. Zira eski 818 sayılı BK’nun 60. maddesinde, kısa zamanaşımı süresi bir yıl olarak belirlenmiştir. TBK m. 72 düzenlemesinde yalnızca zamanaşımının süresine değil, aynı zamanda başlangıç anına da hükmedilmiştir. Zamanaşımı süresi, zarar görenin sözü konusu zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren başlamaktadır.

Zararın öğrenilmesi, zararın meydana geldiğini, niteliğini ve başta kapsamı olmak üzere esaslı unsurlarını öğrenmeyi ifade etmektedir⁵²⁸. Ancak zararın öğrenilebilmesi için öncelikle sona ermiş olması gerekmektedir. Öğretide, halen kesintisiz olarak devam

⁵²⁷ F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 576; A. D. Keskin, s. 353; S. Narter, “Haksız Fiillerde Zamanaşımı”, s. 25; F. B. Savaş, “Haksız Fiil Tazminatının Tabi Olduğu Zamanaşımı Süresinin İşlemeye Başlama Anı”, **TBB Dergisi**, 2008, S. 74, s. 125-126; M. Tütüncü, “Yeni Türk Borçlar Kanunu’nda Haksız Fiil Zamanaşımı”, **İKÜHFD**, 2012, C. 11, S. 1, s. 160.

⁵²⁸ F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 577; A. Güntülü Alkan, “Haksız Fiil Sorumluluğunda Zamanaşımı”, **BUHFD**, 2016, C. 11, S. 147-148, s. 123; A. D. Keskin, s. 353; S. Narter, “Haksız Fiillerde Zamanaşımı”, s. 31; F. B. Savaş, s. 131; S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altıp, s. 718; M. Tütüncü, s. 167.

etmekte olan zararlar için zamanaşımının başlamayacağı ifade edilmiştir⁵²⁹. Belirtmek gereklidir ki, çalışmanın da konusunu oluşturan bedensel bütünlüğün ihlalini teşkil eden zararlar çoğunlukla tek seferde oluşan zararlar değildir, uzun süre devam etmeleri mümkündür. Dolayısıyla sınırları belirlenebilen zararlar bakımından da, zamanaşımının başlayabileceği kabul edilmektedir⁵³⁰.

Özellikle bedensel bütünlük ihlallerinde, zamanaşımı süresi zarar görenin bir hekim tarafından muayene edilerek rapor düzenlenmesi sonrasında başlamaktadır⁵³¹. Ancak bedensel bütünlük ihlallerinin niteliği gereği, ihlalin gerçekleşmesinden uzun bir süre sonra, yine aynı ihlale bağlı olarak yeni zararların da oluşması mümkündür.

Konu bir örnekle somutlaştırılacak olursa, kesici delici bir aletle yaralanması sonucunda çok miktarda kan kaybeden ve dalağı alınan kişide, olaydan altı ay sonra kan kaybına bağlı olarak akut böbrek yetmezliği gelişmesi halinde, artık yeni bir zararın oluşması söz konusu olacaktır. Bu halde yeni oluşan zarar, ilk zarardan ayrı olarak değerlendirilmeli ve öğrenildiği tarihten itibaren iki yıllık zamanaşımı süresi geçerli olmalıdır⁵³².

Zamanaşımı süresinin başlaması için zarar gören, ayrıca zarar vereni de öğrenmiş olmalıdır. Zira zarar verenin kim olduğu bilinmeksizin tazminat davası açılması halinde, husumetin zarar verene yöneltilmesi mümkün olmayacaktır. Öğretide bu öğrenilmenin,

⁵²⁹ A. D. Keskin, s. 353; F. B. Savaş, s. 132; S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s. 719.

⁵³⁰ F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 577.

⁵³¹ F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 578; F. B. Savaş, s. 133.

⁵³² A. Akkayan Yıldırım, s. 192-193; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 579; A. Güntülü Alkan, s. 124; F. B. Savaş, s. 134; S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s. 719; M. Tütüncü, s. 168.

kusursuz sorumluluk hallerinde tazminat sorumluluğunu oluşturan olguların öğrenilmesini kapsadığı ifade edilmektedir⁵³³.

B. On Yıllık Mutlak Zamanaşımı Süresi

TBK m. 72'ye göre, zarar gören kişinin zararı ve zarar vereni hiç öğrenmemiş olma ihtimalinde dahi, tazminat talebi haksız fiilin işlendiği tarihten itibaren 10 yılın geçmesiyle zamanaşımına uğramaktadır. Hükümde düzenlenen bu uzun zamanaşımı süresi, mutlak bir niteliktedir. Haksız fiilin işlendiği tarihten itibaren 10 yıl geçtiği anda, zarar gören söz konusu zararı ve zarar vereni hiç öğrenmemiş olsa bile tazminat talebi zamanaşımına uğramaktadır. Kısa ve uzun zamanaşımı sürelerinden hangisi somut olayda daha önce doluyorsa, o sürenin uygulanması söz konusu olmalıdır. Örneğin zarar görenin zararı ve zarar vereni haksız fiilden tarihinden 9 yıl sonra öğrenmesi durumunda, tazminat talebi her halükarda bir yıl içinde zamanaşımına uğrayacak ve iki yıllık sürenin uygulanması söz konusu olmayacaktır.

TBK m. 72 düzenlemesine göre, on yıllık zamanaşımı süresi haksız fiilin işlendiği tarihten itibaren başlamaktadır. Dolayısıyla esas alınan zararın doğduğu tarih değil, zarar veren fiilin gerçekleştiği tarihtir⁵³⁴. Öğretide, haksız fiilin işlenmesinin üzerinden on yıl

⁵³³ F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 579; A. D. Keskin, s. 354; F. B. Savaş, s. 132; M. Tütüncü, s. 169.

⁵³⁴ F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 580; A. Havutçu, "Haksız Fiil Sorumluluğunda Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı", **DEÜHFD**, 2010, C. 12, Özel Sayı, s. 585; A. D. Keskin, s. 354; S. Narter, "Haksız Fiillerde Zamanaşımı", s. 28; F. B. Savaş, s. 135; S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s.720; M. Tütüncü, s. 170.

geçtikten sonra ortaya çıkan zararlar bakımından, zararın geç oluşması sebebiyle zarar görenin korunmamasının hakkaniyetsiz sonuçlara yol açabileceği ifade edilmiştir⁵³⁵.

Bir görüşe göre, zarar ortaya çıkmadan dava açılmayacağından ötürü, zamanaşımı zararın ortaya çıktığı tarihten itibaren işlemeye başlamalıdır⁵³⁶. Nitekim Yargıtay uygulamasının, bu sorunun yaratabileceği adaletsizliklerin önüne geçilebilmesi adına, söz konusu durumlarda zamanaşımı süresini zararın ortaya çıktığı tarihten itibaren başlayarak hesaplama yönünde olduğu söylenebilir⁵³⁷. Zira Yargıtay, zarar veren fiilin ancak zarar doğduğunda tamamlanacağı, öncesinde bir haksız fiil teşkil etmeyeceği kanaatindedir. Ancak Yargıtay'ın bu görüşü öğretilde eleştirilmiştir⁵³⁸. Zararın tekliği ilkesi ve TBK m. 72'nin açık lafzı karşısında, 10 yıllık zamanaşımının haksız fiilin işlendiği tarihten itibaren başlaması gerekmektedir. Öte yandan zarar veren fiil, devamlı bir nitelik taşıyor ve gelişen bir etki yaratıyorsa, uzun zamanaşımı fiilin sonlandığı tarihte işlemeye başlamalıdır⁵³⁹.

C. Ceza Zamanaşımı Süresi

TBK m. 72'ye göre, tazminat talebine imkan veren olay aynı zamanda ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı süresi öngördüğü bir cezayı gerektiriyorsa, tazminat talebine de bu zamanaşımı uygulanacaktır. Zira tek bir fiilin aynı anda hem

⁵³⁵ A. Akkayan Yıldırım, s. 189; F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 580; S. Narter, "Haksız Fiillerde Zamanaşımı", s. 28; F. B. Savaş, s. 136; S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s. 720.

⁵³⁶ S. Narter, "Haksız Fiillerde Zamanaşımı", s. 29.

⁵³⁷ Yargıtay HGK, E. 2003/4-603, K. 2003/594, T. 22.10.2003; Yargıtay 4. HD. E. 2002/12847, K. 2003/5544, T. 29.04.2003 (A. Havutçu, s. 586.).

⁵³⁸ A. Havutçu, s. 590.

⁵³⁹ F. Erlüle, **Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, s. 581; S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s. 720.

haksız fiil, hem suç oluşturması mümkün olduğu gibi, yalnızca haksız fiil⁵⁴⁰ ya da yalnızca suç⁵⁴¹ teşkil etmesi de mümkündür.

Belirtmek gerekir ki, kanun koyucu ceza zamanaşımının uygulanmasını yalnızca 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen suçlar bakımından öngörmemiştir. Haksız fiilin başka bir özel kanunda düzenlenen suç ile aynı anda oluşması halinde, yine ceza zamanaşımının uygulanması söz konusu olmaktadır. Ceza zamanaşımı, iki yıllık kısa zamanaşımı bakımından uygulanabileceği gibi, on yıllık uzun zamanaşımı için de uygulanabilir⁵⁴². Esas olan, ceza zamanaşımının uygulanacak olan diğer zamanaşımı süresinden daha uzun olmasıdır. Dolayısıyla, ilgili suçun zamanaşımı iki yıl ile on yıl arasında belirlendiği takdirde yalnızca kısa zamanaşımının yerine, on yıldan uzun bir süreyi içermesi halinde ise her iki zamanaşımının da yerine uygulanacaktır⁵⁴³. Ceza zamanaşımının işlemesi bakımından, fail hakkında ceza kovuşturmasının gerçekleşmiş olmasının veya suçun şikayete bağlı bir suç olmasının herhangi bir önemi yoktur⁵⁴⁴.

D. Sözleşmeye Aykırılık Halinde

TBK m. 72 düzenlemesi haksız fiil sorumluluğundan doğan tazminat talepleri için öngörülmüş olmakla birlikte, kişilik hakkı ihlalinin sözleşmeye aykırılık sebebiyle ortaya

⁵⁴⁰ Her haksız fiilin, aynı zamanda ceza kanunlarında düzenlenmiş bir suçun unsurlarını taşıdığından söz edilemez. Zira suç ve cezaların kanuniliği ilkesi gereği, bir fiil hakkında ceza verilebilmesi ve güvenlik tedbiri uygulanabilmesi için, mutlaka bu fiilin ceza kanunlarında açıkça suç olarak belirlenmiş olması gerekmektedir.

⁵⁴¹ Her suçun bir haksız fiil oluşturduğunu da söylemek mümkün değildir. Örneğin, ceza kanunlarında düzenlenmiş olan ruhsatsız silah satın alma, bulundurma ve taşıma suçu veya uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçlarında haksız fiilin zarar unsuru bulunmadığından, bu suçların aynı zamanda bir haksız fiil teşkil ettiği söylenemez.

⁵⁴² K. Bağcı, "Haksız Fiilde Ceza Zamanaşımı Süresi", **TAAD**, 2016, Y. 7, S. 28, s. 300; S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s. 725; M. A. Tutumlu, "6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Ceza (Uzamiş) Zamanaşımının Uygulanma Koşulları", **THD**; 2019, C. 14, S. 149. s. 104.

⁵⁴³ K. Bağcı, s. 300.

⁵⁴⁴ K. Bağcı, s. 292; S. S. Tekinay, G. S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, s. 723; M. A. Tutumlu, s. 103.

çıkması da mümkündür. Öğretide, sözleşmeye aykırılıktan doğan manevi tazminat taleplerine TBK m. 146 düzenlemesinde yer alan genel 10 yıllık zamanaşımının uygulanması gerektiği kabul edilmektedir⁵⁴⁵. Bu anlayışın temelinde, sözleşmeden doğan maddi tazminat taleplerinin zamanaşımı için TBK m. 146'nın uygulanması yer almaktadır. Zira manevi tazminat talepleri için ayrıca iki yıllık kısa zamanaşımının da uygulanması, maddi değerlerin kişilik değerlerine kıyasen daha çok korunması gibi bir sonuca yol açacaktır⁵⁴⁶.

Öte yandan, ağır bedensel zarar ve ölüm halinde yakınların talep ettiği manevi tazminat bakımından, yine TBK m. 72'deki sürelerin uygulanması gerektiği de ileri sürülmektedir⁵⁴⁷. Zira sözleşmenin nisbiliği ilkesi gereğince, bu durumda zarar veren sözleşme ilişkisini tazminat talebinde bulunan yakın ile değil, ağır bedensel zarara uğrayan veya hayatını kaybeden kişi ile arasında kurmaktadır. Dolayısıyla yakınların manevi tazminat talebine olanak veren zarar sözleşmeye aykırılıktan değil, haksız fiilden doğmaktadır.

⁵⁴⁵ W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 7; A. D. Keskin, s. 356; M. A. Kessler, n. 2; E. Kıraç Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 177.

⁵⁴⁶ A. D. Keskin, s. 356.

⁵⁴⁷ W. Fischer, A. Böhme, F. Gähwiler, n. 7; A. Genç Arıdemir, "İsviçre Federal Mahkemesi'nin Yakınların Manevi Tazminat Taleplerine Uygulanacak Zamanaşımı Süresine İlişkin Bir Kararın İncelenmesi ve Türk Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi", **İÜHFİM**, 2008, C. 66, S. 1, s. 266; A. D. Keskin, s. 356; M. A. Kessler, n. 2; E. Kıraç Adır, **Manevi Tazminat Talebi**, s. 177.

SONUÇ

Esas olarak çalışmanın konusu, ağır bedensel zarar ve ölüm halinde yakınların manevi tazminat talebidir. Kanun koyucu, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 56. maddesi ile, bedensel bütünlüğün ihlal edilmesi halinde zarar gören kişiye manevi tazminat talebinde bulunma hakkı tanımıştır. Düzenlemenin ikinci fıkrasında ise, ağır bedensel zarar doğması veya ölüm olayının gerçekleşmesi hallerinde, zarar görenin yakınları lehine de tazminata karar verilebileceğine hükmedilmiştir. Bedensel bütünlüğün ihlali, kişinin fiziksel, ruhsal veya sağlık bütünlüklerinden herhangi birinin veya birkaçının, kişi zarara uğrıtılacak şekilde ve hukuka aykırı olarak ihlalini ifade etmektedir.

Şüphesiz ki, bedensel bütünlük tıpkı kişinin hak ve fiil ehliyeti, sağlığı ve ekonomik bütünlüğü gibi, kişilik değerleri arasında yer almaktadır. Kişilik değerleri ise mutlak ve kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olan kişilik hakkının koruması altındadır. Kanun koyucu, TBK m. 58 düzenlemesi ile kişilik hakkının ihlal edilmesinden zarar gören kişinin manevi tazminat talep edebileceğini hüküm altına almıştır. TBK m. 56 düzenlemesi, kişilik hakkının ihlalinden doğan manevi tazminat talebinin yer aldığı TBK m. 58 karşısında özel hüküm niteliğinde olduğundan, bedensel bütünlüğün ihlali gerçekleştiğinde öncelikli olarak uygulanmalıdır.

Gerçek kişiler açısından tazminat talebi bu şekilde gerçekleşmekle beraber, tüzel kişilerin de kişilik hakkı bulunmaktadır. Tüzel kişilerin de kişilik haklarının ihlali sonucunda manevi zarara uğramaları mümkün olsa da, nitelikleri gereği ihlale konu olabilecek bir bedensel bütünlüğe sahip değildirler. Dolayısıyla TBK m. 56, yalnızca gerçek kişiler açısından uygulama alanı bulmaktadır.

TBK m. 56/II düzenlemesinde yer alan zarar görenin yakınlarının manevi tazminat talebi ise, ancak bedensel bütünlüğün ihlalinin daha da özel bir görünüm biçiminde ortaya çıkmaktadır. Zira kanun koyucu, yakınların manevi tazminat talep edebilmeleri için yalnızca bedensel bütünlüğün ihlalini yeterli görmemiş, ayrıca ağır bedensel zararın doğmasını veya ölüm olayının gerçekleşmesini de bir koşul olarak aramıştır. Kanaatimizce bu durumun sebebi, yakınların bu halde uğradığı zararın bir yansıma zarar olmasıdır. Nitekim yansıma zarar, gerçekleşen zarar verici olay sebebiyle ilk zarar gören kişi haricinde kalan üçüncü kişilerin uğradığı zararı ifade etmektedir. Yakınların manevi tazminat talebine olanak veren zarar ise, bu tanımın gereklerini karşılamaktadır. Bizim de katıldığımız görüşe göre kanun koyucu, TBK m. 56/II hükmü ile, yalnızca ağır bedensel zarar ve ölüm halleriyle sınırlı kalmak üzere, istisnai olarak yansıma yoluyla uğranılan manevi zararın tazminine olanak vermek istemiştir.

Ağır bedensel zarar ve ölüm halinde yakınların manevi tazminat talebinin koşullarının iki başlıkta incelenmesi mümkündür. Zira esasen haksız fiilden doğan borç ilişkileri için düzenlenmiş olan bu talebin kabulü için, TBK m. 56/II düzenlemesinde yer alan iki özel koşulun yanı sıra, tazminat talebinin genel koşullarının da varlığı aranmalıdır. Yakınların manevi tazminat talebi, yalnızca hukukumuzdaki genel kural olan kusur sorumluluğunda değil, kusursuz sorumluluk halleri ve sözleşmeye aykırılıkta da gündeme gelebilmektedir. Zira TBK m. 114/II hükmüne göre haksız fiil sorumluluğuna ilişkin düzenlemeler, kıyas yoluyla sözleşmeye aykırılığa da uygulanmaktadır.

Yakınların manevi tazminat talebinin özel koşulları, talepte bulunan kişinin yakın sıfatına sahip olması ile ağır bedensel zarar veya ölüm olayının gerçekleşmiş olması şeklinde ifade edilmektedir. Yakın sıfatının belirlenmesi için ileri sürülen farklı ölçütler olsa da, esasen bu hukuki durumun tespiti hakimin takdirindedir. Zira kanun koyucunun

her somut olayı ve sosyal ilişkiyi göz önünde bulundurarak genel bir düzenlemede bulunması mümkün değildir. Yakınlık ilişkisinin tespitinde, iki kişi arasındaki gerçek ve eylemli bağlılığın varlığı aranmalıdır. Bunun haricinde kişilerin birbirine mirasçı olmasına veya aralarında kan bağı olmasına gerek bulunmamaktadır.

Yargıtay, zarar gören kişinin bazı akrabalarını onun “çok yakını” olarak kabul etmektedir. Yüksek Mahkemenin kabulüne göre, aksi ispatlanmadığı sürece, ağır bedensel zararın doğduğu hallerde bu “çok yakın” kişilerin ruhsal bütünlükleri bozulmakta, tazminat talebinde bulunan kişinin ayrıca yakınlığını veya zarara uğradığını ispatlamasına gerek kalmamaktadır. Yargıtay, bu kişileri kararlarında çoğunlukla zarar görenin eşi, çocukları, annesi ve babası olarak belirlemektedir. Zarar görenin kardeşinin bu kişiler arasında sayıldığı kararlar verildiği gibi, dışarıda bırakıldığı kararlar da mevcuttur. Kanaatimizce zarar görenin kardeşinin yanı sıra, nişanlısı da çok yakınları arasında kabul edilmelidir. Zira hayatın olağan akışında, birbirine evlenme vaadinde bulunan iki kişinin arasında gerçek ve eylemli bir bağlılığın bulunmadığından söz edilemez. Ağır bedensel zarar görenin çok yakınları arasında yer almayan kişilerin de manevi tazminat talebinde bulunmaları mümkündür, ancak bunun için yakınlıklarını ayrıca ispatlamaları gerekmektedir. Ölüm halinde de aynı durum geçerli olmakla beraber, kanaatimizce yakınlık sıfatının tespiti, olayın yaratacağı etkinin ağırlığı da göz önünde bulundurulurken yapılmalıdır.

Yakınların manevi tazminat talebinde bulunabilmeleri için yerine gelmesi gereken diğer özel koşul ise, ilk zarar görenin ağır bedensel zarara uğraması veya hayatını kaybetmesidir. Kanun koyucu ağır bedensel zarar için de bir tanımda bulunmamış, bu kavramın sınırlarının çizilmesini öğretti ve uygulamaya bırakmıştır. Meydana gelen zararın ağırlığının belirlenmesinde özellikle zararın kalıcılığı, kişide sebep olduğu

fonksiyonel kayıp, tedavi süresi ve kişinin hayati tehlike geçirip geçirmemesi gibi hususlar göz önünde bulundurulmaktadır. Öğretide yer alan ve bizim de katıldığımız bir görüşe göre, yargı kararlarında dikkate alınan bir ölçüt olmakla beraber, meslekte kazanma gücü kaybı oranı bu tespite esas teşkil etmemelidir. Zira bu konuda kesin bir sınırın bulunmaması ve somut olayın diğer özelliklerinin ihmal edilebilecek olması, uygulamada hakkaniyetsiz sonuçlara yol açabilmektedir.

Manevi tazminat talebinin genel özellikleri ve belirlenmesi hususlarında, manevi tazminatın amacına ilişkin hangi görüşün benimsendiğine bağlı olarak öğretilerde fikir ayrılıkları bulunmaktadır. Bu çalışmada, manevi tazminatın amacının zarar görenin uğradığı manevi zararın telafisi olduğunu ileri süren telafi görüşü benimsenmiştir. Zira her ne kadar kişi varlığında meydana gelen eksilmenin nakden tam olarak karşılanması imkansız olsa da, mümkün olduğu kadarıyla telafi edilmesi gerekmektedir.

Manevi tazminat talebinin devri, haczi, takası ve mirasçılara intikali hususunda da öğretilerde bir görüş birliği söz konusu değildir. Bizim de katıldığımız görüşe göre, manevi tazminat talebi kişiye sıkı sıkıya bağlı olmayan bir haktır. Dolayısıyla devri, haczi, takası ve mirasçılara intikali mümkün olmalıdır. Öte yandan, 2004 sayılı İcra İflas Kanunu'nun 82. maddesinin açık hükmü karşısında, bedensel bütünlüğün ihlali sebebiyle hükmedilen tazminatlar haczedilemeyecektir.

Manevi tazminatın belirlenmesinde öğretilerde genel olarak iki farklı yöntem benimsenmektedir. Geleneksel (klasik) yönteme göre tazminatın belirlenmesi tamamen hakimin takdirine bırakılmaktadır. Hakim, tazminat miktarını belirlerken somut olayın özelliklerini göz önünde bulundurmalıdır. Bizim de çalışmada benimsediğimiz iki aşamalı yönteme göre, ilk olarak objektif ölçütlerden yararlanarak manevi zarar belirlenmektedir. TBK m. 51 ve 52'de yer alan hususlar ise ancak ikinci aşamada, manevi

tazminat miktarı takdir edilirken değerlendirilmektedir. Tazminatın bir zenginleşme aracı olmaması ilkesi dolayısıyla, tazminat miktarının zararı aşması mümkün değildir. Bu sebeple ikinci aşamada, yalnızca ilk aşamanın sonunda tespit edilen değerden indirim yapılması söz konusudur.

Kanun koyucu, maddi ve manevi tazminat talepleri için ayrı süreler tahsis etmemiştir. Manevi tazminat talebi zarar gören kişinin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrenmesinden itibaren iki yıl, her halükarda haksız fiilin işlendiği tarihten itibaren on yıl içinde zamanaşımına uğramaktadır. Öte yandan, tazminat talebinin ceza kanunlarında daha uzun zamanaşımı belirlenmiş bir cezayı gerektiren bir fiilden doğması söz konusuysa, ceza kanunlarında yer alan bu zamanaşımı uygulanmalıdır. Sözleşmeye aykırılıktan kaynaklanan manevi tazminat taleplerine ise TBK m. 146 düzenlemesinde belirlenen genel 10 yıllık zamanaşımı uygulanmalıdır. Ancak öğretideki bir kanaate göre, eğer sözleşmeye aykırılık sebebiyle ağır bedensel zarar doğmuşsa veya ölüm olayı gerçekleşmişse, yakınların manevi tazminat talebine yine de iki ve on yıllık süreler uygulanmalıdır.

KAYNAKÇA

Abik, Y., “Nişanlanma ve Nişanlılık”, **AÜHFD**, 2005, C. 54, S. 2, s. 65-152. (Nişanlılık)

Abik, Y., “Normun Koruma Amacı Teorisi”, **AÜHFD**, 2010, C. 59, S. 3, s. 345-448.
(Normun Koruma Amacı)

Açıkgöz, A., “Şok Zarara Uğrayan Kişi Tazminat İsteminde Bulunabilir Mi?” **İstanbul Hukuk Mecmuası**, 2022, C. 80, S. 4, s. 1267-1297.

Ahmad, T., Jamil, H., Dasgupta, P., “Nervous Shock, Development & Dilemma: A Comparative Study of UK, USA and Canada”, **SSRN Electronic Journal**, 2009, s. 1-42.

Akartepe, A., “Türk Borçlar Kanunu’nun Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkileri Alanında Getirdiği Yenilikler ve Değişiklikler” **EÜHFD**, 2012, C. 16, S. 1-2, s. 159-190.

Akın, L. “Manevi Tazminat Taleplerinde Ağır Bedensel Zarar Koşulu”, **Çimento İşveren Dergisi**, 2014, C. 28, S. 5, s. 34-38.

Akıntürk, T., Ateş, D., **Aile Hukuku**, İstanbul, 2024.

Akil, C., “Belirsiz Alacak Davasına (HMK m. 107) İlişkin Bazı Meseleler”, **Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi**, 2019, C. 6, S. 2, s. 55-83.

Akipek, J., Akıntürk, T., Ateş, D., **Kişiler Hukuku**, İstanbul, 2024.

Akkayan Yıldırım, A., “Geç Ortaya Çıkan Bedensel Zararların Tazmini Taleplerinde Uygulanacak Zamanaşımının Yeni Eğilimler Çerçevesinde Değerlendirilmesi”. **İÜHFM**, C. 74, S. 1, s. 185-219.

Akyalçın, İ. E., **Suç Üstlenme Suçu**, İstanbul, 2024.

Altun, Z., **Plastik Cerrahin Hukuki Sorumluluğunun Sözleşmesel Bağlamda İncelenmesi**, İstanbul, 2019.

Antalya, O. G., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt:II**, Ankara, 2019. (Genel Hükümler)

Antalya, O. G., **Manevi Zararın Belirlenmesi ve Manevi Tazminatın Hesaplanması**, İstanbul, 2017. (Manevi Zararın Belirlenmesi)

Antalya, O. G., “Manevi Zararın Belirlenmesi ve Manevi Tazminatın Hesaplanması – Türk Hukukuna Manevi Zararın İki Aşamalı Olarak Belirlenmesine İlişkin Bir Model Önerisi”, **BUHFD**, 2016, C. 11, S. 145-146, s. 35-47. (İki Aşamalı Model)

Antalya, O. G., Topuz, M., **Medeni Hukuk (Giriş - Temel Kavramlar - Başlangıç Hükümleri) Cilt: I**, Ankara, 2024.

Arat, A., “6098 sayılı Borçlar Kanunu M. 58’e Göre Manevi Tazminatın Belirlenmesine, 818 sayılı Borçlar Kanunu M. 49/II’nin Kaldırılmasının Etkisi “, **EÜHFD**, 2013, C. 17, S. 3-4, s. 185-206.

Arğıllı, İ., “İnternet Yoluyla Kişilik Hakkı İhlalinde Manevi Tazminat”, **İstanbul Barosu Dergisi**, 2014, C. 88, S. 5, s. 28-40.

Arıkan, Ş., **Türk Borçlar Kanunu’na Göre Bedensel Zararlarda Manevi Tazminat**, Ankara, 2023.

Arslan Ertürk, A., “İş Hukuku Boyutuyla Türkiye’de Psikolojik Taciz (Mobbing) ve Dünyadan Örnekler”, **MÜHFHAD**, 2014, C. 20, S. 1, s. 285-340.

Artuk, M. E., Yılmaz, E., “Basit Tıbbi Müdahalelik (BTM’lik) Yaralamalar ve Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suç Hükümlerinin Tatbiki Meselesi”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2022, C. 26, S. 1, s. 263-310.

Atlan, H., “Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminatın Belirlenmesi”, **AÜHFD**, 2016, C. 65, S. 4, s. 2659-2683. (Manevi Tazminatın Belirlenmesi)

Atlan, H., **Manevi Zararı Tazmin Yolları**, İstanbul, 2015. (Tazmin Yolları)

Ayan, M., **Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)**, Ankara, 2016.

Ayan, M., Ayan, N., **Kişiler Hukuku**, Ankara, 2016.

Ayan Durhan, E., “Ağır Bedensel Zararlarda Yakınların Manevi Tazminat Talep Edip Edemeyeceği Sorununa İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi”, **Karar İncelemeleri Dergisi**, 2022, C. 1, S. 1-2, s. 383-400.

Ayrancı, H., “Yargıtay Uygulaması Işığında Manevi Tazminat Miktarının Belirlenmesinde Tarafların Sıfatı, İşgal Ettikleri Makam, Diğer Sosyal ve Ekonomik Durumlar “, **E-akademi Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi**, 2006, S. 50, s. 1-21.

Bağcı, K., “Haksız Fiilde Ceza Zamanaşımı Süresi”, **TAAD**, 2016, Y. 7, S. 28, s. 287-312.

Basım, A., “Kısmi Dava, Belirsiz Alacak Davası ve Manevi Tazminat Taleplerinin Bu Davalara Konu Olup Olamayacağı Sorunu”, **AÜHFD**, 2016, C. 65, S. 4, s. 2685-2723.

Baş, B., “Haksız Fiil Sorumluluğunda Kusur Unsuru”, **İstanbul Barosu Dergisi**, 2018, C. 92, S. 4, s. 224-235.

Başalp Yıldırım, N., “ Haksız Fiil Sorumluluğunun Hukuka Aykırılık Unsuruna İlişkin İleri Sürülen Yeni Teoriler Hakkında Bazı Düşünceler ve Eleştiriler”, **BUHFD**, 2019, C. 14, S. 177-178, s. 1017-1061.

Baçoğlu, B., “Sözleşme Dışı Kusursuz Sorumluluk Hukuku ve Özellikle Tehlike Sorumluluğuna İlişkin Değerlendirmeler”, **İNÜHFD**, 2015, C. 6, S. 2, s. 29-56.

Baycık, G., “Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Haklarında Yeni Düzenlemeler”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2013, S. 3, s. 103-170.

Baygın, C., Nar, A., **Medeni Hukuk Dersleri-I (Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku)**, Ankara, 2025.

Baysal, B., **Haksız Fiil Hukuku**, İstanbul, 2019.

Bozbel, S., Palaz, S., “İşyerinde Psikolojik Taciz (Mobbing) ve Hukuki Sonuçları”, **TİSK Akademi**, 2007, C. 2, S. 3, s. 66-81.

Brehm, R., **Die Entstehung durch unerlaubte Handlungen, Art. 41–61 OR Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen, in: Berner Kommentar**, Bern, 2021.

Canbolat, F., Gönül Koşar, G., “Basın Yoluyla Kişilik Hakkının İhlalinin Tespitinde Kullanılan Yargıtay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ölçütlerinin Değerlendirilmesi”, **TBB Dergisi**, 2020, C. 33, S. 151, s. 259-302.

Çakırca, S. İ., “6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Ağır Bedensel Zararlarda Yakınların Manevi Tazminat Talebi”, **Yaşar Üniversitesi E-Dergisi**, 2013, C. 8, S. Özel, s. 785-807.

Çaldağ, C., **Nişanın Sona Ermesinin Hüküm ve Sonuçları**, İstanbul, 2021.

Çelebi, F., “Haksız Fiil Sorumluluğu (UNSURLAR, TAZMİNAT, HUKUKA AYKIRILIĞI KALDIRAN HALLER, ZAMANAŞIMI, YARGILAMA)”, **Prof. Dr. İsmet Sungurbey’e Armağan - Borçlar Hukuku Genel Hükümler Konferansları II, Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkileri**, İstanbul, 2012, s. 13-27.

Çenberci, M., “Hukuk Davalarında Kesin Hüküm”, **Adalet Dergisi**, 1964, C. 55, S. 9, s. 1132-1177.

Çetin, P., “Manevi Tazminat Davasının Hukuki Niteliği ve Özellikle Tazminat Miktarının Belirlenmesi”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara 2007.

Çetiner, S., “Hukukumuzda Aile Kavramı”, **THD**, 2010, C. 5, S. 41, s. 61-69. (Aile Kavramı)

Çetiner, S., “Velayet Müessesinin Tarihi Gelişimi ve Hukuki Niteliği” **DEÜHFD Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’a Armağan**, 2017, C. 19, Özel Sayı, s. 25-46. (Velayet)

Darende, M. İ., “Belirsiz Alacak Davası-Kısmi Dava İlişkisi”, **Leges Hukuk Dergisi**, 2012, S. 25, s. 11-26.

Daver, H., **Zararın ve Tazminatın Belirlenmesine İlişkin Haksız Fiil Hükümlerinin Borca Aykırılıkta Kıyasen Uygulanması**, İstanbul, 2023.

Demir, K., “Manevi Tazminatın Belirlenmesine Genel Bir Bakış”, **Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2020, C. 8, S. 1-2, s. 67-88.

Demirkalp, A., “Roma Hukukunda Iniuria ve Türk Hukuku’nda Kişilik Haklarının Korunması”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, 2021.

Deutsch, E., (Çev. Ertaş, Ş.), “Sorumluluk Hukukunun Temel İlkeleri”, **DEÜHFD**, 1981, C. 2, S. 2, s. 245-259.

Doğru, U., “Bedensel Bütünlüğün İhlali Halinde Maddi Zarar ve Tazmini”, **Medeni Hukuk Dergisi**, 2024, C. 1, S. 2, s. 291-317.

Doğu, H. M., “Hitap Bir Kişilik Hakkı Mıdır?”, **İstanbul Hukuk Mecmuası**, 2023, C. 81, S. 1, s. 1-20.

Dural, M., Öğüz, T., **Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku**, İstanbul, 2025.

Dural, M., Öğüz, T., Gümüş, M. A., **Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku**, İstanbul, 2025.

Edis, S., **Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri**, Ankara, 1989.

Efeoğlu, M. S., Karaman, A., “Çalışma Yaşamında Mobbing: Kavramsal Bir Bakış”, **PÜİAD**, 2023, C. 10, S. 1 (Prof. Dr. Feyzullah EROĞLU Armağan Sayısı), s. 365-380.

Engin, B. İ., Atamer, Y. M., **Serozan Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku**, İstanbul, 2022.

Erdoğan, G., “Mobbing (İşyerinde Psikolojik Taciz)”, **TBB Dergisi**, 2009, C. 0, S. 83, s. 318-352.

Erdoğan, İ., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, 2019. (Genel Hükümler)

Erdoğan, İ., “Haksız Fiilde Kusurlu Sorumluluk ve Özellikle Kusur Unsuru”, **SÜHFD**, 1990, C. 3, S. 1, s. 109-134. (Haksız Fiil)

Eren, F., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, 2025. (Genel Hükümler)

Eren, F., “Türk Borçlar Hukukunda Kişiyeye İlişkin Zarar (Ölüm ve Bedensel Zarar)”, **Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Uluslararası Kongre Kitabı Cilt-I**, Ankara, 2016, s. 57-76. (Ölüm ve Bedensel Zarar)

Erlüle, F., "6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda Beden Bütünlüğünün İhlalinden Doğan Manevi Tazminat Talebi", **MÜHAD Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3-4 Haziran 2011) Sempozyum No: III, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan**, İstanbul, 2012, s. 129-150. (Sempozyum)

Erlüle, F., “6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun Yürürlüğe Girmesinin Ardından Yargıtay’ın Bedensel Zararlarda Yakınların Manevi Tazminat Talebine İlişkin Uygulaması”, **MÜHFHAD (Cevdet Yavuz’a Armağan)**, 2016, C. 22, S. 3, s. 1087-1117. (Yargıtay’ın Bedensel Zararlarda Uygulaması)

Erlüle, F., “Manevi Tazminatta Kusurun ve Zararın İşlevi”, **İKÜHFD**, 2016, C. 15, S. 2, s. 647-688. (Kusurun ve Zararın İşlevi)

Erlüle, F., **Türk Borçlar Kanunu’na Göre Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat**, İstanbul, 2021. (Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat)

Eroğlu, İ., Küpeli, A., “Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı ve Engel Oranı Değerlendirmesinde Kullanılan Yönetmeliklerin Karşılaştırılması”, **Adli Tıp Bülteni**, 2020, C. 25, S. 3, s. 182-190.

Ertaş, Ş., “Manevi Tazminatın Hukukî Niteliği ve Miktarının Tespiti”, **Prof. Dr. İlhan E. Postacıoğlu’na Armağan**, İstanbul, 1990, s. 65-111.

Ertekin, O., “Duygusal ve Hukuki Bakımdan Nişanlanma”, **Kırıkkale Medeni Hukuk Dergisi**, 2024, C. 1, S. 1, s. 27-68.

Fischer, W., Böhme, A., Gähwiler, F., **Art. 47 OR, in: Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht, OFK - Orell Füssli Kommentar**, Zürich, 2023.

Franko, N., **Şeref ve Haysiyete Tecavülden Doğan Manevi Zararın Tazmini**, Ankara, 1973.

Gauch, P., “Grundbegriffe des ausservertraglichen Haftpflichtrechts”, **in: recht**, 1996, s.225-239.

Genç Arıdemir, A., “İsviçre Federal Mahkemesi’nin Yakınların Manevi Tazminat Taleplerine Uygulanacak Zamanaşımı Süresine İlişkin Bir Kararın İncelenmesi ve Türk Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi “, **İÜHFİM**, 2008, C. 66, S. 1, s. 255-274.
(Manevi Tazminat Taleplerine Uygulanacak Zamanaşımı)

Genç Arıdemir, A., “Manevi Tazminatın Takas Edilip Edilemeyeceği Sorunu”, **İÜHFİM**, 2009, C. 67, S. 1-2, s. 81-96. (Manevi Tazminatın Takası)

Genç Arıdemir, A., **Sözleşmeye Aykırılıktan Doğan Manevi Tazminat**, İstanbul, 2008.
(Sözleşmeye Aykırılıktan Doğan Manevi Tazminat)

Genç Arıdemir, A., “Türk Borçlar Kanunu’nun Manevi Tazminat İle İlgili Hükümlerinin (TBK md. 56 ve 58) Değerlendirilmesi”. **Prof. Dr. Hasan Erman’a Armağan**, İstanbul, 2015, s. 45-59. (Manevi Tazminat İle İlgili Hükümlerin Değerlendirilmesi)

Gökcan, H. T., **Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları**, Ankara, 2024.

Gönenç, F. İ., “Haksız Fiil Sorumluluğunun Tarihsel Gelişimi”, **MÜHFHAD**, 2008, C. 14, S. 4, s. 13-28.

Gönül Koşar, G., “Haksız Fiil Hukukunun Amacı”, **AÜHFD**, 2020, C. 69, S. 3, s. 1437-1473. (Haksız Fiil Hukukunun Amacı)

Gönül Koşar, G., **Haksız Fiil Sorumluluğunda Kusur ve Etkisi**, İstanbul, 2020. (Kusur)

Gurzeler, B., “Beitrag zur Bemessung der Genugtuung, unter besonderer Berücksichtigung potentiell traumatisierender Ereignisse”, **Inauguraldissertation**, Zürich, 2005.

Güleç Uçakhan, S., **Maddi Tazminat Esasları ve Hesaplanması**, Ankara, 2017.

Gündüz, Ş. D., **Olumlu Zarar**, İstanbul, 2020.

Güneş, V., “İşçi Yakınlarının İş Kazası Nedeniyle Manevi Tazminat Taleplerinde “Ağır Bedensel Zarar” Ön Koşulu Üzerine Tespitler”, **BUHFD**, 2024, C. 19, S. 218, s. 173-198.

Güntülü Alkan, A., “Haksız Fiil Sorumluluğunda Zamanaşımı”, **BUHFD**, 2016, C. 11, S. 147-148, s. 119-140.

Gürbüz, E. R., **Organ ve Doku Naklinde “Rıza”**, İstanbul, 2021.

Gürbüz, M., **Beden Tamlığının İhlali (Sakatlık) ve Ölüm Hallerinden Doğan Maddi Zararın Hesaplanması ve Tazminatın Tayini**, Ankara, 2001.

Gürsoy, K. T., “Manevi Zarar ve Tazmini”, **AÜHFD**, 1973, C. 30, S. 1, s. 7-56.

Hatemi, H., **Kişiler Hukuku**, İstanbul, 2021.

Havutçu, A., "Haksız Fiil Sorumluluğunda Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı", **DEÜHFD**, 2010, C. 12, Özel Sayı, s. 579-605.

Helvacı, S., **Gerçek Kişiler**, İstanbul, 2023.

"Hoge Raad, Judgment of 22 February 2002 - On Compensation for Psychiatric Injury and Emotional Distress Suffered by Close Relatives", **European Review of Private Law**, 2003, C. 11, S. 3, s. 412-476.

İkizler, M., Tüzüner, Ö., Şahin Caner, A., Demirboğa, D. A., Karacan Çetin, H., Şen Doğramacı, H., Ergün, Ö., Özyakışır, Ö., Aktaş Avcı, P., Gayretli Aydın, S., Yünlü, S., Çağırğan Tuncer, S., Akkurt, S. S., Özcan, Z., **Medeni Hukuk-I Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku**, Ankara, 2022.

İnal, H. T., "Nişanlılığın Hukuki Niteliği", **THD**, 2016, C. 11, S. 118, s. 119-142.

İnceoğlu, M. M., "Yargıtay Kararları Işığında Sözleşmeye Aykırılıktan Doğan Manevi Tazminat Talepleri", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, 2008, C. 24, S. 4, s. 77-121.

Kahraman, Z., "Medeni Hukuk Bakımından Tıbbi Müdahaleye Hastanın Rızası", **İNÜHFD**, 2016, C. 7, S. 1, s. 479-510.

Kaplan, İ., "Kişilik Haklarının Kitle Haberleşme Araçları (Basın, Radyo ve Televizyon) Karşısında Korunması", **Adalet Dergisi**, 1979, C. 70, S. 3-4, s. 200-230.

Kara, D., "Manevi Tazminat Alacağı'nın Üçüncü Kişiyeye Devri ve Miras Yoluyla İntikali", **Prof. Dr. Feyzi Necmeddin Feyzioğlu'nun Anısına Armağan**, İstanbul, 2020, s. 355-396.

Kara, E., **Aile Hukukunda Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar**, Ankara, 2025.

Karakaş, F. T., “Karine Kavramı, Kanuni Karineler ve Varsayımlar”, **AÜHFD**, 2013, C. 62, S. 3, s. 729-759.

Kayıhan, Ş., Ünlütepe, M., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, 2018.

Kazmaz Tepe, B., “Beden Bütünlüğünün İhlalinden Doğan Tazminat Davalarının Dava Türleri Bakımından İncelenmesi”, **DEÜHFD**, 2020, C. 22, S. 2, s. 1123-1153.

Kelly, A., “Cell Structure in the Context of Tissue and Organ Function”, **Journal of Cell Biology and Metabolism**, 2023, C. 5, S. 5, s. 1-2.

Keskin, A. D., **Objektif Manevi Zarar Teorisi Açısından Manevi Tazminat**, Ankara, 2016.

Keskin, A. D., Erdoğan, İ., **Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri - Kişiler Hukuku)**, Ankara, 2025.

Kessler, M. A., **Art. 47 OR, in: Basler Kommentar Obligationenrecht I Ed: Widmer Lüchinger, C., Oser, D.**, Basel, 2020.

Kılıç, F., Kılıç, Ü., “Türk Hukukunda Ailenin Korunması”, **Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2023, C. 19, S. 2, s. 482-491.

Kılıçoğlu, A. M., **Medeni Hukuk**, Ankara, 2024. (Medeni Hukuk)

Kılıçoğlu, A. M., “Manevi Tazminatın Hukuksal Niteliği”, **Ankara Barosu Dergisi**, 1984, S. 1, s. 15-21. (Hukuksal Nitelik)

Kılıçoğlu, A. M., “Manevi Tazminatın Mirasçılara İntikali Sorunu”, **BATİDER**, 1988, C. 14, S. 4, s. 39-44. (Manevi Tazminatın Mirasçılara İntikali)

Kılıçoğlu, A. M., Kılıçoğlu Yılmaz, K., **Kişilik Hakkı ve Korunması**, Ankara, 2023.

Kılıçoğlu, M. “Cismani Zarar ve Ölüm Halinde Manevi Zarar ve Manevi Tazminat”, **KAMU-İŞ Dergi & Yayınları**, 2004, C. 7, S. 3, s. 1-30. (Cismani Zarar)

Kılıçoğlu, M. “İş Hukukunda Bedensel Zararlar ve Ölüm Hallerinde Manevi Tazminatın Belirlenmesine İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerisi”, **BÜHFD**, 2020, C. 6, S. 2, s. 231-263. (Manevi Tazminatın Belirlenmesi)

Kılıçoğlu Yılmaz, K., “Kişilik Hakkının İhlalinde Manevi Tazminat”, **Terazi Hukuk Dergisi**, 2016, C. 11, S. 115, s. 39-55.

Kıraç, E., “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Ağır Bedensel Zarar Halinde Yakınların Uğradığı Manevi Zararın Hukuki Niteliğinin Belirlenmesi” **İzmir Barosu Dergisi**, 2017, C. 82, S. 2, s. 11-48. (Hukuki Nitelik)

Kıraç Adır, E., **6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Ağır Bedensel Zarar Görenin Yakınlarının Manevi Tazminat Talebi**, Ankara, 2018. (Manevi Tazminat Talebi)

Kırca, Ç., “Manevi Tazminatın Fonksiyonu ve Niteliği”, **Yargıtay Dergisi**, 1999, C. 25, S. 3, s. 242-265.

Kibar, A. F., “Sözleşmeden Doğan Yükümlülüklerin İhlali ve Sonuçları”, **Yalova Sosyal Bilimler Dergisi**, 2024, C. 14, S. 2, s. 216-238.

Koçyiğit, P., “Türk Hukukunda Yansıma Zarar ve Yansıma Zararın Tazmin Edilebilirliği”, **Sorumluluk Hukuku (Seminerler) 2016**, İstanbul, 2016, s. 253-286.

Korkmaz, F., “Haksız Fiilde Hukuka Aykırılık Teorileri ve Bunların Sorumluluğa Etkisi”, **MÜHFHAD**, 2024, C. 30, S. 2, s. 968-993.

Köysüren Genç, S., “Manevi Tazminat Davalarının Genel Esasları ile İş Kazası veya Meslek Hastalığı Hallerinde Uygulama Şekli”, **Terazi Hukuk Dergisi**, 2014, C. 9, S. 91, s. 71-81.

Kulaç, C., “Manevi Tazminat ve Cezalandırma Fonksiyonu”, **AkdHFD**, 2023, C. 13, S. 1, s. 657-675.

Kurt, M. G., “Tıbbi Müdahalelerde Aydınlatılmış Onam”, **TBB Dergisi**, 2020, S. 146, s. 187-218.

Kurtulan, G., “Haksız Fiilde Hukuka Aykırılık Unsuru”, **MÜHFHAD**, 2017, C. 23, S. 1, s. 465-504.

Landolt, H., **Die Entstehung durch unerlaubte Handlungen, Zweite Lieferung, Art. 45-49 OR Kommentar zum schweizerischen Zivilrecht, Obligationenrecht, Kommentar zur 1. und 2. Abteilung (Art. 1-529 OR), in: Zürcher Kommentar Band/Nr. V/1c/2, Zürich, 2007. (Obligationenrecht)**

Landolt, H., “Ersatzpflicht für «Schockschäden»”, **Sonderdruck aus Innovatives Recht Festschrift für Ivo Schwander, Zürich, 2011, s. 359-382. (Schockschäden)**

Narter, S., “Haksız Fiillerde Zamanaşımı ve Bedensel Zararlarda Zamanaşımının Başlangıcı Sorunu”, **THD**, 2015, C. 10, S. 109, s. 21-35. (Haksız Fiillerde Zamanaşımı)

Narter, S., **Kusursuz Sorumluluk, Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Hukuku**, Ankara, 2024. (Tazminat Hukuku)

Narter, S., **Uygulamada Manevi Tazminat**, Ankara, 2022. (Manevi Tazminat)

Nomer, H. N., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, 2024. (Genel Hükümler)

Nomer, H. N., “Farazi İlliyet Problemi”, **İÜHF**, 1996, C. 55, S. 1-2, s. 413-420. (Farazi İlliyet)

Nomer, H. N., **Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddi Tazminatın Belirlenmesi**, İstanbul, 1996. (Maddi Tazminatın Belirlenmesi)

Oğuzman, M. K., Barlas, N., **Medeni Hukuk (Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar)**, İstanbul, 2025.

Oğuzman, M. K., Öz, M. T., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, 2024.

Oktay Özdemir, S., “Ölüm Anının Belirlenmesi ve Beyin Ölümü ile Ölüm Anı Arasındaki Sürece İlişkin Hukuki Durum”, **Prof. Dr. Necla Giritlioğlu’na Armağan**, İstanbul, 2020, s. 443-461.

Oral, T., “Hekimin Aydınlatma ve Hastanın Rızasını Alma Yükümü”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2011, S. 2, s. 185-209. (Hekimin Aydınlatma Yükümü)

Oral, T., **Tüzel Kişilerin Manevi Zararının Tazmini**, İstanbul, 2018. (Tüzel Kişilerin Manevi Zararı)

Özcan Büyüktanır, B. G., “Ceninin Bedensel Bütünlüğünün İhlali Halinde Maddi Zararının Tazmini”, **İNÜHFD**, 2018, C. 9, S. 1, s. 275-302. (Ceninin Bedensel Bütünlüğünün İhlali)

Özcan Büyüktanır, B. G., “Bedensel Bütünlüğün İhlali Nedeniyle Ortaya Çıkan Maddi ve Manevi Zararların İngiliz Hukukuna Göre Tazmini”, **AÜHFD**, 2017, C. 66, S. 1, s. 49-72. (Maddi ve Manevi Zararların İngiliz Hukukuna Göre Tazmini)

Özcan Büyüktanır, B. G., “The Compensation of Pecuniary and Non-Pecuniary Damage Under Turkish Law That Result Due to Violation of Bodily Integrity”, **Hacettepe HFD**, 2024, C. 14, S. 1, s. 26-49. (Violation of Bodily Integrity)

Özcan Büyüktanır, B. G., “Tüketicinin ve Üçüncü Kişilerin Ayıplı Satılanın Kullanılması Nedeniyle Ortaya Çıkan Bedensel Bütünlük İhlali Halinde Manevi Zararlarının Tazmini”, **AÜHFD**, 2018, C. 67, S. 3, s. 495-534. (Tüketicinin ve Üçüncü Kişilerin Bedensel Bütünlük İhlali)

Özcengiz, D., “Beyin Ölümünün Hukuki Boyutu”, **Türk Yoğun Bakım Dergisi**, 2023, C. 21, S. 1., s. 37-39.

Özel, Ç., “Medeni Hukuk Açısından Ölüm Anının Belirlenmesi ve Ceset Üzerindeki Hakka İlişkin Bazı Düşünceler”, **AÜHFD**, 2002, C. 51, S. 1, s. 43-77. (Ölüm Anının Belirlenmesi)

Özel, Ç., “Sözleşme Dışı Sorumlulukta Yansıma Zarar ve Giderimine İlişkin Bazı Düşünceler”, **AÜHFD**, 2001, C. 50, S. 4., s. 81-106. (Yansıma Zarar)

Öztañ, B., **Kişiler Hukuku**, Ankara, 2021. (Kişiler Hukuku)

Öztañ, B., **Medeni Hukuk’un Temel Kavramları**, Ankara, 2017. (Temel Kavramlar)

Pekcanitez, H., “Manevi Tazminat Alacakları Belirsiz Alacak Davası Olarak Açılabilir Mi?”, Makaleler – Cilt II, İstanbul, 2023, s. 757-778.

Reisoğlu, S., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, 2010.

Savaş, F. B., “Haksız Fiil Tazminatının Tabi Olduğu Zamanaşımı Süresinin İşlemeye Başlama Anı”, TBB Dergisi, 2008, S. 74, s. 121-148.

Saymen, F. H., **Manevi Zarar ve Tazmini Sureti**, İstanbul, 1940.

Schönenberger, B., **Art. 47-49 OR in: Heinrich Honsell Obligationenrecht**, Basel, 2014.

Selçuk, S., “Medeni Usul Hukukunda Kesin Hüküm, Şartları”, **Adalet Dergisi**, 1973, C. 64, S. 11, s. 937-956.

Serozan, R., “Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler” , **İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 1977, C. 11, S. 14, s. 93-112. (Kişilik Hakkının Korunması)

Serozan, R., “Kişiye Sıkı Biçimde Bağlı Sayılan Manevi Hakların Mirasçuya Geçebilirliği”, **Prof. Dr. Özer Selici’ye Armağan**, Ankara, 2006, s. 559-564. (Manevi Hakların Mirasçuya Geçebilirliği)

Serozan, R., “Manevi Tazminat İstemine Değişik Bir Yaklaşım”, **Prof. Dr. Haluk Tandoğan’ın Anısına Armağan**, 1990, s. 67-101. (Değişik Bir Yaklaşım)

Serozan, R., “Mirasçuya Geçen ve Geçmeyen Haklar, Mirasçının Aslından Kazandığı Haklar ve Miras Bırakanın Ölüm Sonrasına Uzanan Hakları”, **Prof. Dr. Nihal Uluocak’a Armağan**, 1999, s. 311-317. (Mirasçuya Geçen ve Geçmeyen Haklar)

Söğütlü, Ö., **Roma Özel Hukuku Ders Kitabı**, Ankara, 2022.

Sulu, M. “Ölüm ve Bedensel Bütünlüğün İhlali Halinde Manevi Tazminat”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 2016, C. 22, S. 3, s. 2737-2756.

Şahin, A. “Vücut Bütünlüğünün İhlalinden Doğan Zarar ve Tazmini”, **GÜHFD**, 2011, C. 15, S. 2, s. 123-165.

Şenocak, Z., “Ağır Bedensel Zarar ve Ölüm Halinde Yakınların Manevi Tazminat Talebi“, **Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Uluslararası Kongre Kitabı Cilt-I**, Ankara, 2016, s. 599-607.

Tanrıver, S., “Bedensel Bütünlüğün İhlalinden Kaynaklanan Zararların Tazmini Bağlamında Belirsiz Alacak Davası”, **Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Uluslararası Kongre Kitabı Cilt-I**, Ankara, 2016, s. 153-173.

Tekinay, S. S., **Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku**, İstanbul, 1992.

Tekinay, S. S., Akman, G. S., Burcuoğlu, H., Altop, A., **Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, 1993.

Topçuoğlu, S., **Bedensel Zarar Bağlamında Ekonomik Geleceğin Sarsılmasından Doğan Zararların Tazmini**, Ankara, 2022.

Turan Başara, G., “Kişiliğin Korunması Kapsamında Ölümden Sonra Hatıranın Korunması Teorisi“, **ÇÜHFD**, 2020, C. 5, S. 1, s. 341-390.

Tutumlu, M. A., “6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Ceza (Uzamiş) Zamanaşımının Uygulanma Koşulları”, **THD**, 2019, C. 14, S. 149. s. 102-107.

Türk Borçlar Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/499) (S. Sayısı: 321)

Türkoğlu, H. G., **Roma Hukukunda Suç ve Ceza**, Ankara, 2017.

Tütüncü, M., “Yeni Türk Borçlar Kanunu’nda Haksız Fiil Zamanaşımı” , **İKÜHFD**, 2012, C. 11, S. 1, s. 151-195.

Uçaryılmaz, T. Ş., Emiroğlu, H., “Roma Hukukunda Haksız Fiil ve Suç İlişkisi ışığında Tazminatın Cezalandırıcı Fonksiyonu”, **AÜHFD**, 2020, C. 69, S. 2, s. 835-868.

Uyumaz, A., “Sorumluluk Hukukunda Kusur Kavramı ve Kusurun Tespitine İlişkin Bir Öneri”, **SDÜHFD**, 2023, C. 13, S. 1, s. 503-546.

Üçışık, G., “Tehlike Sorumluluğunun Genel Kural ile Düzenlenmesi”, **Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu**, Ankara, 2009, s. 127-145.

Ünal, M., “Manevi Tazminat ve Bu Tazminat Çeşidinde Kusurun Rolü”, **AÜHFD**, 1978, C. 35, S. 1-4, s. 397-437.

Velidedeoğlu, H. V., **Türk Medeni Hukuku**, İstanbul, 1963.

Yaltı, B., “Manevi Tazminat Davalarında Yargıtay’ın Geliştirdiği Kriterlerin Değerlendirilmesi”. **Prof. Dr. İsmet Sungurbey’e Armağan - Borçlar Hukuku Genel Hükümler Konferansları II, Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkileri**, İstanbul, 2012, s. 85-89.

Yıldırım, E., “Türk Hukukunda Yansıma Zararlar”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2023, C. 81, S. 1, s. 245-266.

Yıldız, K., “Haksız Fiil Hukukunda Nedensellik Bağının Belirlenmesi”, **SÜHFD**, 2022, C. 30, S. 3, s. 1115-1158.

Yılmaz, Y., **Özel Hastane İşleticisinin Hastaneye Kabul Sözleşmesi Çerçevesinde Yürütülen Tıbbi Müdahaleden Kaynaklanan Sorumluluğu**, İstanbul, 2019.

Zağralıoğlu, H., “Medeni Usul Hukukunda Derdestlik ve Derdestlik İtirazı”, **İstanbul Barosu Dergisi**, 2022, C. 96, S. 1, s. 133-144.

Zengin Özküçükparlak, B., “Evlat Edinmenin Miras Hukuku Açısından Sonuçları Üzerine İsviçre Hukukuyla Karşılaştırmalı De Lege Ferenda Bir Değerlendirme”, **MÜHFHAD**, 2023, C. 29, S. 1, s. 631-644.

Zevkliler, A. “Tedavi Amaçlı Müdahalelerle Kişilik Hakkına Saldırının Sonuçları (1982 - 1983 Öğretim Yılı Açılış Dersi Metni)”. **DÜHFD**, 1983, C. 1, S. 1, s. 1-37.

Zorlutuna, D., “Kişilik Hakkı Kapsamında Şeref ve Haysiyet Kavramı İle Şeref ve Haysiyete Saldırıda Hukuka Aykırılık Unsuru”, **KLÜHFD**, 2024, C. 2, S. 2, s. 395-433.

ÖZET

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 56. maddesi, ağır bedensel zarar veya ölüm halinde zarar görenin veya ölenin yakınlarına manevi tazminat talebinde bulunma hakkı vermektedir. Çalışmanın ilk bölümünde kişilik hakkı, bedensel bütünlüğün ihlali ve manevi zarar gibi kavramlar değerlendirilmeye çalışılmış, özellikle yakınların manevi tazminat talebine olanak veren zararın öğretide tartışmalı olan hukuki niteliğinin üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde ise yakınların manevi tazminat talebinin koşulları, genel ve özel koşullar olarak sınıflandırılarak incelenmeye çalışılmıştır. “Yakın” sıfatının ve “ağır bedensel zarar” kavramının belirlenmesine ilişkin öğreti ve uygulamadaki eğilimler gözlemlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise manevi tazminat talebinin amacı, özellikleri, belirlenmesi ve talebe uygulanacak hükümlerin tespiti üzerinde durulmuştur.

***Anahtar Kelimeler:** Ağır Bedensel Zarar, Ölüm, Kişilik Hakkı, Bedensel Bütünlüğün İhlali, Yakın, Manevi Zarar, Manevi Tazminat, Manevi Tazminatın Belirlenmesi*

ABSTRACT

Article 56 of Turkish Code of Obligations (Law No. 6098) allows dependants of the injured or dead person a right to demand non-pecuniary compensation in cases of severe bodily harm and death. In the first section of the study, concepts such as personality right, violation of bodily integrity and non-pecuniary damages are evaluated, as well as especially elaborating the legal nature of the damage, which is controversial in legal doctrine and allows dependants to demand non-pecuniary compensation. In the second section of the study, the conditions for dependants' right to demand non-pecuniary compensation are accentuated, by classifying as general and specific conditions. Trends in doctrine and legal practice regarding the determination of the terms "dependant" and "severe bodily harm" have been observed. In the final section of the study, the purpose, characteristics, determination and applicable provisions of non-pecuniary compensation have been discussed.

Keywords: *Severe Bodily Harm, Death, Personality Right, Violation of Bodily Integrity, Dependant, Non-pecuniary Damage, Non-pecuniary Compensation, Determination of Non-pecuniary Compensation*